

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

నందిపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఫిబ్రవరి 1960

సంపుటము 37 :

: సంచిక 2

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

ఏప్రిల్ 1960

హేమంత శృంగారము	శ్రీ శనగన నరసింహస్వామి	1
భారతీయ కలా సంకేతాలు: ఆదర్శాలు	శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసశర్మ	3
మాట్లాడే స్మృతులు	శ్రీ సి. నారాయణ రెడ్డి	7
శాగదా చట్టపు గ్రహకూటము	శ్రీ రాళ్ళపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	8
విద్యా విధానం!	శ్రీ పులుగుండ్ల రామకృష్ణయ్య	15
తెలుగుతో హిందీ పొందిక	శ్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి	20
దర్పణ బింబములు	శ్రీ సాళ్వ కృష్ణమూర్తి	24
ఎఱ్ఱన ఉపాధినియములోని ఆంతర్యము	శ్రీ మల్లంపల్లి వీరేశ్వర శర్మ	25
పూర్ణాహుతి	శ్రీ మండపాక రాజేశ్వరశాస్త్రి	29
అభినవపండిత రాయలు-అవధాన ప్రతిభ	శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావు	40
'లికార దీర్ఘం	శ్రీ శ్రీనివాస సోదరులు	49
సాహితీ సుగతుని స్వగతం	రామచంద్ర	53
లక్షణసార సంగ్రహము - పునర్విమర్శ	శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య	57
కొమ్మ కొమ్మకో సన్నాయి!	శ్రీ కందుకూరి లింగరాజు	61
తంత్రశాస్త్ర రహస్యాలు	శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	73
సూది వాన	శ్రీ దాశరథి	80
సంస్కృత భాషాభ్యాసము ఎందులకు?	శ్రీ ఆదిత్యనాథ ఝా	81
జాతీయవాదం: డ్యుట్ హీమ్	శ్రీ జాస్తి జగన్నాథం	88
కలగూరగంప		94
గ్రంథనమీక్ష		100

మార్చి సంచికలో

గయశాసనము జయశాసనము కాక మరేమి?	శ్రీ నేలటూరు -వేంకటరమణయ్య
శ్రీ రంగరాజు కేశవరావు	శ్రీ బి. రామరాజు
భాస్కర ముత్తి రామాయణము	శ్రీ దేవరెడ్డి వేంకటకృష్ణారెడ్డి
చోడిగాని కలాపము	శ్రీ ముట్నూరి నంగమేశము,
	శ్రీ సాళ్వ కృష్ణమూర్తి
సిద్ధేంద్రయోగి కాలము	శ్రీ శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రి
తెలుగుచోళ భూపతులు: మట్ల సామంతులు	శ్రీ వి. వి. కృష్ణశర్మ
కాళిదాసకవి: తత్వజ్ఞాన వైభవము	శ్రీ ఖండపల్లి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి.

వార్తలు

ఆంధ్రప్రదేశ్ నూతనమంత్రివర్గం

శ్రీ నీలంసంజీవరెడ్డిగారు అఖిలభారత కాంగ్రెస్ కు ఈసారి అగ్యుత్తులుగా ఎన్నికైన కారణంగా, ముఖ్యమంత్రి పదవికి రాజీనామాయవ్వడంవల్ల ఆంధ్రప్రదేశ్ లో శ్రీ దామోదరం సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రిగా నూతనమంత్రివర్గం జనవరి 11 వ తేదీన ఏర్పడింది. ఉపముఖ్యమంత్రిగా శ్రీ కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు నియమించబడ్డారు. శ్రీయుతులు అల్లూరి సత్యనారాయణరాజు, పి. వి. జి. రాజు. మల్లిపూడి పల్లంరాజు, ఎస్. బి. పి. పట్టాభిగామరావు, కల్లూరి చంద్రమూలి, కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి ఏ. సి. సుబ్బారెడ్డి, నూకల రామచంద్రారెడ్డి, కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ, మంగుముల నరసింగరావు, శ్రీమతి మానూ మాదీగంగార్లు ఇతరమంత్రులు.

65 వ కాంగ్రెస్ మహాసభ

65 వ కాంగ్రెస్ మహాసభ శ్రీ నీలంసంజీవరెడ్డిగారి అధ్యక్షతన బెంగళూరులో ఓషింగ్ కన్నడ స్వాతిం త్రోవద్దను వీరుడు శ్రీ సదాశివరావు స్వార్థకంగా విర్పాటుచేసిన సదాశివనగర్ లో జనవరి 12 వ తేదీ నుండి 18 వరకు వైభవోపేతంగా జరిగింది. అగ్రరాజ్యాలమధ్య ప్రచ్ఛన్నయుద్ధం కొంత తగ్గుముఖంపట్టి నందుకు వార్షిక ప్రకటిస్తూ తీర్మానించింది. సరిహద్దు సమస్యలు సంప్రతింపులద్వారా పరిష్కరించుకోవాలనే విశ్వాసప్రకటిస్తూ మరొక తీర్మానం చేసింది. భారతదేశం ఏ అగ్రరాజ్యకూటంలో నైనా చేరి నైతిక సంఘటన మొదలయినవి చేసుకోజాలదని కాంగ్రెస్ తన ఆభిప్రాయం స్పష్టపరిచింది. దేశాభివృద్ధి ప్రణాళికలకు అంగులో కాంగ్రెస్ వారు నిర్వహించబడిన ప్రధానపాత్రకు సంబంధించిన మరొక తీర్మానం చేసింది. ప్రణాళికలకు సంబంధించిన తీర్మానాన్ని 3 వరగలో పెట్టవలసిన బాధ్యత కాంగ్రెస్ సంస్థదేని అగ్యుత్తులు శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు హెచ్చరించారు.

కేరళ ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఘోరపరాజయం

కేరళ కాసనసభకు ఫిబ్రవరి 1 తేదీన జరిగిన ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టుపార్టీ పరాజయం పొందింది. మొత్తం 126 స్థానాలలోను కాంగ్రెస్ కు 68 స్థానాలు, పి. ఎన్. సి. కి 20, మస్లింలకు 11, కమ్యూనిస్టుపార్టీకి,

ఆ పార్టీ సమర్థించిన వారికి 29 స్థానాలవచ్చాయి. లోగడ కమ్యూనిస్టు పరిపాలనలో మంత్రులుగ ఉన్న వారు పలువురుకూడా ఓడిపోయారు.

శ్రీ కాశేశ్వరరావుగారికి 'పద్మభూషణ్'

విరుదు

పదకొండవ రిపబ్లిక్ దినోత్సవం సందర్భంగా రాష్ట్రపతి డాక్టర్ రాజేంద్రప్రసాద్ ఈసారి 81 మందికి బిగులులిచ్చారు. వీరిలో తెలుగువారు ఇద్దరున్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ కాసనసభ స్పీకరు శ్రీ అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావుగారికి 'పద్మభూషణ్' బిగుడు ఇవ్వబడింది. ట్రాంజేవద్దగల అణుశక్తి కేంద్రంలో ఒక శాఖకు అధిపతి అయిన శ్రీ అయ్యగారి సాంబశివరావుగారికి 'పద్మశ్రీ' బిగుడం ఇవ్వబడింది. రాష్ట్రపతి అగ్నిమాపకదళం పతకాలు ముగ్గురు తెలుగువారికి లభించాయి.

ఇంగ్లీషు భాషలోను ఉదిన భారతీయ కన్య ఆరతి సాహాకు, కొమ్మూర్ క్రికెట్ ఆటపాటిలో ఆసమాన ప్రతిభిమావిన శ్రీ జానూపటేలుకు 'పద్మశ్రీ' బిగుడం ఇవ్వబడింది.

భారతదేశానికి సోవియట్ అధ్యక్షుని రాక

సోవియట్ అగ్యుత్తుడు శ్రీ కె. ఐ. నొరోషిలోవ్ జనవరి 20 వ తేదీన ఢిల్లీకి వచ్చారు. ఆయనకు భారత ప్రభుత్వము, ప్రజలు అఖండస్వాగత మిచ్చారు. ఆయన 16 రోజులపాటు భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలను సూచారు. నిరాయుధకరణ, మున్నగు విషయాలపై ప్రధాని నెహ్రూ మున్నగు వారితో చర్చలు జరిపారు.

శ్రీ డి. వి. సుబ్బారావు మృతి

సుప్రసిద్ధులుడు 'నలురాజశేఖర' శ్రీ డి. వి. సుబ్బారావుగారు జనవరి 7 వ తేదీన బండగలో గుండె జబ్బుతో మరణించారు. వీరివయస్సు 66 సంవత్సరాలు. భార్య, ముగ్గురు కుమారులు, ఒక కుమార్తె ఉన్నారు.

అమెరికా కొత్తబడ్డెటు

అమెరికా అగ్యుత్తుడు శ్రీ విసెన్ హోవర్ జనవరిలో కాంగ్రెస్ లో ప్రతిపాదించిన అమెరికా కొత్త బడ్డెటులో రాకెట్లనిర్మాణానికి, రాకెట్లు ప్రయోగించే సబ్ మెరిన్లు నిర్మించడానికి తన మొత్తాలు కేటాయించబడ్డాయి. బడ్డెటు ఆదాయం అందనాలు 7,980 కోట్ల డాలరు. దీనిలో సగానికిపైగా 4,100 కోట్ల డాలరు - మొత్తం రక్షణకార్యాలకు కేటాయించబడింది.

హేమంత శృంగారము

శ్రీ శనగన నరసింహస్వామి

1

కాంతనరోదహ ప్రనవ కానన కుంతము, పక్వశాలిభా
న్వంతము, నూత్నపల్లవ విశాలనముద్గమ సన్యసుందర
ప్రాంతము, సంపతత్తుహిన పాండు దిగంతము, వంతు మీఱ హే
మంతము పుల్లలోద్ధరుచిమంతము వచ్చెను జూడు, ప్రేయసీ !

2

ఘన కటిసీమలందు మణికౌంచన సంగమ చిత్రమేఖలా
గుణములు సంతరింతు; నవకోకనదచ్చవిభాక్ష్పదద్వయ
వనజములందు హంసగతభాగ్రిక ప్రియనూపుర ద్వయ
మ్మును సమలంకరిం త్రిపుడు ముద్గలు, మోహననీలకైశికా !

3

మందరగామినీ కఠిన మాంసలతుంగకుచోపగూహనా
న్పందనిపీడనప్రభవ సంభ్రమభేదము శీతకాల మా
క్రంద మొనర్చు వానరముఖమ్మునయందు తృణాగ్రతీరని
వ్యందతుషారబిందునయనాశ్రుసహస్రమిషం దలోదరీ !

4

సమధిక శాలికా ప్రసవనంపద సాంపులు సంతరింపగా,
భ్రమణవిలోలలైన మృగభామలయూధ మలంకరింపగా,
కమనములైన క్రౌంచముల కంఠరవమ్ములు మిన్నుముట్టగా,
ప్రమథము నించు సీమముల ప్రాంతము లాత్మలయందు, సుంకరీ !

5

పదపద పుల్ల వీచక కువాల సుమమ్ములు శోభ నింపగా,
మదకల రాజహంసములు మండనసామ్యము సంఘటింపగా,
నుదములు నిర్మలత్వము సముత్కట శైత్యము సంగమింప, పుం
హృదయము లొక్కసారి హరియించు నరస్సులు నేడు, నచ్చెలీ !

హిమశిశిరాంబుపూరముల నిచ్చమెయిం బయనించి, కర్వతా
గమనము నొంది వాయుపృథుకమ్ము లహర్నిశముం గదల్చగా;
రమణవియోగభేదగత రాగిణివోలె ప్రేయంగు నామ వృ
క్షము పరిపాండు వర్ణమును సంక్రమియించు, సరోజలోచనా !

ప్రణవ సుగంధిలానవ నిపానత మోములు తాపు లీన, ని
శ్వనన మగుత్తు లంగముల సారభవీచుల దేల్చు, నంగభూ
రన భృశతానువిద్ధ జనరాజి పరస్పర దేహలగ్న తా
శ్వనన శయానతావశత; స్వాపసుఖమ్ము గమించు, కామినీ !

ప్రియతమ తీవ్రదంతముఖపీడన నప్రణ దంతవాసముల్,
దయిత నఖాభిలేఖన విధాన నిధాన కుచప్రకుంభముల్,
నయనమనోజ్ఞ యశావన ననాథకురంగ విలోకనా సని
ర్దయసురతోపభోగ బహుధాత్వము సూచనజేయు, శ్రీమతి !

నాతి యొకర్తు హస్తనలినమ్మున దర్శనరాజ మూని బా
లాతపమందు నిల్చి వదనాబ్జ మలంకృతి నించుచుం బ్రియా
పీతరనమ్ము దంతముఖభిన్నము నోవృత్తము సాగలాగి సం
ప్రీతి మనమ్ములో నిగుడ ప్రేక్షణసేయును, కీరవాదినీ !

పాలతి యొకర్తు భర్తృపరిభుక్త శరీరము గాంచి హర్షనం
వలనము మీఱ బింబరదవాసము సుందర శోభనించు; వి
హ్వలమతి లంబినీల లలితాలక కుంచితస్త్రయై ప్రియా
కలిత నఖక్షితస్తనయుగమ్మున కంచుక మూను, భామినీ !

[అంధీకృత ఋతుసంహార కావ్యము నుండి]

భారతీయ కలా సంకేతాలు: ఆదర్శాలు

శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసశర్మ

భారతీయశిల్పరచయించిన ప్రతికలాకృతీయందును ఆతని ఆంతరంగిక భావావేశము, సృష్టికి ప్రేరేపించిన ఆతని ఆనందాతిరేకము, దానిద్వారా ఆతడు పొందించిన విశ్రాంత అడుగుడుగున గానవచ్చుచుండును. కలాకారుని ఉద్రిక్తభావదృష్టిలో ప్రకటనోద్దేశము తరును కళికాలపరిమితులకు లోబడక ఉన్న దున్నట్లు వ్యక్తమగుచుండును. విషయమునకు, భావమునకు సమైక్యము సిద్ధించుటవలన కలాసృష్టిలోని వేగమెక్కువైనపుడు తాత్కాలికములు, భౌతికములు నైన వాంఛలు నిరాఘాటముగ సాగు సృష్టికే విఘాతములను కలిగింపలేవు. ఒక మంచుబిందువులో దాని పరిసర ప్రపంచము వివిధ వర్ణములతో నొప్పుచు ప్రతిబింబించునట్లు కలాకారుని హృదయమున గూడ నతని రచనోద్దేశము కళికాలముల కతీతిమై, ఉద్వేగరంజితమై ఊణములో వ్యక్తమను, లయమును పొందును. అతడు ధ్యానకాలమున దేని సాక్షాత్కారమందునో ఆ పరమ రహస్యమునకు మూర్తికల్పన మొనరించి శిల్పముగనో, చిత్రముగనో లోకమునకు ప్రసాదింపదలచును. సహజముగ మారని ప్రకృతి నియమములు భౌతిక ప్రపంచ నీమలనుదాటి లోకాంతరముల సంచరించు కలాకారుని సృష్టిని నిరూపించుటలో అశక్తము లగును. మహాకవి మూర్ధన్యుడగు వాల్మీకి వానరశ్రేష్ఠుడు ఆంజనేయుని కార్యమును విర్ణయించునప్పు డతడు గంభీరమైన పర్వతమును మోసికొని సముద్రమును దాటినట్లు చెప్పెను. దానిని చదివి మన మాశ్చర్యపడెను. శ్రోతలెట్టి అద్భుతములైన విశ్వసించునట్లు సిద్ధిమొనర్చుటకై వాల్మీకి యవలంబించిన పద్ధతిలోని మహత్వముట్టిది. దశవదనములతో, నిరువదిచేతులతో మూర్తీభవించిన కార్యమనదగు రావణాసురుని చర్యలును, ధైర్యకార్యములతో నొప్పు హనుమంతుని కార్యములును రామాయణ కథాశిఖర, పతనానక్తిలో నే మాత్రమే సంచితము లని పింపవు. ఇట్లే యోగశాస్త్రమును జనువునపుడు యోగులు నిరాహారై భూగ్రహములలో నెలలకొలది సమాధిస్థితి యందుండుట సాధ్యమని తెలుసుము. కవికూడ ప్రకృతినేమయిన ననుసరింపక తన యిష్టానుసారముగ

పాత్రలను సృజించుచున్నాడు. గుప్తసిద్ధి లాక్షణికుడు మమ్ములుడు కలాసృష్టిలోని ప్రత్యేకతను గమనించి తనగ్రంథారంభముననే “నియతకృతనియమరహితం” అని వర్ణించినాడు. కలాకారుని రచనయందును కవితాసృష్టి వైచిత్ర్య స్వభావాగులు గోచరించును. బుద్ధుని తల్లియగు మాయాదేవికి బుద్ధుని జనన కాలమున నొక గొప్పయేను గామైర్పమున ప్రవేశించునట్లు తీర్చబడిన ప్రతిమను గాంచెను. శిల్పి పరిమాణమున మాయాదేవితో సమమగు నేను గామై ఎంకు తగర్పమున ప్రవేశింపజాలనను నాలోచనలచే సుంతయు కలత జెందినట్లు లేదు. ఈ సంఘటన మసంభవమును తలంపు కలాకారునకు గలుగ నేలేదని మనము తీర్మానింపరాదు; అది మిగుల స్పష్టము. అతడు కలాత్మక చైతన్యమును పరిమిత మొనర్చు ప్రకృతినియమములను పాటింపలేదనియే భావింపవలెను.

వివిధాంశములతోనొప్పు కొన్ని ప్రతిమలు మొక్కలతో, తీవలతో కలిపి తీర్చబడినప్పుడు ప్రత్యేకమగు ప్రతిమలు తమ వైశిష్ట్యమును వ్యక్తమొనర్పలేవు. కళాకుశలుడు తన ప్రతిభిచే ప్రతిమాకల్పనమున కొంతకపరచు నితర విషయముల కప్రధానము కనబరచెను. (అట్లు చేయనిచో నముఖ్యములగు విషయములు ప్రధానమూర్తిని మగుగుపించును.) కలాకారునిసృష్టి కేవలము కొన్నిభాగములపై గాక పూర్ణ విషయముపై నుండును. కావున అన్నిభాగములను ప్రధానవిషయమునకు లోబడియుండును. పూర్ణవిషయమున నొకే యభిప్రాయముండి, యొకే చైతన్యము దాని కొత్తిగా రూపించబడినది. ఇది బుద్ధుని ముఖముపై తాంబూలము కాంతభావము కొరచ్చును, లేదా మృగ పక్షి వృక్ష తాదుల చైతన్యధారకును, మానవాత్మకునుగల విశిష్టము ప్రదర్శించుట కొనచ్చును.

ఈ మూలపత్తియు కలాకారుని మానసికానుభవములలో ముఖ్యాతిముఖ్యమని అనేక సంకేతములతో నొప్పు కలామనుమైన వస్తువులచే స్పష్టము చేయబడినది. భూమిమీద బుద్ధాకృతరణమును నూచించుటకే

కలానిర్మాత ఒకనిచ్చెనను, దానిపై కమలములను జూపును. నిచ్చెననుండి క్రిందికి దిగుచున్న బుద్ధమూర్తిని చెక్కవలసిన పనిలేదని అతని అభిప్రాయము. మరొక చోట జ్ఞానోదయము, సన్యాసము, వానిలోని కఠని ప్రవేశమును నూచింపవలసినపుడు కమలములతోగూడిన మూడు నిచ్చెనలు ఒక బోధివృక్షము, ఒక బుద్ధాసనము, దానిచుట్టు కొన్ని దేవ, మానవ ప్రతిమలు కొందరు కూర్చున్నట్లు, నిలచినట్లు, చూపబడినవి. బుద్ధుని ఆవిర్భావము, ధర్మసంఘములు, సర్వోత్కృష్టములైనవనియు, బుద్ధునికి రూపకల్పన మొనర్చిన అది మూలసత్యమును గాక, అనవసరముగా చూపర నాకర్షించుననియు శిల్పి భావించెను. బుద్ధావతారము, జ్ఞాని పదేశము, సన్యాసవిధులు మొదలైన విషయములన్నియు చర్మచక్షువులకు గోచరించు బుద్ధుని భౌతికరూపముతో నేమాత్రము సంబంధము లేనివి. ఆచారశీలురగు భేరవాదులు సవాచారముల నాచర్యముగ చేసికొనగా, మహాసాంఘికులు బుద్ధునే ఆదర్శమొనరించుకొనిరి. ఈ ఆదర్శపద్ధతి కాక్యబుద్ధుని కల్పిత బుద్ధులతో సమైక్యమొనరించి అతని చారిత్రిక వ్యక్తిత్వమును విస్మరింపజేసెను. బుద్ధులందఱును లోకాతీతులని తలచబడిరి. బుద్ధుడు సామాన్యునివలె జీవితమును గడపలేడు. అతడు నివాస్యస్థులు లేరగుడు. అత డెప్పుడు నంతస్సత్యములనే చూచుచు, వానిలో లీనమైయుండెను. దీనిఫలితముగ బుద్ధత్వము దేశకాలములను మోరి విశ్వవ్యాపితాదర్శముగ మారినది. కావుననే బోధిసత్తుని భౌతికజీవితమును స్వప్నములతో, నాలోచనలతో సంపివేసినది.

అమరముగ బుద్ధుని సర్మకాయమునుండి అతని ప్రాకృతజీవితమును నాగర్జునుడు గుర్తించెను. బుద్ధుని విలిహానికతను గుర్తించి అతడు బుద్ధుని అసామాన్య వ్యక్తిత్వ మొక సంకేతముని నిర్వచించెను. బుద్ధమత తత్వముచే జ్ఞానస్వరూపుడని నిర్ణయింపబడిన బుద్ధుని అవతరణాదికము విచ్చుచున్న కమలములతో, నిచ్చెనతో కలాముఖమున వ్యక్తము చేయబడినది. ఈ వ్యక్తికరణ పద్ధతులు దేశకాలరహితము, ఆత్మైక వేద్యమునగు దివ్యసృష్టిని కళద్వారా ప్రదర్శించురీతి అని తెలిసికొనవలెను. కలాకుశలడు తన ప్రతిభకు దప్ప మరెవర్యములకును లోబడడు. ముమ్మటడు తన “కౌవ్యప్రకాశ”మున కౌవ్యసృష్టిని గూర్చి తెలుపుచు కవి స్వీయనియము

ములను దప్ప నితరముల లెక్కింపడని స్పష్టపరచెను (అనన్య పరతంత్రం.)

ఏ భారతీయశిల్పమునుగాని, వర్ణచిత్రమునుగాని ఉదాహరణముగా గ్రహింతము. సాధారణముగా ఎక్కువ వాడుకయంగున్న యొక కలాసతీకము చూడవగును. విశ్వస్థితికారకుడగు విష్ణువు పాలకడలిలో వేయిపడగలతో నొప్పు అనిశేషునిపై పగండినట్లు రచింపబడినది. అతని నాభికమలమున సృష్టికర్తయగు నజువ నలుమొగములతో గూర్చిండియున్నాడు. విష్ణుమూర్తిపాదముచెంత మహాలక్ష్మీ శాంతముగ కూర్చుండియున్నది. విష్ణువు నిగురబోలుచున్నాడు. ఈచిత్రమును సునిశితముగ పరికిలించవలసియుండును. సంస్కృతమున ‘శేష’ ముగా అన్నియు సశింపగా మిగులునదని యర్థము. పై చెప్పిన వర్ణచిత్రమునగాని, శిల్పమునగాని రచింపబడినదర్ప మనంతుడై, సహస్ర ఫణములతో కనఁడుచున్నాడు. అతనిపై విష్ణుభగవానుడు ప్రశాంతముగ పరుండి కదలకున్నాడు. సర్పము భగవంతుడు పూర్ణుడని, విశ్వమునకంతయు కలదని బోధించును. అతని వేనవేలు మొగములు స్థిరముగ విశ్వమునే మార్గములతో సాగించు అశాశ్వత పదార్థ సృష్టిని డెలుపును. ఆదృశ్యమంతయు, అందలి భాగములన్నియు లక్ష్మీవిష్ణువులు స్త్రీపుంభేదములతో సృష్టికి మూలబీజములను భావమును తేటపరచును. ప్రాకృతసృష్టి నుండి అనంత మస్తిగరూపమును దాల్చి బయల్పడుచు తనలో లీనమగుచుండును. సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మ నలుమొగముల సాగు సృష్టికి చిహ్నమై లక్ష్మీనాభి నుండి రావలసియుండెను; కాని అట్లు జరుగలేదు. సాంఖ్యకాస్త్రప్రకారము నానావిధములతో నొప్పు హైందవమతిమున కశీలయంగు ప్రకృతి పురుషులను రెండు ముఖ్యవిషయములు గైకొనబడినవి. ప్రకృతి స్త్రీగా భావింపబడును. అది నిరంతరము వస్త్రాత్మ్యైని జేయుచు విశ్వమును ప్రకటించును. మానసిక, శారీరిక విషయము లామె సృజనాత్మక శక్తియండి వెలువడినవి. ప్రకృతి తనకు సమానస్థాయిలో నుండు పురుషుని సేవింపవలయునని తలచి, చికలత్వమునొంది సృజన శక్తితో ప్రపంచమును వెలువరచును. పురుషుడు చేతనామయుడు; నిర్వికారుడు. మాగులన్నియు ప్రకృతికి సంబంధించినవి. పురుషుడు బహుదూరముగ నుండి ప్రకృతిలో శేషించువాడై యొప్పును. పురుషునకై వ్యయింపబడని ప్రాకృతిక సృజనశక్తియంతయు

భారతీయ కలా సంకేతాలు; ఆదర్శాలు

మూగదై పోవును. ఈ యభిప్రాయమును దెలుపుటకే మృణాళ నాళము బ్రహ్మను మోయుచు నిష్ఠువు నాభి కమలము నుండి వచ్చుచున్నట్లు చూపబడినది. లక్ష్మీ ఆతని పాదములచేత సేవచేయుటకై వేచియున్నది. కమలము కనువికాసమునకు చిహ్నము, 'లక్ష్మీ' యను పేరు ప్రకృతిలోని సౌందర్యరాసుణీయకమును దెలుపును. సృష్టి, సౌందర్యముల యొత్తిడి ధ్యానయోగము లోని మోసమునుండి యుక్తి వచ్చునట్లు, అక్షర ప్రకృతి స్వేచ్ఛగ అస్థిగ పద్ధతుల సృజించునట్లు కల్పించ బడుట శేషాహిపై బద్వళించిన విష్ణునూర్చియందలి విషయములని గ్రహింపవలెను. వేదాంత తత్వము, సౌందర్యతత్వము కలయగును, కలా కారునియందును గానవచ్చును.

భారతీయ కలాకృతులలో సర్వజనామోదము బొందిన సత్యములు, దోషములు, విశ్వాసములు కాన కచ్చుట గననింపదగినది. తరుచు కలాకారులు భావ పీచికలలో తేలుచున్నను మహాపురుషులను ధ్యాన మున్నులుగను, సంఘమును కాశోన్మ్యముగను జేయగల శాశ్వతాదర్శములకు మూర్తీకల్పనము జేయుట తమవిధి యని తలచిరి. తత్వరహస్యమును వ్యక్తమొనరించు నపుడు భారతీయకళావేత్త ప్రకృతికిని, మానవునకుగల సన్నిహితసంబంధమును మరచకు. మానవుడు ప్రకృతిలో భాగమనియు, ప్రకృతి మానవునిలోనిదనియు, నత డెరుగును. భారతీయ పునర్జన్మ సిద్ధాంతానుసారము మానవుడు మరల ఓవధిగను, ఓవధి మానవుడుగను పుట్టు వచ్చును. ఓవధులయందును, ప్రాణులయందును ప్రవహించు చైతన్యధారలో సంతర మేమియు లేదు. ఈ కారణమువలననే కలాకారులు ప్రాణులకును, మూలికలకు ఓకేవిధముగ సంకేతములను నెలకొల్పిరి.

ఇదిట సహజముగ నొక ప్రశ్న పుట్టును. కలా కారుని కల్పితప్రపంచము తనవరకే సీమితమైన, నది భౌతికప్రపంచముతో సంబంధరహితముగ నుండునో వలయునా? కళాకారుడు తనసృష్టి ప్రకృతి కనుకరణము కాదని తలచునా? "చిత్రనూత్రము"ను చూచినచో సృష్ట్యము, కర్ణచిత్రణము ప్రకృతికనుకరణములను విషయము మనకు తెలియును. అయిన సృష్ట్య మెట్లు ప్రకృతి ననుకరించును? భారతీయ నాట్య శాస్త్రమున వివిధ భావభంగిములు, నృత్యకలాపకేషములు విస్తరముగ దెలుపబడినవి. ఈ భంగిమలలో నేడియు ప్రకృత్యనుకరణమని చెప్పబడలేదు. సృత్య

విగ్భావమునుగుఱించి చెప్పుచు "చిత్రనూత్రము"నూత్న సృష్టికి ముందు ప్రలయ తాండవము, తిగునాత సముద తరంగములపై విష్ణుతాండవము జరిగి దానినుండి సృజనాత్మికానందమున సృత్యము ఉద్భవించెనని చెప్పుచున్నది. ఈ మాటలలోని యంతర్గాఢమును జాగృతితో బరిశీలించిన సృత్యము సృష్టికిని, సృజనాత్మిక శక్తికిని మూలమునుట పుష్టమగును. నాట్యము ప్రకృతిలో దేనినునుకరణము గాకున్నను, వా సకమున కది సృష్టిచైతన్యమునలే విశ్వమూలాత్మానుకరణమై యున్నది. భారతీయ కలాకారుడు వస్తువులో దాగిన సత్యమేది, దాని సారాంశమేమి, అవి మనకెట్లు కనబడుచున్నవి? అనువిషయములకు ప్రాధాన్య మొసగును.

సంస్కృత సాహిత్యమును పరిశీలించిన సందర్భో రాజులు రాణులయొక్క, ప్రేమసులయొక్క రూప చిత్రములను చిత్రించినట్లు తెలియవచ్చును. ఇవి మూల విషయములతో నెక్కువ సాదృశ్యము కలవై భిమ గలిగించుచుండెను. అయితే వాగోక మూలవస్తువు నెగుట నుంచుకొని దాని ననుకరించితిని చెప్పజాలము. పైచిత్రములన్నియు చిత్రకారుల ఊహాబలముతో వ్రాయబడినవి. కలాకారుని మనస్సుపై నొక విషయము తన ప్రభావమును వేదజల్లును. అప్పుడతడు దాని సంతరంగమున నవలోకించి, ఆ భావనాబలముచే దానికి రూప మొసగును. ఇట్లే దుష్ట్యంతుడు తనచేంతలేని శకుంతలా చిత్రమును, మేఘమాతలోని యక్షుడు వియోగములో నున్న తన ప్రియురాలిచిత్రమును గీయుదురు. ఇట్టి భావచిత్రములు గీయుపద్ధతులు గూడ భారతీయ శాస్త్రగ్రంథములలో వివరింపబడినవి. భారతీయుల కన్నులు సకలపద్ధతులను చూడగల్గును. మనస్సులు వాని రూపములకు ప్రభావితములగును. మన మనస్సులలో గల ప్రపంచము భౌతికప్రపంచముతో సంబంధము గలదయ్యును నూత్నిశోభతో ప్రకాశించును. హైందవ - కలాకారులు బాహ్యవస్తువుల యధాతథానుకరణమునకు ప్రయత్నింపక తమ ధ్యాన దృష్టిచే దర్శించిన మానసిక ప్రతిబింబమునో, ఒక ప్రత్యేక చిత్రమునో చిత్రించుటకు పూనిరి. ఎడలనో యున్న ప్రతిబింబమును చూపదలచినపుడు క్షణ కాలము దానిని తన మనోనేత్రమున దర్శించి కళా సృష్టికి పూనుకొనుట హైందవ కలాకారునకు శ్రోత్ర విషయము కాదు. ఈ కారణమువలన సృత్యము చిత్రకళకన్నను పరిపూర్ణమని తలనబడెను.

కాస్త్రుగంధములలో స్వప్నమునందు కానీ, ధ్యానమునందు కానీ దర్శింపబడు ఆధ్యాత్మిక ప్రవాహమే సమస్తస్పృష్టిచైతన్యరహస్యమని అనేకోదాహరణములచే నిరూపించబడినది. ఉపనిషత్తులలో భగవంతుడు బహుముఖ ప్రపంచమును సృష్టించుటకు ముందు ధ్యానమొనర్చెనని చెప్పబడినది. ఈ ధ్యానయోగమునందలి నిష్కారతయే వికారయుత ప్రపంచమును సృజించును. ఇది కేవలము కలాస్పృష్టి రహస్యమేకాగ్ర; దైవస్పృష్టి రహస్యమునై యున్నది. దువ్యంతుడు శకుంతలచిత్రమును వర్ణించుచు తానెంత యత్నించినను భావనలోని సౌందర్యప్రసన్నతాను వ్యక్తమొనర్చలేకపోయినని చెప్పెను. భావనలోని ప్రతిబింబ ముద్వేగముతో గూడినదగుట వలన రేఖలతో గీయబడిన చిత్రమునందు కోరికలు, ఆలోచనలయొక్క వికదేశమును మాత్రమే ప్రదర్శింపవలెను. మనశ్చిత్రానుకరణము వాస్తవిక కలాస్పృష్టి ముందు శోభాహీనమగును.

పాచీనభారతమున చిత్రలేఖనకుళిలుగు పలువురుండేరనియు, వారచేక చిత్రములను రచించిరనియు, జీవిత విషయమును తమముం గుంచుకొనలేదనియు, కలాముఖమున అంతరదృశ్యమును ప్రకటించుటయే వారి యుద్దేశ్యమనియు తెలిసికొంటిమి. మానవాకారమును చిత్రింపవలచితమేని దేహమునందలి ప్రత్యంగమును యథాతథముగ అనుకరించుటకంటే, మనోభావనలను ప్రకటించుట ముఖ్యము. త్విగతమున రేఖలు ఆలోచనలకు, అనుభవములకు మనముఖము దర్పామగును. ముఖభంగిమలవలన భావములు వ్యక్తముగావలెను. భావవ్యక్తీకరణముకొరకు ముఖభంగిమలు మార్పులకు లోనగును. సామాన్యకళాకారుడు తనముందొక మనుష్యుని నిలుపుకొని ఒక విగ్రహమునో, చిత్రమునో కల్పించవలచినచో అతడు భావ్యరూపమును ప్రదర్శింపగలడేకాని, అంతరిక త్విగత భావవేరవర్తనములను చిత్రింపజాలడు.

పనునెనిమిది, పంతొమ్మిదవ శతాబ్దములలో కళయందలి వాస్తవికతావాద, ఆదర్శవాదములకు సంబంధించిన సమస్యలు 'జోలా', 'కోంటే' మొదలైన వారిచే రేకెత్తించబడెను. కాని, వాస్తవికతావాద స్వరూపమును గూర్చి, లక్ష్యములను గూర్చి అమృతస్థితికూడ విశేషముగనుండెను. చిత్రము మూలవిషయమును యథాతథముగ రూపింపవలయునేకాని యెట్టి మానవ

లను వ్యక్తము చేయరాదనుట వాస్తవికతావాదము యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము నిజమాలోచించిన నొక మానవాకృతిని చిత్రింపవలసినపుడు భావ్యరూపమును యథాతథముగ జిత్రింప పనిలేదు. ఈ రేఖలు మానవుని మానసిక ఆధ్యాత్మికభావములు ముఖభంగిమలచే వ్యక్తమగునట్లుండువలెను.

సుప్రసిద్ధుడగు కలావిమర్శకుడు "గోజర్ షేర్" ప్రత్యేకముగ ప్రకృతి సౌందర్యానుభూతియొక్క అస్తిత్వము సంగీకరించెను. దానికి సామాన్యసందేహముతో అనివార్యముగ సామ్యగుణసరము గాకున్నను, అనేకదూత అనందలాభమును గలిగించును. పలువురు భారతీయ రచయితలు సంతోషమే అనివార్యముగ సాహిత్యకళను నిర్వచించునని చెప్పిరి. కాని, 16, 17 శతాబ్దములలో నున్న జగన్నాథపండితు డీ సంప్రదాయమును ఖండించి, సంతోషమునకంటే విభిన్నమగు నొక మానసికస్థితి సంగీకరించుచు, నది సంతోషముతో సామ్యము లేనట్టిదై, తస్మాన్విసరిగ సంతోషము నొసగని యొక సౌందర్యానుభూతిగాని నిర్వచించెను. ఇట్టి మానసికస్థితి అనివార్యముగ సారస్వత కల ననుగమించునని అతని తలంపు. ఈ ప్రకృతి సౌందర్యానుభవస్థితి నతడు "చమత్కార"మని నిర్వచించుచు ఇది దానికి హేతువైన బహుముఖ మానసికస్థితిని మీరుచున్నదని తెలిపెను. అతడు వర్ణించిన వివిధ భూమిక లిట్లున్నవి:

1. భావ్యవిషయముల, 2. వాని సేంద్రియ మానసిక ప్రతిబింబజములు, 3. వాని సమైక్యమువలన నేర్పడు ప్రత్యేకరూపము, 4. అంతఃప్రజ్ఞ బహిఃప్రజ్ఞలుగల మనఃప్రవృత్తియొక్క నిగూఢమైన మానసిక స్ఫూర్తలు, 5. వానివలన నుద్భవించు అంతఃస్ఫురణతోగూడిన రసానుభూతి, దీనినే జగన్నాథుడు చమత్కారమనెను. ఈ చమత్కారము లేక రసానుభూతి కలిగించు చేతనాశక్తి నే "కలానంద" మనుచున్నాము.

ప్రకృతి దృశ్యములుకాని, కలాఖండములుకాని ప్రేరేపించు సాధారణ మానసికకౌఠస్థమండి కలగు ప్రత్యేక రసానుభూతియే సౌందర్యతత్త్వమునకు లక్షణమగును. ఒక చిత్రములో సాధారణముగ రూపకన్యనము, పృష్ఠభూమికలు ప్రకృతముగ నిర్వహింపబడియు రసానుభూతిని గలిగింపకున్నచో నది ఉత్తమ చిత్రము కాజాలదు.

మాట్లాడే స్మృతులు

శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి

నా స్మృతులు నాల్కల్ని తోడుకొని
నడిరేయి యేమిటో పలుకుతున్నాయి.
గతమనే ముసలిగోవును కట్టేసి
నిర్దయగా అనుభవాల్ని పిడుకుతున్నాయి.

వెన్నెల చమురు ఒంటబట్టించుకొని
పన్నీటి కుల్యల్లో జలకాలాడుకొని
కమ్మకస్తూరి గీర్నామం దిద్దుకొని
కలువ పుప్పొళ్లు మెయినిండా అద్దుకొని
తెమ్మెర పల్లకీపై పికారు తిరిగిన దినాలు
గమ్మత్తుగా మత్తుగా కరిగిన క్షణాలు-
కనిపిస్తున్నాయి పాత చుట్టాల్లాగా
తునిగిపోయిన కలలోని చిత్రాల్లాగా.

పగిలి పదారువక్కలైన అద్దంలో
బాపురనే బీటవారిన ముఖాలు

రాతిబిళ్ళల్లా వున్న కంటద్దాల వెన్న
పాతుకుపోయిన కనుపాపల ఖద్యోతాలు
పట్టపగలు జరిగిన నర్పరజ్జభ్రాంతులు
నిట్టనిలువు పొగచూరిన చంద్రకాంతులు-
తేలుతున్నాయి చేపచిక్కని గాలాల్లాగా
కర్మ చాలక తోక తెగిన నృగాల్లాగా.

భయాల దుప్పట్లు కప్పకొని ఇరుగ్గదిలో
చావుకు జీవంపోసే మొనగాళ్లు
ఆశల కుంపట్లు పెట్టుకొని ఆకాశంకేపు
చూపుల్ని ముడుపుగట్టిన మునిగాళ్ళు
పచ్చిగడ్డి అనుకొని గోతిలోపడ్డ పసిలేళ్ళు
చిచ్చుకొగిట్లో వెచ్చగా పడుకొన్న ఊళ్ళు-
అబ్బా! ఎంతటి చేదు జ్ఞాపకా లివ్వి.
అరుస్తున్నాయి పొగగొట్టాల్లా వికవికనవ్వి.

పన్నీట స్నానంచేసిన కోరమీసాలు
కన్నీట అభిషేకమాడిన నయనాంచలాలు
ఈ ద్వంద్వాలు నిన్నటివే—మరి తిరిగిరావా?
చేదూ తీపీ కలిసిన ఉగాదు లికముందు లేవా?
గానుగెద్దులా అస్తమానం తిరగడమేనా?
సానరాయిలా రోజంతా అరగడమేనా?
ప్రశ్నావళివ్రజాయధం అంచులా మెరిసింది.
పాపం! స్మృతులపై లాతీలనర్పం కురిసింది.

శారదా చట్టపు గ్రహకూటము

శ్రీ రాళ్ళపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

“ఎని కాలవై పరీత్యమో? ఎచ్చట చూచినా, సంఘములో పెండ్లికాక నే వరుసు ముదురు చుండు కన్యకలు, వరులు అల్లాడుచున్నారు.”

ఇటీవల నా మానసిక విశ్రాంతిలో నొక మహా శయ్యలో లోకాభిరామముగా మాటలాడుచుండు సందర్భమున, ప్రసంగవశమున చేసిన విమర్శ ఇది. అతని అంతరంగమున కలిగిన నిర్వేదమున కిది సాక్షి. వాస్తవముగా, ఇప్పటి నడివయస్సు అవివాహిత స్త్రీ పురుషుల సమాజమును తలచుకొన్నచో, అతనికి ఎంతో జాలి.

“వివాహములు అక్కరలే దనిపించునట్టి సంస్కృతి నే కదా, మనము వారికి సంపాదించి ఇచ్చుచున్నాము” అని చల్లగా నా ప్రతివచనం. అందుపై నతడు “అక్కరలేని వారి కథ పోనియ్యండి. అక్కర పడినవారికి, వరులకు తగిన కన్యకలుకాని, కన్యకకు తగిన వరులుకాని, వెతుకుకొని పోయినా, దొంగులు కప్పమైనది కదా?” అని పూర్వపక్షము నెత్తినాడు. అతని ప్రసంగానుభవము గొప్పది.

“సత్యమేకాని, కారణము వేరు.”

“ఏమిది?”

“వివాహమును కోరి సిద్ధపడుచున్న వరులలో కాని, కన్యకలలో కాని, ఏదో లోపమును వెతికి, కనిపెట్టి, తమకు వారు తగినవాడుకారని నిరాకరించుట ఇప్పటి యువతీ యువకులకు ‘పరిపాటి’ అయినది. తమలో లోపములు లేవా, అని ఆత్మవిమర్శ చేసుకొను వివేకమును వారికి నేర్పినవారేలేరు. దాని ఫలమిది.” అని సమాధానము చెప్పితిని. తనకాలమూర్ఖుండి ఏదో ఆలోచించి, అతడు తన సమస్యకు మార్గాంతరము నిట్లు సూచించినాడు.

“ఏ దుష్ట కాలములో వచ్చెనో కాని, ఇది అంతా ఆ కారదా చట్టపు ప్రభావము!”

“వాస్తవమే! ఏ కాలములో ఏది పుట్టునో, ఆ కాలపు ధర్మములు దానిలో నుండగలవు.”

ఆధునిక విజ్ఞానకాస్త్రసారంగమహన డాక్టర్ “ఎన్ సికా” పండితుడు చెప్పిన మాత్రమిది. సత్యములలో సత్యము!

ప్రళంసలోనున్న శాసనము మనదేశమున వ్యాప్తికి వచ్చుట 1930 వ సంవత్సరము, ఏప్రిల్ నెల, మొదటి తేదీనాడని చదువరు లెరుంగుదురు. అనాడు, ఏమి దైవము మహిమయో, ఒక విచిత్రమైన, అసాధారణమైన, గ్రహస్థితి భవక్రమములో ఏర్పడి యుండినది. ముఖ్యమయిన గ్రహస్థానములు మాత్రము ఈ క్రింద పసకములో చూపబడినవి. ఇవి సాయన స్ఫుటము ననుసరించినవని జ్యోతిలో నుంచుకొనవలయును.

రాశిలో	భాగలో	గ్రహము
(1) మేషములో	11°...	రవి
(2) ,,	11°...	వరుణుడు
(3) ,,	11°...	బుధుడు
(4) మిథునములో	11°...	గురువు
(5) మీనములో	11°...	శుక్రుడు
(6) మకరములో	11°...	శని
(7) కృత్తికములో	11°...	చంద్రుడు

ఏమి అద్భుత గ్రహచారప్రణాళిక ఇది? ఎన్ని వేల సంవత్సరముల కొకమారు ఇట్టి అసాధారణ గ్రహస్థితి సంభవించునో, గణితకాస్త్ర వికారములు తేల్చుట సిన సమస్య!

మానుడు! పరమోచ్చభాగలో గ్రహగణ కొలువు తీరియున్నాడు రవి. పండితుడు బుధుడు, ప్రతిభాశాలి వరుణుడు, జట్టకట్టుకొని అతని నాశ్రయించినారు. అత్యుత్కృతవ్యక్తిస్వాతంత్ర్యకాంక్ష, అపార విజ్ఞానాభివృద్ధి, సంఘ సంస్కరణాభిలాష, ప్రగతి కుతూహలము, అనునవి ఈ గ్రహకూటపు సామన్య ధర్మములు. వికాస ప్రియుడగు బృహస్పతికి వీరినుండి ప్రబలమైన మిశ్రదృష్టి! ఎంత అభివృద్ధి కైనా, దోహదమిచ్చు శక్తికల దీ యోగము. లలిత కళాభిరుచి, విజ్ఞానవికాసశ్రద్ధ మాత్రమేకాక, దాంపత్యసర్వనియముములనూ చక్కబరచి సమాజ శ్రేయోభివృద్ధిని సమకూర్చు నేర్పునచో, “మిథున” రాశి యువని బృహస్పతికి కలగు. ఇంతే కాక, ఆనందోద్రియమునకు సంబంధించిన భవక్రభాగలోనున్న చంద్రునకు సమాంతరములో ఒకవైపున ఈశ్వరువు, మరొకవైపున ఆ మేషరాశి గ్రహకూటము నిలిచి

కారదాచటపు గ్రహకూటము

యందుట గొప్పరికేము. అపటచే, వైవాహిక జీవితము ఈ గ్రహముల దృక్పథమునకు గురియైనది. సనాతనాచార శిక్షకలవాడు గురవు ఇతనికి ఆ గ్రహకూటమునుండి వచ్చిన ఉత్తేజము ఎంతో పృథువాణీయమయినదే. కాని, ఇందులో ఒక చిక్కున్నది.

పైనికథ్యముకల మహామారుడు కుజుడు. స్పర్థకు దిగినచో ముందుచెనుకలు చూచువాడు కాదనిదు. గురవునకు విక్రేక ప్రబలశక్తు వీ కుజుని యవనాచార్యుడు చాటిచెప్పెను. కుజగురువులు మిత్రును సత్యాచార్యమతిమును మన ప్రాచీనులే అనేకులు అంగీకరించలేదు. తమన గుణముల ఖడ్గధారితో సాత్విక స్వభావపు విద్యావంతునికి ఎట్టి మైత్రి? ఎక్కడి పాతు?

“అంగరక బరద్ధస్య ప్రక్షీణస్య బృహస్పతేః” అని వ్రాసిన ‘మృచ్ఛకటికా’ రూపకర్త కాలము వాటికే కుజగురువుల విగోళము వాడుకలో నుండినది. ఇట్టికుజుని శత్రుత్వస్థి ఇపుడు మరగుపుపై బడియుండుట! ఈ శత్రుభావచే అతడు స్వభావసిద్ధమయిన తన యోగ్యతను కోల్పోయినాడు. అతని సనాతన సంప్రదాయదీక్ష కుజు దెబ్బకు దిగజారిపోయినది. ఇట్టిపరిస్థితిలో, సేవమందలి ప్రబలగ్రహ కూటము “స్వాతంత్ర్యము, సంస్కరణము” అని గోలపెట్టుచు, గురవును ముందుకు త్రోయసాగినది. అందులో రాజాజ్ఞ, సంఘ సంస్కరణము జరిగితీరవలెననిదే! కార్యక్రమ ప్రణాళిక యొక్కటి కావలసియుండెను. ప్రణాళికా నిర్ణయ సంఘమునకు రాజప్రతినిధి వరుణుడు అగ్రతాము. కాలదోషమువలన త్రుప్తపట్టిన ప్రాత పద్ధతులు అతనికి రుచించవు. క్రమక్రమముగా వ్యుత్క్రిమ మార్గమునకు దారితీయుచు, వైవాహిక నీతినియు శృంఖలములను తెఱచుచు సంస్కరణ ప్రణాళిక నొకటిని వరుణుడు సిద్ధపరచి ఇచ్చినాడు. వైవాహిక జీవిత శ్రేయస్సుకోరి పనిచేయున్న గురువునకు దొరకినదీ ప్రణాళికయే. రాజముద్రతో వచ్చుటచే, అనుసరించక విధిలేదు.

కాని ప్రాచీన పద్ధతులపై అచంచల విశ్వాసము కలవాడు శని. అతనికిచెట్టి స్థానబలమున్నది. కాక చంద్రునితో మైత్రి! పాధారణముగా శనిది ‘మకరి’ పట్టే! మేవరాశి అతనికి కీచస్థానము. దానిలో సభిచేరిన గ్రహకూటములో ఇతనికి కేంద్ర శక్తు దృష్టి! ఆగ్రహములు ప్రేరేపించు కార్యము ‘నీచ’మని శని వివరించుకొన్నాడు; సంఘనీతి “మరారిమార్గము” పట్టుకలవని కనుగొన్నాడు. గృహస్థాశ్రమ ధర్మము సంతాన వాత్సల్యము, దాంపత్యభక్తి అను ఆర్చన నియ

మములు భారతదేశములో పటాపంచలు కాగలవని భయపడినాడు; సహాయనిరాకరణ నూత్రముతో బెదిరించినాడు; ఎన్నియో ప్రతిబంధకములు కల్పించి పొరాడి చూచినాడు! కాని అతి ప్రచండ శక్తిగల ఆగ్రహ కూటపుధాటికి ఆగలేక నిస్సహాయుడై, చేతులు కాళ్లు ముకుచుకొని, అభావనిరక్తిని తెచ్చుకొని, “బలీయసి కేరల మీశ్వరేచ్ఛా.” అనుకొనుచు, నెమ్మది పడినాడు శని. వరుణుడు రాజకీయ ముద్రతో తన పట్టు సాధించితీరెను. ఆవాడే, బాల్య వివాహ నిషేధ శాసనము భారతపుష్కరమిలో వ్యాప్తికి వచ్చుట! ఎన్నియో శతబ్దమునుండి పాదుకొని యుండిన సాంఘిక నీతి నియమములు తులములో కూకటివేళ్లతో పెరికివేయబడినవి. ఏమి ఈ వరుణ ప్రభావము? అంత లేనిదే, సూర్యాస్తమాన సమయమున మర ప్రాచీనులు సూర్యుని ప్రతినిధిగా వరుణుని ప్రార్థించుచుండెడి వారా, అనిపించును. సూర్యుని శ్రీ కార్యక్రమము అగ్నికి కాని, త్రిలోకాధిపతుడు దేవేంద్రునికి కాని చూపని గౌరవమును మరవాడు వరుణునితోయునికే చూపుటకు వేరుకారణమేమి?

ఒక్క ఊహ. ప్రపథమముగా వైవాహిక నీతి నియమములను మనదేశమున విధించిన వైదిక కాలములో, రజస్వలనంతర వివాహములను నిషేధించిన స్మార్తకాలములో సహా, ఇట్టిదే ఏదో, అసాధారణమయిన గ్రహకూటము కలిగియుండెను కాబోలు? లేనిచో, అట్టి ప్రబల సంఘసంస్కార కార్యము జరిగియుండవని నా ఊహ, శాస్త్రజ్ఞు లిది పరిశోధించెదరని ఆశి.

సర్వ ప్రపంచ సామాన్యమైన ఈ గ్రహకూటములు మనదేశముపై నూత్రము తమ మహిమను చూపవేల? అని శింకించువార లుండురేమో? ఆ గ్రహములతో ఏ యే దేశములు పన్నిహిత సంబంధమును సంపాదించుకొనునో, అయా ప్రదేశములలో వానిఫలము చూపట్టవలసియుండును. భారతదేశమునకు మకరము లగ్నమని పాశ్చాత్యశాస్త్రవేత్తల సిద్ధాంతము. దాని అధిపతి శని ఆ రాశిలో నున్న కాలములోనే ఏర్పడిన గ్రహకూటమునుండి ఆశినికి ప్రబలశక్తి వచ్చినది. లగ్నమునకు వాలకవెంట పడిన గ్రహకూటపు కేంద్ర గృహస్థాశ్రమ నీతి నియమములను సవరించినై చివరి జనసామాన్యమునకు ఈమార్పు రుచించలేదు. అయినా తప్పినది కాదు. మనదేశమునకు గ్రహకూట ఫలము తగులుట కిదే కారణము కావచ్చును. భారతదేశమునకు లగ్నము కన్యారాశి అని మనవారు చెప్పుదురు. అతి సత్యమయినచో, వేరు కారణములచే ఈ సంస్కరణము వచ్చినదేమో? ఇట్లే, ఏయే దేశములలో ఏమి సంస్కార

రములు వచ్చినవో, పరిశోధకులు కనుగొందురు. వా ఎరిగినంతలో ఒక చిన్నదృష్టాంతము కలదు. మన రాజ ధానితో ఇంచుమించుగా సమానముగు రేఖాంశ ప్రదేశము పశ్చిమార్ధ గోళములో (అనగా, మన పాతాళములో) ఉత్తరఅమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములో నున్నది. ఆదేశపు నీలికి తగినట్లు అచట మహా పాంఘిక నీలి విప్లవమొకటి చెలరేగినది!

ఈ శతబ్దారంభములో జర్మనీ దేశమునందలి పాంఘిక శాస్త్రజ్ఞులలో కొందరు దిగంబర విహారము ఉత్తిమమును అతివాగులు బహులుదేరిరట! వస్త్రముల తగులాటములేక స్త్రీ పురుషులొకట సమావేశమయినచో, అనవసరములు, కృత్రిమములు అగు సేగబడియములు తిమంత పడలిపోయి, ఎంతో ఉపయుక్తముగా నుండగలదనుట వారిమతము. కాని, ఆ దినములలో ఈ వాదమున కచటి రాజాదరముకాని, ప్రజావరముకాని లభించిన కారణమున ఈ నూతనమతము సంగుగొందుల చీకట్లలో మెలగవలసినదైను. అంతలో ప్రథమ ప్రపంచ సంగ్రామపు కల్లోలము రేగి ఈ ఉద్యమము చల్లబడినది. కాని, 1929 వ సంవత్సరమునకు ఇది ఎట్లా మెల్లగా సమద్రమును దాటి అమెరికాకు ఎగబాకి, సంయుక్త రాష్ట్రముల కిరుణుజొచ్చెనట! జంకుకొంకు లేని ధీరులు, అచటి స్త్రీ పురుషులు, దానికొర్రయ మిచ్చి రక్షించినారు. దాని సూత్రములపైన వారికి గొప్ప అభిగమి పుట్టినది. “జ్ఞానములేని పశువుకు లేట్టి సిగ్గు బిడియములు జ్ఞానము కల మనకేల?” అని తోచినది వారికి.

“తల్లిగర్భముందు తాబుట్టి నప్పుడు,
మొదటలేదు బట్ట; తుదిని లేదు;
నడుమ బట్ట గట్ట, నగుబాటుకాదోకో?
విశ్వదాభిరామ, విజరవేమ.”

అని మన యోగి వేమారెడ్డి సిద్ధాంతీకరించిన తత్త్వము వారికి ఎంతో నచ్చినది. ఇక, వారి సంకల్పమునకు తిరుగులేదు కదా? రహస్యసమాజములు, దొంగసమాజములు వారికి గిట్టవు. వారిది రాజమార్గము. 1930 వ సంవత్సరమున ఏప్రిలు ప్రాంతమందే ‘మ్యా లెండింగ్’ రాష్ట్రములోని ‘మే ల్యాండింగ్’ (May Landing) పట్టణమున ప్రప్రథమముగా ఈ దిగంబర విహారోద్యమము గట్టి పునాదుతో ఒహారంగముగా నొకసంస్థగా నిర్మించబడినదట! దూరములోనుండి పేరు వినువారికి అశీలత తోచరాదని, ఆసంస్థకు “నూర్వీకరణ స్నాన సంఘము” (The American Sun-bathing Association) అని శాస్త్రీయముగా వారొక మడుగు పేరు పెట్టివారు. 1

మనదేశపు ప్రాధానివాహముల పద్ధతినికొని, అమెరికాదేశపు దిగంబరసంఘసభ్యుల ఆచారాధ్యర హారములనుకొని తిప్పుపట్టుట సర్వథా వాడుకదేశ్యము కాదని మనవి. ఏ పద్ధతిలోనైనా, ఒకగుణమున్నచో ప్రక్కనే ఒకదోషము కనిపించుట సృషించమత్తరము. ఇట్టి ద్వంద్వములు నశించుట ప్రశయములోనే. కాని, ఏగుణము గ్రాహ్యమో, ఏ దోషము సరిత్యాజ్యమో నిర్ణయించుకోవలసిన బాధ్యత ఆయా సంఘముల నీతినియములను చెందినది. సంస్కారము తగదనికాని. సంప్రదాయము దుప్తమనికాని పట్టుపట్టి వాదించుట మూర్ఖపద్ధతి.

అమెరికాలో జరిగిన సంస్కరణమువలన సంఘమున కేమి మేలు సమకూడిననో, విలోపము చూపట్టిదో మనకు దాని లోతుపాతులు తెలియవు ఆ ఉద్యమము క్రమముగా ఇతిరదేశములకు ఎగబాకుచున్నదట! మనదేశములో అది వ్యాపించగలిగినేని అనుభవముమీద ఈ సమస్య తేల్చవలసి యుండును. సినిమారంగముల పుణ్యాన ఆదేశస్థుల అభ్యాసాదులు కొన్ని మన యువతీ యువకుల నాకర్షించుచున్నవి. మోకాళ్ళపైకి ఎగబాకు పరికిణీలు, పిటలేక పైకి ఉబుకుచున్న కంచుకములు నకనాగరికుల ఇండ్లలో ఇపుడు కన్నులపండువు కావించుచున్నవి కదా? క్రమక్రమముగా ఇది ఎంతకమ్మనో, ఎంతకు దిగునో ఊహించుట కష్టము.

మనకు వచ్చిన సంస్కరణము ఫలమును మాత్రమే ఇచ్చు చర్చింతము. దీనితో సంఘమునకు అనేక సౌకర్యములు సమకూరినవనుట సత్యము. చదువగులకు అవి తెలియనివి కావు. కాని దీనిలో నున్న లోప మొక్కటే! సంస్కరణ మనగా, ఉన్న లోపములను సవరించి, పద్ధతిని చక్కచెట్టుటే కాని, దానిని సర్వనాశనము చేయుట కాదు కదా? ప్రాచీన సంప్రదాయపు ఆచరణములకు ప్రత్యేక విగుద్ధములకు ఆశయముతో చేయబడినది ఈ కాసనము. ఎమందురా? ఇంత వరుసున్న లోపల కన్యలకు వివాహము జరిగి తీరవలెననుట ప్రాచీన సంప్రదాయపు నియమము. ఇంత వరుసున్న దాకా స్త్రీలకు వివాహ జరుగకూడదనుట ఇప్పటి నియమము. ప్రాచీనుల దృష్టిలో కన్యలకు వివాహము నియతము. ఇప్పటివారి దృష్టిలో స్త్రీకి వివాహము విచ్ఛికము! వివాహమును నియమించుచుది యొక్కటి; నిషేధించుచుది మరొకటి. కాంక్షిత్వి బంధమును రక్షించునది మొదటిది. దానిని ఊడగొట్టునది

1. 1951 వ సంవత్సరపు మార్చి నెలలో ప్రకటితమయిన “బ్లిడ్ జా” అను ఆంగ్ల ప్రతీక నుండి వైవిషయములు కృతజ్ఞతతో స్వీకరించబడినవి.

శారదాచట్టపు గ్రహకూటము

రెండవది. ఇదే ఇందలి తారతమ్యము. బాల్య వివాహములు జరుగరాదని శాసించుట మంచిదే. కాని అట్లే ఇరువది వయస్సుమీరి స్త్రీలు, ఇరువదియైదు వయస్సుదాటి పురుషులు అవివాహితులుగా ఉండరాదని శాసించి యుండినచో ఎంత బాగు!

ఎంతకాలమునా పెండ్లిలేక స్వేచ్ఛగా ఉండు వచ్చునను నివృత్తాపరము శాసనమునుండి సిద్ధించుటచే మూడు పదుల “మదుసలి” కన్యలు, నాలు పదుల “చత్వారి” బ్రహ్మచారులు సంఘములో నే పెల్లాడుచున్నారు.

“తాళితో నొక పెండ్లి,

తలపుగా నొక పెండ్లి

తిరువాతి నొక పెండ్లి, ఓ కూనలమ్మ!”

అని మా ‘కూనలమ్మ’ పాడినట్లు, మూడు విషయముల పెండ్లిండ్లు ఉండగా, మొదటి దానిని మాత్రము విషేధించి ఏమి సాధించినట్లయినదో? తాళిబంధములేక తిక్కినవి జరుగుటకు ఆత్మేపములేదని శాసనకర్తల ఆభిప్రాయమా? అట్టి పరిస్థితిని అరికట్టుటకు ఏమి సంస్కారమున్నది? ఎవరు పూజ? వయస్సుమీరిన స్త్రీ పురుషుల కిప్పుడు పరస్పర సందర్శన ఎల్లాపములకు కొరవన్ని అవకాశములు నాగరిక జీవితము శ్రద్ధతో పనుకూర్చియున్నది. నగరారామములోని పొదరిండ్లు, సినిమా భవనములలోని చీకట్లు, విద్యార్థి గృహములందలి వ్యాసంగపు గదులు, ఇట్టివే ఎన్నియో సౌకర్యములు, వారి వారి శక్తియుక్తుల ననుసరించి వారు ఉపయోగించుకోగలరు. దీని పరిణామ మేమో!

వివాహపు ముడి పడే నేని, సామాన్యముగా, తరుణితరుణులకు కొన్ని నియమ నిర్బంధములు తమంతలే వచ్చును. పరపురుషులతో విచ్చువిడిగా విహరించుట వివాహితలకు నీతికాదు. ప్రాపంచిక ప్రయోజన దృష్టితోనైనా, గృహస్థులు అన్యకాంతల వైపు స్వేచ్ఛగా దృష్టిపారించలేదు. గంతలు కట్టిన జట్కాబండి గుర్రములవలే, ఎకలత్యముతో వారు సంసారయాత్ర సాగించవలసియుండును. కాని, “చిన్న వయస్సునందే, ఈ నిర్బంధములే? కొంతకాలమునా స్వేచ్ఛగా విహరించి, తరువాతి ఆక్రర పడినప్పుడు గంతలు కట్టుకోవచ్చు కదా?” అనుట ఈ సంస్కరణపు ఫలితముగా తరుణి తరుణుల కిప్పుడు నాలుకొనుచున్న ఆభిప్రాయము. సరేకొని, అంతలోగా నైపుణిహరములతో, నిర్బంధ బ్రహ్మచర్యము వలనో ఆరోగ్యము గంగపాలై, “రెంటికిం జెడిన రేణి” అగుచును, పాపము, వా రూహింగలేదు. వ్యాసంగములో పడి పట్టాలు సంపాదించుకొన్న పాఠికవయస్కుల పడుచు లనేకులు వివాహమూడు

వరులు దొరకక నవయుచున్నారు. వాడుబారిన ముఖములతో, గుంటలుపడిన చెక్కళ్ళతో, పలుచబారిన వజ్రోభరములతో, పాలిపోయిన దేహచ్ఛాయలతో దీనిలై యున్న ఆస్త్రీలను చూచినపుడు శాందాచటము జ్ఞప్తికిరాక తప్పును. వీరికి వరులను సంపాదించలేక తిరిగి తిరిగి చాలించుకొని అప్రతిపన్న మూఢమనస్కులయి యుండు పెద్దల గోడు వర్ణింపరానిది.

ఇక వరులకథ వేరు. వ్యాసంగమును ఎటో ముగించుకొని, వృత్తియొకటి కష్టపడి సంపాదించుకొని నగరాంతరములుచేరి పూటకూళింటి గదులలో, ఇతర బాగాలో, బాగ్యతలోలేక ఏదోరీతిగా, హాయిగా కాలక్షేపము జరుగుచుండు కాలములో అనేక బాగ్యతలు గల వివాహముపైన వారికి ఇచ్చయే రాదు. అభ్యాసకులైనచో విద్యార్థినులు, స్వామివాదులైనచో అంతేవాసినులు, పారిశ్రామికోద్యోగి అయినచో పనికితైలు, వైద్యులయినచో “నర్సమ్మ”లు చుట్టుముట్టి కటాక్షములు క్రుమ్మరించుచుండురు. ఆయాచితముగా లభించు ఈ సౌకర్యమును పొగొట్టుకొని, కన్నులకు గంతలు కట్టుకొనుట ఏ తరుణుడు కోరగలన? అదో ఇదో అనుచుండుననే ‘చత్వారి’ తొంగిమాడగలను. తరువాతి వివాహమేల? కావలెనని కోరితేమాత్రము, అంత వయస్సుముదిరిన వరులను శీలవతుడు ఏ కన్యలు పెళ్ళియాడగోరుదురు? ఏ మాడవమాటి ముత్తియగువనైనా ఆశ్రయించవలసినదే.

ఈ సందర్భమున ఒక చిన్న సన్నివేశము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది. అయిదేడ్లకు పూర్వ మొక నాడు బెంగుళూరు నగరములో ఉన్నతివిద్య, ఉపాధ్యాయవృత్తి, తగుపాటి ఆర్జనశక్తి, ఆకొర సౌష్ఠవముగల తరుణుడొకనిని చూచి మాటలాడుచు ప్రస్తావనమున వివాహపునుట పుట్టించితిని. అతి జేదోజుగుప్పతో నోరుదప్పరించి,

“తిగిన కన్యక లెవ్వరూ రాలేదండీ!” అనిదిర్లుము తీసినాడు.

“ఇంత నగరములో కన్యకలకు కరవా?” అని నా ఆశ్చర్యము వెల్లెబ్బితిని.

“అదికాదండీ! నేను ఆదిర్యవాదిని. మంచి అందము, మేలుకపు వన్నె, ఆధునికవిద్య, చక్కని ఆకారము, నాగరిక సంస్కారము, అరణమిచ్చు శక్తి అయిదడుగుల మూడంగుళముల ఎత్తు, కనీసము నూరు పౌండులతగ్గని తొకము, రమరమి పాఠికవయస్కుకలిగి గృహాపుత్రనిర్వహణదక్షురాలయిన కన్యకను నేను కోరుట. ఎందరో కన్యకలు వచ్చి చూచినారు. కాని, వారెవరూ నాకు నచ్చలేదు. ఏదో, ఒకలోపము.”

ఈ ఉపన్యాస భోరణిని విని నాకు నవ్వు వచ్చి నది. ప్రయాసతో ఆపుకొని,

“ఇన్ని సుగుణములున్న కన్యక విమ్మును వెతకు కొని వచ్చునా?” అంటిని.

“అందుకే వివాహము లేదు.”

“పోనియ్యండి. మీరు కోరిన సుగుణ లక్షీకల ఇద్దరు కన్యల నెగగులును. కాని, వారిలో ఒక్కొక్క రోక కోరిక కోరుదురు. ఆ కోరిక అయినా, మీ శక్తికి మించిందికాదు. అది తీర్చుకొనితే, వారెవరైనా మీకు తగియుండగలరు.”

“నా శక్తిగా ఉన్నచో, అవశ్యకముగా ఆ కోరిక నెరవేర్చగలనని నా గానము చెయగలను. వారెవరో, కోరిక ఏమో, చెప్పండి.” అని ఆత్రము కనుపించినా డతడు.

“చాలా సంతోషము. వారి కోరికలు మొదట చెప్పినను. ఎవరి కోరిక మీరు తీర్చుటకు సిద్ధపడుదురో తెలిసిన తరువాత, ఆమెను గూర్చిన ఇతర వివరములు తెలుపుదును.” అంటిని.

“సరే!” అని సావధానత చూపినాడు ఆతడు.

“ఒకటే మంచి సుగుణంతురాలు. శీలముపైన అపారమైన పట్టింపు. వయస్సు ముగారుపాకములో నున్న పరుడు శీలవంతుడుగా బ్రహ్మచర్యమును నిలుపుకొన్నాడనటకు విశ్వసనీయమగు సాక్ష్యము నామె కోరును. వేరేమీ ఆమెకు ఆశలేదు.” అంటిని.

విచ్చు కన్నులతో నావంకజూచి బొమల చిన్నగా ముడివెచి, తిలవంచి ఆ వరుడు, మెల్లగా, “రెండవ ఆమె కోరిక?” అనెను.

“రెండవ ఆమెకు శీలముపైన అంత పట్టింపులేదు లేండి (అతని ముఖమునకు కొంత వికాసము వచ్చినది.) “ఆమె యధాగ్ర వాదిని. ఏదో పొరబాటు జరిగి రెండుమార్లు ఆమె గర్భ విచ్ఛిత్తి చేసుకోవలసి వచ్చినది. తన్ను వివాహమాడగోరు వయస్కి ఆ విషయమై అత్యుక్తి ఉండరాదని ఆమె కోరిక.”

నేను ముగించి ముగించకమునుపే ఆ వివేక వంతుడు తటాలున లేచి కంటుముఖముతో, చురచుర చూచుచు “నాకు వివాహము అక్కరలేదండీ!” అని తిరిగియేనా చూడకుండా వెళ్లి పోయినాడు. నవ్వుకొంటిని! ఇప్పటికినీ అతడు అవివాహితుడే. ఇంక వివాహ మెందుకు?

“మాకేలరా, సంసారము?

మరునిగన్న శ్రీ రామచంద్రా”

అని ‘రవిచంద్రికా’ రాగములో శ్రీ త్యాగరాజు పాడిన కృతిని కొంత మార్పుతో పాడుకొనుచు శరీరయాత్ర గడపుచు వచ్చినచో, అతనికి మాత్రమేకాక, సంఘము నకునహా ఒక విషయముగా క్షేమమే అని నా తలంపు. నా మిత్రుడు నెలవిచ్చినట్లు ఏమి కాలవైపరీత్యమో ఇది?

రాజ్యాంగమువారు ప్రబలమైన ఇన్నిపన్నులు వేయుచున్నారు కదా? 25 ఏండ్ల వయస్సుమీరి పెండ్లి కొనివారికి తూకముగా “బ్రహ్మచర్య పన్ను” విధించినచో (కూలివారికి తప్ప), ప్రభుత్వమునకు ధనము వచ్చును. ఏడాది రెండేండ్లలో అవివాహితులందఱు కదా? ఈ అరణ్యగోడనమును చాలించి, ప్రకృతాలశమునకు వక్తుము.

1980, ఏప్రిల్, మొదటి తేదీన సంభవించిన గ్రహకూటములో ఒక విశిష్టతను కనుగొంటిమి కదా? ఏవో. రాశిలో భిన్న భిన్న భాగములలో అయివారు గ్రహములు చేరినచో, అది గొప్ప గ్రహకూటమని సాధారణముగా భావించుట వాడుక. ఒకటే భాగంలో మూడునాల్గు గ్రహములు చేరి, ఆ భాగకే నికరముగా ఇతర రాసులందలి గ్రహములనుండి దృష్టి వచ్చినచో, (ఇప్పటివలే) అది ప్రబల శక్తిగల గ్రహకూటమగును. “ప్రళయలోని సందర్భములో మేషరాశి ని 11° వ భాగపైన ఏను గ్రహముల ప్రభావము వ్యాపించియున్నది. దీనికి ప్రబల శక్తి యుండుట వింత కాదు.

కాని, ఈ గ్రహకూటము వ్యక్తి జీవితములో ఫలము చూపదా? అనవచ్చును. నిస్సందేహముగా చూపకలసినదే. ఆ దినమున జనించిన వారిలో ఈ కూటముతో సన్నిహితి సంబంధమును సంపాదించు కొన్న జాతకుల జీవితములను గమనించితిమేని, ప్రశ్నికు సదుత్తరము లభించగలదు. అట్టి జాతకములు సంపాదించుటకే ప్రయత్నించితినని కాని, కృశికృత్వి తకు నోచుకోలేదు. శాస్త్ర విశ్వాసముగల పాఠకమహా శయులలో ఎవరైనా అట్టి సామగ్రిని సంపాదించి నాకు అనుగ్రహించిరేం కృతజ్ఞుడను.

జన్మకాలిక గ్రహములు తమతమ ప్రభావములను తమ స్థానములలో నిక్షిప్తము చేసి వెళ్ళగా, తగవాలి చలితి గ్రహములో, చార గ్రహములో, కాలక్రమమున ఆ స్థానములకు వచ్చియో, వానిని చూచియో, తమ శక్తి ననుసరించి ఆ ప్రభావములను రసలుకొలిపి, వ్యక్తియు చేయునటు శాస్త్రమర్యాద గదా? ఈ గ్రహకూట స్థానములకు సయితము ఆ న్యాయము వర్తించు నేమో అని కొన్ని కందల జాతకములను పరీక్షించితిని. ఈ గ్రహ స్థానములలో కాని, వాని మేధా స్థానములలో కాని (11°, 26° భాగలు). చూడింటికి తక్కువకాని నికరపు సంబంధములు గల జాతకములు కొన్ని లభించినవి. వానిలో జీవిత కథలు తెలిసినవి మాత్రమే మన చర్చకు పనికిరాగలవు. అట్టి వానిలో కొన్నింటిని మాత్రము పాఠక మహాశయుల కేదట నిజే దింతును.

విద్య సాహస్యమునా, యుక్తి చతుత్కారములు హెచ్చుగాగల వతుర ఈమె. కార్యకూలరాలు. అపరిమిత స్వాతంత్ర్య శ్రద్ధ. పట్టు వలని ప్రాధమ్యానిది. ఎన్ని ప్రతిబంధకములు వచ్చినా, ఎంతో నచ్చకపోయినా, లక్ష్యపెట్టక, ఎన్ని ఉపాయములతో చేసి, తన నిర్ధారించుకొని యుండిన తగలునినే పట్టు పట్టి పెండియాడి, “నా ప్రతిజ్ఞ తీరినది. చాలు పొమ్ము.” అని భర్తను సాగనంపి, తగువారితో అతడంత ప్రయాసపడినా, సంసారమునకు వెళ్లక, నిష్క్రితగా పుట్టినింటి విద్యా కృత్తితో కాలము కడుపుచున్న సాహసప్రియ ఈమె.

II పురుషులు

(1) [మేషము 10°. రవి; మిథునము 11° (శేష సహాయము; మేషము 25° శుక్రము లగ్నములో; మిథునము 26° కుజుడు.]

చక్కని విద్య, ఆర్థికవనతిగల వృత్తి, అంగ సౌష్ఠ్యము, ఆకారపుష్టి, అభిభాష్యముకల వ్యక్తి ఇతడు. ఇతనిని గూర్చి విని నోదూరి విలక్షణవతులగు సజాతీయ కన్యకలు, ఎంతోమంది. పతింవరలై వచ్చి చూచినా, వారిలో ఈ విలాసపుకమునికి రంభగాని, ఊర్వశికాని అనుపడలేదు. ఇతనిది ఒక విజాతీయ మనఃప్రత్యయ! రాను రాను కన్యక లీ యాత్ర చాలించుకొన్నాడు. ఏదేన కన్యక కామకొని యున్నదో ఎరుగరాదు. ఎవరు చెప్పినా విశదం. తన ‘మురారి’ మార్గమే తనది. వివాహము అక్కర లేదనడు. తగిన కన్యక లేదని అతని వాదము. వియస్సు, ధనము, సౌకర్యములు, వివాహ కౌంతుగల వ్యక్తి మూడుపగులు దాటినా కన్యకు ఊగుచ్చుకొనలేకపోయినాడే? “దీని భావమేమి, తిరుమలేశి,” అనుచున్నారు కొందరు.

(2) [మేషము 11° కుజుడు; మకరము 11° శని; మిథునము 11° గురువు; మీనము 11° దశమ కేంద్రము.]

ఇతడు ఆగర్భ క్రియంతుల ఇంటి బిడ్డడు. అందమైన వ్యక్తి. విద్యారంతుడే. వివాహమైనది కాని, ఇతని రాసలీలావిశేషములకు అది ప్రతిబంధకము కాలేదు. స్వైరవిహార ప్రియుడు. వయస్సు చిన్నదే. భావి ఎట్లు పరిణమించునో!

(3) [మేషము 11° శుక్రము; సింహము 11° లగ్నము; మిథునము 11° దాంపత్య సహాయము; వివాహ సహాయమునకు చుమునివే.]

గ్రహకూటపు భాగలోనే శుక్రము ఉండగా, దాంపత్య, వివాహ, సహాయములు భిక్షములయిన ఇతని జీవితమునకు వ్యాఖ్యానము అనవసరము. వలచి వివాహమాడిన గుణవతి, రూపవతి అయిన భార్యను నిష్కారణముగా వదిలిపెట్టి, కృష్ణలీలతో కాలము

కడుపుచున్న లలితకళోపాసి ఇతడు. దయాదాక్షిణ్యములు లేని స్వార్థపరుడైన కృతఘ్నుడు!

(4) [కుంభము 11° కుజుడు; మేషము 11° గురువు; సింహము 27° ఇంద్రుడు. కుంభము 26° శుక్రము; ధనుస్సు 26° చంద్రుడు.]

స్వగ్రహము, ఉత్తమవిద్య, ఉన్నతోద్యోగము, ఆర్థికసౌఖ్యము, ప్రవీణురాలగు భార్య, అనుకూలదాంపత్యము, సత్సంతానము, వంశిగౌరవము కలయువకు డితడు. సైనికతత్త్వముకలకార్యకూరుడు; సరససల్లాపవతుడు; క్యుబహిందతుడు. అంతా సరే కాని, ఇతనిలో గొప్పలోపమొకటి కలదు. ‘పరాంగ నా రత్యభిచార పేశిల’ అను వర్ణనము ఇతనికి చెల్లును. ఒంటిపాటున పరకౌంతలను చూచేనేని, ప్రబల వ్యామోహపరవశుడై, మొండిచొరవతో వారిని చేసేకి చివాట్లు తిను స్వభావము ఇతని దోషము.

(5) [పుష్యభిము 11° రవి; మిథునము 11° కుజుడు; కుంభము 11° లగ్నము.]

ఎట్టికన్యక తనభార్య అనుటకు అర్హురాలో, ఉపన్యాసమును నాకు వినిపించి, కడకు వివాహము అక్కరలేదని వెళ్ళిపోయిన వివేకశాలి ఇతడే.

ఇంకా కొన్ని దృష్టాంతము లున్నవి. గ్రంథ విస్తరణభీతిచే, ఇంతటితో చాలింతును. ప్రశంసలోని గ్రహకూటము వ్యక్తి జీవితములలో ఎట్లు ఫలమును చూపెనో, నా తక్కువహాళియులు గమనించెదరు. వైయక్తికముగా ఫలములలో వ్యత్యాసము కనపించినా, ఇవి అన్నింటిలో సూత్రప్రాయముగా తోచు సమాన ధర్మమొక్కటే అనుటకు సందిహములేదు. ఇతర గ్రహభావాగుల ననుసరించి వైయక్తిక భేదములు వచ్చియుండగలవు కదా?

ఇప్పటికి ఇంతి చాలను. రైలుబండ్లలో కిచ్చగా డేవడో పాడిన కాలజ్ఞాన తత్త్వపుపాటలో కొన్ని చరణములు నాకీసందర్భమున స్ఫురణమునకు వచ్చుచున్నవి. ఈ క్రింది పంక్తులలో నున్నవే అవి:

వారి, గోవింద, గోవిందా.

వారవారా, శివగోవింద, గోవిందా. (పల్లవి)

1. పెండ్లి కూడ దనేరు; పిల్లలెందు కనేరు;

పెంకితనమును వేర్చి, పెరిగేగా, బ్రహ్మం||

2. చుక్కలై కుణిసిరు; చూడదిగతాగేరు;

పెండ్లి మాటెట్తే, బెనరరురా. బ్రహ్మం||

3. నిగ్గుబిడియములేక, స్త్రీలు చెల్లాటమై,

దిన్నముతో బెట, తిరిగేరురా. బ్రహ్మం||

4. పెండ్లి పేరంటాలు, పేరుకైనా లేక,

పెద్దిండ్ల వంశాలు, పెరిగినిరా. బ్రహ్మం||

విద్యా విధానం!

శ్రీ పులుగుండ రామకృష్ణయ్య

టంగ్, టంగ్, టంగ్ మని ఊళ్ళో బడిగంట విస
బడ్డూంది. ఆ బడి రామాపురం ఊరి గమిళ్ళో
ఉంది. కేదవాళ్ళ బిడ్డల చదువుకోసం ఏర్పాటుయిన
దిది.

ఆ బడికొచ్చి చదువుకోనే బిడ్డల గతి నీతి ఎలా
వుందో, ఆలాగే ఉంది ఆ బడి స్థితి కూడాను. రైల్వే
సంస్కారంతో ఆ బిడ్డల జాట్లు ఎలా రేగిపోయి చిర
పారి యెగుడు దిగుడుగా ఉందో, ఆలాగే ఆ స్కూలు
పై కష్టం కొంత గాలికి ఎగిరిపోయి, కొంత చెవలుతిని
అవకతవకగా ఉంటుంటేకాక, చుట్టూ అడ్డగించిన దడి
కూడ ఆ బిడ్డల ఒంటిమీద గుడ్డలాగే, చినిగి పీలికలు
పాలిస్తే, ఆతుకులు బొతుకుల్లో పిల్లల ఒంటికి ఆచ్ఛా
దవగా ఉన్నట్లే, ఆ బడికి నిమిత్తకారణం అడ్డ
గింపు. గర్భవర్తనలబిడ్డలు ఊళ్ళో ఎంజన, శాలిన
అడుక్కొనినటం మూలాన చెమటపట్టి, శరీరం ఆపాద
మస్తకం, మట్టి చారల్లో ఉప్పు పేలిపోయినట్లే, ఆ
బడి గోడలు వాగు తడిసి చారలుపడి, ఉప్పుగుసి
పోయి కనుపట్టడమేగాక విద్యార్థులనుంచి వచ్చే
దుర్గంధం బడినుంచి వెలుపలికి కొద్దూంది.

ఈ బిడ్డలు ఊళ్ళో కవళం అడుక్కొనింటూ
బ్రతుకుతూంటే, పిళ్ళకురువు తనబిడ్డలు టౌనులో
హాస్కూల్లో చదువుకొంటున్నారని, కూతుళ్ళు పెరిగి
పెళ్ళికి సిద్ధంగా ఉన్నారని, వాళ్ళకు పెళ్ళిళ్ళు చేయా
లని యాచిస్తాడు. అంటే. కాని వాళ్ళకు పిళ్ళకు
ఉండే తేడా వివిధంలే బడిపంతుళ్ళ చేతుల్లో మూకు
కుండవు. బడిపంతుళ్ళ ఆకారం, వస్త్రధారణ, ఉని
కంతా పగటి వేషాలవారికి నమూనాలుగ ఉంటాయి.

ఆ గ్రామంలో రాగయ్య ఒక పెద్ద ఆపామి శంక
రయ్యగారి కమతం సేద్యగాడు. ఇతడికి పదిమందిబిడ్డలు.
వీరిలో ముగ్గురు పలుగురు ఆస్కూల్లోనే చదువుకొంటు
న్నాడు. తతిమ్మవారు అర్చకులు-కూనాగురుజాబిడ్డలు.
శంకరయ్య ఆ గ్రామపంచాయతీ ప్రసిడెంటుకూడ—
గ్రామంలో పార్టీపట్టుదలకోసం ప్రసిడెంటయ్యాడు.
పంచాయతీ పరిపాలన, మంచిసెబ్యరు, ఈ పార్టీల
గొడవల్లో పట్టించుకొనే ఎరుగడు అని వినికిడి.

తరాలుగ ఈ రాగయ్య కుటుంబీకులు ఈ
శంకరయ్య కమతంలో సేద్యగాళ్ళు. సుబ్బయ్య-
రాగయ్య తండ్రి ఇరవయ్యయినేండ్లు సేద్యగాడుగ గడి
పాడు. పెనపనకుబదులు ఇన్నేళ్ళు కామంగుకు
కష్టంచేసి మిగిల్చుకొన్నది అరిగిన యెముకలు, కరిగిన
కంజలు, ముతలపడ్డ శరీరం, బరువులు బంజలు మోసి
మోసి కాయకొచ్చిన బట్టతల. కూడా బుట్టిన
దోషానికి ఆతలను కనిపెట్టకొని ఉన్న వెంట్రుకలను
మాస్తాంటే బ్రతికిచేసిన సంసారంలోని హంగు
సంగులు కలె ఉండీలేనట్టు కనబడున్నాయి. ఎవరో ఈ
వృద్ధుణ్ణి యెరిగి ఆయన హెచ్చరించుకొని “ఎం
సుబ్బయ్యా! కళ్ళు చెవులు రెండూ పోయినాయే?”
అన్నాడు.

“అయ్యో మావాళ్ళు. కష్టాలు చూశేక కళ్ళు,
విసలేక చెవులు రెండు పోయినాయి. ఆలవాటు పడ్డ
మమకారం కొద్ది ఒకళ్ళ పాతాళు ఒకరిమీద పడి కొట్టక
లాదుండాయి” అన్నాడు డగ్గుత్తికతో!

ఈ సుబ్బయ్య హయాంలోనే పిళ్ళకుటుం
బాకిని స్వంతసేద్యం ఉణ్ణింది. కాలం కలసిరాక
కొంత, కుటుంబాన్ని పోషించలేక ఋణ బాధలకు
కొంత విచ్చిన్నమై నష్టపడిపోయి, మిగిలిన ఆ రవంత
కయ్య కాల్య ఈ శంకరయ్యకే విక్రయించి సేద్య
గాడైనాడు. ఇప్పుడా భూమినే సుబ్బయ్య కొడుకు
యకరాకు రెండుపుట్టు పండించి శంకరయ్యకు కూటు
కడున్నాడు. రైతుపేదయితే భూమికూడ పేదంటారు.

కొన్నాళ్ళు రాగయ్య కుటుంబీకులు భూకా
మందులు, సొంత సేద్యగాళ్ళు, తర్వాత పాలిగాళ్ళు,
ఆ తర్వాత కూలివాళ్ళు, ఇప్పుడు బిచ్చగాళ్ళు.

రాగయ్యకు ఆరు నెలల క్రితం పక్షివాతం తగి
లింది; మాలపడ్డాడు. ఈ వ్యాధిగ్రస్తుడు కంటానికి
ముందు పూట గడకనివాడు, ఇంట్లో పుణ్ణు పుణ్ణా
లకు, అదనంగా అప్పుడప్పుడు, తన కామందు శంక
రయ్య దగ్గర పట్టబట్టు పట్టాడు. ఈ పట్టుబట్టికంతా
నాములు కట్టి, పుట్టి నాలుగువందల రెక్కకు ఖరీదు

కట్టి రూ 150/-లకు రాగయ్యచేత 1-8 0 వడ్డీ లెక్కను బాకీకి ప్రాసోటు వాయింతుకొన్నాడు. రాగయ్యకు రాననిన పెట్టుబడి సాలాఖరు వరకు చేస్తేనే కద్దు, లేకుంటే లేదు. రాగయ్య సాలాఖరు కాకమునుకే రోగన పడ్డందున శంకరయ్య బాకీ వర్తించను.

ఇక భార్య ఉంటే బాలింతగ చాలింతగ కొన్నాళ్లు స్వేచ్ఛంపనులు జరగని కాలంలో పస్తులన్నా ఉండాలి. లేక కవళం అన్నా తెచ్చుకోవాలి. ఇన్నారెన్న పాలసీ ప్రిమియం చెల్లించుచున్నాడు లాప్సయినటు, రాగయ్య రోగన పడ్డనాడే తీరిం బిగిసిపోయింది. కీళ్ళు తొలగి యెముకలు విరిగేటట్లు పని చేసిన్నాడే అందుకు కుల;—మరి ఇప్పుడు ఆప్యభారం కూడా. ఈ పరిస్థితుల్లో రాగయ్యకు చావుకంటే బ్రతకటవే భయంగాఉంది రోగం కుదుర్చుకోవాలని కంచం, చెంబు, చెరవతోకూడ అమ్ముకొన్నాడు. ఎంలాభం లేకపోవటవేగాక, ఇంటా ఒంటా బలం తగ్గేకొద్దీ రోగ్యానికి బలం హెచ్చి మృత్యుదేవతకు అండయింది. భార్యాభర్తలు ఉభయులు ఆర్జించే రోజుల్లోనే కూటికి అరదల్లయితే ఇప్పుడు పస్తే గతియింది. ఇప్పుడు ఒక్క రాగయ్య భార్య నరసమ్మే ఇంటికి ఆధారమయింది.

ముసలివాడు; రాగయ్య తండ్రి కుబ్బయ్య— తన కడుపుకు తాను కవళం తెచ్చుకొని, మిగిల్చి పిల్లలకు పెత్తున్నాడు. కూటికే ఇట్టుంటే ఇక గుడ్డగతి! ఆకాశం దుప్పటి అంసరూ పంచుకొని కప్పుకుంటున్నారు. ప్రాణానికి కూడులేదు, మానానికి గుడ్డలేదు. రాగయ్య సంపాదించే రోజుల్లో ఒకపూట పస్తున్నా ఇంకో పూటైనా తిని బడి కల్చి చదువుకొనేవాళ్ళు బిడ్డలు. ఇప్పుడు నాయన మూలపడ్డవాల్నూంచి పిల్లలే పెద్దలై సంపాతాన్ని నెగిస్తున్నారు. ఈ గతుల్లో విశ్వకు వారీరకంగా, మానసికంగా కూడ వృద్ధాప్యం తరుముకొని వస్తోంది. ఈ పరిస్థితుల్లో ఒకపూట బడిపోతే ఇంకోపూట నాగా! ఇంతి కృతి లేక పరిస్థితుల్లోకూడ పిల్లలు ఎంతో శ్రద్ధగా వెనుకపడ్డ పాతాల్ని చదివి తోటి పిల్లలతోటి కలుసుకొంటున్నారు.

తరతరాలుగ ఎండవ గాలిన అల్లాడి ఆకులుమేసి నుండెల్ను మురగకొట్టుకొని మిగిల్చింది ఏమిలేదని, పానీ బిడ్డలైన చదువుకొని వాళ్ళ చాయాంలోవైవా

నీడపట్టునవుండి, కాస్త వైనవైనప్రభుకు ప్రభుకుతారని తల్లిదండ్రులకు కొండంతి ఆశ. పాపం! మరి అవకాశం ఆకాశవంతిదూరం; అందుబాటు శూన్యం. దీగ్రుకు తలగడిగితే వడగళ్ళువాన వచ్చినట్లయింది.

ఓళ్ళో మల్లీ రెండోగంట కొట్టాడు. ముందు రోజు కవళానికి పోయినందుకల్ల పిల్లలు బడికి పోలేదు. జరిగినపాతాలు తల్లికేస్తున్నారు. ఊళ్ళో పిల్లలంతా బడికి బయలుదేరారు. కలనారిబిడ్డలు, తిలలు దువ్వకొని పూలుపెట్టకొని మంచినీళ్లు కట్టకొని ఉత్సవ విగ్రహాల్లాగా కళకళలాడుతుంటే, రాగయ్య బిడ్డలాంటివాళ్ళు తాల్చుకోవోయిన తలల్లో, మాసి పోయిన గుడ్డల్లో వస్తూంటే దేవాలయంలో పూజ, పులికాపు అలంకరణలేని విగ్రహాల్లా కనుపడున్నారు, రాగయ్యబిడ్డలు బడికిపోవటానికి సిద్ధమయ్యారు.

ఇంతలో వాళ్ల తల్లివరసమ్మ వస్తూండటం ఓ అమ్మాయి చూచింది.

“అమ్మయ్యో? అమ్మ వస్తుండదే యిట్టా? కవళానికి పొమ్మంటే బడికిపోతుండాయని అరస్తానీ! ఎం చెప్పనమ్మో!”

“అమ్మతో చెప్పి పోదాం లే! అమ్మ కూరిగింజలున్నయి మృత్యుల దంచి కాస్తని లే, చాలకుంటే బడి నంచినచ్చి కవళానికి పోదాంలే” అని ఇంకో అమ్మాయి అనింది.

“ఇంకండా పెడద్రం జేస్తే యిట్టా?”

“అప్పుడు జాస్తారే. అరబాక అమ్మయ్యో! అమ్మ ఇంటిని!” అని తలపోసుకొంటున్నారు.

ఇంతలో నరసమ్మ వచ్చింది. ఈమెకు ఎవరో కూరిగింజలు ఇయ్యాలన్నండి అడగనుబోలే, వాళ్లు లెక్కచూచి, ఇంకా నరసమ్మ, ఇద్దరు మనస్సులు అదనంగా పని చెయ్యల్సినట్టు, కూలిబాకీ పడినట్టు, బాకీ చెల్లుపెట్టండే, ఇంక గింజకూడ కంటికి చూపమని అసామి అంటే, ఆమాట చెవున వేసికొని కార్మిళ్ళు కుంటూ ఇంటికొచ్చింది. పిల్లలవాలకం చూసింది.

“ఇదేంది కూతరా! ఈ ఊరిగింజలు? బడి కొచ్చిందా తొందరా? చెప్పింది దొంగలకు దోలి ఈ రకానికి తిరుక్కున్నారే? ఇదేం దిడి? ఈ కాణేతనం? ఊళ్లో కవళానికి పొమ్మంటే ఈ వంతన సంబరాలు పడుందారే! ఇయ్యాల పస్తుంటారా? మానసుకు నకనక లాడుంటే కవళా? పట్ట జాడండి యాడి కొచ్చిందా? ఇంకామా తెల్లార్చేచెప్పడో చెప్పండి!”

విద్యా విధానం:

“ఈపూట నీ కూలిగింజలు దంచి వాళ్ళకోని పూట ఎల్ల దోసుకొంటే సందాలకవళానికి పోతాలే” అన్నాడు పిల్లలు.

“అయ్యోవ్వుడో ముగించి మొఖం కడిగినారే—” అనింది నరసమ్మ. ఎంతచెప్పినా వినకుండా మొండి జేకారు పిల్లలు.

“చదివి సంతరించినమటుకు చాల్లే! బళ్ళో అయ్యోగు చెప్పే పాఠాలు చదువతుంటే మేము చెప్పే పాఠాలు చదివే చెప్పడమా? కూడు నీళ్లు లాక అంటు డొక్కల్లో ఎన్నాళ్లు చదవతారమ్మా? వీధుల్లో ఉడుకుగుమ్మలో కాళ్లు కాలకమంటే పోయి నాలుగు మెతుకులు తాండమ్మా! బక్కపేరుల్లో ఎన్నాళ్లు బతకను? ఆకలికి చెవులు కప్పకొని బెమ గమ్మతుండది నాయనో. కూన గురుజు విడస్తుండారు. ఎన్నియూగా లయిందో కడుపార తిని. ఎవరి నోటికాడకూడు తీకావో, ఏం పాపవో చేవుడా!” అని విడ్చింది నరసమ్మ.

“అమ్మ ఎగుస్తుండశి—బడికొద్దు ఏం వొడ్డు. కవళానికి పోదాం పనండి” అని పుస్తకాలు అక్కడ బెట్టి మూకుళ్లు తీసుకొని వెళ్లారు పిల్లలు. దూరంలో “కవళం వెయ్యండమ్మా” అని కేకలు వినవస్తున్నాయి. నరసమ్మ అవంకే మాన్తూ ఆరిపాయ్యే పెరిమల్ను కన్నీళ్ళతో తన పుకొంటూ, కడుపులో రెగిన మంటన, ఆవేద నను నిట్టూర్పులతో వినకొంటూంది.

ఒక బిడ్డని అంజనేయకొని, రాగయ్య పడిపోయిన కాలు చేయి యీడ్చుకొంటూ ఊళ్ళో కవళం తెచ్చుకొని తనపాట్ల తను పోసుకొంటూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు.

రాగయ్య కుదరని పక్షివాతంతో, పడిపోయిన పార్శ్వస్నీ, బాగున్న పార్శ్వంతో గుంజకుంటూ నడవటం నేటి సంఘంలో సంపన్నుడికి, పేదకుల వ్యత్యాసం, చికారం స్పష్టపడుతుంది. అంతేకాదు. తను తోటిబిడ్డల్ను ఊళ్ళో కవళానికి తీసికెళ్ళటం చూస్తే ఈ అడుక్కొతినటం తమతరంలో నేగాక తమ బిడ్డల తరం గూడ తిప్పదని యాధిచేస్తున్నాడు రాగయ్య.

చదువుకోటానికి వసతులన్న పిల్లలు అయ్యవారు కేర్చిన పాఠాలు సలకుతుంటే, రాగయ్య బిడ్డల్లాంటి వాళ్లు “కవళం వెయ్యండమ్మా! కడుపులో మంటమ్మా!” అని వీధుల్లో పేరులు తరుక్కోపాయ్యే బట్టు అరస్తున్నారు.

“పిల్లలు బడికి రాలేదేమా” అని అయ్యవారు పిల్లలకోపాటానికి వచ్చాడు.

“ఏం నరసమ్మా! పిల్లలు ఒకపూట బడికొస్తే ఇంకో రోజు రారే” అన్నాడు అయ్యవారు.

“ఈరోజున్నట్టు రేపు ఉంటుంద నీ నమ్మకం లేక పాకు నే అయ్యా! మా బతుకులకు పండగా, పర్వమా, పుణ్యవాళ్ళుగూ మార్గవా విమిలేదు. నిద్రలేస్తే ఆకలమ్మకు నయివేద్యాతో పొద్దు చాలడంలా నాయనో! మా కుటుంబం గతి ఒకరు చక్కచేసేదిగాదు. కడుపు చించుకొంటే కాళ్ళమీదపడద్ది. ఎండనక, వాననక, తేళ్ళకు పావులకు ఎరనక, విడికెట్లో పాణాలు పెట్టుకొని, మేఘాలమీద పాయ్యేగొడ్డను మరిపి, కయ్యలకు కాలవలకు ఒడ్డు మడవలు యేసి, పండించి, కావంగుల గోరి కమతల్ను ఇళ్ళు వాకిళ్ళను లంకల్ను జేస్తీమి. కళ్ళు పొడుచుకొన్నా కానరాని కటిక నీకెట్లో గొడ్డను మేపితిమి. కలలో అయినా తన మన ఆనకున్న దోషాన అన్నాపోయి ఎరుగుదుమా నాయనా! ఇట్ట చాకిరి జేస్తే మా బిడ్డలు, దొంగలైన తోడుబోతులైన అనుకో కుండ మాగుతులు తెల్లార్చుకొని, కడుకు బిచ్చగాళ్ల మయితిమి. చచ్చినావా బతికినావా అన్న దోషాన బోయిన కామంగు లేకపాయ. ఎన్నాళ్ళు చాకిరి చేస్తే ఎంలాభం నాయనా! కొసకు కామంగుల గొడ్డకుండే వైనం మాకు లాకపాయ. వాటికి పెంకు కొట్టాలు. మేము చెట్టుకింద కాపురంజెయ్యాల. ఏనాడు కామందుకు కీడు ఎంచినోళ్ళు గాదే! సంపాదించి పెట్టేవాడు మూలబడి మా కర్మం ఇట్ట కావాలా చెప్ప నాయనా.” అంటూ నరసమ్మ కన్నీళ్ళు పెట్టుకొనింది.

“పరిస్థితు లిట్టుంటే పిల్లలు బడికొచ్చి చదువుకో మంటే ఏ ఒకలో ఈ కత్తులు ఇముడుతాయి చెప్ప మ్మా. లోక కళ్యాణం కోరే కవులకన్నా మనమీద దయలేకపాయ. వాళ్ళ కవిత్వాలకు మన కష్టాలు బాసలు చాలక ఇంకా మేలరకం కష్టాల్ను సృష్టించు కొంటూ పొద్దుచాలక శ్రమపడున్నా రనుకొంటున్నా! పోనీలే. ఇంతకంటే మనం ఇంకేం జైడతాం తల్లీ? మనం ఇట్టుండవే లోకానికి మేలయితే ఇవ్వి పడెలు. మన బాగుకోసం ఒకర్ని బాసపెట్టి మనర బావుకోనేది ఏవుంది? చదువుకోని వృద్ధిలోకి రావా ల్సిన బిడ్డలు ఒట్టి బిచ్చగాళ్ళుగ జీవించుకుంటే పాయ్యే గతి పట్టిందే. ఎంత దౌర్భాగ్యం! గర్భవతులు, బాలిం తలు పాత్తుల్లో బిడ్డల్ను పెట్టుకొని యాచించటం, రోగులు, కుంటి గుడ్డి అనుక్కొతినటం చూస్తుంటే

ఎంత అవమానంగానీ, రాగయ్య! ఈ పూట కిడ్డలు బడినుంచినచ్చిన పాట మనంబట్టే అన్నం తింటారే. నే నొస్తా. ఆలస్య మవుతుంది." అంటూ అయ్యవారు వెళ్ళిపోయాడు.

పిల్లల్ను బడికి పంపించాలని ఆశచకవంక, పంపిస్తే పస్తులుండాల్సే ఎం గతని నిరాశ ఇంకోవంక బాధిస్తున్నాయి. ఏం తోచక దిక్కులు జూస్తు ఆకాశం వంక చూచాడు రాగయ్య. తనమనస్సువలెనే ఆకాశం మేఘావృతమయి, స్తిమితంలేని తనబ్రతుకువలె నే పరిగెత్తే మేఘాల ఉరవడి రాపిడిని చూస్తు నిలుచున్నాడు. ఆకాశవిధిలో ప్రకృతి దగ్గుకవ్వంకింక తన జీవితమే నాటక మాడిస్తున్నట్లు దృశ్యాలు తెరలు రంగాలు ఒకటివెనుక ఒకటి నడిచి పోతున్నాయనుకొంటూం డగా జల్లు ప్రారంభమయింది. ఆ వొంటిమీదవున్న ఆ ఒక్కపాత తడిసిపోలే దిక్కుమి దేకుడా అని ఆదలం బాసల యెదురుగాకన్న ఎవరిపంచలోకో ప్రకృతిస్తు తన కాలికిందపడి నలిగిన చీనుల్ను చూచూ చావు బ్రతుక్కు బ్రతుకుచావుకూ పెనవేసికొనిఉండినరహస్యాన్ని గుర్తెరుగక సుఖపడలేదేఅనే ఆశకొద్దీ విడ్చివిడ్చి ఆ కన్నీళ్ళతో ఆ విషవృక్షానికి మడువలుకట్టి మరింత ఏపు కోపు కలిగించటం తప్ప ఆ పెనుపుండు తీసిన వాడు లేడని నిగుత్సాహంగా పంచలో అడుగు పెట్టాడు. అంత్రీతమే కుక్కలు రెండు తడిసి అక్కజే తలదాచుకొని ఉన్నాయి.

రాగయ్యను చూచి ఒకటి మొరిగింది. ఇంకోటి సమీపించి స్వాగతం ఇచ్చింది. వాన వెలిసిందాక వాటి తోటే రాగయ్య తలదాచుకొని కాలక్షేపం చేశాడు. వాన వెలిసింది. ఇంటికి దారిపట్టాడు. దోవలో శంకరయ్య యెదురైనాడు. బాకీవిషయం రాగయ్యతో ప్రస్తావించాడు.

"ఏం రాగయ్య! బాకీ మందల ఏం జేసినావు? మేము మీకు బాకీఅయినట్టు మీచుట్టూ తిరగాల్సినట్టుండడే. ఇదేంది గాచారం చూకు?" అని మండిపడ్తూ మొహవంతా కళ్ళు చేసుకొన్నాడు. నిమిషాలమీద బాకీ వనూలుగావాలని గొంతుమీద కూర్చున్నాడు.

"అయ్యో నాగతి జూస్తూ మీరు తొందరజేస్తే ఏం జేసేది! కాస్త నెమ్మతిస్తే కూలో నాలాజేసి చెల్లు బెడ్డా. మీ ఋణాన పోనులే అయ్యో!" అన్నాడు రాగయ్య.

"ఈ గోగం కుదిరేనా నీవు చెల్లుబెట్టేది? వడ్లు తరాలపాడిగ అమ్మకుంటే మీకు ధారాదత్తింజేసి మేవు చేతులు గడుక్కోనేదా? బలే ప్లానే ఇది? నీ ఇంటి స్థలం విక్రయంజేయి. కొంతన్నా చెల్లుకోద్ది. ఇంక నిలపటానికి లా బాకీ" అంటూ వీధిలో రచ్చచేయటానికి మళ్ళాడు.

"అయ్యో కాలు చేయి పడిపోయిందాక మీ పాదాల్ను కని పెట్టుకొని కపంచేసికోణ్ణి. నన్ను ఇంత పరాయోణ్ణిజేసి ఈ క్షణం నన్ను ఈ పద్ధతిభానికి దీస్తే నేనావ జచ్చేది చెప్పండి? మీ కుప్ప నుంచి వడ్లను మేలురాసి చేస్తూ మీ కళ్ళంలో నే గదో నాకు ఈ కాలుచేయి పడిపోయింది." అంటూ రాగయ్య పెద్ద పెట్టుగా ఏడ్చాడు. రాగయ్య బాకీ ఎగబెట్టాలని నటిస్తున్నట్టు శంకరయ్య అనుకున్నాడేగాని కృతజ్ఞుడు కాలేకపోయాడు. ఇంతలో రాగయ్య కొడుకు వీరయ్య బడినుంచి ఆ దోవ నే వచ్చాడు.

"ఏం వీరయ్య! అప్పుడే వచ్చినావే—బడి వొదిల్చారా?"

"ఆక లవటూంటే అయ్యోగ్గి అడిగొచ్చినా!"

"ఇదిగో ఈ మూకుల్లో కూడు రవంత నీవు తిని బడికి పో" అంటూ రాగయ్య పిల్లవాడిచేతికి మూకు డిచ్చాడు. పిల్లవాడు రెండుడుగులు నడిచాడు.

"ఎవురోయ్ రాగా! ఈ పిల్లగోడు" అని శంకరయ్య అడిగాడు.

"నా కొడుకయ్యో."

"ఈన్ను చదివిస్తుండా వంటయ్యో!"

"ఏం చదువులే అయ్యో! మూగోడు అమ్మా అన్న వాటికి."

"చేతికి ఎదిగినోణ్ణి వేద్దానికి కొట్టక బడి కంపించి వాణ్ని చెబుస్తుండా? ఈణ్ణి మన కమతన బెజ్జే నీ బాకీ లోకి చెల్లేసుకొనూ?"

"ఏనో చదువుకొంటే మేలు కలగదని ఆశ! ఇంకే వుండది!"

"అశలకేం లేవయ్యో! అనుకొనేకొద్దీ అశలకు పురి యెక్కుతుండేదగదా!"

"ఏం వొడ్దులే. నేను చెల్లుబెడ్తారే. ఇప్పుణ్నుంచే వాడిమీద బాకీలు సాకీలు ఎందుకులే అయ్యో! కాస్త తిరుయిందండి. ఎట్టనోపకట్ట సరిపెడ్డా" అన్నాడు రాగయ్య.

బెడ్డావోయ్. నీవు కూకున్నచోట్నుంచి కం
లేక పోతివి! నీ పెళ్ళాం ఉంటే లేవలేంవాయ.
కొడుకును కలెక్టరు చెయ్యాలని చదివిస్తుంటివి!
ఇంక నీవు సరిపెట్టేదియాడ? నీకు అన్నీ పదిలంగా
ఉండా. మేమా నలిగి చావాల్సింది? వల్లగాదు.
పిల్లగోణ్ణి పసులకాడికిపంపంది ఒప్పుకోను. చెప్తుండా!”

రాగయ్యగతి పాముపడగనీడలో కప్ప పరిస్థితి
అయింది. ఋణబాధ నివారణ అయితే రోగంకూడ
కుదురుతుందని రాగయ్య స్థిరం చేసుకొని,

“వీరయ్యా! శంకరయ్య బ్రరెలకాడికి పో
అయ్యా” అన్నాడు.

“నేను పోను. చదువుకోవాల పో.”

“చదివిన మటుకు చాల్లేవోయ్! మీ వాళ్ళంతా
లేస్సి చదివినారు గావాల! పస్తు లండంటా చదివేది
పిల్లగోడా? లక్షణంగా మన ఇంటికాడ నీళ్ళు మేతు
కులు దాగి లక్షణంగా బ్రరెల్ను మేపుకొస్తువురా!”
అన్నాడు శంకరయ్య.

“కవళం అన్నా తెచ్చుకొని చదవతగాని
నేనేవో పకాలకాడికి రాను.” అంటూ రెండడుగులు
నడిచాడు వీరయ్య.

“ఏం వోర! చెప్తుంటే అంత దిసాయించకుండా
పోతుండావే. ఎద్దు కొల్లో ముల్లంత లేవు! ఏవో మిడిసి
పడ్డా ఉండావే. ఏవో బలెమిడి దోక్కోని నలగ
తుండావే! యాకి నీవు పోయ్యేది! తిరుగు యెనక్కు.
ఒళ్ళుగాని తివర్తంపడిగ నేం. గూబ అదిరేవోయ్! పద
ఇంటికాడికి. బ్రరెలు కట్టు ముందర; రొప్పతుండాయి.
పొద్దెక్కింది. ఈ యెంకు బాగామేసి నెవులు యెసు
కోవాల్సివ గొడ్డు. రా. రా. నీకు మన అబ్బయ్యోళ్ళ
పాతిచెడ్డీలు చొక్కాలు యిస్తారా. లక్షనంగా
తోడుస్కుంనువు.” అంటూ అదిలించి బెదిరించి
లోపర్చుకొన్నాడు శంకరయ్య.

“బడికిపోకపోతే తంతాడు అయ్యోరు” అని
వీరయ్య నిద్రాడు.

“నీవు మా పకలకాడికొస్తే అయ్యోరు నిన్ను
తన్నడానికి ఎన్ని గుండెలున్నాయి? నిన్ను తన్ని
పాట ఇంకాయన యాడ ఉండేది? ఆరు గుండెది

కాస్త అడుగుచాచే. బలే మునెక్కుడుగా ఉండేది!
పెల్చివడలు నడిచేవాడివి నీవేం మేపతావయ్యోవ్
గొడ్డును! లగత్తు-లగత్తు. పకలు అగ్గిదాగుండాయి.”
అంటూ పిల్లవాణ్ణి కూడా తీసికట్లాడు.

పిల్లవాడితో ఏవో చెప్పాలని రాగయ్య యోచించాడు. కాని మాట రాలేదు. ఇంతలో వాళ్ళు వెళ్ళుతూ
దూగమయ్యారు. ఆనంకే చూస్తున్న రాగయ్యకు మన
సులో బాధ కలిగింది. వొలిసే కుండాలలా, నేలకొరిగిన
మబ్బులా ఉన్నాడు రాగయ్య. మెరపును వదిలిన
ఉణుములా కాసేపటికి గాని మాటరాలేదు. “అయ్యా!
వీరయ్యా! చేసేపనిమీద నిఘా పెట్టికో అయ్యా! పాలు
మాలబాక. గొడ్డు నోరులేనియి. నాటి కడుపులో నిద్ర
బోవాల. నీ యిష్టం!” అంటూ తన సంప్రదాయం,
ధర్మం వీరయ్యకు బోధించాడు.

పాపం ఎండబెట్టి కొట్టిందేమో. రాగయ్యకు,
కళ్ళుతిరిగి కూలబడ్డాడు. భూదేవత కనికరించి దగ్గర
తీసింది.

ఇంతలో సర్వోదయ కార్యకర్తలు, భూదానో
ద్యమాది ధర్మకార్యసత్తులు, గాంధేయతత్వవిదులు,
గ్రామపంచాయతీ సభ్యులు - అందరూ కలిసి “గ్రామా
ద్ధరణ కావాలి” అని నినాదాలుజేస్తూ పర్యటిస్తూ
ఆ గ్రామం గమిలిలోకి వచ్చారు. “అంతా నిజమే లే”
అన్నట్టు ఊళ్ళో కుక్కలు ఒకే మొరగటం ఆరంభించాయి.
సంవాల మీటింగు అందరూ రావాలని పంచాయతీ ప్రసిడెంటు ప్రకటన చేశారు.

“నునకంటే మనల్ను బాగుచెయ్యాలని వొచ్చి
నోళ్ళు పూరాగా ఉండారే. ఇండిరా నాయనోవ్!”
అని గ్రామస్తుల్లో గుసగుసలు బయలుదేరాయి.

ఇంతలో రాగయ్యభార్య నరసమ్మ నీళ్ళుని
పోయి పంచాయతీవారి బావిబెందడి కూలి అంగులో
పడి పూడిపోయిందని గ్రామస్తులందరూ విడుస్తూ
అక్కడ మూగారు. “ముత్తయిగుచావు; నరసమ్మ
పుణ్యం.” అంటూ గ్రామస్తులు తృప్తిపడ్డారు.

దేముళ్లతో మొరపెట్టుకొందామని పోతే
వారంతా సినిమాలో నేపాలువేస్తూ విరి మాటే
పట్టించుకోలేదు.

తెలుగుతో హిందీ పొందిక

శ్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి

భాష మనుష్యుడి నిత్యావసర వస్తువుల్లో ఒకటి. ఇది మనోభావాలను తెలియజేసే సంకేతాల కూడిక. ఈ సంకేతాలన్నీ గ్యనులు. ఇవి మనచేతి నే ఒక కట్టుబాటుకూ పద్ధతికీ అలవాటు చేయబడి ఉంటాయి. అందుకనే మాటలు నేర్చుకునే పసిపిల్ల తనభాషలో అనుగుణంగా వస్తున్న పదవాక్య నిర్మాణాన్ని పదే పదే వింటూ, చేతనైనట్లు తప్పుల తడకులుగా వాటిని ఉచ్చరిస్తూ, చివరకు సరియైనపద్ధతిలో మాట్లాడడం నేర్చుకుంటుంది.

ఏ భాషలోనైనా మనం రెండు అంశాలను గమనించవలసి ఉంటుంది. అందులో మొదటిది ఆభాషకు చెందిన పదజాలమూ, రెండవది అపదాల కూర్పు. ఒకపదాన్నీ మరోపదాన్నీ కూర్చడానికి మధ్య కావలసింది అపదం. పదమనగా ఏదో ఒక అర్థాన్ని మూలదానంతట అదిగా నిలబడగలిగేది. అపదమనగా, పదంలో కలిస్తే కాని అర్థవంతంగా నిలబడలేనిది. ఈ పదమూ అపదమూ ఒక నిర్ణీతపద్ధతిలో కూడగా ఏర్పడేదే వాక్యం.

ఈ వాక్యనిర్మితి ఒకభాషకూ మరోభాషకు ఒకేవిధంగా ఉండదు. సరికదా, ఒకభాషలోని వాక్య నిర్మాణపద్ధతి మరోభాషలోనికి జొరబడదు. ఒకవేళ అరుదుగా వచ్చినా నిలవదు. ఉదాహరణకు చూడండి.

1. ఇంగ్లీషులో,

"This is a Tree" అన్నది, పిల్ల వాళ్ళ క్లాసు పుస్తకాల్లో "ఇది ఒక చెట్టు అయివున్నది" అనీ;

2. హిందీలో,

"అబ్ బారా బజ్ గయా" అన్నది, అక్కడక్కడా, తెలంగాణా జనుల వ్యవహారంలో, "ఇప్పుడు పన్నెండు కొట్టిపోయింది" అనీ;

3. సంస్కృతంలో,

"రామః మయా దృశ్యతే" అన్నది, "రాముడు నా చేతి చూడబడుచున్నాడు" అనీ. తెలుగులోకి అనువదించవచ్చు. కాని ఇవి బహుళ ప్రచారంలోకి రావు. అసగా జనం ఇటువంటి విజాతీయ పద్ధతికీ అలవాటు పడలేరు.

ఇలా అలవాటుపడలేని తనం మనుష్యులకు సహజం కాబట్టే భాష ఎంత ప్రవాహిని అయినా దానికి, దానిలో, మార్పులు ఎంత సహజమైనా అది మరొక భాషలా మారిపోకుండా స్వతంత్రంగా దానికదిగా నిలబడగలగడం. ఒక వంశంలో కాలవశాన ఎందరో పుట్టి గిడున్నా, వంశ ప్రతిష్ఠను పోగొట్టుకోకుండా కొపాడుకునే వైనమే, ఒక భాషలో పదజాలం మారుతున్నా, నిర్మాణ పద్ధతిని కొపాడుకునే తీరు.

ఒక భాషలోని పదజాలమాత్రం విపరీతమైన మార్పులకు లోబడవచ్చు. కొత్తపదాలు పుడుతూ, ఉన్న పదాలు మరుగునపడుతూ ఒకనాటి పదజాలం మరొకంతకాలం తరువాతిపదజాలంతో పోలికలు లేనంతగా మారవచ్చు. అంతేకాక మరో భాషలోని పదాల్ని తెచ్చుకోవచ్చు. అలా వచ్చిన పద సంపద ఆ భాషదే అయినట్లు అతి సహజంగా అమరనూ వచ్చు.

కాబట్టి ఒక భాషమీద చుట్టు పక్కల భాషల ప్రభావం తెలుసుకోవడానికి ముఖ్యంగా మనకు తెలియవలసింది ఆయా భాషల పద సంపద. ఒక భాష ఇతర భాషాపదాలను గ్రహించడానికి ఎంత ఔదార్యం చూపిస్తుందో, ఇతర భాషలోని పదాలూ, ఆ భాషలోకి రావడానికి, అంత తత్తరపాటును చూపిస్తవి. ఇంచుమించు ఒక భాషలోనుండి పదాలు మరో భాషలోకి బాణాల్లా దూసుకుని మరీ చోటు చేసుకు జొరబడతవి. అవి మొదట మొదట విజాతీ పదాలా కనిపించినా, పోసుపోసు, రూపం మార్చుకుని, ఆ భాషాపదాలే అన్నట్లు భ్రమను కల్పిస్తవి.

అట్లా అని, ఏ పదం పడే అపదం, వీలూ చాలా చూచుకోకుండా దానియిష్టం వచ్చినట్లుగా మరో భాషలోకి జొరబడను. అందుకూ ఒకపద్ధతీ, క్రమమూ ఉన్నవి. అంటే (1) ఒకభాషలోని అన్నిపదాలూ మరోభాషలోకి రావు. (2) వచ్చినపదాలన్నీ రూప భ్రంశం పొందకుండా ఉండలేవు. (3) అలా అని రూపులుమారే అన్నిపదాలూ, తమ ఇష్టంవచ్చినట్లుగా మారవు. తాము జొరబడిన భాషయొక్క నిర్మితి,

తెలుగుతో హిందీ పొందిక

ఉచ్చారణ, వ్యానిర్మాణ పద్ధతి—వీటికి అనుగుణమైన మార్పులమాత్రమే జరగడం తటస్థమిది.

భారతదేశం భాషల పాష్కల్యంకల దేశం. భాష అనిపించుకునే ప్రతిదీ భావస్ఫూర్త కలిగినదే. కాని అందులో లిపికలిగి, గ్రంథసముదాయం కలిగి, నాగర జన క్యణచోలంలో రాటుతేలిన భాషలకొన్న, లిపితో కేవలం ఆటవికులవంటి మోటుజాతివారి మధ్య వారి భాషగా అమరినవి కొన్ని. ఇటువంటి భాషలలో తెలుగు, హిందీ భాషలు రెండూ నాగరకమైన ఉచ్చస్థితిని పొందిన భాషలే.

హిందీ మన జాతీయభాష. అనగా భారతజాతి విధిగా నేర్చుకోవలసిన నిర్ణయింపబడిన భాష. సంస్కృతం, అనేక ప్రాకృతాలకు మూలమైన ఆర్యభాష. ఒక్కోప్రాకృతంనుండి రెండేసి మూడేసి ఉత్తర హిందూస్థాన భాషలు ఉద్భవించడం జరిగింది. అలా ప్రాకృతభివృద్ధిమైన ఒక భాష హిందీ. అంటే నిజానికి హిందీ భాషలోని పదజాలమంతా సంస్కృతానికి, ప్రాకృతానికి సంబంధించి మాత్రమే ఉండవలసింది. కాని మనదేశానికి పరిపాక్షలుగా వచ్చిన మొగలాయిలు, ఈ దేశంలో ఉర్దూ భాష నొకదానికి దోహదం చేశారు. ఇందులో ఫారసీ, అరబీ భాషల సంపర్కం ఎక్కువ. కాని హిందీ ఉర్దూలు అగృహీతంగా కలిసిపోవడం జరిగింది. అనగా ప్రాకృత భివృద్ధిమైన హిందీలో ఫారసీ అరబీ పదాలు పడడం జరిగింది. అందుకే ప్రభుత్వం మల్కీ ఆభాషను, హిందీ అనీ—హిందూస్తానీ - అనీ రెండుభాగాలు చెయ్యడం తటస్థించింది.

ఇక్కడ మనం చర్చించబోయే హిందీ కేవలం ప్రాకృత భివృద్ధిమైన హిందీ కాదు. ఉర్దూతో మిశ్రయింపు కలిగిన హిందీ. నిజానికి తెలుగులో చేరిన పదాలు ఎన్నో, ఉర్దూ పదాలే అని చెప్పకోవచ్చును. మొత్తం ఆంధ్రదేశ వ్యాప్తంగా తెలుగులో కలగా పులకమై ఈ ఉర్దూ మాటలు కనిపిస్తుంటవి. రెండు భాషలు కలనడానికి రెండు కారణాలు ఉండాలి. (1) రెండు భాషలూ మాట్లాడే ప్రాంతాలకు ఒక్క సరిహద్దురేఖ ఉండడం—కాని ఇటువంటిప్పుడు ఆ సరిహద్దు ప్రదేశం దగ్గరా, అది దాటి కొంతమేర మాత్రమే రెండవ భాషయొక్క ప్రభావం కనిపిస్తుంటుంది. కాని యీ ప్రభావం దేశ వ్యాప్తంగా ఉండదు—(2) ఒక దేశాన్ని పరిపాలించిన వారి భాష, ఆ దేశ భాషకంటే అన్యం కావడం.

అటువంటిప్పుడు పాలకుల భాషను పాలితులు నేర్చుకుంటారు. అదిరిస్తారు. అలా ఇంతవరకూ మనం ఇంగ్లీషు నేర్చుకుని, దాన్ని విస్మరించకూడదనుకున్నాం. మహమ్మదీయులు తెలుగు దేశాన్ని పరిపాలించిన కాలంలో, ఉర్దూ పదాలు దేశవ్యాప్తంగా తెలుగు భాషలో కలిసిపోయాయి—తెలుగు, హిందీ భాషలు ఒక సరిహద్దురేఖ కలిగి రెండు భాషలు. అందువల్ల హిందీ పదాలూ, తెలుగులో కలనడానికి ఆస్కారం ఉంది. ఇటువంటి, హిందీ, ఉర్దూలు—రెంటికి, సులభమైన, హిందీ అనే పేరుపెట్టి దానితో మన తెలుగు భాషకు కల సంబంధం చర్చించడం ఈ వ్యాసోద్దేశ్యం.

ఈ రెండుభాషల సంబంధాన్ని గురించి చర్చించే ముందు వీటికి ఉన్న సామ్యాలుకాని భేదాలుకాని ఆకళించుకోవడం అవసరం.

హిందీ భాష లక్షణాలివి :

1. పదాలన్నీ సర్వసాధారణంగా మలంతాలు కావడం.
2. అక్కడక్కడా అజంతపదాలున్నా అవి దీర్ఘాంతాలుగా ఉండడం.
3. వర్గ ద్వితీయ చతుర్థాక్షరాల వాడుక ఎక్కువగా కనిపించడం.
4. అనునాళిక్యానికి బాగా ప్రాధాన్యం వుండడం.
5. రెండు దీర్ఘాచ్చులమధ్య వచ్చే అచ్చుపూర్తిగా కాక అర్ధమాత్రకంగా ఉచ్చరింపబడడం.

ఈ లక్షణాలన్నిటికీ పూర్తిగా విభిన్న లక్షణాలు కలిగిన భాష తెలుగుభాష.

తెలుగు భాష లక్షణాలివి :

1. నేటి తెలుగు పదాలన్నీ అజంతాలు.
2. ఇందులో దీర్ఘాంతాలు అతి క్వచిత్తు.
3. పదమ సర్వాలే తప్ప, ఒత్తిక్షరాల వ్యాకుల తక్కువ.
4. అనునాళిక ఒకప్పుడు అరసున్న రూపంలో ఉండినా ఇప్పుడు ఉచ్చారణ పూర్తిగా జారిపోయింది.
5. పదంలో ఉన్న అన్ని అచ్చులూ నిండుగా ఉచ్చరింపబడడం కద్దు.

ఈ లక్షణాలకు అనుగుణంగా మార్పుల్ని పొందిన హిందీపదం అతిమలకనగా తెలుగుపదంగా మారి

పోవచ్చును. అలా మారినదాన్ని హింగీపదమని గుర్తించడం కూడా కష్టమే.

ఉదా :

1. జిద్ — జిద్దు; (మొండి).

ఖర్చు — కర్చు.

2. మాఫీ—మాపు

సాఫీ—సాపు

3. ఖబర్ — కబురు; కవురు.

ఘబరా—గాబరా

ఘాఘరా—గాగరా

లహంగ — లంగా.

4. గఁవారూ—గవారు

ఘాఘరా—గాగరా

5. ఘెస్ లా—ఘెసలు

వాజోబీ—వాజుబీ (వాడుక).

ఇలా పూర్తిగా తెలుగుముద్ర వేసుకున్నవి కాక, పాత వాపనల్ని దులుపుకోని పదాలు కూడా కన్పించవచ్చు. అనగా వికృతి చెందకుండా హిందీ భాషా లక్షణాల్ని వసులుకోకుండా తెలుగులో మెదులుతున్న పదాలు కూడా ఉండవచ్చు.

ఉదా :

ఖుషీ—ఖుషీ

సాఫీ—సాఫీ

దగా—దగా

ఆఖర్ —ఆఖరు

వంటి పదాలను చాలా చూడవచ్చును. ఈ పదా లన్నీ అతి మెల్లగా తెలుగు భాషా లక్షణాలకు అనుగుణంగా మారినా మనం అశ్చర్యపడవలసిం, దేమిలేదు.

వైస్ చెప్పినవన్నీ పదాల్లో అక్షరగతంగా జరిగే మార్పులు. ఇక భాషా నిర్మాణపద్ధతినబట్టి భాషా భాగాలను కేటాయించి, ఒక్కొక్క పదమూ దానికి కల స్థితినిపట్టి ఏయే ప్రక్రియల ననుసరించి మరో భాషలోకి జొరబడ్డదో తెలుసుకోవడం అవసరం.

తెలుగుభాషలో క్రియలకు కొన్ని లక్షణాలున్నవి. దేశ్యక్రియ లన్నీ రెండు, లేక మూడు అచ్చులతో ఏర్పడిన రూపాలు. ఉదా:—

1. తిను; కొట్టు; చేయు; చెందు.

2. అలుగు; తరుగు; మెలగు; నలుచు.

ఇదికాక మరోరకం ప్రక్రియ కూడా తెలుగు క్రియలకు చెందినది ఉన్నది. అది రెండేసి మాటలు జత

పెట్టగా ఒక్కొక్క క్రియారూపం ఏర్పడడం. ఇటువంటి రూపాలకు శబ్దశబ్దాలని అన్నాడు మనవాళ్ళు. ఈ రెండవమాటలలో మొదటిది, అసమాపక క్రియారూపమో, నాలువదకమో కావడమూ, రెండవది పడు, కొను చేయు, అగు, తిను, పెట్టు, పఱచు, కొట్టు. పోవు, వంటి క్రియలలో ఒకటి కావడమూ జరుగుతుంది.

ఉదా:—భయపడు, సండుకొను, పనిచేయు, (దాఖలుచేయు) తియారగు, తిట్టుతిను, మొదలుపెట్టు, దఖలే పఱచు, మొహంకొట్టు, వీడిపోవు. సరిగ్గా హిందీ భాషలో కూడా ఇటువంటి ప్రక్రియ ఉన్నది. రెండవపదంగా వాళ్ళు తీసుకొనే మాటలకూ, మన మాటలకూ అర్థంలో పోలికలు కూడా కనిపిస్తవి.

పడే—మలూమ్ పడ్డా—(?)

కరీ—ఆదాకర్నా—(చేయు)

లే—సాంస్ లేనా—(కొను)

జా—భక్ జానా—(పోవు)

హో—ఖుమ్ హోనా—(అగు)

మరీ—గప్పా మర్నా (కొట్టు)

ఖా—ఖనచు ఖానా (తిను)

ఇవికాక మన తెలుగులో ఉన్న చేయు, పడు, అలుగు వంటి క్రియలు కూడా కనుపిస్తవి.

ఉదా:—కరీ, బోల్, నున్, ఖా, జా, లే—వంటివి.

ఇటువంటి క్రియపదాలు హిందీనుండి తెలుగులోకి రావడంలో ఒకపద్ధతి కనిపిస్తుంది.

1. ఏక, ద్వ్యచ్ఛాతలయిన క్రియలు తెలుగులోకి రావు.

2. నామవాచకాల్లో క్రియలు జతపెట్టగా ఏర్పడిన క్రియలలో, కేవలం పూర్వభాగం అలానే ఉండి, ఉత్తరభాగానికి సమానమైన తెలుగుపదం వాడబడుతుంది.

ఉదా:—ఆదాకర్నా—ఆదాకేయు. బేజార్ హోనా—బేజారగు. గప్పామర్నా—గప్పలుకొట్టు. జనాభా దేనా—జనాబిచ్చు.

3. మరికొన్ని క్రియలు సంస్కృత క్రియలకు చేరినట్లు 'ఇంచుకో' చేరగా తెలుగులో ప్రవేశిస్తవి.

ఉదా:— ఘరీ మా నా—ఘర్మయించు—పురమా యించు. చలానా—చలాయించు. దబానా—దబాయించు సతానా—సతాయించు—వంటివి. ఈ 'ఇంచుకో' సంస్కృతానికి, హిందీకి చేరింది కాని, ఇంగ్లీ

తెలుగుతో హిందీ పొందిక

మనకు మాత్రం చేరలేదు—ఇంకొన్ని క్రియారూపాలుగా హిందీ పదాలు తెలుగులోకి వచ్చేపద్ధతి.

నామవాచకాల్లో, అక్షరగతమైన మాన్యులన్నీ జరుగగా, విశేషంగా జరిగే మాన్యు ఒక్కటి ఉంది. అది ప్రతి హిందీ నామవాచకానికీ, సాధారణంగా, తరువాత 'గా' చేరడం.

ఉదా:—1. ఇల్లు ఖాళీగా ఉంది.

2. వాడు గవ్వచివ్ గా ఉరుకున్నాడు.

3. ఆ పిల్ల నాజుగా ఉంది.

4. ఇలా జరిగినందుకు నాకు నామరూపంగా ఉంది.

ఈ 'గా' అనేదీ 'అను' అనే క్రియకు తుమున్న రక రూపం. తెలుగులో దీనిని భావుకాయన (Abstract feelings) విషయాలను గురించి చెప్పేపదాల తరువాత చేరుస్తారు.

ఉదా:—1. మెల్లగా నడచెను.

2. చక్కగా ఉన్నది.

3. ముద్దుగా కనపడెను. etc. .

ఇవి లింగ వచనవిభిక్తులు లేని అవ్యయరూపాలు. కాని హిందీలో ఈ 'గా'తో సమానార్థకమైనదీ కనిపించదు. "నాజుగా ఉంది" అన్నప్పుడు "నాజుక్ హై" అనీ, "సాఫీగా ఉంది" అన్నప్పుడు "సాఫ్ హై" అనీ, వాడబడుతుంది. ఈ వాడుక అలవాటై 'గా' లేకుండా. "ఈ బట్ట సలీసున్నది." "ఇది సాఫున్నది." "వాడు బడా ఖుషీ ఉన్నాడు" అనేవి వినిపించడం కద్దు. శిష్టవ్యావహారికమని మనం చెప్పుకునే నీప

లైన తెలుగులో ఒక్కచోట ఈ 'గా' లేని వాడుక, మనకు ఎట్టెట్టుగా తోచనంత పాతపడి కనిపిస్తుంది. అది:

"మీరు బాగున్నారా?"—

"ఇంట్లో అంత బాగున్నారా?"— అన్న ప్రయోగం. మళ్ళీ ఈ బాగా తీసేసి 'కులాసా' అనే పదం పెట్టి "మీరు కులాసున్నారా?" అనలేము.

ఇలా 'గా' చేరకుండా హిందీ నామవాచకాలు కేవల నామవాచకాలుగానూ, విశేషణాలుగానూ కూడా ఉపయోగింపబడడం అక్కడక్కడా కద్దు.

ఉదా:—"ఆ మనిషి బహు నాజుకు."

"ఆవిడ నాజుకు మనిషి."

"ఇంత దగా ఎక్కడా చూడలేదు."

"ఉత్తర దగా మనిషి"—

ఇట్లా పదాలు పాటిపాటి స్థానాల్ని బట్టి, ఆయా అంతస్తుల్లో తెలుగులోకి ప్రవేశించడం జరుగుతున్నది. ఇవి ఒక్క హిందీభాషకు సంబంధించిన గుణమే అనుకోవక్కరలేదు. ఏ భాష అయినా, తనది అనిపించుకొనే సాంతగుణాల్ని, తాను ప్రవేశింపబోయే ఎగుటి భాషలోని గుణాల్ని బాగా ఆకళింపు చేసుకుని ఒక పద్ధతికి, కట్టుబాటుకూ లోనై మరీ ఎదుటి భాషకు తనపదాల్ని ఎరువిస్తుంది.

హిందీ పదాదు తమ సాంతభాషలో ఉన్న ఆర్థాలూ, అవి తెలుగులోకి రాగా ఆయా ఆర్థాల్లో కలిగిన మార్పులూ, ఇంకొన్ని మనస్సులో పెట్టుకుని పరిశీలిస్తే, ఎన్నో మనస్సుకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగించే విషయాలు కనపడతవి.

దర్శన వింబములు

శ్రీ సాశ్వత కృష్ణమూర్తి

దారికాడ! దప్పి గూరినట్లున్నావు
ఎచటికైనా బోవ నించెదేమి?
ఇచట నడ్డువార లింట నేగును లేరు
ఘనరసంబు త్రాగి తనియు మోయి.

ఆకుచున్న యాడు బేడినల్ తొడలందుఁ
దాక రమణి బెదరి తప్పుఁ బొరసిః
కారణంబు లేక కడులీల జవరాంకు
కలఁగు చుండు నున్న కలుకనే?

కాంత యొక తె తనదు కై నేత ముగియక
కాంతు డవల వచ్చు కందువ విని
నొసటఁ గాటుకిడియె వెనఁగండ్లఁ బారాణి
తిలక రేఖ చెంపఁ దీర్చుకొనియె.

దూరమేగి వచ్చి వారిజాక్షిని నేను
నేను మడుగ పినరు చెప్పలేదు;
నీరు గారుచున్న నెఱి యామె కందోయి
యరయ నెల్ల జెప్పినట్టి దయ్యె.

నోట నూదియూది నునుగంటి పూదుమ్ము
వాపలేని ప్రియుని వాట మరసి
యొక తె రేగి తొమ్ము నొరజంట దాగుమ్మె
గుబ్బతిలిన గట్టి గుబ్బ లతివ!

ధన్యరాల వగుము దయితుని కూటమిన్
రతుల నడుమ చాటు శతము లనెను.
పోకముడికిఁ బ్రియుఁడు పొందున చేసాచ
నక్కలారి! స్మరణయాడ దొట్టు!

ఇరు నన్నవలున యెడసిన తొలికొండ
గుబ్బమీఁద కరము గూర్చియుంది
అలఁగు గలువకనుల యమ రేఖ దిక్పతి
మొగము వీడె రాజ ముద్దుగొనెను.

లెమ్ము దూతి! పోద మిమ్ముఁ జామాయె
నింతకైన నాత డిటుల రాఁడు.
ఇంత మీఁదగూడ నెవ్వ తె బ్రదుకునో
ప్రాణనాథుఁ డగుత దాని కతడు.

అందగాడ! సొగసు హరువులు లేకున్న
నాదు మనసు బలిమి నాచికొనెను
దాని వాడికాట్లు తనువున కై నేసి
వచ్చితివుడు; చెప్పవలెన యింక?

‘నీవు నాకుఁ బ్రియవు!’-నీ చెప్ప నాకాట
పొల్లుగాదు; కూర్పు పొలతి విడుపు
తాల్చి వచ్చితిటకు; తన ప్రియ చూడగా
కామి సొగసు నఫల తోము గాడె?

ఏ నెఱికాఁడు కన్నెఱిక మేపున మ్రుచ్చిలె వాడ నాథుఁ; డ
కానని చైత్రరాత్రు లవెగా? అవె విచ్చిన జాజి వాసీనల్
పూను కదంబవాయువులు; మున్నటి నేన! మనం బటయ్యు రే
వానది వేతనీ తరువు వాలిక నా రతిలీల కీడ్చెదున్.

[సాహిత్యదర్శనములోని లక్ష్యముక్తకాలు కొన్నిటికి అనువాదము]

ఎఱ్ఱన ఉషాపరిణయములోని ఆంతర్యము

శ్రీ మల్లంపల్లి వీరేశ్వర శర్మ

నన్నయ్యగారి సరససారస్వతాంశ తన్ను బ్రవేశింపగా ద్రుదదనయకా నారణ్యపర్వశేషము బూరించినని యెఱ్ఱన్నగారు చెప్పినను, ఆయనకుండు దిక్కున్నవలె నన్నయ్య గోచరింపడు. ఆ నన్నయ్య ఎఱ్ఱన్నకే కాదు తిక్కున్నకు గూడ బెక్కుతావుల బ్రత్యక్షము కాలేదేమో యను సంశేషము అసత్యము కాజాలదు. ఆయన ఋషి. వాల్మీకివలె జగద్ధితముగా గాఢ్యాగానము నొసర్చెను. వ్యాసుని భారతి మించు మించుగా వ్రతనివంశచరిత్రము. ఇది జగద్ధితము కానిది కాదు. కాని యిందాత్మమోడమునకే ప్రాబల్యము కలదు. అపునర్భవము నాశించినను, ఆంధ్రావలి మోదముం బొందు రచించిన తిక్కున్న రచనకును నన్నయ్యగారి రచనకును వ్యాస వాల్మీకిల రచనలకు గల భేదమే గలదు. ఈ ద్వివిధరచనములను బ్రత్యక్ష పరోక్షరచనలనియు, నాటకపురాణ రచనావిశేషము లనియు గొంప అభిజ్ఞానముచున్నాడు. నన్నయ్య కథా కథనదక్షుడనియు దిక్కున్న నాటక సంవిధానరచనా దక్షుడనియు వీరి నిర్ణయము. ఇట్టి భిన్నరచనల నేకీకరించి నూతనరచనమును నిర్మించుటలో బరమేశ్వరుడగుటచేతనే శింభుద సునకు బ్రబంధ పరమేశ్వర బిరుదము సార్థకముగుచున్నది. ప్రబంధపదమునకు “కూగ్గు” అను వర్ధము కలదు. కావున నియర్థము పాసంగుచున్నది. మఱియు నితడు స్వయముగ దత్తవృసింహపురాణమున.

“ఉన్నత సంస్కృత ది చతు

శోక్తి పదంబుల గాఢ్యకర్తలై

యెన్నికమై బ్రబంధ పర

మేను డనంగ నరణ్యపర్వ శే

షాన్నయ మాంధ్రభావ సుజ

నోత్సవమొప్పుగ నిర్వహించి త

నన్నయభట్ట తిక్కుకవి

నాథుల కెక్కిన భక్తి పెంపునన్.”

అని చెప్పటయు లై యర్థమును ధ్రువపఱచుచున్నది. మఱియు నొందలి యత్యంతపర్వశేషాన్నయపదమును, ఆరణ్యపర్వముందలి “ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించెను” అనువాక్యము నితడు కావించినది శిథిలపూరణము కాక శీర్షపూరణమే యనియు స్పష్టీకరించుచున్నది.

బలినందనుడును బాణుడు జగత్ప్రత్యక్షులగు పార్వతీ పరమేశ్వరులచే నుపలాల్యమానుడగు కుమారునిజూచి “యీజీవి యెట్టి సుకృతవిశేషమున నింతటివాడయ్యె. నేనేల కాహూడ”దని తలంచి తపంబున శివుని మెప్పించి యభివృద్ధియును నివేదించినాడు. ఆయన పార్వతిని జూచి వీనిని కుమారుని వెనుక కుమారునిగా జూచుకొమ్మని నెలవిచ్చుటయే గాక భక్తసౌలభ్యమున నాతని పురమున సపరివారుముగా విశిషెను. కుమారు డాతనికి నొక మయూరగ్వజము నొసంగెను. ఇంతకొక బాగు గనే నడచినది. సర్వసమృద్ధు లేర్పడిన తరువాత నాసుర ప్రకృతి మొలకెత్తి విశృంభించినది. బాణుడు కుమారు నకువలె నుపలాలింపబడుటచే కోరికొనెనుగాని నుతని యంతస్సత్త్వమును బహు వాంఛింతులేదు. అట్లుగదా నీ చిక్కు వచ్చెడిదిగాదు. శివుడు సతినెజూచి యట్లు చెప్పటయందును విశేషముకలదు. ఉషాస్య పార్వతి వరముననే జనియించినది. మఱియు నామెకు భక్తురాలు. పార్వతి నారాయణుని సహోదరి. ఆమె నారాయణి. నారాయణాంశజుడగు శ్రీ కృష్ణుని మనుమని నీమెకు భర్తగా నామె నిర్దేశించినది.

ఆ జగత్ప్రత్యక్షులు బాణుని క్షూసుర ప్రకృతి నెఱింగియు భక్తుడగుట వాని నెలవిగముల ననుగ్రహింప దొంచిరి. కాగా బాణుడు కృష్ణునకు నర్హసంబంధి యగుచున్నాడు. “వివాహశ్చ వివాదశ్చ” యను రెండు నిదట సార్థకములయినవి. బాణుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులకు గృతకనందనుడు. అతనిపుత్రులును నువ తమకు మనుమరాలు గావున నామెను శ్రీకృష్ణుని మనుమని కిచ్చుటలో గల సామరస్యము సముచితమగుచున్నది. అనురత్య యాదవత్వములను విడిచినచో బాణ కృష్ణులెల్ల విధముల వియ్యమంద నర్హులని నిరూపించుటయే యిందలి రహస్యము. ఇట్టి యాచిత్తినీ దుట్ట తునవఱకు నీ కవి నిర్వహించినాడు.

క్రియావంతులకు సుఖాతిశయమును దుర్భరము. అసుర రణకంఠాదుస్సహములగు సహస్రబాహువుల కేనూఱుకంజపుటంబులుగా నంజలించి హనుని యుద్ధ మర్ధించినాడు. ఆ శివుడు జవ్వకొని నిర్నిమిత్తముగా నీ మయూరగ్వజము పుడమిం బడినపుడు కుము, బలము, చలము గలవారిలతో నీ కవి సిద్ధించువని యనుగ్రహించి

నాకు. అనుర బంటనే కుయూరగ్వశ సన్నిధి నే
కొలుపునేని మంత్రి గుగు కుంభాండున కొక ప్రియమును
విను మననంతి నే యమృత విష్ణువిజయము బలివిమో
చనము మున్నగు కొన్ని ప్రియము లుదాహరించి
యింగు బరమశివుడు నీ కెది గునుగహించె ననెను.
అతడు తన యుద్ధకౌముమును తేజపుమండగ నే గ్వజము
విటిగిపడెను దాని కతడు మిక్కిలి సంతసించెనుగాని
యమృత "విగతి పెంపొందిన నాసురప్రకృతి
జక్క బెట్టగావచ్చునే యని నిర్వేదించి నిర్వేదించి తన
కొల్వనైనది దా గాయె మనకు నేమి యనుచు గడగి
గుహురుం డని నొప్పుగికించె. యియ్యిన తేజానకు గుది
యెప్పు డెయ్యవయ్యె గదా!" అని వాటాయినాడు.
అంతట జిగుగుగంజడతో బుచ్చగజోవిభూతితో నెల
డేటులచుట్టుకొలను జపనూత్రశీలతో కోకిలస్వనము
లను నధ్యయనంబులతో సకలారామములును శాంభవ
దీక్ష నొందినట్లుగా వసంతము ప్రత్యక్షమైంది.
శింభుదానునకు జగమెల్ల శాంభవ దీక్ష సంపన్నుగాక
మఱియు నాత్మార్థులించును.

వసంతోత్సవ మారంభమైనది. సకల ప్రమథ
పరివారముతో సతీయూతంబగు శివుఁ డట విహ
రించెను. ఈ విహార మతి మనోహరము. అస్వామిదేవి
యనజ్ఞం జిత్రలేఖాది లీలావతులను భార్యతో సుంబు
ధరించి రా నెల నొసంగనట. ఆ జనకును దేవియనుమతి
కొనసి వచ్చెను. రాదామటి! అట్లు వెడలి మన్నగు
నఖిలలోకములకు నేకాధికారిగా నునిచి మనిచెనట.
అపమయమున సకల ప్రమథులు దమతమ యాంగుడతో
వహతోత్సముగా బ్రహ్మమథవంబున సొగసివల్లయురట.
మగ పొడవులెల్ల శివుఁడు మగువలు శివము ననుక్రమ
లాగడంపతులయెడ నవస్థయు య్యెనట. అచ్చెరు
వకు నాడముల పృష్టికి మృడానియు మృదుమను
నవ్వకొనిరట. ఆ సమయమున బరమేశ్వరు కొగిలనున్న
పార్వతినిజూచి యుమ కన్నె తనమునజేసి తానును దన
మగని కొగిట నట్లు సుఖించు భాగ్యము నాశ్రయిం
చినచో భవాని యనుగ్రహింపదా యనుకొనెనట. ఆ
బిడ్డ హృదయమెఱింగిన జగజ్జనని యప్పుడ యామెకేర
రాఁ బిలిచి శివునివలన నాతలె నీవును నిపతివలన
సుఖింపుమని దీవించి, నిన్నుఁ గలలోన గలియువాఁడు
నీకుం బలియగునని నిర్దేశించెను. ఈ వసంతగమ
మహోత్సవప్రయోజన మిట్లు సఫలముకాఁగా నెఱి
తవుకు వాగు చేరిరి. ఈ విహారమంతయు భాజుని
వర మనుగ్రహించి లలో నొక భాగము.

దేవి నిర్దేశించిన వైశాఖ శుక్ల ద్వాదశి వచ్చింది.
ఉమాకన్యకలలో పార్వతి చెప్పిన వరుఁడు నాత్మార్థు
రించి,

"వతుర సంభోగ రసములు గవులవెంట,
నిడ్డతగుఁ గొత్తగాఁ గని యేపుమిగిలి,
నట్టి నంబు గావించి యాత్మయూర్తి
యబల తలఁపున ఎచ్చొత్తింట్లు చేసె"

యేగినాఁడు. ఆ కన్యక 30 వంపడి తేచి నలు
గిక్కులు కలియఁజూచి యుత్తనిం గానక, ముగ్ధ
తావళిమున దేవివరము గుర్తునకురాక మిక్కిలిగఁ
దన శుభమానపాటునకు నిర్వేదించినది ఆ నిర్వేద
మత్యుదాత్తము. దేవి యిచ్చిన వర మప్పుడు గుర్తులే
దనుటలన నుపాకన్య యాదాత్త్యము చరిత్రవిశుద్ధ
మకళంక మనస్సు వేమడుంగు మెఱయుచున్నది. ఆమె
కది గుర్తునకు రాకుండుటయే యతి సహజము. ఆ
కలిమిగతెను పలుచియు నూగార్చి. తెలివితేని
యెడల నొదవిననొసఁగును దొసఁగులు కొవనిరి. కల
లోనివార్త లసత్యము లనిరి. అకామకృతి దోషములు
పశ్చాత్తాపంబునఁ దొలంగు ననిరి. కాని మంత్రియగు
కుంభాండుని కూతుగు చిత్రలేఖ దేవి వర మును స్మరించి
యామెకు వివరించి కొంత కసటు బొగొట్టెనది ఇప్పు
టికి యుమమానము దక్కినది కాని గుఱుము అధిక
మైనది కలలోని ముమ్మహాభాగ్యమును భోగయోగ్యము
గావింపుమని చెలి నర్థించినది. ఆమెయు నివరుఁ
డిటివాడని నీవు నిరూపింపక యే నేమి చేయఁగలనని
పలికి కొంత యాలోచించి జగదేక విరుఁడుగు భాజుని
కూతురగు నిన్నింత వలసించినవాడే నీతండ్రి భుజ
కండుతి నడంచువాఁ డగునని నిశ్చయించి కొంత
వ్యవధిగైకొని దాను చిత్రలేఖ గావున సకలజగములఁగల
సుందరిలను జిత్రపటమున లిఖించి తెచ్చియిచ్చినది.

ఆ కన్య దానినిఁ బరికిలించుచు యగువీరులఁ
జూచునెడల బోలిక తెలుపు లరసి. ప్రశుక్తముని
గాంచి సంభాంతియై యనిరుదునిఁ జూచునెడల
నిస్సంశయమును చూడ్కిగోఁ డన్నరించిన యా
హృదయము నాములము నారములను మెచ్చుచు;

"నను మఱిసి యెందుఁ బోయితిఁ,

గనుగొంటిని బట్టుకడితిఁ గైతవ మిట నే

సివఁ బోనిత్తుమె యనుచును,

దనమడిఁ బలుకుఁ గతిఁ గొంతతడ వీక్షించెన్."

ఆ పడుచు భావాంతరమూర్తి యగు చిత్రలేఖ
యది యెఱింగి చెలి; యంతఃపురమునఁ జొచ్చి నీవునము
ప్రస్తుతి కొని కురిగిం ప్రేమ్యును నీ నేర్పు నుభు
వుగా నెఱిగితి నెలవిసముల నీకు మెచ్చుగా వానినిఁ
డెచ్చి యిచ్చెన ననినది ఆకన్య గు మునుఁ గలఁ గలసిన
యాకొంగం బెంత నీ నె నిదియు నంత నీసేదని చెలిచిత్ర
రచనా నెపుణ్యమును గొనియాడి "యాతఁడెవ్వరుకీ
వానిఁడేరు నుపాయ మెయ్యదికీ" యని యడిగినది.

విజ్ఞాన ఉపాసరిణయములోని ఆంతర్యము

చిత్రరేఖ శ్రీకృష్ణుని జేర్కొని యెల్లవెంట నీత డంతటివాడని మున్నుగా వాని బలపరాక్రమాతి శయము లభివర్ణించి “జగజ్జనని యనుగ్రహమున నీకంతటి పతి లభించెను. నీవతి భవ్యపు. నీవేకాగు, గురలనెల పాధించి యాధిక్యముగన్న నీతండ్రి యాయనవలన భవ్యుడయ్యె”ని పలికి యప్పుడామె మనోరథంబు దీర్చు గామమునమున ద్వారకతి చేరినది. అట యాదృచ్ఛికముగా దర్శనమొసంగిన వారగునింగని మ్రొక్కి తిన రాకడ ప్రయోజనంబు నెఱింగించి శ్రీకృష్ణునివలనఁ దనకును బాణునివలన ననిగడ్డునకు నపాయంబు గలుగని తెఱంగు నతినివలనఁ బడసి యతిఁ డనుగ్రహించి యిచ్చిన “తామసి” యను విద్య గొని యనిరుద్ధుని శుద్ధాంతము ప్రవేశించినది.

అచ్చట పరస వయోవిశేషలగు భామలు పలువిధ ములగు గొలుపులు నేయుచుండ నెందును బొరయక యపూర్వపు జందములో వెగవుపడియున్న కుమారుని జూచి “ఇతని చిత్ర మెవ్వతయేన జతురయొక తె గొన్నయది” దె త్యనాథుని కూతు రితని బొందినటుల నితనికి బొంగు గలుగబోలు” నని యూహించి జేవి యనుగ్రహమును దలంచి తన యూహను నిశ్చయమునీసి వారగు డిచ్చిన విద్యవలన ననటి యుపతులనెల్ల బర వసుల గావించి యధార్హముగా ననిగడ్డు దర్శించి తన వృత్తియు నెల దెలపుచు “నిను బ్రతులీల సుముఖుం జేసి తోడ్కొనిపోవ వచ్చితి గుమార” యని పలికి తన చెలి యాపవిశేషమును వివరించి బహువల భుషగు నతని దసర్పముగా నర్పించినది. ఆ కుమారుడును,

“మెలతి యేమని చెప్పుగు మీ మృగాక్షి

గన్న కలయ యేమను గనియున్న చొప్పు

గానకున్నాడ కచ్చితి పూని నీవు,

కా తి కల గన్న చోటిక గంపగొనుచు.”

అని పలికి రాత్రింబవళ్ళు నిద్రాప్రబోధముల వేర్ప రింప నేరని తంయవత్త జేర్కొని “నను నీవు వేడుకొని యెడు పని నిన్ను నేను బ్రార్థించుచుంటి”నని పలికి యామెతో గూడి శోణితిపురికి వచ్చె. తమ రాకడ వార్పియున్న యువకు సాక్షాత్కరించెను. ఆ దంప తులు మును కలగొని బరస్పరము నెఱింగియుండుట బ్రాపడిన చిత్రముల రూపుగొన్న చావుల ననోద్యమముఁ బ్రవరించినది

గాంగుర్య వివాహము రాజులకుఁ బ్రతిసంబు గావున దేవప్రసాదంబను ఋణ్యుకాండు. గూర్చు గాన గి నాక్షికంబగు కల్యాణంబును పకల ంగకా రంభములకు సాచార్యులు చిత్రరేఖ వారికిఁ గావించి నది. అంతట

కలలోన నొండొరు గలపిన యప్పటి

యానందపూర్ణ భవ్యత్యములును

చెరసి యొండొరులపైఁ బ్రేముడి సలిపిన

సంతాపబహుళ దశాంతరములు

నెమ్మి నొండొరులకు నెచ్చెలిఃతమున

నల్పిన యసమభాగ్యాతికి కుము

గ్రియల నొండొరులకుఁ గీల్కొన నొదవిన

యావనోచితకలావ్యాప్తిభిధము

చెన్నమిగుల నొండొరులకుఁ జెప్పికోనుచు

నగుభతంబులు భయములు వాదగములు

గొతుకంబులు బోవలాడగాఁ బ్రియండు

ప్రియయు గ్రోలిరి నూతన ప్రేమరసము.

ఇట్లు లుపానిరద్దుల కళ్యాణముయినది. ఉప బలిచక్రవర్తి మనుచురాలు. అనిగడ్డును శ్రీకృష్ణుని మనుచుఁడు, జగజ్జనకులగు పార్వతీ పరశేశ్వరులు బాణు కోరినట్లుగా వానినిఁ దమపుత్రునిగా నంగీక రించుటయు పదపడి యాతిఁడు కయ్యమును గోరఁగాఁ బరమశివుఁడు కులము కలము చలము గలవారితో సంఘటిల్ల ననుగ్రహించిన వరమును విద్యమునకుఁ గూడఁ బార్వతి సమకూర్చినది. కావున నిం జే పాత్రయు నాచిత్త్యహీనత నొందకుండ నెఱ్ఱిన సమ కూర్చినాడు.

ఆ కన్య యువయట, ఆ వగఁడు అనిరుద్ధుఁడట, వారల సమాగమము సమకూర్చినది చిత్రరేఖకుట. ఇది యట్లుగా ననుగ్రహించినది జగత్పితరులు. ఆ యువను గ్రహించు ననిగడ్డుని బాహుసహాయము నిగడ్డు చేయు బాణుని బాహుకండ్లాతని శ్రీకృష్ణుఁడు దన సుద్ధాన నామక కన్యమున వారిం చేసెట. ఇం జేమేని యంతి రార్థము గలదా?

ఉప బాణుని కూతుగు. ఆమెనివాసము శోణితి పురము అది కుమారవ్యామి పత్రిమగు గధిరపురికి దాపుం నున్నది. ఆ కుమారుఁ డీశాన్యచితునిం నుఁడు గావున శోణితిపురి తూర్పునకు దగ్గరగా నున్న దనవచ్చును. మఱియు నీయుపానిగడ్డుసమాగమము వైశాఖ కులముల పంపమినాఁడు జరిగిన దనవచ్చును. వీలగున నువకుఁ గల వచ్చినది వైశాఖ శుక్ల ద్వాదశి నాఁడు. చిత్రపటము వ్రాయుటకు నేఁడు వాసరములు గడచినవి ఇందుమించుగా నప్పుడు నూగ్యుఁడు దక్షిణాయనమున కున్నులుడును చున్నాఁడు. అని రుద్దుడు పడపటి సుద్రమన ద్వారకతి కుంగున్నాడు. అనిగడ్డు ప్రగల్భుని సంకర్షణ వాసుదేవ పనములు పూర్వోభిధానములు. అంతిరాత్మయొక్క జే నూగ్యుడు పశ్చిమదిశయం దున్నప్పుడు విష్ణుస్వరూపుఁ డనుట

ప్రసిద్ధము. ఉదయ నూర్జును బ్రహ్మ అతడు విష్ణుని నాభికమలమున జనించెను. ఉదయ నూర్జును దనిగద్దగతి మయ్య మండేహదులచే నిగద్దఁ డగుటయు సర్వోదకముల నా నిరోధము బాసి యుహామంగళమూర్తియై యలరుటయు శ్రుతిప్రసిద్ధము. కాఁగాఁ దూర్పుననున్న యుహకన్య యుహ సియై పడమటనున్న యనిగద్దఁ డను విష్ణుస్వరూపుడగు భాస్కరుని వరియింపగా చిత్రరేఖ యను నామె చెలి కత్తె తామసీ విద్యాప్రభావంబున ద్వారవతిఁ జూచి యనిగద్దని దెచ్చి యుహకు సమర్పించినది. ఈ కళ్యాణము జగన్మంగళమును సకల మంగళారంభము నగుచు న్నది. వితత్ప్రీతివర్తకులు జగత్ప్రీతిరులు. నిర్వాహకులు చిత్రరేఖా వాసుడేవాగులు. శివుని పరిచారిక నామము నిందుఁ జిత్రరేఖ యనియే పేర్కొనబడుట గమనార్హము.

ఆ కసంతమున జగమెల్ల పార్వతీపర మేశ్వర స్వరూపమై శృంగారమహితమైయున్న వేళఁ బార్వతిన దర్శించినప్పుడే యుహ కట్టి సంకల్పము కలిగినదనుట యొక విశేషము. ఋషులు నిర్మించిన పురాణములను ఋషులే యనువదించవలయును. వారు జితేంద్రియులు. వారి దృష్టి ప్రసన్నము, ప్రశాంతము. వారు క్రాంతదర్శులు. క్రాంతపదమందలి “క్ర” ప్రత్యయము భూతార్థభోధకము. ఈ ప్రత్యయము భూతార్థముతోపాటు వర్తమాన భావ్యర్థములనుగూడఁ దెలుపును. మహాకవుల ప్రయోగము లట్టివి పెక్కు గలవు. క్రాంతమనగాఁ గడచినది. కడచినదానినిఁ జూడఁగలుగుట క్రాంతదర్శిత్యము. అది యీ చర్మచక్షువులకు గోచరించునది కాదు. ఆకడచినదానియందే యప్పటి భూతార్థమును, వర్తమానభావ్యర్థము లున్నవి. ఆ మూఁడింటి సమ్యగ్దర్శనమే క్రాంతదర్శిత్యము. అనఁగాఁ ద్రికాల నిత్యవస్తు పరిజ్ఞానము. తాదృశపరిణత జ్ఞానావిశిష్టత మగు కావ్యము సార్వకాలికము సార్వజననీయము నగును.

శృంగారరసమహత్త్వము గుర్తించి తదర్హరచనముగావించినవారిలో గచిత్రయుమువారు ప్రథమ గణ్యులు. అందు నన్నయ్యగారి రచనమున నది పరిత్రము. పరిమితము హితము. గంభీరము. తిక్కన్నగారి రచనమున నది హుట్టిదహ్య, గొన్ని జలుగులను దాల్చినది. ఆజలుగులు నొకశిల్పవిశేషములు. ఆ శిల్పములు కల్పనాంతర్వీతిములు. కల్పనములు పెక్కు. అవి కథాగతము శిబ్దగతము వాఙ్మితము రచనాగతము అర్థగతము భావగతమునయి మఱియు ననేకవిధముల నుండును. ఇట్టి సర్వవిధ శిల్ప నమస్వయము ఋషిరచనమునందే లభించును.

నిరాకౌరుడగు పరమేశ్వరునకుఁ గరసరణాద్యంగ కల్పనమువంటిదే కథావస్తుకల్పనము నగును. ఆ నిర్గుణునియందలి గుణాదికల్పనమే రస భావాగులగుచున్నవి. ఇవి సర్వాంగసుందరములుగా బరస్పరా విరుద్ధములుగా దర్శించుట, ప్రదర్శించుట ఋషులకే తగును.

ప్రకృతకథయందు నవకువలెనే యనిగద్దనకును స్వప్నము వచ్చినదను కల్పన మొత్తయు సార్థకము. ఆ నూతన దంపతులు ప్రత్యక్షముగా నప్పుడే యొండొగల జాచుచు మున్నుఁ గలలోఁ జూచుటవలనఁ బ్రాతఃకడిన చిత్రములుగల చూపులు ప్రసరించి నుటయు నీదాం పత్యముయొక్క యనాదిసంబంధము పరాన్మృద మైనది అది వారిచేకొను సకలజీవులదియు. నలనమయంతులు, అదంభతీవసిష్ఠులు, సీతారాములు, సావిత్రీ సఖ్య వంతులు, శిశుతలాదువ్యంతులు మున్నగు పురాణ దంపతులు దేశికొలాగులచే నామయాహదులచే నెంత విభిన్నులో యాంతరసంబంధమున నంత యభిన్నులనుటయే పరమార్థము. ఉషానిగద్దులు నట్టివారే. మహాపురాన గుణవర్ణనమున గావ్యము కావ్యత మగుననుట లోని యంతరార్థము నిదియే.

ఎఱున్న గారి యుహాపరిణ మునందలి ప్రతిపద్యము కల్పనము సమన్వయించి చూపుట కిది తావుకాదు. ఈయన చిత్రరేఖయంగు, పింగళివారి రాగవల్లరియు, నుహకన్యయందు ప్రభావతియు, నితనికవితయందాతని కవితవలెనే పలుతావులఁ బ్రతిబింబింతురు. అనిగద్దని రూపము చిత్రరేఖ వ్రాసినది. ఉదయగిరియందలి చిత్రరేఖ భాస్కరుని జిత్రించి జూపినది. అతఁడు పార్వతీ ప్రసాదదత్తుఁడు. ప్రభావతికి ప్రద్యుమ్నుఁడు నగలియే కాని, యాతని రూపమునుఁ బార్వతీయే వ్రాసినది యనుట విశేషము. విలస ఫాలాక్షిదహన నిత్యగుడగు మద నుని మఱల నవతరింపఁజేసిన జగజ్జననికొక మర ఎవ్వగు ప్రద్యుమ్నుని సృష్టింపఁగలగు?

చెప్పవలసిన విషయము నెల్ల ప్రాచీనులే చెప్పిరి. అవి ప్రఖ్యాతములు. వానిని బాతరత్నములనిరి. వాని నట్లే భావించి యారాధించుట యొకపద్ధతి. వానికి గల్పనములను సానబెట్టుట మిశ్రపద్ధతి. ఇఁకఁ గేవల కల్పనముల కృత్రిమరత్నము లనినాగు. కాని పరిపూర్ణ వస్తుజ్ఞానసమ్యక్తులీ మూఁతు విధముల రచనములందును సమగ్రులు. కల్పనమనఁగా వివరణము. వస్తుస్థితి నెఱింగి పలిపిన సకల కల్పనములు సార్థకములు. ఈ సకల విధ రచనములందు నెఱున్న గారు పరమేశ్వరుఁడు. ఆయన ప్రబంధములు సకల జగన్మంగళప్రబంధ ప్రారంభ మంగళములు.

పూర్ణా హుతి

శ్రీ మందపాక రాజేశ్వరశాస్త్రి

పాత్రలు :

పీతాంబరం — గాయకుడు
రామచంద్రరాజు — రాజు
బాలకృష్ణశాస్త్రి } — ఆస్థాన సంగీత
సుబ్బరాయశర్మ } — విద్వాంసులు
నరసింహమూర్తి }
శంకర కవి } — ఆస్థాన కవులు
రామకృష్ణ కవి }
రాజసేవకుడు — రాజోద్యోగులు

-ఇందులోని పాత్రలు కేవలం కల్పితాలు. కథలోని వాతావరణం గత శతాబ్ద చివరి నశ, ఈ శతాబ్ది ప్రారంభ దశలకు సంబంధించింది.

ప్రథమాంకం

[ఒక పెద్ద నగరం. సాయంకాల సమయం. జనుల కోలాహలం. బల్ల చప్పుడు. చిల్లర వస్తువుల అమ్మకాల అరుపులు. మనుష్యుల కేకలు. ఘర్షణలు. వాగ్వాదాలు... క్రమంగా ఫేడ్‌ౌట్.

ఊరు శివార్లు. ఆవులు, గేదెలు, మేకలు, గొర్రెల అరుపులు. పసుల కాపరుల కేకలు. నవ్వులు ఛలోక్తులు... క్రమంగా ఫేడ్‌ౌట్.

ఊరు దాటి అడవి ప్రదేశం. వివిధ పక్షి సమష్టి సంకీర్ణ కలకలం. కాకుల రాయిడి. గోరువంకలు, పికిలి పిట్టలు, అడవి పిచ్చుకలు, గిజిగాళ్ళ అరుపు

గోలలు. సమీపంలో పసిడి కంఠికల (శకునపక్షులు) సునీర్ణ మయిన అరుపు. అన్ని అరుపులకంటే ప్రముఖంగా కోయిల కూత.]

పీతాంబరం:—ఈ ప్రదేశం కంటికి వొంటికి—ఆహా! మనసుకీ—ఎంత చల్లగా వుందీ! ఇక్కడ ఈ ప్రకృతిశీవుల రొదలన్నీ కలసి ఒక విచిత్ర మైన — ఆహాదకరమైన — బృందగానములా లాగే వినబడుతున్నవి.....ఆశ్చర్యం! ఇన్ని గ్వనుల మధ్యా ఇక్కడ ప్రశాంతితుకు భంగం గా లేదు. బస్తీలో విసిపించే రణరణ గ్వనులెక్కడ, ఈ ప్రకృతిగాన మెక్కడ? దినమంతా అనుభవించిన హృదయావేదన సమ్మోహన మంత్రం వేసినట్లు తిగిపోయింది. మనసులో ఇప్పుడు ఊటగా వుంది...ఎవో తెలియని ఆవేశం పెడి ఉబుకుతూ వుంది...(కుడిచేతి బొటన్ వేళ్ళో ఫీడెలు తీగలు మీటుతూ ఎడమ చేతి వేళ్ళతో నొక్కుతూ వుంటాడు.) ఇక్కడ...ఈ రాతి పణుకు—నున్న గా—చదును గా వుంది... ఇక్కడ కూర్చోని...కొద్ది తుణాలు...యేవో తొచిం....ఎందుకు వాయిదాచుకో కూడదూ—కాస్త మనశ్శాంతికై నా? (ఫీడెలు శ్రుతులు సరి చేసుకుంటున్న గ్వని) అహహ్వా!...వేసేవో పిచ్చివాణ్ణి—పిచ్చివాణ్ణి! పిచ్చి ఫీడెలు గాడు—ఇది వాళ్ళు నాకు పెట్టిన పేరు—నా కిచ్చిన బిరుదు! ఊళ్లోవాళ్ళ దృష్టిలో నేను పిచ్చి వాణ్ణయితే, నా దృష్టిలో ఊళ్లోవాళ్ళు మాత్రం పిచ్చివాళ్ళు కారు? ఆ పూర్తికి ఈ పూర్వంతో, ఈ పూర్తికి ఆ పూర్వం అంటే మరి! (మానుతో తీగలు గీకుతూ శ్రుతులు సరిచేసుకుంటున్న గ్వని—క్రమంగా శంకరాధిరణరాగ స్వరాలు ఒక్కొక్కటిగా స్థాయిలో నిలుపుతూ వినబడుతవి.. ఉండవండి...అతి తియ్యని ఒక రాగ ఖండక బహు సున్నితంగా వినబడుతుంది...వెంటనే శ్రుతి కలుపుతూ కోయిల కూస్తుంది. పీతాంబరం నవ్వు. భేష్ భేష్! ఏమే

కోయిలా! నచ్చిందే? ... పగలను నచ్చక పోయినా-పోనీ, నీకేనా నచ్చింది నా వాద్యం! (వివిధ గమకములతో, విచిత్ర రీతులలో, విశిష్ట మైన మాధుర్యం వెదజల్లుతూ మరి రెండుమాడు రాగఖండికలు వివరించుతవి... పసిడి కంఠాల జంట దగ్గరగా ఎగిరివచ్చి మదిర్లుంగా అగుస్తుంది.) ఆయిపోయి! నావాద్యానికి మీ అనుశ్రుతులా? మీ జంటకూ ఇంపుగా ఉందన్నమాటే! ... మీ అందరికీ నావాద్యం ఇష్టమేలే. వాది నరులు మెచ్చని పిచ్చివాద్యమన్న విచారం మరిం గుకు? ప్రకృతి సంతోషించడంమే సంగీతానికి పెద్ద యోగ్యతాపత్రం. (కొద్ది క్షణాలు అద్భుత మైన రాగాలాపన వివరించుతుంది. క్రమంగా చిత్ర విచిత్ర గతులలో తానం వివరించుతుంది. మధ్య మధ్యను పక్షుల అరుపులు వివిధ శ్రుతులలో వివ రించుతూ, జంతునాకంలలో వింతగా విలీనమైపోయి విచిత్రమైన కోధ విస్తవి... దూరంగా అవుల మం దలో 'అంబా, అంబా' అన్న అరుపులు వివరించు తవి. మృద కుక్కల మొగురు వివరించుతుంది. దగ్గ రగా చెట్టుమీదనుంచి నెమలికూత వివరించు తుంది) నాపాటకు ప్రశ్నలే ప్రతిస్వరాలు పలి కింది. ఇప్పుటికి నామనసులోని తోటి మటుమాను మైపోయింది. ఋషులన్నట్లు-శిశుశ్శేతి, పశు శ్శేతి, వేత్తి గావరసం ఘో... కేవల స్వర వర్ణాలతో సృష్టించినది అన్యక్షభావమేనా, అది చేతన ప్రపంచానికి అనంతమే ఇస్తుంది. మరి, భావం వ్యక్తం చేయాలంటే సాహిత్యం కూడా జోడించాలి కదా. అప్పుడు మన హృద యాలు మరింత సంతోషించినా? ... ఎవరి... (పాడుతూ వాయిస్తాడు అభ్యంత్య రామాయణ కీర్తన శంకరాభరణరాగం) "శ్రీరాముని గాంచెను పార్వతీ వివేక - మన కాసల్య - ఆత్మారాముని గాంచెను." ... ఓహోహో! ఏమి కలిత్యమయ్యా, ఏమి కలిత్యం! ముద్దులు మాటకడుతున్నమాటలు! (సంగతులు వేసి పాడుతూ) మన కాసల్య... మన కాసల్య... మన కాసల్య... మన కాసల్య! చెపుతున్న శింకాడికి, పక్కనే వింటున్న పాగ్వి తికి, పాటపాడుతున్న నాకు, నా పాట, నా వాద్యం వింటున్న ఈ సమష్టి ప్రకృతికి-అంద రికి ఆ కాసల్య ఆ పొక్కుముక్కతో ఆత్మ బంధువే అయిపోయింది (పాడుతూ) మన కాసల్య - ఆత్మారాముని గాంచెను... (అల నల్ల

కలువరేకుల' అన్న దరగం వాయిస్తూ పాడుతూ ఉండగా క్రమంగా ఫేదోట్.)

2

(మానంలో గుర్రపుదొడు చప్పుడు-క్రమంగా దగ్గర దగ్గరగా కస్తున్న శబ్దం-తావాత తాపీగా అడుగులు వేస్తున్నట్లు - చివరికి గుర్రం ఆగిన చప్పుడు వివరించుతవి.)

రామనందరాజు: ఎంత ప్రశాంతంగా ఉందీ ఈ ప్రదేశం! (గుర్రంమీదనుంచి కిందికి దిగినచప్పుడు) ఈ రాతిపణుకుమీద క్షణకాలం కూర్చుంటే... ఈ చెట్టు విశాలంగా వ్యాపించి... ఆకులబరు వుకు కొమ్మలు భూమిమీదికి కంగిపోయి... దీని చల్లనినీడలో... ఎవరో కోరి వేర్చినట్లున్న ఈ రాతి పణుకుమీద... క్షణమాత్రం విశ్రమించ డమే కాశ్వత స్వర్ణభోగా లనభవించినట్లు... నిశ్చింతగా-హాయిగా-శరీరంచాపి-ఈ చెయ్యి తలగడా చేసుకొని-విశ్రమిత్తం... హాయి హాయి! గాలిలో ఏమి పరిమళం! ఈ సాయంసమయంలో అప్పుడే వనమలికలూ, అడివి జాజి మొగ్గలూ, తొగరు మొగ్గలూ విప్పారు తున్నవి కావోల. అంతఃపుర స్త్రీలలంక రించుకున్న పూదండలలోని వాడబాస వాస నలకంటే, తమ తమ నాట్యకృక్ష కాఖలమీద సహజ వాతావరణంలో విప్పారుతున్న ఈ వన పుష్పాల సువాసన ఎంతో స్వాభావికంగా, మనోహరంగా ఉంది... ఇక్కడేనా కించిత్తు మనశ్శాంతి కలుగుతుందేమో!... వేదం పూర్తిగా మార్చి వేశాం... ఈ ముతక గుడ్డలూ, ఈ బుట్ట తల పాగాతో, ఈ పల్లెటూరి వేషంగా మన నిష్వసు పోల్చుకున్నా శృంగారగుంటాగు? ... ఆబబ్బబ్బ! (పాదం విసిగిపోతున్నది! ఈ దర్బార్ పటాటోపాలన్నా, ఈ పయోముఖ వివసుంధ పరివారాల స్తోత్ర పాఠాలన్నా, ఈ రాగరికపు గాడిసబరుపు మస్తాబులన్నా, ఈవిధిలేని భేషజాలన్నా. ఈ బలకంతపు దింధి దగ్ధపూరితమైన జీవితపు తంశంతా ఎవరి తృప్తికి? ఇదంతా అంత్యోష్మారానికే, సంకేహం లేదు. కిరీటధారి బ్రతుకే ఒక గతుకుల్లాట-సంకేహం లేదు... .. మన మింగులమరి, చంగు-మనీ, దిగ్భోగా లనభవిస్తా మనీ, కుట్ర సంప దతో కోట్లకొద్ది సనం కూడబెటుకుంటూ కూర్చు న్నామనీ, అగ్ధలంపయా అడ్డిగినసంత బలిచక్ర తర్జిమాదిరి పంచివెడతామనీ, పాపం! అమా

యిప్పు ప్రజలేమీమా అనుకుంటూ ఉంటారు. మా అవస్థ వార్షికు తెలియదు. మా నివృత్తి అన్యులకేమిగక?..... స్వచ్ఛలు, స్వచ్ఛ! ఈ అమామిళ్ళు ప్రజాభావాలకొనికే తెలుసునా. మా కాల సేతులకు వరకలు దిగించి వేసి ఉంటువని? కడుపులోనిమాట పైకికక్కలేం గదా! నోటికిం పెసరి తిలలేం గదా! నిద్రవచ్చిన నేలమీద నిద్రపోలేం గదా!.....తూచితూచి మాటాడాలి. విషప్రయోగానుమానం లేకుండా మాపించుకొని తినాలి. హంసతూలికా తల్పాల మీదే పవ్వలించాలి. చెవికింపైనా, చిల్లర పాటలు వినిపించం సంస్కృతి లక్షణంకాదు— మా వినలకు దర్బారు సంగీతమే విధిగా విని పించాలట! మేము వీధి మనిషిని చూడకూడదు, మాటలు విడకూడదు, మాటాడకూడదు. వాడిని మా సమీపానికి రానివ్వరు! ఈ నాలుగు కుడాల పాటేనా మనశ్శాంతి పొందునాం. ఆహాహా! సలమహిమ! అప్పుడే మేకం కమ్ముతూ ఉండి—కునకు వస్తూ ఉంది...(దూరంగా ఫిజేలు వాద్యమూ, పాట, అనుకంపనగా, పక్షుల మధుర రథమలూ వినిపిస్తుంది) ఆ!.... ఇదేమిటి?.... ఓహోహో! ఏమి గానం! ఏమి దీర్ఘ గానం! వింతగా ఉండే! ఏ వనదేవతేనా ఆనందపరవశంతో పాడు తున్నదా?..... ఈ సమయానికి, ఈ వాతా వరణానికి, ఈ ప్రశాంత ప్రదేశానికి ఎంత సమన్వయంగా ఉందీ, ఈ గానం!...శివాన్! పాటకు పక్క వాద్యాలు పక్షుల కిలకిలారవమలూ, ప్రకృతి పలికిన ప్రతిధ్వనులూను... ఎన్నడూ ఎరుగని వెర్రితాపం మనసులో ఉనికి పొంగి పొరుతూ ఉంది. దగ్గరగా వెళ్ళితే ఇంకా బాగా వినిపిస్తుంటుందేమో!

3

పీతాంబరం: ఏం నాయనా! ఈ అడివిలో—ఈ డొంకలూ, తుప్పలూ, లతలూ మధ్యను కూచున్నా మరుగులేదే! విభా ప్రశాంతంగా ఉంటుందని, వరవాసలేని ఈమారుమూలకు నేనొస్తే, సువ్వా ఇక్కడికే దాపురించావే?

రామచంద్రం: ఏం నయ్యమంటారు చెప్పండి. దూరం నుంచి మీ పాత్రాన్నిగా వివేచి దగ్గరికి వచ్చి విందా ననున్నాం...కోపం లేకుందా? కాస్తసేపు వినవచ్చునా?...ఎమంటారు?

పీతాంబరం: ఓ, నిరభయంతరంగా. ఈ చెట్టుచేమలూ, ఈ గట్టుపుట్టలూ, ఈపిట్టలూ, ఇవన్నీ వినవచ్చునా,

సువ్వు వినకూడదా? చూడూ. ఏనో—నాక్కూ దరుంలో పొంగుతున్న ఆవేశం కొద్దీ, ఆవేశవ కొద్దీ నాలో నేను కూని రాగం తీసుకుంటున్నాను. నీకోపం పొడలేను. నీకు బాగుంటే రిను. (ఒక విశిష్టస్వరకొంగులో ఆనంద భైరవిరాగం ఎత్తుకొని, కొద్దికాలాలు చల్లగా అలాపనచేసి, రాగభావం చెడకుండా వింతగతులతో తానం వాయిస్తాడు.)

రామచంద్రం: ఆహాహా! ఏమి అపురూపమైన అమరగానం! ఈచిత్రవిచిత్రమైన పలుకులన్నీ మీ ఫిజేలులో నుంచి వచ్చినవేనా?...భయ...ఈలోకంలో ఉన్నామా? చిత్రంగా వుండే! నామతి...చెరువు మరుపులలోకి...దిగజాగుతున్నది... సంగీతానికి ఇంతకమ్మదనం...ఇంత తన్మయత్వం కలిగించే శక్తి ఉందా? ఎంతమధుర మెంత మధురం! ఇన్నాంటూ మేం వింటున్నదానికి—దీనికి...

పీతాం. (పెద్దనవ్వు) ఏమయ్యాయ్! పరధ్యావంలో పడ్డట్టున్నావే! ఏం, పిచ్చిఫిజేలుగాడి సంగీతం నీకు నచ్చినట్టుండే!

రామచంద్రం: ఆ! ఆ! ఏ మన్ననా? ... పిచ్చి! ఎంతయ్యో మిమ్మల్ని పిచ్చివాడన్నవాడు?

పీతాం: మన నేత్రాన స్వామి? లోకమంతా నన్ను పిచ్చిఫిజేలుగాడిని ముద్రవేసి పారేస్తే, నువ్విప్పుడేమీ కొత్తగా మాట్లాడుతున్నావే!

రామచంద్రం: మీకు కాదు పిచ్చి. ఇంత తియ్యని పాట అందించగలిగిన మిమ్మల్ని పిచ్చివాడని అన్న వాళ్ళందరూ పిచ్చి పులయ్యలే—మా మనస్సుకు అంతే తోస్తున్నది.

పీతాం: (నవ్వు) మరి సంగీతం లేదు. నీదీ వూరు కాదు. లోకమంతా కోడై కూస్తున్నా నీదాకా రాలేదంటే—(ఆవేశంతో), పిచ్చివాణ్ణి! పిచ్చి వాణ్ణి!...పిచ్చి—పిచ్చి ఫిజేలుగాడి!

రామచంద్రం: శాంతించండి. లోకం మాట అటుంచుదురూ. ఈ వూరు రాజుగారు సంగీతస్థలంలే చెవి కోసుకుంటారట. వారి దగ్గరికి వెళ్లి మీపాట వినిపించకూడదటండీ?

పీతాం: రాజుగారు రట! వెర్రివాడా, సువ్వా పలకూరు అయ్యకుడివి! లేవలే అలా అవు...అయ్యో వెర్రి నాయనా, రాజు లట! రాజులసంగతి నీకేం తెలుసునోయ్?

రామచంద్రం: మీ రెంతో అనుభవంతో అంటున్నార కదోలు. అయితే—అనుకుతున్నాం—రాజులంటే మీ కంత కోప మెందుకండీ?

పీతం : నా కోపం మాట అటుంచు. అసలు సంగతి, రాజుల స్వభావమే అలాంటిది.

రామచందం : ఈ పూగు రాజో? అతడూ అంతేనా?

పీతం : అంతే అయ్యుండాలి మరి.

రామచందం : ఏమిటో! పోనీ- రాజుల స్వభావా లేమిటో—కాస్త విసుగుచేస్తుంది.

పీతం : రాజును విను. మీ పల్లెటూరివాళ్ళ కష్ట పోతేనా పనికి వస్తుంది. రాజు అన్న ప్రతి వాడి పక్క కూ కొందరు ప్రబుద్ధులు ప్రవేశించి అతడి ప్రాపకం సంపాదిస్తారు పెద్ద పురుగు బడి సంపాదిస్తారు. క్రమ క్రమంగా అతడిని దిగ్భంజం చేసికొనాడు. వాళ్ళే రాజుకు కట్టా-చెవులూ వాళ్ళే! ఇక మానుకో ఇకతెలి-బయటి ప్రపంచంలో ప్రజలు పెళ్ళీ మొరలేనీ రాజుకు చినబంధువు — వాళ్ళు చినపక నివ్వరు. వాళ్ళు పెట్టినకే వరవడి. ఎళ్ళు చెప్పిందే వేసం.....తెలిసిందా? మరిప్పుడు చెప్పు, నాలాంటి సామాన్యుడి కక్కడ తావేదీ?

రామచందం : మీవి అనుభవంతో అంటున్న మాటలే, సందేహం లేదు.

పీతం : ఇక—మళ్ళీ సంగీతం సంగతి—నన్నుడి గితే, గానానికి స్వేచ్ఛ ఉండాలి. ఆవేశం ఉండాలి—ఆవేశం కలగడానికి తగిన పరిస్థితు లుండాలి. కాస్త్ర నియమా లంటావా, అవి సాగ్యమైనంతవరకూ ఉండితీరాలి నిజమే. కాని—నియమాలే పట్టుకు కూర్చుంటూ, వాటితో గాని ప్రవాహానికి అడ్డుకట్టు వెయ్య కూడదు. అలాగుచేస్తే ఆవేశం పోతుంది. అసలు ప్రవాహమే నశిస్తుంది. సంప్రదాయమున్న పేగుతో గాన వాగానిని నిర్బంధించేసి, ఏ వొక్క సంప్రదాయాన్నో పట్టుకు పాకు లాడి, చివరికి సంగీతాన్ని మాత్రకట్టుగా చేసి వేస్తే—

రామచందం : బాగా—సబబుగా నే చెప్పారు. మీరిప్పుడు గానంచేసిన పద్ధతి మీరన్నమాటల కనుగుణ్యంగానే ఉంది, నిజమే. హృదయానికి ఆ వేగం లేకపోతే, హృదయంలో ఆవేశం లేకపోతే, శూన్యశూన్యంతో పాడిన పాట మాత్రకట్టు కాక, యాంత్రికం కాక మరే మాతుంది? మీ ఊహలు వ్యర్థంగా పోకూడదు. పోనీ, మీ యిష్టం వచ్చినట్లే గానం చేద్దురు గాని, మీరు రాజదర్శనం చేసుకుంటే ఎంతో బాగుంటుందని మే మంటున్నాం. ఎందుకంటారు?

పీతం : రాజదర్శనమట! మళ్ళీ మొదటికే కస్తాజే! ఏమయ్యా, ఈ రాజును పట్టుకున్న ఆ జలగల సంగతి నీకేమేనా తెలుసువా? నీకు—ఏవో బాణీలట—కొన్ని కృత్రిమపు పద్ధతులూ అనుకరణలూ మనస్సులో పెట్టుకొని, రాజదర్శనా పేక్షతో తను వాశ్యించి వాళ్ళనుంపరినీ ఆ కొబ్బరితో నే కొలిచి వాళ్ళకు యోగ్యత చాలదని తేలికగా కొట్టిపారేస్తున్నాడు.

రామచందం : పోనీ—మీరే స్వయంగా రాజదర్శనం చేసుకోకూడదా?

పీతం : ఎన్ని చెప్పినా ఇతడు మళ్ళీ మొదటికే రాజదం మానిజే! నేను చెప్పలే దటయ్యా, మానంటి సామాన్యులకు రాజదర్శనం అసాధ్యమని?

రామచందం : మీరు ప్రయత్నించి చూశారా?

పీతం : ఏమిటో! అన్ని ప్రయత్నాలూ అయి పోయాయి. మొదట్లో—వాళ్ళూ పీళ్ళూ చెప్పగా విని—నేనూ ఈ విషయంపై దగ్గరికి వెళ్ళి రాజదర్శనం చేయించమని ప్రార్థించాను.

రామచందం : ఊ—ఏమైంది?

పీతం : చెపుతున్నాను గదా. వాళ్ళకు నా వాద్యం వినిపించడానికి బ్రహ్మాండం బద్దలు కొట్టినంత పనైంది.

రామచందం : విన్నారా? ఆసంగతి చెప్పండి.

పీతం : ఆ—విన్నారూ—విని, పెదమెలు విరిచేశారూ.

రామచందం : అంటే? మీ వాద్యం బాగులే దన్నారా?

పీతం : అక్షరాలా ఆమాటలే అంటారటయ్యా, వెరివాడివిగాని—రాజ దర్బార్లో మెనులతూ లోక్యం నేర్చిన ఘనులు గదా?

రామచందం : వాళ్ళేనున్నారో చెప్పండి.

పీతం : ఎందుకంటారు? నాది బొత్తిగా స్వేచ్ఛా వాద్య మున్నాడు. నా వాద్యంలో బాణీ లేనేలే దన్నాడు.

రామచందం : అంటే—మీరూ — వాళ్ళూ అంటున్నది ఏమీ బోధపడకండా ఉంది.

పీతం : మళ్ళీ గాయకుడివి గనకనా, నీకు బోధపడడానికి? ఉన్నతపదవి సంపాదించి, స్థిరత్వం పొంది, నిర్భయంగా తమపదవుల నంటి పెట్టుకొని పరీక్షాధికారం పొందిన గాయక పండితులతో ఉన్న గొప్ప ఆయుధమే అది. ఎందుకంటే గాయకుడిలో ఏ లోపమూ కనబడకపోయినా, నాడి పాటలో 'బాణీ' లేదంటే పది ఇక వాడు మన్ను కరుచుకు పోవలిసిందే!.....అఖరికి తేలిందని

టంజే, నావాద్యం ఇప్పటివద్దకుల కనుకుంటు
కాదు కాబట్టి, నాకు రాజదర్శనం వీలు
లేనన్నాడు.

రామచంద్రం : ఏమయ్యింది. ఇంత శ్రావ్యంగా వాయిస్తున్నారే, మీకు రాజదర్శనం కాకపోవడం మేమయ్యింది?

పీతం : అక్కడే ఉండి చిత్రం... ఏమో, ఓపికంటే ఆ విధ్యాంసునే అడుగు, తెలుస్తుంది. అంతటితో నే నూకున్నా నకున్నావా? నా వాద్యంలో శాస్త్రవిరుద్ధ మేమేనాఉంటే ఎత్తి చూపమని వాళ్ళను నూటిగా అడిగేశాను. మరేముంది! వాళ్ళప్రతిష్ట నేను సవాలు చేస్తున్నట్లునుచునపడ్డాడు. వాళ్ళకు నామీద కోపం వచ్చింది... ఫలితం? ఈ జన్మలో మరి నాకు రాజదర్శనం కాదు పొమ్మన్నారే.

రామచంద్రం : అయ్యయ్యో!

పీతం : దీనితో నా ఉత్సాహమంతో వచ్చింది. మతి మందగించింది. ఆత్మనైర్ధ్యం అంతరించింది... అయితే... నా ఆపదమస్తకం... నా కోమలకూపాలలోంచి నన్నావహించి-పైకి పిల్లులుకు తున్న సంగీతాన్ని ఎలా వదిలించుకోవడం?... ప్రజలా?... ప్రజాదరణంటావా? ... యధా రాజా తథా ప్రజా—రాజే గాయకుడిని గౌరవించకపోతే ప్రజలుమాత్రం గౌరవిస్తారా? ప్రజాదరణకు భిక్షువులు గిట్టవు. రాజా శ్రీమంత్రి ఉన్న గాయకుడు చచ్చుపాట పాడినా ప్రజలతిండి బ్రహ్మాంధం పడతారు.

రామచంద్రం : అయితే—తరువాతేం చేశాడు మీరు?

పీతం : ఇహ చేసి దేముడి? నా వాద్యం అడివి కల్లకూ, కొండలకూ, గుట్టకూ, ఆకాశంలో పక్షులకూ, అడివిలో మృగాలకూ అంకితం చేసి వేశాను. ఈలాంటి ఈ నిర్జీవ ప్రదేశాల్లో కూర్చోని, నాకు తోచినట్లు వాయిస్తూ పాడుకుంటాను. నా వాద్యం అడివిపట్టి సంగతి తెలిసి ఉల్లోవాళ్లు నన్ను 'పిచ్చి ఫిజేలుగాడు' అని నామకరణం చేశారు.

రామచంద్రం : మీ పేరమిటి?

పీతం : పేరా? (పరిభ్రమిస్తూ పేరా... నా అసలుపేరు పీతాంబుస్వామి. ప్రపంచం పీతాంబుడు, పీతాంబరం, పీతన్న... ఖికి పీతిగాణ్ణయిపోయాను. నా పేరెక్కడికీ ఇప్పుడు తెలియదు. అందరికీ తెలిసిన నా పేరు 'పిచ్చి ఫిజేలుగాడు'. (విషాదంగా నవ్వు.)

రామచంద్రం : విచారించకండి. అయినేమో అయిపోయింది. మా మాట వివరించి. మేం మీకు రాజా శ్రీయ మిప్పిస్తాం, రాజదర్శనం చేయిస్తాం. మాతో రండి. మాకు రాజాగారిదగ్గర మంచి పలుకుబడిఉంది.

పీతం : (ఆశ్చర్యంగా) నీకా?... అయినా ఇప్పుడేం లాభం? ఆ కోజులలో అయితే... నా ఉత్సాహం పొంగిపొర్లుతూ ఉన్నప్పుడు... నేను తప్పుకుండా నీతో వచ్చి రాజదర్శనం చేసికో నేనాణ్ణే... కాని—ఇప్పుడు.

రామచంద్రం : ఇప్పుడుమాత్రం ఏమైంది? ఏమీ వింది పోలేను. మీ వాద్య మిప్పుడు అమాఘంగా ఉంది. ప్రకృతికే హితవుగా ఉన్నప్పుడు రాజా మాత్రం సంతోషించ కేంచేస్తాడు?

పీతం : సంగీతమంటే—గాన మంటే—ఓ యంత్ర మనుకున్నావుటయ్యా? మనసు మారితే మనసు లోంచి వచ్చిన గానమూ మారుతుంది. ఇప్పుడు నా మనస్సు మారిపోయింది. మరి నేను దర్బార్ లో వాయింపలేను. నావాద్యం అడివి పట్టి పోయింది.

రామచంద్రం : అడివి సంగీతమో. దర్బారు సంగీతమో—మీ రిప్పుడు వాయిచినట్లు వాయిస్తే రాజా అమితానందం పొందుతారు, నిశ్చయం.

పీతం : నీ ధోంజే నీదిగాని, మరి నా సంగతి ఆలోచించ కేం?

రామచంద్రం : ఏమిటో—మీరే చెప్పండి.

పీతం : అవునవును. నా సంగతి నేనే చెప్పకోవాలి. నాది పూర్తిగా స్వేచ్ఛాజీవిత మైపోయింది. రాజదర్బార్ లోని సంప్రదాయాలు మరి నాకిప్పుడెబ్బవు. చనువిచ్చి, లాలన చేస్తే నీగాని గాయకుడిలోంచి మంచిగానం రాదు. గాయకుడికి ఆవేశమూ రాదు ... గ్రహచార వశాత్తూ నవ్వు గాయకుడికికావు, రాజుకికావు! నీకలా విడమర్చి చెప్పడం?

రామచంద్రం : అయినా—

పీతం : దర్బారు పటాటోపం చూసి సంగీతపాటకుడు సహించస్తాడు. ఇహ—రాజేవో పురమాయిస్తాడనుకో. అది అక్కడ, అప్పుడు పాడడానికి గాయకుడి కిష్టంఉండక పోవచ్చును. ఆవేశం రాకపోనూ వచ్చును. మరి రాజాజ్ఞానా! అందుచేత లేనిఆవేశం తెచ్చిపెట్టకొని ఎవో పాసిపోయిన చిట్టసంగతులు పేర్చుకుపోతూ ఎలాగో పాడేస్తాడు. ఈ ఎక్కల సంగీతం రాజుకు ఇష్టం ఉంటుందా?... మరి తన కిష్ట

ద్వితీయాంకం

1

మొంకి రాజాజ్ఞలేందీ దగ్బాగులో పాడడానికి
వీలులేదు గదా? ఇంక చూడు గానుకుడి అవస్థ!

రామచం : మరి—రాజాశ్రయంలో ఇకర విద్వాంసులు
న్నారెమో? వారంతా ఎలాగు నేర్పుకు
వస్తున్నట్లు?

పీతాం : అలాగే వాళ్ళూ ఈర్ష్యకు వస్తున్నారు.
ఉభయలూ ఉన్నదాంతో సంతోషించక
మరేం జేస్తారు?

రామచం : వాళ్ళ ఖర్కానికి వాళ్ళకు వనిలేకున్నా!
ఇప్పుడు మీసంతతి విచారతాం మీకు రాజా
శ్రయం ఇప్పించే పూచీ మది మాత్రం పి.

పీతాం : నిమిటా!... నా యిష్టం వచ్చినట్టా నేను
గానం చేయవచ్చోలేదో!

రామచం : ఆహా మీకాభయం అక్కరలేదు.

పీతాం : నాతో మనో చిక్కుందగూ! నాకు ఆవేశం
వచ్చినప్పుడే బాగా గానం చేయగలను.
అప్పుడు వినడానికి రాజా సిద్ధపడతాడా,
నీ వెరిగాని?

రామచం : మీకెందుకూ, మీరు నిండు హృదయంతో
పాడినప్పుడే మీపాట రాజుగారు వింటారు—
పరేనా?

పీతాం : అంతా బాగుందిగాని, నీకు తెలియమో—

రాజులు తిగాలిత్తులు! రాజా ఏమో, ఎప్పుడో,
ఏదో, చేస్తాడని ఎదుగుచూస్తూ—కనిపెట్టుకు
కూర్చో నక్కరలేకుండా, నా కుటుంబానికి
కూటికి గుడ్డకూ కొగువలేకుండా కాశ్వతింగా
విర్పాటు చేస్తేనే—

రామచం : తిప్పుకుండా చేస్తారు. అది మాకు వదిలి
పెట్టండి.

పీతాం : (హేళనగా నవ్వుతూ) విమయోయో!
అంతా నీచేతులో వున్నట్లు, నావే రాజువై
బొయినట్లు మట్లాడుకున్నావే!

రామచం : అవును మేమే రామచంద్రరాజు గారిమీ.

పీతాం : ఆర! ఆర! ఆర! మహారాజా! పదివేల నమ
స్కారాలు. ఈ దీనాడిని తిమింపాలి. రక్షిం
చాలి. తెలియక ప్రభువుయెడల అంకిత్యస్థుగా
మట్లాడెందుకు ఈ ఈ అల్పుడిని మన్నించాలి.

రామచం : అక్కరలేదు భయపడకుండా, మేమే మీకు
శ్రుతిజ్ఞాం, గానకళలో అనేక విషయాలు మీ
వల్ల తెలుసుకున్నాం (నవ్వు).. మీకు పూర్తి
శ్రేష్ఠతగానుంచి ఇప్పుడే నా నమస్కం కురిపిందా?
నా సంస్థానానికి తిప్పుకుండా వస్తాడూదా?

పీతాం : తాజాజ్ఞ. మరిరాక తిప్పుతుండా ప్రభూ?

(స్థలం - రాజదర్బారు—సమయం - ఉదయం.
దగ్బాగు చిహ్నంగా కొద్దికొంతాలు నగారా
నాబత్తు లేక సన్నాయి మోగుతవి. సభలో
విద్వాంసులూ, ఇతరులు గాజాగమనానికి లేచిన
గురుతుగా జనుల కొలాహలం వినబడుతుంది.)

ముసలిగొంతుక : ఇంతి పొద్దులే ఈ దర్బారులే?
కలికాలమే దాపురించేసింది ఇంకా నూలంటి
కరిగిష్టి ముండావాళ్ళు! మిరిగి ఉన్నాందా.
తెమలొద్దు మయ్యా? నానాలు కొవాలా?
పాలూ తెపాలూ పూర్తికొవాలా? గిన్నె
హోతాలనూబడిముడెగను. ఆతిరవాతి నేనతో
గ్గునుమానుకోలేం గదా. ఇవన్నీ ఎలా వొదులు
కొనవం?

పశుచుగొంతుక : అంతే. అంతేనండి తాతిగానూ.
మరి మా కుర్రఘటాల మాటేమి బంటాగ?
మీ ముసలి చాదస్తాలు మీకుంటే మాయునక
రాయిళ్ళి అలవాట్లు మాకూ ఉన్నాయి, వేం
మాత్రం ఇంతపెందరాళే లేవగమా? తెనుల
గలమా?

రెండవ పశుచుగొంతుక : బాగా చెప్పావురా అబ్బీ.
మహారాజులంగారే పదింటిల తిరవాతిగాని
లేననే లేవంట! ఎంకా కొచ్చింది దర్బారు,
ఉదయంపూలే!

అనేక గొంతులు : ఓహోహో!

గాజనీవకుడు : అందరూ నిశ్చిబ్బంగా ఉండాల. పలు
వోయగు నకునీకే మాత్రం.

బాక్యవశాస్త్రి : ఉదయూన్నే ఈ గానసభ ఎందుకో
తెలికుండా ఉంది.

సుబ్బాగాయక్యు : ఏమోనండీ శాస్త్రిగారు! బహుశా.
నానీ హమూ : నేను చెప్పాను ఎవరిడి. కొద్దిగోజుల
నుంచీ ప్రభువుల నవాసాతి బాగులేదట ప్రస్తుతం
రానికార్యాలేవీ మట్లాడొనే లేదట.

సుబ్బా : యోయో, అలాగుటండి! అయితే దీనికి ఈ
గానసభకూ సంబంధం ఏమిటా అని—

నరసిం : ప్రభువులకు రాత్రిళ్ళు నిద్రపట్టుకుండా ఉం
డట. మనస్సుకు ప్రశాంతి లేదని ప్రభువులు
పదెవరి పావరిస్తూ ఉంటారట.

రామకృ : ప్రభువుల కష్టాధిక్యమై పోయి ఉంటుంది.
అలాంటి సందర్భంలో తెలో వేడి తగ్గడానికి

పూర్వ మాత

మంచి ముందులు, సమధాతువు చేసేవి వేస్తే సరి పోగుంటుందీ?

నరసిం : బొవధాలు పయ్యోగిస్తూనే ఉన్నారనుకోండి. వైద్యులు మనోచిత్రమైన చికిత్స చేసి చూడమని సలహా చెప్పారు.

రామయ్య : ఓహో! మీకన్నీ తెలుసునే!

నరసిం : మా బాధమరిది చెప్పండి. అతిడికి కోలు లోనే ఉంది.

రామయ్య : అలా చెప్పండి. ఏమిటా చికిత్స?

నరసిం : ప్రభువులు పదేపదే చిల్లని శివదానం మైన సంగీతం వింటూఉంటే మనశ్శాంతి కలుగుతుందిని మనవి చేశారట, వైద్యులు.

సుబ్బా : అలాగే తేలిక, ఇంతవరకూ మన కన్యకీ వర్తమానం రాలేనే?

నరసిం : ఆ పిచ్చి ఫిడేలుగాడు ఉంటూంటే మన మెంగుకంటే?

సుబ్బా : వాడిని మాస్తే నరసింహంగారికి - మహా మంటగా ఉన్నట్టుంది.

రామయ్య : (నవ్వుతూ) వాడూ ఫిడేలు వాయిస్తాడు. ఈయనగానూ ఫిడేలే వాయిస్తాడు మరి... 'యానకో యాచక శృత్రుః' అని ఊరికే అన్నారా?

నరసిం : వాడి శార్థం, వాడూ పిడేలు వాయించడమేనా? మా శాంగియా—కనూను పట్టుకోవడం కూడా చాతిగాను వాడికి! తిరుగునమ్మ అంటూ బయలుదేరాడు. ఇప్పుడు వచ్చింటూ పిచ్చిపిచ్చిగా విదోగిస్తూ మమతగా పడి మతివాగొట్టుకుంటాడు. వాడి పిచ్చి పిచ్చి సంగీతంతో మన మహారాజునీ ఎలా మెప్పించగలిగాడో నా కర్పంకేకుండా వుంది.

బాలకృష్ణ : ఎప్పుడును. దర్బారులో అడుగు పెట్టడానికి అర్హత సంపాదించలేక పోగాడు. అంగుళేగిమూ, వాడి వాద్యం అడివి పట్టి పోయింది!

2

(రాజాగమన సూచకంగా తూర్వనాదం వినబడుతుంది. దర్బారులో స్వల్పంగా కలకలం.)

కొన్ని గొంతులు : జయము జయము శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజులకు గారికి!

రామయ్య : సభాసభు లందరికీ మా మహాకౌంటులు. కౌన్సిలేరు శ్రావ్యమైన సంగీతం విందామని మీ అందరికీ వర్తమానం పంపి. సభి ఏర్పాటు చేశాం... బాలకృష్ణ శాస్త్రిగారూ, విదీ..... (తింటూరా, మృదంగం మ్రుతులు చేస్తున్న శబ్దం)

బాలకృష్ణ : ప్రభువులు అనుజ్ఞ యిస్తే—
రామయ్య : ప్రారంభించండి.

(బాలకృష్ణ శాస్త్రి ఒక మాగమూర్రాగం ఎత్తుకొని. కొద్దిగా రాగం పాడి. పల్లవి ఎత్తుకుంటాడు. పల్లవిలో తగుమాత్రంగా సంగతులు వేస్తూ ప్రసారం చేసి స్వరంపైన ప్రారంభిస్తాడు. వాలుగైదు సార్లు స్వరం జాగాకు వస్తుంది. అంతవరకూ రాజు శాంతంగా వింటూ ఉంటాడు.)

రామయ్య : అండి శాస్త్రిగారూ, పల్లవి ఆపండి. ఇంక రసనంతమైన పాట ఒకటి పాడండి.

బాలకృష్ణ : చిత్తం చిత్తం, ఇప్పుడు నే నాలాపించి ది అపురూపమైన రాగం ప్రభూ. ఈ రాగానికి లక్షణం వానస్యగాయనం తేలియనే తేలియను. తళింకూడా విలక్షణమైనదే. ఈ పల్లవి నేనే స్వయంగా చేశాను. పల్లవి జాగాగా ఒక చిక్కు విప్పిరినాను. ఈ క్షిప్ర తేలి నేనేగాని ఈ పల్లవి పాడడమే తేలియను—అంగుళానూ ఈ రాగంలో, ది తళింకూ. ఇది పాడడానికి గొప్పజ్ఞానం అవసరమంది.

రామయ్య : సంగీతమేమి? మీరు మహావిద్వాంసుని మకు తేలియదా? మా ఉద్దేశం—ఎదైనా మనోహరమైనది ఒక పాట పాడమంటున్నాం.

సుబ్బా : ఇప్పుటికి ర్లాటక సంగీత ప్రపంచంలో బాలకృష్ణ శాస్త్రిగారు అపూర్వ పజ్జా ధురంధరులని ప్రభువులకు తెలియని విషయం కాదు. వారు పాడే పదితి, వారు నిర్మించిన పాటే అందరికీ వరకడి అయిపోయినాయి. సానాస్యగా గురులను వారి పాట అనుకరించడమే ఒక లక్ష్యమే పోయింది.

రామయ్య : మేము కొన్నానా? మే మిప్పుడిక్కడ శాస్త్రి విషయాల్నా సంప్రదాయాల్నా చర్చించడానికి పరిశీలించడానికి కూర్చోలేదు గదా? చిల్లనిపాట విన కుతూహలంగా ఉంది. చిల్లని సంగీతం వింటే కాస ఉల్లాసంగా ఉంటుందేమో, మనస్సు తేలిక పడతందేమో అని మీ అందరినీ రావించాం. మృదయ శాంతి చేస్తే పాట మీలో ఎవకుపాడేనా విని ఎంతోపిస్తాం.

రామయ్య : చిత్తం చిత్తం. అందరూ సమిష్టిగా సుబ్బా : గానం చేస్తాం అంగీకరించండి (కొద్దిసేపు నరసిం : గాత్రం, విణ. ఫిడేలు. వేణువు వల్ల గానం చేసిన శబ్దం.)

రామయ్య : మీ అందరిగానమూ మా కెప్పుడూ ఇష్టమే. ప్రస్తుతం మా మనస్సు మహాత్ముభితింగా ఉంది.

పెనుగాలికి లేచిన సముద్రపుటలలవలె హృదయముల్ కల్లోలమై పోతున్నవి. మా ఆగోగ్యమేమీ బాగాలేదు. ఈ పరిస్థితిలో ఆరభివృత్తిలో నడిచే ఏ సంగీతమూ చేరిన పట్టదు. మా మనస్సుకు ప్రకాంతి కౌవాలి. ఆనందం కౌవాలి. చల్లగా కైశికి వృత్తిలో నడిచే కీర్తన ఏదేనా వినిపించండి.ఇన్ వన్ ! అబ్బా!... (రాజు తలపట్టుకొని కూర్చుంటాడు. తీగం నీవు విరామం.)

బాలకృష్ణ: (సుబ్బారావు శిరస్సో జనాంతికంగా, మెల్లగా) విన్నావా సుబ్బారావుగారు? రాజు గారికి పాటలో సుఖం కౌవాలి! పాటలో గాంభీర్యం, ఉదాత్తత ఉండడమే కీటి బాణీ ప్రసిద్ధిలక్షణంగానీ, సుఖమేనడికి కౌవాలి— జోలపాట పాడినట్టు. గోక్కుంటే కావలసినంత సుఖం రాదా?

సుబ్బా: (జనాంతికంగానే) సుఖం, లాలిత్యం, మాధుర్యంతోసం చూసుకుంటే ఇక మనం కచేరీలు చేసినట్లే! మద్దె వాణ్ణి పక్కవాద్య గాళ్లనూ పెట్టుకొని సుఖంతోసం చూసుకుంటే శ్రోతలు చంపుకు తివరండ్రి?

రామచంద్ర: (తల వైకెత్తి) ఏమంటారు—కాస్త్రీ?

సుబ్బా: ప్రధూ, దర్బార్లలో రాజసముఖమంగు చేసే గానం కుద్దమైన కాస్త్రీయ సంగీతమే ఉండాలని నిశ్చయం ఉంది. మేము చిరకాలంగా నిరంతర కృషి చేసి సాధించిన పాండిత్య ప్రదర్శనకు రాజదర్బారులే గదా ముఖ్య వేదికలు?

రామచంద్ర: అవుగాక. అయితే కాస్త్రీయ సంగీతంలో చల్లనిపాటలు లేవంటారా? లాలిత్యమూ మాధుర్యమూ లేవంటారా?

బాలకృష్ణ: ఉంది ప్రధూ. లాలిత్య మాధుర్యాలు కౌవాలంటే కైశికి వృత్తిలోనే పాడవలసి ఉంటుంది. అది ఇప్పటి ఉన్నత సభలలో పాడే పద్ధతి కాదు. జౌచిత్య భంగంకూడా కలుగుతుంది. గాయకుడిని శ్రోతల న్యాయపరమైనా.

రామచంద్ర: విధి సభలలో విషయాలు మాకు తెలియవు. మేము మాత్రం మిస్మూలీ నెవ్వరినీ న్యాయపరం. అలాగు మీరెవ్వరైనా పాడితే విని సంతోషిస్తాం. అదే మా ప్రస్తుత మనస్థితికి కావలసినది.

నరసింహ: (తొందరబాటుగా) ప్రభువులు పిచ్చి ఫిజేలు గాడి పాట మనసులో పెట్టుకొని ఈ మాటలంటన్నట్టుంది.

సుబ్బా: కాస్త్రం చెప్పిస్తే, సంగీతం సంకరం చేసి వేకాడని వాడిని మే మందరం వెలివేతాం...

బాలకృష్ణ: పండితులలో ప్రసిద్ధి కెక్కిన బాణీ పూర్తిగా పూర్తిపెట్టి. తన తిలకు తిటికట్టూ తక్కిరి బిక్కిరిగా ఏమేమీ వాయింతుకపోతాడు.

నరసింహ: తలబిగుసుతవం కూడా ఉంది వాడికి. మేం వెలివేసిన ఆ పిచ్చి ఫిజేలుగాణ్ణి ప్రభువులే చేరనికాదు. అదరించారు. మాతో సమాన గౌరవం ఇచ్చారు.

రామచంద్ర: (ఎదురుగా) ఇచ్చామన్నా. ఇచ్చాం— సరే. మీకేం తిక్కునచేశామా? అతిడిపాట మాకేకాదు, అదరిలో పక్షులకూ, మృగాలకూ—ఆ మాటకునస్తే చెట్టు చెమలకు కూడా ఇచ్చామే. అతిడు పూర్ణితి జేందిన నానాపాస కుడు. అతిడు నెండు హృదయంలో పాడు తాడు. అతిడి హృదయమే అతిడి గానానికి నియమాలు తీర్చి దిద్దుతుంది. అతిడిగానం అపురూపగానం, అమరగానం. మా కళ్లతో చూశాం. మా చెవులతో విన్నాం. అతిడు గానం చేస్తున్నంతసేపూ మా హృదయం ద్రవించిపోతుంది, మైమరపు కలుగుతుంది. అతిడు మా కందించిన ఆనందానికి విలువకట్టవం కూడా కష్టమే.....మా కంటల్ బాగా లేదు.....ఇప్పటికి సభి చాలితాం.....

3

(దర్బారుపాలు ప్రక్కగది. సమయం సాయంత్రం అనేకులు మెల్లమెల్లగా మాట్లాడుకుంటున్న ధ్వని) అనేకంగా గొంతుకలు: ఒహోహోహో!...మియ్యావో! హ్యా...వో! భా...—పిచ్చోడో చ్చాడ్డో! పిచ్చో డో! గం:లో ఫిజేలుకూడా రోయ్!...పిచ్చి ఫిజేలుగాడ్డోయ్!

ఒకడు: వాడికి పిచ్చా? ఫిజేలుకు పిచ్చా?

మరియొకడు: (వెక్కిరింపుగా పాడుతూ) అదుగో వచ్చే మాధవీ—అల్లదుగో వచ్చే మాధవీ!

శంకరకవి: ఓహో! అందరూ నిశ్శబ్దంగా ఉండమని ప్రార్థన. మహారాజులు విద్యా సుల నంధరినీ, రప్పించారు—ఇది విద్యత్సభ. రాజదర్బారులో మర్యాదగా మెసోడం నేర్చుకోవాలి.

రామకృష్ణ: వి: కొంతకాలమైంది విద్యత్సభ జరిగి. ఇవాళ విద్యతోష్టి ప్రారంభిస్తారేమో ప్రభువులు.

శంకర: అయిఉంటుంది. ప్రభువులు సర్వతోముఖులు గదా.

బాలకృష్ణశాస్త్రి : ఏమో! ప్రభువిష్ణుడు ఆరోగ్యంగా లేనట్టు వింటున్నాను. ఇప్పుడు వారిశాస్త్రాంతో పాటు మనకీ సత్య త్రిమాదా మానెట్టుంది.

శంకర : అది ముగ్ధుల అలాగంటారు? మన మహారాజు లది మంచి నిశితబుద్ధి గదండీ? తాము విన్న పద్యంలో మాత్మతినూత్నంగా ఉన్న పదవి భేదాలు పరిశీలించగల బుద్ధిమాత్మత వారిది.

రామకృష్ణ : పద్యంలో హృదయానికి హత్తుకొనే భావం లేకపోతే, ఏకవి రిప్పినది నాసరే, పెనవి విరిచేస్తారు.

బాలకృష్ణ : మోక్షం మహాత్మా! మికవు లెప్పుడూ అదృష్టవంతులే. రాజేంద్ర పురామయిస్తాడు— మిరసో వ్రాసేస్తారు — కవ్యాలు కల్పించేస్తారు—పాత్రలను సృష్టించి, పన్ని పేరు లాహించి, వర్ణనలన్నింటి కురిపించేస్తాడు (నవ్వుతూ) పిక్క పేలితే, కావ్యం రోజులలో పూరిచేసేస్తాడు లేకపోతే సంవత్సరాలకొద్ది గడువులు కోరుతాడు. మీరు నిండుసలు, సంభావన బాగా ముట్టితే ఆకాశాని కలేస్తారు. ముట్టకపోతే పాతాళానికి దిగిస్తారు.

శంకర : పులంతు ఎంత అక్కరపడుతూ మీకు! మరి మీ గాయకులుమాత్రం? మీది సద్యఃఫలితం గదా!

బాలకృష్ణ : అదే మా కొంప తీసుందండోయ్! గాయకుడి బ్రతుకంతా దైవాధీనమే. గానంచేసిన వాడూ గాడిపి నెక్కినవాడూ ఒకటే అంటారు అభిజ్ఞాను. వేళావిశేషం ఇచ్చగిస్తే చింతకి ఏవొడ్డు కీక్కుకుపోతుందో దైవానికి తెలియాలి!

రామకృష్ణ : బాగా అన్నాడు!

బాలకృష్ణ : ఇప్పుడు మాకో పెద్ద చిక్కే వచ్చింది. మేము చిరకాలంగా నిరంతరమూ సానిచేసి సంపాదించిన విద్యనూట అటుండండి. ఇప్పుటి కాలాని కనుగుణంగా రాజవర్బాల్లలోనూ, సంగీత సభలలోనూ మంచివ్యాప్తిలోకి వచ్చి ప్రసిద్ధిపొందిన బాణీలో పాడడం అలవాటు కున్నాం. అదంతా రాజుగారి కక్కలే దిప్పడు. వారికి కావలసింది మృదు ధురమైన. లలిత లావణ్యమైన చల్లని సంగీతం!

మ.బా. : పాడుకున్నవాడు తనకు తనకే పాంపాలలు! విన్నవాడికి సుఖంగా ఉండాలలు! స్వానయం ద్రదించి పావాలలు! కళ్ళ వెంబడి నీళ్ళు కాంలలు!

పీతాంబరం : పెద్దవాళ్ళు మాటాడుతుంటే అక్షువస్తున్నాను. తీమించాలి. మరి—సంగీతానికి లక్ష్య మేమిటండీ? అది కలవియ్యండి ముందు. 'రంజకో జన చిత్తనాం' అన్నాడు శాస్త్రకారుడు.

పాటలో మార్దవం లేకపోతే, లాలిత్యం లేక పోతే, మధుర్యం లేకపోతే, స్వానయ రంజ కత్యం లేకపోతే, అది కేవలం కుస్తీ, కసాత్తు పని, అనిపించుకుంటుందిగాని గాన మనిపించు కోదు—నా దృష్టిలో.

నరసిం : నీ దృష్టి! నీ అడివి శోదన సంగీతం! నువ్వు—నిన్ను నడడిగాడోయ్—మహా తెలిసిన వాడిలా మృగ మాట్లాడుతావ్!

శంకర : కాదు కాదు. ఇతడు చెప్పిందీ సబబుగానే ఉంది. సరీగా ఈ లక్షణాలే మంచి సత్త్వానికి ఉన్నాయి.

బాలకృష్ణ : ఏమయ్యా, నీ పేరేమిటా—(సభలోంచి 'పిచ్చోను,' 'పిచ్చిఫిడేలుగాడు' అన్న కేళా, నవ్వులూ)

పీతాం : నా పేరు పీతాంబరు డంటాగండి.

బాలకృష్ణ : అయితే పీతాంబరంగానూ, గానానికి గాంభీర్యమూ ఉదాత్తతా ఉండవద్దుటయ్యా? ఈ రండేగదా, నేటి గానానికి అత్యవసరమైన ఉత్పలక్షణాలుగా మేము నిర్ణయించుకున్నాం.

పీతాం : చిత్తం. గాంభీర్యమూ, ఉదాత్తతా గాన లక్షణాలలో భాగమేనండి. అవి లెప్పుసండా ఉండవచ్చును. దీనినే ఆరభటివృత్తి అంటారు. అర్థం చెబుకుండా ఉన్నంతివాకూ, చెవికింపుగా ఉన్నంతివాకూ, రసం పొషిస్తున్నంతి వరకూ ఇవి నిరభ్యంతిరంగా గానంలో ఉపయోగించవచ్చును. కాని—

మ.బా. : ఇంకా 'కానీ' విమిటయ్యా? వీడికి—ఇతడికి ప్రసిద్ధమైన మనబాణీ అంటే ఎంత అక్కర సుగా వుంది!

పీతాం : బాణీ, బాణీ అంటూ మరో విచిత్రమైన ఉచ్చారణ సృష్టించుకున్నాడు. కర్ణాటక సంగీత ముందిగాని, దానికో బాణీ అంటూ లేదు. ఇతర ప్రాంతాలలోవున్న ఎవరో ప్రసిద్ధి గాయకుల ఉచ్చారణ అవకరించడం నేర్చుకొని దానికి 'బాణీ' అంటూ మీరందరూ నామరసం చేశాడు. ఈ అన్యప్రాంతం గానకుల కట్టి ఉచ్చారణ రాణడానికి అనేక కారణాలున్నాయి. బహుశా వారి స్వభావ దీనికి కారణమేమో! తేనెలొలికే లెలుగు భావకుమాత్రమిది అత్తగు. శాస్త్రప్రంధాలలో బాణీల ప్రసక్త లేదు నా మాట నమ్మండి. ఏనాటికీ నామనం మేల్కొని మన స్వంత ఉచ్చారణతోనే గానం చెయ్యక తప్పదు.

నరసిం : అంచాత నీయివంవచ్చివట్టా, ఏకైకీ లేకుండా
నివో వెరియెగి వగవలు వాయిస్తూ — అఖిరికి
రాజుగారికి టోపీ వేసేశావు!

శీతం : మీ గంట పెప్పే అలా అనడం నరకమా? హృద
యంలో ఆవేదనా. ఆవేశయా పుడితే శైలి
తనంతట ఆదే రూపొందుతుంది. ఇంతకూ —
ఏదో — నా ఆవేశంలో నాకు తోచివట్టా నేను
పాపకుంటాను. ఇతిగల పుగమయింపు గాని
ఇతిగల తృప్తిగాని, ఇతిగల నుంచి ప్రతిఘా
తేత్రతో గాని నేను పాపలేను నా ఖగ్గానికి
నన్ను కదిలేయ్యండి (పాడుతాడు బిలహగి
లేక బేగడంగాం చాపుతాళం) ఎవగు దూషిం
చిన కిమి — మెచ్చి — ఎవగు భూషించిన
నేమి! అనరుణములు నాని, — అచ్చెన తీర్చే
నవనీశవోరుక — నా రాజులుడుంటే.....

శింకం : ఏమిచేస్తా గా నా డేవయా!

రామకృ : నిజంగా నా రామదాసీ పాపకున్నాడా అని
పించింది! (లోపలినుండి అనేకులు కలకలపడు
తున్నట్లు గొంతులు వివక్షతులి తొందరగా
అటూఇటూ మనుష్యులు పగగులికతున్న
ధ్వని. స్త్రీకంఠాలు దుఃఖిస్తున్నట్లు శబ్దం.)

రాజసేవకుడు : (తొందరగా ప్రవేశించి) అంగరూ
ఇండి, నాగ జులగితి పాలాపాలా పోనాదంగా
పడినానుంది. పెబువ్వోరిప్పుడు దివ్యాగలోకి
రాజేగ. అంచాత.....

రామకృ : మావరీ! ఎంత దుఃఖివార్త చిన్నాం!

బాకృ : మన నరకపథువు పూర్తిగా ఆనోయిం
పొంబాలని అందామూ ఆ మహాదేవిని ప్రార్థి
చుదాం.

సుబ్బా : మతిపన్నంత భాగవాసున్నాం ఆయురూ
రోగ్యాలతో చిరకాలం వర్ణిలు మహాగావా!

* * *

(లోపలినుండి తిరిగి కలకలం — పుగవకంఠాలు,
స్త్రీకంఠాలు రోదవ్వనులు — “నారాయణ,
నారాయణ” అన్న దుఃఖపూరితమైన ప్రార్థన
మాటలు — అడుగుల చప్పుళ్లు.)

రాజసేవకుడు : (ఎదున్నా తిరిగి ప్రవేశించి) అయి
పోయింది — మన మారాజు — మరీ లేగోయ్ —
మరీ లేగోయ్ — మన దరహప్పెబువు — మన్నం
దర్శి వొడి లేసి — సారగానికి... (ద్వింకా
విచ్చు.)

అందరూ నారాయణ — నారాయణ!

ఒకరు : ఎంతభూరం! భరించరాని దుఃఖవార్త విం
టన్నాం!

రామకృ : ఇంతలో నే ఏమి వచ్చిందోయ్, ప్రభువుకు?

రాజసేవ : ఏం చెప్పనుంటారయ్యా! పెబువులు దర
భాగలోకి గాంటావికి ముసాబవుతా ఉన్నాను.
అనూంశంగా పెబువ్వోగు గుండెల్లో నెప్పిలేగి
సింగంటూ. అన్నా అంటూ, కలహేద సతి
కిలపడ్డాను. మేమందాం పరుగునే ఎల్లి పెబు
వుని ఎత్తి కిలపంచాద పగుంబెట్టాం. వెద్దుల
కోసరం పోగట్టాం. (ఎదున్నా) వెద్దు లింకా
గాకండా నే మారాజు (విచ్చు) సరిహగజు-
(నెక్కి నెక్కి విచ్చు) - మన అన్నదాత మరీలేగ!
హా పెబూ పెబూ! (ద్వింకా విచ్చు)

రామకృ : ఏమోయ్, మహారాజు ఒక్కమాట ఒక్క
పలుకేనా అనకుండా —

రాజసే : అన్నాగ బాబూ, అన్నాగ. ‘హే పథూ,
శాంతి హే పథూ శాంతి’ - అని మున్నాంటూ
(పాడు మిడిచేశాడు)

రామకృ : (దుఃఖంతో) శాంతి! శాంతి! శాంతి!
అందరూ హా! నరకపథూ! మున్ను అనాగలను
చేశావా! (ద్వింకా హాహాకారాలు.)

4

(స్థలం శృంగారవాటికి. దూరంగా నక్కలకూత
వివక్షతుంది అనేకు. హాహాకారాలు వివక్షతు
తవి. కావ్యంలో నంబల వచ్చుడు. కరలు చీల్చు
తున్న ధ్వని. నాద్యం విచారకరి మైపాలు
నాయిను ఉంటుంది.)

ఒకరాజోవ్యోగి : మా అంగికిష్టాలూ నీవిగా భావించా
వు. అన్న నా తా! నల్లివాతున్నావా?
మున్ను దిక్కు మాలిన దీనలను చేశావా?

బాకృ : ఉన్న ఉల్లో ఉండుండా ఉరూరుల
తిరిగాం. ఉదర పోషణార్థమై ఒకల మనసు
కగుజల్లుతూ. పుట్టులోభలను పొటక పొగ
డుతూ, పగపతిలేని చోట బాగు ఎంగీ పోషకుల
పుగమయింపు పాటలు పాడుకుంటూ, గామా
విణో బాణిలోపాడి విధిలేక విద్య చినిగెగం
చేసుకుంటూ, మమ్మలిని మా విద్యనూ మేమే
న్యూనతపగుచుకుంటూ, ఇంత చేసివా కడుపు
నింపక అర్ధాకలితో అలమటిస్తూ, తిపాది
నత్త్రతం లాగు తిగి తిరిగి వ్యధిజీవులమె నీ
సన్నిధి జేరిన మాకంటి కళ్లోపాపకుల నెంద
రన్నో పెప్పేచేసి పోషించావు. అన్యూ నన్నూ
చెయ్యి చాపకుండా శాశ్వతంగా ఉపాధులిచ్చి
స్కరించావు. నయ్యోగపా, నల్లివా
తున్నావా? అల్పం. మేమేమి చెయ్య
గలం? అన్నా తిపిండుందరీ! ఈ పూర్ణమా రికి
శాశ్వతంగా నీపదసన్నిధిలో చోటు మాపకమ్మా!
(అందరూ విచారకరంగా వివేహ మాట
లంటారు. దూరంగా రోదన ధ్వని.)

సుబ్బా : ఎవరా వస్తున్నది? అంత ఏడుస్తూ వస్తున్నాడేమిటి?

నరసిం : ఎవరో ఏమిటి? అదుగో - వాడే - పిచ్చిపిడేలుగాడే! అంత గుఱుమూసికే పట్టుకుంటుంటే!

సుబ్బా : అక్కడికి మనకేమీ విచారమే లేనట్లు!

పీతాం : (సమీపంగా - నవ్వుతో వచ్చి) అక్కడికి వెళ్ళిపోతున్నావనియ్యో?...నా ఖర్చైన నన్ను - ఆ అడవిలోనే ఉంచనిచ్చావా?...నా పాట మెచ్చావు (చిరునవ్వుతో మెండు పిచ్చి నవ్వు) అందాకీ నేనో పిచ్చివాణ్ణిపోతే.....నన్ను లోంఁచి వెళ్ళగొడేరకూ ఏళ్ళు ని - పోతావాడే...నా సంగతిం అప్పులూ కొండలూ పట్టి పోలే...ఆ అడవి పోతే అనందపావనుకే వయ్యావు. నీ న్యం నా తెర తేనీ లోలుకుతున్నదన్నావు పలుకులో రసం పవహిస్తుందన్నావు. హృదయరంజనంగా ఉంటు కలిగిందన్నావు. అని ఉంటున్నావా? కొండరాళ్ళలా కూర్చున్న నన్ను కొరి - నీ సింహ నమోది - నీ పక్కనే - కూర్చోవెలు - న్నావు!..... (పూర్వ, లేనా?...నా లేనలేనా? (వచ్చి)

ఇప్పుడు నన్నక్కడికి పొమ్మంటావు మహారాజా? ఇంకెవని చింతారయ్యా నా పాట? నా అంత సంగీతయూ నీకు అంతేం చేసే శాసే!...పోతున్నావా? నువ్వొక్కడిచే పోతున్నావా!...నల కాదు - నీకు వచ్చిన నా సంగీతయూ నీతోనే తీసుకుపోవాలి...నువ్వొక్కడిచే చచ్చా ననుకుంటున్నావా? లేదులేదు - నీతో పాటు నేనూ, నా సంగీతయూ చచ్చాం సునూ!...ఇదిగో - తీసుకుపో - ఈ ఫిడేలు నీతోనే తీసుకుపో! (ఫిడేలు నుంట్లలో వేసిన చప్పుడు) కాలిపోవే ఫిడే! కాలి మనె పో - కూడముక్కే నా మిగుండా కాలిపో!...నువ్వు ఫిడేలుకావు. ప్రకృతి నే కదిలించి ప్రతిస్పందన పరిగించాలిగదా నా గన కొళలానికి ప్రతి నిధివి! నువ్వు నాకుతూ నా హృదయాకి వే! నా గోను కూపాలో పోతుకుపోయి ఈ కళా బాషకు కీ హృదయం కలిగించాలిగదా నా గన శిక్ష అంత నువ్వు గా మూర్ఛించింది. నవ్వు భిష్టమైపోయి, నీ తిక్కనూ, నీనాసే ఉన్న నా తిక్కనూ ఈ కళా బాషకుడితో స్వరానికి చెప్ప... (గిచ్చింగా చిరునవ్వు పిచ్చినవ్వు.)

ఒంత తత్ సత్

సుఖజీవిత సేవ

కె. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యురీగారి

“మేల్ మాయల్ మందు”

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్టురోగ నివారిణి - మేహ కుష్టు వ్యాధివల్ల కష్టపడువారలకు పునర్జన్మమిచ్చు అద్భుత సంజీవి - మేహరోగ నివారణ నూనె, లేహ్యము.

నల్లమేహ, ఎఱ్ఱమేహ, పొడలు, మేహరణములు, తిమ్మర్లు, మతిమాంద్యము, కుష్టములు, పిత్తకారికము. సూతక వ్యాధులు, వాతము, గుర్మము, తెలుపు, ఉష్ణం, గ్రంధి, కాళ్ళచేతులు మంటలు, రక్తవిలహనం, గజ్జి, దురద, వీర్యనష్టం, మూలవ్యాధి, మలబద్ధకము మొదలైన అన్ని విధముల దుర్ నీరు వ్యాధులను అతి సులభముగా పోగొట్టును. 40 రోజులు (1 మండలము) నూనె, లేహ్యము 7-0-0 తపాల్ ఖర్చు వేలు; వివరములకు కేల్లాగులో చూడవచ్చును.

శ్రీ పరమాత్మ తైలము (స్నానమునకు శ్రేష్ఠమైనది) కండు మంట, కనుపూపు తక్కువ, మెదడు ఉష్ణం, ముక్కులో రక్తము కారుట, కామాల, దగ్గు, గసదగ్గు, శ్వాసకోశమునందు గలుగు అన్ని వ్యాధులను నివర్తి చేసి రక్తశుద్ధిని కలిగించి శోభామనకు సుఖము నిచ్చును.

K. T. KRISHNAMOORTHY ACHARI'S
MELMAYIL MARUNDHU

For:

Blood-Purification, Constipation, Gleet, Leprosy, Gonorrhoea, Venereal and all kinds of Skin Diseases.

K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యురీగారి - సన్మ, 5/22, మేల్ మాయల్ పోస్టు (N. A. Dt.)

అభినవ పండితరాయలు : ఆవధాన ప్రతిభ

శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావు

విఖ్యాత ఆవధాన ధురంధరులగు తిరుపతి వేంకటాచలస్వామి ముంగు తెలుగు దేశమున నవధానవిద్యను ప్రచారమునకు దెచ్చిన యగ్నుత మేధావులును, నసాధారణ ధారణాశక్తి సంపన్నులగు విద్వాన్ అభినవ పండితరాయ మాడభూషి వేంకటాచలస్వామి వారి కుండ్రు విపండితలొకమునకు బరిదితులు. వారి ప్రతిభాదళమును శ్రీ తిరుపతి వేంకటాచలస్వామి తమ ఆవధానముల ద్వారా చలపిరి. కీర్తిశేషులు ప్రభాకరశాస్త్రి పాదులు మఱికొంత తెలిపిరి. ఈ తరువాత 'ఆంధ్ర వారసత్వ సుఖి' త్వవ సంచిక'యందు శ్రీ శివరామ శాస్త్రి మహాదేయులు ప్రశంసించిరి. కాని యాచార్యులవారి ఆవధాన విశేషములు మాత్ర మీ వఱకు వెలుగునకు రాలేదు. వానిని దెలుపుటయే యీ వ్యాసాదేశము.

“మహాభూషినంశి కలశాంబుధిరాకాసుధా కరాయమాన శ్రీ పరసింహాచార్య తనూభవుడు, త్రికావ్యాకరణ మీమాంసాశాస్త్రవిశాస్త్రకూంకవ మనీష విశేషుడు, ప్రాకృతి వైకృతకౌరవినీ మాగధీ ప్రేశాచీ ప్రముఖ భాషా వ్యాకరణ పరిజ్ఞానదాతుడు, ఆంధ్ర గీర్వాణభాషా ప్రబంధరచనా చింతకుడు, సమధిక సంగీతసాహిత్య సర్వస్వము, శతలేఖనసర్వ సందానధురంధరుడు, అన్నయభాషభాషా వ్యస్తాక్షరీ విద్యానవధుడు, ఏక కాల సందర్భితావధాన ప్రకారము, ద్వివారపఠనమాత్రిపరిగృహీతామలాను ప్రతిలో మాది బహువిచిత్ర ప్రకార పఠితాంగీర్వాణ కృత్తి ప్రబంధుడు' - వేంకటాచలస్వామి.

ఆవధానములుగాక ఆచార్యులువారి ప్రత్యేక రచన లీ క్రిందివి మనకు లభించినవి.

1. భరతభ్యుదయము : ఇది నాల్గవ శతాబ్దముల ప్రశస్తప్రబంధము. శకుంతలోపాఖ్యాన కథ యిత్యంత్రముగాలది. విద్యాచిరోది పనప్పాకము ఆనందాచార్యుల వారికి కృతి. 1 వారు దీనికొక యాంగ్లేయభాషా పీఠికను రచించియున్నారు. వారి యాదేశముననే గాబోలు నీ గ్రంథమున మచ్చునకైన శృంగారకన్యన కౌసరాగు; సముచితముగను సరసముగను మాత్రమే కనుపట్టును.

ఇది కీ. శ. 1885 లో రచిత్తుమైనది. భారతవర్ష మహా మహాపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్న ముపంతులు గారు తమ బిశ్వేశ్వరీయమున నీ కావ్యమును నిట్లు నూచించిరి. “బంగారము భరతభ్యుదయము నెవ్వకు వేష్ట నేయించి నలు మొగంబుల గాంచు ఫలములనొగి నలయును గా.”

2. పుష్పబాణ విలాసము: ఈ యాంధ్రీకృతిని గూనాచలస్వామి కీ. శ. 1876 లో రచించిరి. ఆ సంవత్సరమున నే ఇది ముద్రితమైనది. 2 ఇదియు ననంతాచార్యులవారి ప్రేరణచే జరిగినది. గ్రంథప్రారంభమున,

సరసుడు నామనాకృతి స

సార విచారకు గుక్మిణీ మనో

హరుడు నవాప్తకౌముదు మ

హేతు డవంతుడు సత్ప్రియంకరాం

తరుడొ నాడు ప్రేమకల

నన్ నయ గన్యోని యెన్నరింప భా

స్వరమతి బూనితిన్ కుసుమ

బాంబిలాసము తెన్గు నేయగన్.

అనియు, గ్రంథాంతమున,

సరసుడు మాడభూషికుల

సాగర సంధుడు వేంకటార్యకుం

జరుగు రసోత్థరంగముగ

జంపక నాలిక గూర్చి సంతసం

బరయగ న య్యవంతునను

నన్ను దా నొనరించె నీకృతిన్

చిరయకులై గుణగహణ

శీలత పండితులార జూడుడీ.

1 చాటుపద్యముణిమంజరి ద్వితీయ భాగము; క్రిడాభిహానుపీఠిక. భరతభ్యుదయ మాకాలమున మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున పట్టపరీక్షలకు దెలుగున పఠనీయగ్రంథముగా నుండేడి. నీ డిట్టి యుద్ధాత్త రచనల స్మరణయే లేదు.

2. మాడుకు నా పుష్పబాణవిలాస పీఠిక. శ్రీ భట్టారం మల్లిఖార్జున, కొలుఃలూరి నారాయణరాయ కవిద్వయకృతాంధ్రీకరణము.

అభినవ పండితరాయలు: అవధాన ప్రతిభ

= వియుక్తలను. ఇందిరి విశేష మేనునగా గ్రంథవామము పుష్పబాణ విలాసము గావున నిందిన్నియు చంపక మలికొప్ప తములే ప్రయుక్తములై నవి. ఇతిరాండ్రీక ర్తీ నియుమును ననుపరింపలేదు.

8. రామావధూటిత రావళి. ఇది రెండు మూడు తడవులు ముద్రితిమైనది. ఇందిన్నియు సీసములు, శృంగార రసమయములు.

4. అనందగజపతీంద్రకేతకము. విజయనగరసంస్థానాధీశుడును, విద్యాభిజ్ఞుడు నగు నానందగజపతిని సం దర్శించునపుడు చెప్పిన శ్లోకము. ఇంగు నలువది మూడవపద్యము కొంతదాక ముద్రితమే భించినది. అముద్రితము. నంద్రాసు ప్రాచ్యలిఖిత భాండాగార మన గలదు. మచ్చునకు రెండు పద్యములు. 3

శ్రీమానిసి నిత్యధామానుమాన బా
హంతగుండు మనోహరాంతగుండు
సేవాపరాశేష దేవాభిలాభిష్ట
దాయకుండు తిలోకనాయకుండు
హారాంఘ్రికటక కేయూరాది కల్యాణ
భూషణుండు విచ్చితి భాషణుండు
నానావిధజగద్విధానాతి చతురాత్మ
వర్తనుండు భవాగ కర్తనుండు
విజపదాంభోజభజన విదీయమాన,
సావన పరాయణుండు నారాయణుండు
నం చితిమ్ముగ మిమ్ము రక్షించుగాత
ఘనద గూసాంద్ర యానందగజపతీంద్ర!
సాధుసంస్కృతిశబ్ద సంభాషణకీయా
పాటవంబున జూడ పాణినీయ
మఖిలపదార్థాచారణవిజ్ఞాన
కాశిలంబున జూడ గౌతమీయ
మర్ధశబ్ద గుణదోషాలంకృతి రస వి
జ్ఞానంబు గన నంకౌరకాస్త్ర
మజ్జ సర్వజ్ఞ కాలాశిబ్దరూప ని
ర్ధారణంబున జూడ తత్త్వకాస్త్ర
మధిగతి స్వాభిలార్థంబు లగుదుమిగుల
కరతలామలకంబులై కరణిమొసె
విట్టి పాండిత్య మరుదయ్య నృపులలోన
ఘనదియాసాంద్ర యానందగజపతీంద్ర!

ఇక యవధాన విశేషములు: వేంకటాచార్యుల వారొనర్చిన యవధానములలో నూజిపిటి శతవ ధానము ప్రసిద్ధమైనది. దాని వివరణముల్లను దేవులు చున్నాను.

క్రీ. శ. 1872 ఫిబ్రవరి 21 రేదీని యప్పుటి నూజి పిటి సంస్థానాధీపతులకు శ్రీ రాజా నారయ్య అప్పారావు బహుదరువారు, నూజిపిటి కాఖానగరముకు ఆగిరి పల్లియందు తమ సాధమున నొక విద్యవ్యవహార

నేర్పాటు గావించిరి. ఆ సభకు శ్రీ రాజా నారయ్య అప్పారావు బహుదరువారు, వారి సోదరులు శ్రీ రాజా రంగయ్యప్పారావు బహుదరు, శ్రీ రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహుదరు, శ్రీ రాజా సింహాద్రి అప్పారావు బహుదరు, శ్రీ రాజా వెంకటరామయ్య అప్పారావు బహుదరుగారు, పితాపురము రాజా, శ్రీ రావు వెంకట మహీపతి గంగానర రామారావు బహుదరుగారు, నర్సారావు పేట జమీందారు రాజా మల్లాజి కొండలరావు బహుదరుగారును విచ్చేసిరి. వీరందరు తమతమ యాస్థాన విద్వాంసులను కవులను గూడ తోడ్కొని వచ్చిరి. ఆ సమయమున శ్రీ రాజా నారయ్య అప్పారావుగారు నిజాస్థాన విద్వాంసులలో ముఖ్యులైన శ్రీ మాడభూషి వేంకటాచార్యులు, విద్వానిశేషముల శ్రీ గంగాధర రామారావుగారి కెఱుకపఱచిరి. శ్రీ గంగాధర రామారావుగారి పుడు వేంకటాచార్యులవారి జూచి "ఆర్యా! మీ శతలేఖని పద్యప్రబంధ నిబంధన చమత్కరంబు జూడ గుఱువాలం బగుచున్నది" అని యనిరిట. అంత వేంకటాచార్యులు తత్క్షణమే. యగ్యవధానంబుగా నూలుపద్యములు చెప్పటను ప్రారంభించిరి. వర్ణ వృత్తింబు లాయా లేఖులు కొరినట్టి. రీతిని చెప్పిరి. ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క చరణము చొప్పున చెప్పుగా సంస్కృత భాష నుండు యిరువదేడవృత్తిములును, తెలుగున యిరువది వృత్తిములును, ఉభయ భాషల యందు నాలుగుకీర్తనలు మొత్తము 51 లేఖనము లైనవి. అంత సభవారు "ఆర్యా మీ రిట్లు సహ స్రమునైన జెప్పగలరు. కావున నింతటితో చాలించి పద్యచరణములను పూరింపుడు" అని కొరిరి. అట్లే యాచార్యులవారు సీసాంతగితిములే కాక, కీర్తనలను తాళిస్వర నియమసహితముగా పూరించిరి. అంతట గంగాధర రామారాయేంగుడు ఆచార్యులవారి ద్విసంధా గ్రాహిత్యము పరీక్షింపగోరి, యొక సీసపద్యమును సభ వారిలో నాస్థాన పారాణికుని జరుకునునిరి. ఆచార్యుల వారు పారాణి: ధోరణిలో జరుపుటయేగాక నను లోమ ప్రతిలోమ భంగిని దానిని పఠించిరి. అంతట రామారాయేంగు డా తెలుగు సీసపద్యమున భావము నొక సంస్కృతశ్లోకములో జెప్పడని యానతీయగా నాచార్యులవారిట్లే శ్లోకము జెప్పిరి. అతెనుక నభూ తోపనాలంకార సమన్వితముగు నొక తెలుగు వృత్తము రచింపుడని కొరిరి. ఆచార్యులవారు తెలుగు పద్యమును కొరిన వెంటనే చెప్పిరి. శతవధానసమయ మున జెప్పిన పద్యములయందుగాని శ్లోకములయందుగాని వెంట యాశువుగ రచించినను నే విధమైన

స్థానికులు లేకుండుట చూచి, రాజేంద్రులును, సభాసభులును నత్యాశ్చర్య మనస్కులై యాచార్యులవారి యత్యశ్చుత మేధావింసన సంపత్తిని, ధారణాశక్తిని వేరే శోనియాడిరి. అప్పటికే రాత్రి యతియముగటచేత నానాటికి సభ సమాప్తమయ్యెను. అప్పుడు రామరాయేంద్రుడును తక్కిన రాజపుంగవులును వేంకటాచార్యునికి 1. బంగారు కవచ విశేషము, 2. జోడుకలబతు కాలువలు, 3. ఒక కలబతు గుమాల, 4. 1116 రూపాయలును నొసంగి సన్మానించిరి. ఆనాటిరాత్రి జరిగిన యవధానమువందలి శ్లోకపద్యకీర్తనలు వేఱుగా అనుబంధమున తెలుపుచున్నాను.

అభినవ పండితరాయవిరుదము

శ్రీ గంగాధర రామరాయప్రభు వంతిత్ శివిని నొంగక మగునాడు మరల సభను తానుచ్చట నివసించు స్థానమున నే సమావేశపఱచి వేంకటాచార్యుని యవధాన విద్యాకాశమును ప్రవర్ణింపగోరిరి. అప్పుడు నాచార్యుల గాగు “అద్వభాషా కృష్ణాక్షరి” అను నవధాన ప్రక్రియను చూపిరి. అద్వభాషలలో నప్పుడు మూడుభాషలు మాత్రమే యున్నవి యని. అవి 1. ఇంగ్లీషు-హిందూస్థానీ-అరబులు అనవచ్చు.

ఇంగ్లీషు: రాయల్ దీ గూజ్ నేషన్ ఆఫ్ మైండి నో సుప్రీయర్ బెలాసీ థర్ క్ ఫర్ డ్.

హిందూస్థానీ: ఆశాకాచాబూ నిరాశాకాయు హుయెత్ లూగాహిన్ నెహుయెత్ యార్ హాగేత్ భావెగ సోవేత్ భోవేగ.

అరబులు - విల్ పగిరికన్ కంచనం మల్లుంవేళ ముంపాహానంవీళ చిత్తికంతిన్నె.

ఈ భాషాత్రయ కృష్ణాక్షరి నాచార్యులవారశ్రుమున నెఱవేర్చిరి.

అప్పుడు గంగాధర రామరాయ ప్రభువు వేంకటాచార్యులవారిని గూర్చి సభాముఖమున “ఈ సామర్థ్యంబుల బరిశీలింప నీయాశ్చరి పండిత రాయలవారి యపరాశ్చరియో దోచుచున్నది. కాన నీ యాగ్య డింతిటినుండి పండితరాయ వేంకటాచార్యుని బిలువ నర్హుండు” అని ప్రకటించి వేంకటాచార్యుల వారి కభినవ పండితరాయ నామానికి తుని గావించిరి. శ్రీ. శ. 1872-ఫిబ్రవరి తే 28 ది నుండి, యాచార్యులవారు శ్రీ. శ. 1877 లో వైకుంఠవాసు లుపర్యంతము నీ విరుదమును ధరించిరి.

అవధానవిద్యావ్యాప్తి-దేవులపల్లి సోదరులు

వేంకటాచార్యులవారు పీఠికాపురసంస్థానమున శ్రీ. శ. 1879 లో నవధానమొనర్చినటుల దేవులపల్లి

సుబ్బరాయశాస్త్రిలవారి మహేంద్రవిజయ పీఠిక తెలుపుచున్నది.

“1879 వ సంవత్సరమున నవంబరు నెలయందు భరతాభ్యుదయ ప్రబంధకర్తలును శతావధానధరీణులు నగు శ్రీవిద్వాన్ మాడభూషి వేంకటాచార్యులవారు తమ యవధాననైపుణ్యంబును జూప పీఠికాపురంబున కేలేంచి దానకర్ణులును విద్యాభోజులును నగు శ్రీ గంగాధర రామరాయప్రభువగ్గుల కొరణ్యపాత్రతంబున వారి కొలవ్యకూటమున దమయవధాన విశేషములు బ్రధర్శించిన, రసికావతంసంబగు నా రాజమాదానిని తదవధాన వైచిత్ర్యంబునకు ససాధారణ ధారణా సామర్థ్యంబునకు నెంతయు సంతరించి తగు పారితోషిక మొసంగి వారి సంతృప్తలం గావించి యిట్లనిరి. ‘సభ్యులారా! మన యాస్థానమున శతాదృశ విచక్షణు లెవ్వరని నివ్యటిలుగురే’ కుని ప్రశంసించినమిమ్ముట నా సభాసభులలో నొకగులేని ‘దేవా! దేవగసాంస్థానిక విద్వాంసులగు దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రిలవారి పుత్రుడు సుబ్బరాయ శాస్త్రిలవారు నవధానంబునకు సమర్థులని విన్నవించిరి’ (పుట 6)

ఆపైవి గంగాధర రామరాయేంద్రుడు దేవులపల్లి సోదరపులను బిలిపించుటయు, వేంకటాచార్యుల వారి సమ్ముఖమున నే వారవధానము చేయుటయు నాచార్యులవారు సోదరుల నిష్ఠితమ ప్రశంసించిరను విషయము లంగులవు.

పీఠికాపురసంస్థానమున నాచార్యులవారి యవధాన విశేషము లెఱుఁబడలేదు. కాగా ఆచార్యులవారి వధానము చేయుటయే గాక తిద్విద్యావ్యాప్తికొంత తోడ్పడినవారిని వై యంశము గజువు చేయుచున్నది.

తిరుమల ఋక్తపట్టము రాఘవాచార్యుడు

వేంకటాచార్యులవారు నూజిపిటి శతావధానము చేసిన దినములో, నూజిపిటియందు సంస్కృతంబ్రాంగ్ల భాషాపాండిత్యము సంపాదించిన యొక యువకవి యవధానము మొనరించెను. అతడే తిరువాత లేసుగు దేశ చరిత్రకు శ్రీకారము చుట్టిన మహనీయుడు. (తిరుమల) ఋక్తపట్టము రాఘవాచార్యుడు ఈరాఘవాచార్య రచితమైన “వలయాశ్వినిజయము” అను ప్రశస్త ప్రబంధ మొకటి మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమున నున్నది. 4 అంగు రాఘవాచార్యుడు తనపూర్వులవృత్తాంతమును దెలిపియున్నాడు. అంగు తిన్నగూర్చి చెప్పకొనునప్పు డిట్లు వ్రాసి యున్నాడు.

అభినవ పండితరాయలు: అవధాన ప్రతిభ

“తిరుమల బుక్క పట్టణము శ్రీనివాస తాత
చాగ్గడు సింగమాంబకుంగు ననంతుని, రాఘవా
చాగ్గని, వేంకటాచాగ్గని బడసెను. అందు రాఘ
వాచాగ్గండ నగు నేను

క. పదుగురు నగునని మెచ్చుచు
బదియాటవ యేట సారభాషాంధ్రములన్
విడితిముగా నింగీ ఘన
నొదటగ నష్టావధాన మొనరినినాడన్.

శా. విద్వాక్ వేంకటాచాగ్గ బాండితిని మె
ప్పించంగ శక్యంబై యే
విద్యలే పరికర న న్నితడు భా
వింపంగ నూజ్యేటిలో

నర్తకైతి ప్రతిభ న్నరేసు సభయం
దష్టావధానము నే

సద్వాచాత్మక జెప్పి యాతడును మె
చ్చుంగా తీమావోపశిన్

మృగీకస్థితి నట్టి నానిపు-త
స్వేతే వర్ణంపగన్”

వైయుదాహృత భాగమును బట్టి రాఘవా
చాగ్గడు. పదునాఠవయేట సంస్కృతియున.
నాంధ్రమున, నాంగేరుభాషలో నష్టావధానమును నొన
రించెననియు, నది నూజివీటి రాజానానమున విద్వాన్
వేంకటాచాగ్గని సమక్షమున జరిగెననియు, నెక్కువ
మెప్పించలేని వేంకటాచాగ్గని తాను మెప్పించితి
ననియు మనకు దెలియజేసియున్నాడు.

ఆచార్యులవారి నూజివీటి శతావధానము క్రీ. శ.
1872 కావున రాఘవాచాగ్గడు నాకాలమున నే
యష్టావధానము చేసియుంటుంటిను. రాఘవాచాగ్గ
కృతి యీగణితమునదియు.

అనుబంధము

ఆగిరిపల్లిలో క్రీస్తుశకము 1872 ఏప్రిల్ 21
తారీఖున జరిగినసభలో మాడమూషి వేంకటాచాగ్గల
వారిచేత రచించబడిన శిశులేఖనీకవిత్వ ప్రయత్న
కోకాదికము.

కవ్యాచార్యవిషయము-పుణ్యీకృతము.

నృసింహ మతులార్జునం నృహరిపాద పద్మాశ్రితం
మహద్భుతి కలానిధిం ముజుషవాథ సన్మానితం,
శిష్యామందిమాన్వితం స్వజనశాల సంతోకం
నమామి గుణసారం విమలయామయాత్మకం నితం.

జేడరాగము, కీరన - రాజా వెంకటమహీపతి
గంగాధరరామరావుగారి విషయము.

మహారాజ శ్రీ మంజులేశ్వరా
బహుదూర్ బిరుద బహుశోభిత
అహోర్యేంద్ర ధైర్య అసమానదర్శి-మహా॥

1. రావువంశ నీరరాశి పూర్ణచంద్ర
ప్రభావకయ్య రామభూపదేశేంద్ర- మహా॥

2. భావజాంగ పుత్రిపాత్రికృద్భిగా
వేవే లేలవయ్య వేంకటాచార్యునిత- మహా॥ 2

విద్యున్మానకృతము-క్రీరామవిషయము
రామం లోకారాధ్యం వేద

స్తోమై క్షేప్యం శోభాహృద్యం,
వంశ దేవ వర్ణాంభోద

శ్యామం శామ స్వాంతస్థానం.

3

గీతపద్యము-నరసింహ విషయము.

భక్తుప్రహ్లాదు నిశుములపాలుసేయు
నసుర హింసంప స్తంభింబునంగునుండి

వెడలి కృత్కృత్యుడై జగద్విదితకన్య
లత్వియున నొప్పు నృహరి దలంతు మిసల.

4

ప్రహ్లాదీకృతము - వేదాంతదేశికవిషయము.

వేదాంతార్య మహిపతైల రాజఘంటా

యాపం శ్రీహయముఖ సత్కృపాప్రసాద్యం,

వంశ మే సకల కలాకలాప పూర్వైశ్చ

స్తామ్యాత్మ వ్యఘ్నశమనాయ చాత్మమాత్రం.

చంపకమాలికృతము-శిరస్సు వర్ణనము.

నీరతిర నిర్మలప్రకట

జీవనయుక్తి జగత్ప్రసిద్ధమై

సరసుల కల నల్లసిలే

సద్బోధహృతియు జూపనొప్పి బె

క్కుర సెను రాజహంపగమ

నాగనునంబులు నిగతిన్ సభాం

తర జలదాగమాంతియు ము

దం బొనగూరిచె నెల్లవారికిన్.

కవిరాజవిగాజిత కృతము-రాజా రంగయ్యప్ప

రావు బహుదూరారి విషయము.

వితతినిజోజ్వల డక్షిణ సన్ముజ

శీతసమాస్థిత భూరమణి

ప్రతిత జయానక భాంకృతి భేరిత

వైరిపగ్రహగోళిఘ్నణి,

ప్రతిమహిపాల సభాకవిరాజ వి

రాజిత భక్త్యగుణాభరణి

రతిపతి రమ్యశిరీర విశోభిత

రంగమహిప నృపాలమణి.

5 రాఘవాచాగ్గల వారి యుపంతిమును గూర్చి
చూడుడు. విభవ సంకల్పరాది సంచిక - అనంతవర
తామ్రకాసనము.

మత్తేనము-రాజా సింహాద్రి అప్పారావు బహద్రుడు
గారి విషయము.

అతిగంభీరు డహార్యధీరుడు హయా
ద్యారోహణోదారు డ
ప్రతిమాకారు డహర్వతి ప్రతిభలు
భాజన్యహోదారు డా
శ్రీతమందారుడు సద్విచారు డగు శ్రీ
సింహాద్రి రాజేంద్రు డా
యతభోగంబుల నొందు గావుత సో
జాక్షానుకంపాద్ధతిన్.

మ త్తకోకిలావృత్తము-గాతమీ నదీ విషయము.
గాతమహృత్తయై సమస్తజగత్ప్రసిద్ధచక్రిత సం
స్థితయై యవగాహనిష్కలుషీకృతాభిల పాపసం
ఘాతయై పరమేష్టిపుత్రముఖ్య రాజమహాశ్రమా
పేతయై దగి గాతమీనది పేరుగాంచె ఘనంబుగాన్.

గీతపద్యము-ఆగిరిపల్లి పురవర్ణనము.
ఎచటఁజూచిన వేదాంతవచనరావ
మెచటఁ గన్న ను భాగవత చతుయుక్త
మహాహ యాగిరి పలిపురి యుయనఁగ సకల
దివ్యదేశప్రభావబోధికయ గాడె.

ఆర్యావృత్తము-నుదర్శన విషయము.
రాహుశిరోఽశన కరణ
రాహు త్తపురందరం మహాశస్త్రం,
నామి నుదర్శనజీవం
సమరేషు రమాపతే స్సగుహరణం.

ప్రగ్విణీవృత్తము - భిండాసుర హననప్రవృత్త
మహాశక్తి విషయము.

భింపదైత్యాసుర ప్రహారాంచితే
దేవికాలేంకుభీభ్యో దశాప్యాకృతిః.
సమ్యగాపాద్య నాభ్యో కౌర్యం శ్రీమః
కౌరయూనాసి ధ గ్రావరాడాత్మజే.

ఆర్యావృత్తము-భావ్యకార విషయము.
విమతమతసంవిధూన చతురం
చతురాననా ద్య మేయగుణం,
శరణం యామి యతీనాం
పతిమీశం మాదృశం స్వభక్తానాం.

మందాక్రాంతావృత్తము - శోభనాచలస్వామి
విషయము.

శ్రీమత్స్యంధా శుభమణిఖనా
శోభనాఖ్యాన కస్మిన్
లక్ష్మ్యో నంద్యా లలితవపుషా
లోకగుప్త్యై వసంతం,
సారం తత్త్వం సమపనివదాం
శ్రీ నృసింహాఖ్యుషాశం

భక్త్యావిత్యం పరమ మమృతం
శ్రీ నృసింహం నమామి.

శిఖరణీవృత్తము-కృష్ణకైలాసయాత్రావిషయము.

సుతా ముద్వాహ్య శ్రీ
హరిరస మహాన్ భల్లనృపతేః
ముదా తస్యా తోకం
జయితు మతీవేస్పిత యుతేః,

గిరింద్రం కైలాసం
గిరిశిఖరయా ప్రాప్త ముచితా
భవే దీప్సా స్వేతి
ద్రుత మభిజగా మోగతపనే.

రథోద్ధతావృత్తము - శ్రీరంగనాయకవిషయము.

భానువంశివృషమూలసద్ధనం
చోళశిఖ సుకృత్సర్వ సత్ఫలం,
రావణానుజ వశంసనాననం
రంగనాయక మమం భజా మృహం.

భుజంగప్రయాతవృత్తము-నమ్మాళ్వార్ల విషయము.

శతారాతి మీజే మాతాద్భూతపాపం
రమానాథ సేనావరాంశం మహాంతం,
శ్రుతీర్థార్థ గాధాసహస్రం ఫణంతం
ప్రపన్నాగ్ర్యి మూర్తిం ప్రకృష్టాత్మకీర్తిం.
పంచ చామరవృత్తము-సభావర్ణన.

సభా విభాతి సజ్జన ప్రభాసితాంతరాళికా
ప్రభూత్తమ ప్రసేవన ప్రభూత సర్వమంగళా,
శతావధానకాగిభి స్తుతాత్మతత్త్వ విత్తమైః
ప్రతార్కికైః పురాణికైః కృతాంతిభిర్మహాత్మభిః.

పృథ్వీవృత్తము-హయగ్రీవ విషయము.
హయూనన మహం భజే స్ఫటికరత్న దివ్యప్రభం
మధుప్రముఖదానవ ప్రహసనార్థబద్ధోన్మయమ్,
స్వభక్తజనసత్కిలా ప్రద నిజ ప్రభావాచితమ్
సమస్తగుణసాగరం సకలలోక రక్షాచణం.

శిఖరణీ వృత్తము-చంద్రోదయవర్ణన.
సురేంద్రదాశాయామి నిలలతిటసిందూరతిలకం
చకోరీ విశ్లేష జ్వరశమన దివ్యామృతముతీ,
జగజ్జలైస్య నిర్యన్మదనరథ బద్ధస్యజపటః
పుష్కరి ప్రాగ్రగౌ స్ఫురదగుణబింబ శృంగరః.

చంపకమాలావృత్తము-లక్ష్మీవర్ణన.
సారససద్మా సంప్రతిసద్మా
నుందరయాపా శోభితపాపా,
రక్షతు నూర్యారాధిత చర్యా
మామిహ నీచు మంత్రుపికోచం.

అభినవ పండితరాయలు: అవధాన ప్రతిభ

శిఖరిణీవృత్తము-రంగనామక విషయము.

శియాన శ్శ్రీరంగ

స్ఫటిక ఫలకాభే ఫణిపతా

శ్రీమూనంక బండి

కృత నతిసమస్తాఘనికరః,

దయానందాగ్నిద్య

ద్గుణుణి సముద్రో ప్యసుకృత

శ్రీమూనసాగ్నిహన్

పరమపుణ్యోవ్యా దవిరతిం.

మాలినీవృత్తము-రామపట్నాభిషేక విషయము.

సరసజభవమఖ్యై ర్మౌని భి స్ఫుప్రదిష్టే

కుళితమభివాద్యై వై స్సవస్యాంతేయో,

మరుచిర సుమూహూరై సంయుతే మైఖిలిక

స్సమధిక వభిషిక్తో రాజభావే రిరాజ.

మ లేభిము-కాంచీ వరదరాజవిషయము.

కరిశైలంబుల నెల్లలోకముల వే

డ్డక్ బ్రోగగావచ్చి సు

స్థిర కాంచీవర దేశివాసులకు దా

ద్భుగ్గోపగుండై మహా

పరమానందమతోడ నిల్చి మనీషం

భావ్యుండునై యొప్పు శ్రీ

వరదున్ భక్తవరప్రదాయి గొలుతున్

వాంఛాపరిస్ఫూర్తికై.

పుష్పిత్రాగవృత్తము-మన్మథవిషయము.

సరసిరువానికేతినాకుమారం

సరసతరాద్భుత చాప బాణశూరం,

వరసమరజితాభిలప్రపంచం

స్మర మహ నామ్యయి విస్మరతి మాం త్వం.

స్థగరావృత్తము-భావ్యకారవిషయము.

శ్రీమాన్ చార్వాక లోకా

యత సురుగుణభు క్షంకరాది ప్రణీతం

మాయావాదప్రభూతం

మతమితిమిరం నాశియామాస ఎత్వా,

య శ్శ్రీభావ్యప్రదీపం

సకలవిని చిదుజ్జీవనారావతార

స్థాయం శ్రీ భావ్యకారః

కల శిరణపదం మాదృశానాం జనానాం.

వియోగినీవృత్తము-శ్రీమఃపతివిషయము.

శ్రీతి సర్వసుపర్యవృషావకం

నతిలోకాభిలపాపనాశకం,

స్థిత మాగమస్తీమ సుశ్రీమః

పతి మధ్యాత్మ మహం విచింతయే.

మశివీ గౌళిరాగం, కృతి. రాజా నారాయణ

అపూరాపు బహువిరుగ రి విషయము.

నృపతీమణివైన నన్నెలనె శ్రీ నారాయేంద్ర

అపూధులనైనను మది నెసమెన్నక బ్రోచెదవల

మును మాంధాతృభగీరః ఘనగుక్కొంగద పాఠాలు

మును గాగ రాజాలు మిమ్మున బోల్తురె నాయేంద్ర.

తరుణాగ్నితవిగ్రహ సౌందర్యాంచితమై శ్రేయ

స్మరమై మీదర్శన మతిఘనమాగదె నాయేంద్ర.

యమునాకల్యాణిరాగము - కీర్తన

నిను నెన్నగ నేనెంతటి వేర్పగినే నామి

ఘనవెంకట మహిపతి గంగాధర రామేంద్రుడంద్ర.

ఘనవేళు నాశ్రిత సంజీవనుడ వీనె నామి

జననానుభు లందిలు నీనాటియె శుభ గమి.

కగణారస భరితాంతిఃకరణా సవితాణా

శిరణాగత జనసంరక్షిణ దీక్షాభాణా.

సారసనయనావతార సజ్జవమందారా

వీరజనాగ్రేసర వరవెంకటకవి ర జవరద.

జేడరాగము-శోభ నాచలస్వామి విషయము.

శుభిగిరినామక శుభః శోభన మే

అభయదామక భయవిభవరదనివార్య-శుభ.

నిరుపమ నిజతను నిర్జితమదనా

సరసిరువారిపు సమరసవదనా

సరహరే శ్రీరమానామక శౌరే

స్థిరతరభక్త్యా సేవయే మాం త్వం-శుభ.

స్వగీతీవృత్తము-ఆగిరిపల్లి వరాహపుష్కరిణీవిషయము.

వ్యవద్యాళికల్హార జాలాంచితః

భగ్యలక్ష్మీశ సన్మంటపాద్భాసితః,

సేవ్యతా మేష ధీరో త్తిమై స్స్వగీదా

సర్వవాంఛాద వారాహ పద్మాకరః.

స్వగీతీవృత్తము - వరదరాజస్వామివిషయము.

మాస్తిశైలోత్తమే ధాతృసంప్రాప్త తః

యః ప్రసన్నః ప్రజా స్సంరరక్ష స్వయం,

దేవరాజం హరిం దేవదేవోత్తమం

నామితం సర్వవాంఛాపరిస్ఫూర్తియే.

నీసపద్యము-రాజా నారాయణస్వారావు జూదగు

విషయము

గౌతమీ కృష్ణాంతరీత మహిరాజ

హిరాజనామాన మిద్ధకీర్తి

సకలవనీపక సందేహకల్పగ

కల్పగమోత్త సత్కీర్త్యకూర

సర్వశాస్త్ర విచార చతురధిరాధార

రాధారమణ్యధి నాథభక్త

వానాద్రి యతికృపా భవపంచసంస్కార
సంస్కారవిషయ తచ్చాప్రిపాద
జయ జయీభవ ప్రకటవాత్సల్యశౌర్య
వీర్యగాంభీర్య ఘనధైర్య విమతిలోక
శిక్షణధురీణత శ్రీత రక్షణాది
సరసగుణసాంద్ర నారయత్నమహేంద్ర.
వసంతతిలకావృత్తి-దేవీ విషయము.

యా ర క్తబీజసురవైరిణ మర్యభేద్య
మాస్తీర్య సర్వభువి విస్తృతద్వీపిహ్వం,
తద్దేహాశోణిత పృవల్ల వయస్కభావం
సమ్యక్ జ్ఞహాన భజతా మర మాదిదేహిం.
కందిపద్యము-రామానుజ విషయము.

శ్రీమత్కృమనామక
భూమాజ్ఞావశిత వచ్చి భూమికి సుకృతి
స్తోమములశైలి బోచిన
రామానుజ శీర్షిక కరంబు దలంతున్.

మంనాక్రంతావృత్తిము-కొటాయి మంటపవర్ణన.

దివ్యై శ్చిత్రై ర్ధివివనిగమాం
భోధిపారంగతై స్తైః

సంపూర్ణోయ స్సకలముకలా
రాజితై ర్విష్ణవాగ్నైః,

రాజంతం తం బహువిధేన సం
యుక్త సన్మంపెపం తం

పశ్యా మ్యతా గిరిపతిపుర
రమ్యభోగై స్సమేతం.

శిఖిణీనృత్యము-శ్రీరంగనామక విషయము.

ఉదాంగే నుస్వా
గృహిణితి ర్మూతికల్పమం

సదారంగే సంతం
సుమహిం దయాసార మముం,

నిదానం లోకానాం
నిరవధిక కల్యాణగుణసం

ప్రదాయం ధ్యానం తం
సతితమప నేహ్యమి దినసాన్.

గురంగిణిత్రిము-నమ్మలొర్లి విషయము.

శ్రీనికేతనానందము నేననాపరాజ్ఞుఖున్
మానసియసత్త్విత్తి మార్గమార్గద్భువి

ద్యానిధిన్ మహోగ్య మాశిత ప్రబంధరత్నసం
ధాన శీలుడై న కొండెండుమన్ భజించెదన్.

సీసపద్యము-రామావెంకటరామయ్య అప్పారావు
బహుధర్ గారి విషయము.

శ్రీమన్మహారాజ శ్రీతదేవతాపూజ
విభులయశోరాజ స్మృతతనూజ
ఘనవై భవబిడోజ ఖండితారిసమాజ
సకల విద్యాభోజ జయపుత్రాజ
కవిబంధరసరోజ కార్తికేయమహాజ

దీనదయావ్యాజ ధీజితాజ
ధైర్యభూగరరాజ దానాలకౌరాజ
భామాజనమనోజ భానులేజ

అనఘ వానాద్రి యోగిరాజ్ ఘన కృపావి
శేవవిజ్ఞాత వేదాంత సిద్ధాంతిత్వ
సారవర్ణస్వ నిర్మలసాత్త్వికగుణ
సాంద్ర వెంకట రామ రసామరేంద్ర.

మత్తేభవృత్తిము-వేదాంత దేశికవిషయము.
నిగమాంతాగ్య సమస్త మంగళకరో

న్నిప్రపదాశ్చగ్య శ్రీ
భగవత్ ఘోటకవక్త్ర మంత్రమనన

ప్రాప్తప్రభావోదయున్
ఖరరాజ్ భగ్యరూపగతాఖిల

కళాకాశల్య మిహమాంసకున్

JAYA PUBLICATIONS,
Publishers, Book Sellers,
Hanuman Junction (Krishna Dt)
ప్రముఖ పత్రికలచే ముద్దనలోందిన
మా సాహిత్య గ్రంథములు

	రూ.అ.
1. అనుగజ్యోతి K. రమేష్	0-8
2. ప్రతాప్: నందూరి సుబ్బారావు	0-12
3. రిప్ నాన్ వెంకటే :	0-10
4. దిక్కులేని దీనురాలు : (తాగుడు)	0-12
5. స్నేహితులు : V. S. గిరి	0-10
6. నిలుక చెప్పిన రహస్యం :	
నందూరి రామమోహనరావు	1-12
7. దిబ్బాజ్యం: కొండవటిగంటి కుటుంబరావు	1-8
8. జీవిత ప్రవాహం : P.V. రత్నం	3-0
9. గుడ్డి టెడ్డు : కొండవటిగంటి కుటుంబరావు	3-0
10. తిల్లులు మాత్రం : V. S. అనధాని	3-0
11. లాక్షణ్య సుందరి. A.V.L. నాసింహారావు	2-0
12. పునాహితుడు : శ్రీమతి M ఇందిరాదేవి	3-8

N. B. గ్రంథాలయమునకు, పుస్తక విక్రేతలకు
సరసమైన కమిషన్ యివ్వబడును.

అభినవ పండితరాయలు: అవధాన ప్రతిభ

తగ నేరిండు ననంతవాఁడతఁడు నునం

ధానం బొనర్చుం గడున్.

సీసము - శ్రీ రాజా వెంకటాచార్యుల గంగాధర

రామరావు గారి విషయము.

శ్రీమన్మహాగజశ్రీజనమందార

మందారల తీర్థముమానసాబ్జ

సదోగనిర్ణయోచ్చైశ్చ శివోవాహుట

బాహుటబిగువసంభవ్యమాన

మహనీయకౌటి నున్నధనుంధరాకౌర

రాకౌరమాసోగయితోస్య

శ్రీశైలగాఢ కృష్ణార్చిత శింఖునైకాంక

చక్రాంకనద సంసక్తచిత్తి

సురుచిగానంత కల్యాణ సుగుణాంధ్ర

సత్యవాక్యప్రధానారిష్టేంద్ర భవ్య

రావువంశి సుధాంబోధి గజచంద్ర

రామరాయేంద్ర వసుమతీ గాఢ్యహేంద్ర.

కంఠము - శ్రీరామపట్టాభిషేక విషయము.

సకలమునిసేవితంబై

ప్రకటమృగం గాదినాద పరిశోభితమై

సుకరమయియొప్పె గాముని

సుఃఖిత పట్టాభిషేక సుముహూర్త మొగిన్.

ఇంద్రజవృత్తము - కూర్మాచితారవిషయము.

పద్మానుమానస్య ధరాతలస్య

నాళాయతి స్మాహిపతి శ్చ తస్య,

కందాయమానం కనుతాధిరాజం

ధ్యాయామి నిత్యం పరమార్థసృష్ట్య.

కార్దూలవృత్తిము - త్రిపుసుంధరీ విషయము.

దేవస్వపిషముహూనారణచణో

ద్విప్లాగశౌర్యాంచితన్

గ్రావాధీతినుద్భవన్ శశిధరా

రాంగొల్లసత్సత్వృతిన్

దేవాధీశముఖామర్తపణుతే వ

ర్నిష్ఠ ప్రతాపాననున్

ధావ దైవ్యభయప్రదన్ త్రిపురసుం

దర్యాహ్వయన్ గొల్వయి.

సీసపద్యము - రాజావెంకట మహిపతి గంగాధర

రామరావు బహద్దరు గారి విషయము.

శ్రీమదాదిమదేవ సేవాపరధ్యాన

ధ్యానన విజితాజహరిణలక్ష్మి

లక్ష్మణాగ్రీకు గర్వస్వహృన్నిజశౌర్య

శౌర్యమేకుపజ్జచారుమూర్తి

మూర్తిభవనమోమోద సమాచార

చాగింతువ్వు వి సంతితారి

తారితాభిలలోః గాఢ్యవైభవ

భవనమై శ్చైవ్య భాజ్యమాన

మానవాధీశ సంజిత మాననీయ

భోజగాజకళాజాల పూజానీయ

రావు వంశియోంబున గజచంద్ర

రామరాయేంద్ర వసుమతీ గాఢ్యహేంద్ర.

మాలినీవృత్తిము - వీరాంజనేయవర్ణనము.

సకలవిజయక స్థానలక్ష్మీమూర్తిన్

ప్రకటమృగశౌర్య ప్రాధివోద్భావమానున్

సుకరగుణ కలాపున్ శుద్ధవిజ్ఞానదీపున్

వికట రిపుహరున్ సేరింతు వీరాంజనేయున్.

గీతిము - కాళింగమర్దన విషయము.

ఒకట హరిః వ్యలుండి కుయ్యో కానంగ

తిః మునందున బంధుపుల్ తల్లడిల్లగ

కౌలి నుభణా నాట్యంకమున నటన

రసికుడై నట్టి గోపాలరాజు గొలుతు.

సీసపద్యము - రాజానారాయణప్ప రావు బహద్దరు

వారి విషయము.

ధీరుడై, సద్గుణాధారుడై, సుకృతిమం

దారుడై, జగదేవీరుడగుచు

గేయుడై, బలకౌర్తికేయుడై, కృతిభాగ

ధేయుడై, ప్రథిత ప్రమేయుడగుచు

దానియై, సుకవిసన్మానియై, కుశలసం

ధానియై, సుమతి ప్రధానియగుచు

మాన్యుడై, నృపలోకగణ్యుడై, వివిధ సా

జన్యుడై, దానసర్వమ్యుడగుచు

గీ. సకలరాజాధిరాజ రాజవ్యలోక

పూజనీయవర్జిత విన్నూర్తిగలిగి

యాశ్రతుల బ్రాచునట్టి నారాయణభూప

చక్రవర్తికే జగతిలో నాటిగలరె.

కాలినీవృత్తిము - సరస్వతీ విషయము.

వంజేవాణిం విల్లకియు కృపాణిం

నూరివాతి ప్రస్తుత స్వాద్గుణాశీం,

సాగదార న్నూర్తివికౌంతి యుక్తిం

వంద్యాస్తానీం వర్ణ్యచారిత్రి యుక్తిం.

రథోద్ధతావృత్తము-నృసింహ వివరము.
హోటకాసు విభేదనాయు
స్తంభితో ద్యవత తారలీలగా,
తం నృసింహవిభు మిందిరాయుతం
నామి సర్వవిభవాంచితా ప్రయే.

మహాస్థరావృత్తము-రాజా వెంకటాద్రి అప్ప
రావు బహదరుగారి విషయము.

(పతికాస్త్ర) పత్రికాలోద్భా
వన సమధికతాపార తత్సరుడై య
ట్లతులాలంకార కావ్యా
ద్యయన పరిచయప్రాప్త సాలస్యుడై య
శ్రీరక్షాసంవిధానాం
చితమతియుతుడై శ్రీశనీవారతాత్మ
స్థితియై శ్రీ వేంకటాద్రి
క్షీతిపతి దనరాన్ సిద్ధశిష్టాన పూర్తిన్.

ద్విపంధాగ్రాహిత్యముచేసిపతిం చిన సీసపద్యము.
ఈ పద్యము రంగారాయనరిత్రలోనిది.)

(శుభగుణతోడిభృత్ క్షీతిగుండలలో చిత
ప్రాజ్యగ్రాజ్య రమాధురంగగుండు
దానధారాధాత గంజి సుపర్యాను
సారి దారిద్ర్య నిషద్యగుండు
సంగీత సాహిత్య సరసవిద్యారస
రసి తామహిత సారస్వతగుండు
సామంతభూపాల సం పేషితి ద్విప
దాన కర్దమిత సద్భాజిగుండు
పన్నవాంక కుముదినీ బాంఘండు
దర్శితారాతి రాజన్య దర్శనుధన
రాజితాటోపకేళి ములాజవంశ
పద్మ గనహేళి రామభూలమాలి.

ఇందుగోనున్న యర్థము కచ్చనట్లుగా రాజా ములాజ
కొంపరావు బహదరుగారి విషయముగా చెప్పిన
స్థరావృత్తము.

కలి పురాణము 2 భాగాలు

నిర్వచన పద్య కావ్యము
సాంఘికగర్భములను ముచ్చటించిన కావ్యము
ఒక్కొక్క భాగము రూ. 2/ ... గ్రంథకర్త
కొత్తసత్యనారాయణ చౌదరి, పండిట్
పి. బి. మన్. కాలేజి, నిడుబ్రోలు-గుంటూరుజిల్లా.

ధాతీభాలోద్వహః క్షౌ
సుర విగ్రహజోద్ధాననోదాన లక్ష్మ్య
సంగీతోత్సాహితీ మ

(పథితాసికతా సిద్ధసారస్వతోయం,
సామంత పేషి తే భ

(వజ్రమద సలిలాద్ధాంగణో వైరిహారీ
శ్రీ కొండలాయ భూపా

జయతు గుడకుస్మితీమ్ని ములాజవంశః.

అధూతోపమలంకారము-శ్రీ రాజా వారయ్య
ప్పాగావుగారి విషయము.

శ్రీ మద్దానదియాది సర్గునశీ
సీమాయమానుండు ప్రా
ద్దాను స్థామవిర జమానుడు మహా
ద్య తీర్తి విభాజితం
డై మేలాంగుచునుండు వారయమహీం
(దాఖండలుం డొప్పులో
కామేయప్రభుత ధ్యుడై పరిమళో
ద్యతీత్సర్వోపమన్.

పై ముద్రాన విశేషములు క్రీ. శ. 1878 వ
సంవత్సరము జూను నెలలో యనమల వేంకటా
చార్యులవారి వివేక కళానిధి ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడిన గ్రంథము ండి గై కొంటిని కీర్తి శేఖరు
మా వాయన గారు శ్రీ నిడుదవోలు సుందరము పంతులు
గారు వేంకటాచార్యులవారిని స్వయముగా నెఱుగు
దురు. వారు భద్రపఱచిన పూర్వ ముద్రిత గ్రంథములో
నిదియొకటి. ఆ ప్రతియు మిక్కిలి ప్రాతిదియగుట
చేతను, నిందలి విషయము లీ వఱకు లోకమునకు వెల్లడి
కాకపోవు చేతను, నీ వ్యాసమూలమున బ్రకటించితిని.

కడచిన శతాబ్దిని జీవించి కవిపండితుల కృతులే
ముద్రితములైనను కొన్ని మనకు లభ్యము కాకుండుట
చేత, వారి సమగ్రజీవిత చరిత్రముల నెఱుంగుట కత
కాళము లేకున్నది. మనకాలమునాటి కవిపండితుల
చరిత్రలనె, సాధనసామగ్రియున్నను, మనము నేక
రింప లేనప్పు డిక ప్రాచీనాంధ్రకవుల జీవితచరిత్ర
లనుగ్రమముగాను, వివాదాంశముల తోడను నిండి
యున్నవన్నచో నాశ్చర్య మేమున్నది. క్రీ. శ.
పంచమిందలి శతాబ్ది నాటి కవిపండితుల కవి
చరిత్ర క్కడగినవా గున్నారు. వారికృతులును
ముద్రితమైయున్నవి. అట్టివానినిగూర్చి పరిశ్రమచేయ
నీ వ్యాసముద్దోహదముచేసిన వాక్రమ సార్థక మగును.

అ కార దీర్ఘం

శ్రీ శ్రీనివాస పోదరులు

పూర్వాన్ యథాఽపి కల్యాణాద్వా
చార్యాన్ సస్కార పాణినిః,
తథాఽద్వాపధికౌ సర్వాన్
స్మరావః శబ్దపారగాన్.

మిత్రులు శ్రీ బులుగు వేంకటరమణయ్యగారు 1959 ఏప్రిల్ భారతిలో లక్షణసారసంగ్రహాన్ని గూర్చి వ్రాస్తూ “సంస్కృత వైయాకరణాలు బ్రాహ్మణము నంగీకరింపగా” అని వ్రాశారు. “సంస్కృత వైయాకరణాలు బ్రాహ్మణము నంగీకరింపదు” అంటే మొత్తం సంస్కృత వైయాకరణాలంతా అంగీకరించరని అపోహ కలుగుతున్నది. సంస్కృతంలో ప్రాతికాఖ్యాలనుంచి మొదలుచేసుకొని పెక్కు వ్యాకరణ శాస్త్రాలు పుట్టాయి. జీవ కది తనకాలానికి ప్రచలితంగా వున్న భాషను వ్యాకరించి గొప్ప ప్రతిభతో శాస్త్రమర్యాద నందుకున్నది. ఒక్కొక్క ఆచార్యుడు విశాలదృష్టితో భాషను తిరిచిచూసి ప్రయోగసామగ్రిని నిరూపించాడు. ఇంగ్లండు, ఆఫ్రికా, కాకటాయనుడు, కాళిక్రతున్నుడు, పాణిని, కాత్యాయనుడు, పతంజలి, శిర్వవర్మ, చంద్రుడు, పూజ్యపాదుడు, భోజుడు, హేమచంద్రుడు మొదలైన మహావ్యాకర్తలు గొప్ప భాషావేద చేశారు. ప్రాతికాఖ్యలు వ్రాసిన శానకాది మహర్షుల సంగతి, వాటికి భాష్యలు వ్రాసిన ఉవ్వటాద్యచార్యుల సంగతి మరవరానివి. ఇంతమంది, ఇంకా మిగిలిన వ్యాకర్తలూ—అందరూ బ్రాహ్మణుల అంగీకరించలేదా అంటే కాదని సమాధానం.

పాణినియ సంప్రదాయావలంబిగ్రంథాలు తప్ప తక్కినవన్నీ ప్రాతికాఖ్యాలనుంచి ప్రయోగరత్నమాల వరకూ బ్రాహ్మణాన్ని గ్రహించినవే. మన తెనుగులాక్షణికులు చాలామంది హేమచంద్రజ్ఞి హేమకృష్ణవారు గనుక అతని ననుసరించే బ్రాహ్మణ గ్రంథాంతరని తోస్తున్నది.

పాణిని బ్రాహ్మణుల అంగీకారం ఉందనికాని లేదనికాని చెప్పలేము. ఐతే ఋగ్వేద వర్ణాలకు సవర్ణవిధి చెప్పమనడా “అకః సవర్ణే దీర్ఘః” (ప్రా. (6-1-101) అని

నూత్రంచటాన్ని బట్టి పాణినికి బ్రాహ్మణుల సమ్మతమేనని ఊహించటానికి అవకాశమున్న దనిపిస్తున్నది.

కాత్యాయనుడు “ఋకార బ్రాహ్మణాః సవర్ణ విధిః” అని వార్తకం పఠించాడు. ఇక్కడ పతంజలి “ఋకార బ్రాహ్మణాః సవర్ణసంజ్ఞా విధేయా. హోతృ బ్రాహ్మణాః హోతృకారాః. కిమ్ ప్రయోజనమ్? ‘అకః సవర్ణే దీర్ఘః’ ఇతి దీర్ఘత్వం యథా న్యాయం” అని భాషించాడు. 1 బ్రాహ్మణానికి దీర్ఘత్వం లేకుండునా హోతృ బ్రాహ్మణాః అనేదోట హోతృకారాః అనే యాపం ‘అకః సవర్ణే దీర్ఘః’ అనే నూత్రంచేత నిద్ధింపజేయుటానికి ఈ వార్తకం ప్రవర్తించజేయుబడిందని చెప్పాడు. ఇక తత్సంప్రదాయజ్ఞులంతా అనువదించుకొంటూ వచ్చారు. “బ్రాహ్మణ్య దీర్ఘా న సంతి. తం ద్వాదశ ప్రభేద మవక్షతే” - కాళిక. “బ్రాహ్మణ్య ద్వాదశ. తస్య దీర్ఘభావాత్” సిద్ధాంతకాముని ఇక్కడ వారాయణభటు ప్రక్రియాసర్వస్వంలో “బ్రాహ్మణ్య రిపి పాతాదవ్యత్ర దీర్ఘప్రయోగాత్, ఏచాంచ ప్రాప్త్యా భావాత్ తే పంచాపి ద్వాదశభేదాః” అని వ్రాశాడు. వర్ణమాలలోనూ, వ్రాతలోనూ బ్రాహ్మణం వున్నా ప్రయోగం లేకుండువల్ల బ్రాహ్మణమేదా పన్నెండు విధాలే నన్నాడు. అంటే బ్రాహ్మణం వర్ణ సమామ్యంలో పూర్వంించి ఉన్నదని అంగీకరించాడు.

ఆసలు వార్తక కారుడి అభిప్రాయం బ్రాహ్మణం చేకమే అక్కరలేదని. భాష్యకారుడి అభిప్రాయాన్ని ఖండించి బ్రాహ్మణం చేకం అవసరమని నిరూపించాడు. ఆయన చూపిన కారణాలు: 1. యవచ్చా శబ్దాలైన బ్రాహ్మణాదుల ప్రయోగంతో యజుర్వేదా ద్యచ్చా ర్యాలు జరగటం అవసరం. 2. ఋగ్వేదాన్ని బ్రాహ్మణ్య వల్ల బ్రాహ్మణ్యంగా ఉచ్చరించగా దాన్ని చెప్పేటప్పుడు “సమర్థ్యతక ఇత్యువాచ” అని యజుర్వేదా ద్యచ్చా ర్యాలు రావటం అవసరం. 3. పులిద్వివ్యవస

1 “వివృతస్య బ్రాహ్మణ్య దీర్ఘ స్వాభావాత్ ఋకారో దీర్ఘ ఉదాహృత ఇతి బోధ్యః.”— ఉద్భోధము.

స్వగితాలు కృపి ధాతువుకు సంభవింపజేసి “కృప్త శిఖ2
కృప్త3, (ప్రకృప్త4” రూపాలను సాధించవలసి వుంటుంది.
విశేషజ్ఞానకాకటాక్షునుడు వార్తక క గుణ్ణి అనుపరించి
“ఋగ్విక్” అనే ప్రత్యాహరణూతాన్ని “ఋక్”
అని సంస్కరించి తన వ్యాకరణంలో చెప్పాడు.

పైని భావ్యకాండను చెప్పిన కాండాలను ఒట్టి
లికారోపదేశం ఎలా అవసరమో, లొకారగ్రహణ
మూడా అలాగే అవసరమవుతున్నది. కై నేంద్ర వ్యాస
ణంలా! పూజ్యవాదుడు “కథం లికారో ద్విమూర్తిః?”
అని ప్రశ్నించి “అశక్తిజ్ఞానురణాపేక్షయా” అని
సమాధానం చెప్పాడు.

ఇంతేకాక బ్రాహ్మణ గ్రంథాని కింకార కారణం గూడా చూపవచ్చు. ధాతుపాఠంలో గమ మొదలైన కొన్ని ధాతువులు బిదిత్తులుగా చెప్పబడివున్నాయి. ప్రయోగ ప్రసంగంలో “గమ బిదిత్తు సాంస్కృతికే” అని చెప్పబడినప్పటికి వర్ణదీప్తి విధిచేత “గమ కారం సాంస్కృతికే” అని చెప్పటం సహజం కాని, ఋబి వర్ణ సావర్ణ్యం గ్రహించి, లిపిపాఠాల్లో చిరకాలంనుంచి వస్తున్న బ్రాహ్మణాన్ని వర్ణించి “గమకారం సాంస్కృతికే” అనే యాపత్తెప్పటికీ పెట్టుకోటం హృదయంగమం కాదు. పైగా భ్రాంతికి కారణంగూడా అవుతుంది.

ముని కర్మ సవర్ణ విధి చేతి “హోతృ + ని కారః” అన్న పదము “హోతృ కారః” అని చెప్పినట్లే “హోతృ కారః” అని చెప్పటంలో తాము తెచ్చిపెట్టుకున్న ని కారదీర్ఘం లేదనే సిద్ధాంతం తప్పితే బాధకమేముంది?

పాణినీయులు ఒక్క హాస్యలికారం మాత్రమే
ఒప్పుకొనివుంటే బాగుండేది. కాని లలికారస్తుతం
కూడా ఒప్పుకున్నాడు. పుత్రమంటే దీర్ఘంమీద పాడి
గింపే కాని వేరు కాదు. దీర్ఘం లేని పుత్ర మొక్క
లేదీ!

ఒక అక్షరం బహుళప్రయోగ విషయం కాక
పోయినా ప్రయోగించటానికి అవసరమవ్వకు
తద్రూపసాధనకు మార్గం చూపటం వ్యాకరణ కర్తవ్య
మాకుంది. ఏ కక్షరకోశాల్లోని కారానికి 'వారాహీ'
మొదలైన దేవీనామాలు అర్థాలుగా ఈయబడినాయి.
మంత్రకావ్యప్రకారం మూర్త్యకార్యవల్లోని కారం
అవసరమాకుండు. యంత్రకాలలో అష్టదశ పోడిక

దశాల్లో విప్రసింధుజే మృత్యుల్లో గూ కారంకూడా ఉంటుంది.

ప్రాతికాఖ్యాను పూర్వకాలం నుంచి కూడా దేశంలో వర్ణసమామూయం వాడుకలో ఉండేది. ప్రాతికాఖ్యాలనిబట్టి మాస్తే రెండు రకాల వర్ణమాల అమల్లో ఉండే సమానవిస్తుంది. ఋక్ ప్రాతికాఖ్యాన్ని బట్టి స్వరాల వరుస “అ ఆ ఋ ఋ ఇ ఈ ఉ ఊ ణి యో ఏ ఓ ఐ ఔ” అనిన్నీ, యజుర్వేద ప్రాతికాఖ్యాన్ని బట్టి “అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ఋ ణి యో ఏ ఓ ఐ ఔ” అనిన్నీ వున్నట్టు గోచరిస్తుంది. ఋక్ ప్రాతికాఖ్యంలో “హ శ ష సాః” అని హకారం శ ష స లకు ముందున్నది. యజుః ప్రాతికాఖ్యాన్ని బట్టి హకారం చివరికి ఉంది. అయితే ఈ వ్యతిక్రమం ఋక్ ప్రాతికాఖ్యాన్ని బట్టికాని వాడుకలో అనాటికి వున్న వర్ణమాలాత్రం “అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ఋ ణి యో ఏ ఓ ఐ ఔ” ఇత్యాదిగానే వుండేదని శివ్య టాచాగ్యుల యొక్కెంది భాష్యపంక్తులల్ల తెలుస్తున్నది. “నను లాకికో ద్రుత వర్ణ సమామూయో గృహ్యతే. ఏవం తస్మా తయానుపూర్వాభివిత్యం. తత్ర ఊకారాత్పరం. ఋ ఋ కారౌ సమామవంతి. ఉ ఊ ఋ ఋ ఇతి. తథా ఐకారౌ త్పూర్వ మేకార మాకారౌ త్పూర్వ మేకారం ఏ ఐ ఓ ఔ ఇతి. సహకారౌ త్పరం హకారం సమామవంతి. శ ష స హ ఇతి.” (ఓయీ! లాకికమైన వర్ణసమామూయమే గ్రహించినట్లయితే అదే వగుసలో యథా తథంగా గ్రహించాలి. అందులో ఊకారం తరువాత ఋ ఋ య చెబుతున్నారు - ఉ ఊ ఋ ఋ అని. అలాగే ఐకారానికి పూర్వం ఏకారమూ ఔకారానికిముందు ఓకారమూ చెబుతున్నారు - ఏ ఐ ఓ ఔ అని. సకారం తరువాత హకారం ఉపదేశిస్తున్నారు - శ ష స హ అని.)

మొత్తము పాతకాభ్యాసములను వికార దీర్ఘం చేస్తు
బడింది. "అకార రాక్షసా విష్ణు విజయిన్", పదా

2. "సుకో గవ్యతో లసంత్యస్తాః క్షృణోత్య
పాశామ్" పా. 8-2-86.

8. "అనచి చ" పా, 8-4-47.

4. "గతిరస స్తరః" పా. 6-2-49 అశేనుశ్రుతం చేతి 'ప్ర' ఉదాత్తమై శిష్యమునకు అనువాత్తిత్యం రాగా 'ఉదాత్తమవాత్తిత్య స్వరితః" పా. 3-4-66 అశేనుశ్రుతంచేతి క్లృది శికారం స్వరితమనునది.

ద్యంతయోర్న అ కారః స్వరేషు, అకారాదీన్ దీర్ఘ
యాపాక ద్వితీయాన్, ప్రాప్యేషు పంచస్వపి తాని
సన్తి-” (ఋక్సా)తికాఖ్యం - వర్గవ్యయ వృత్తి.)
ఇందులో ఐగు ప్రాప్యములు - అ ఇ ఉ ఋ లి. పంచ
స్వపి ప్రాప్యేషు = ఐగు ప్రాప్యముల యంగునూ,
తాని=దీర్ఘాణి=దీర్ఘములు, సంతి = ఉన్నవి. యజాః
ప్రాతికాఖ్యంలో “ద్వి స్తావాక దీర్ఘః” (1 అ. 57.
నూ) అనే నూత్రంక్రింద శివ్వటాచాగ్యమ “ప్రాప్యా
ద్విగుణకాలో న్తో. దీర్ఘసంఖ్యో భవతి. యథా
అ ఈ ఉ ఋ లి వ ఐ ఒ ఙ్ ఇతి” అని వివ
రించాడు. “లి ల సి తా దంతే” (1 అ. 69 నూ.)
అనే నూత్రంక్రింద “లి లి లి లి 3 వి తే త్రియః లకా
రః సకార స్తర్గ ఇత్యేతే దశవర్ణావంత్యాః” అని వివ
రించాడు.

కొకకృత్సుడు తన ధాతుపాఠంలో లోక్ -
శబ్దే” అని ఒక ధాతువు పఠించాడు. దానిమీద “అలతే.
అలకః. అలమానః, లిః, అలనమ్, అనీయమ్” అనే
రూపాలు ప్రయోగంలోకి వచ్చాయి (నూ. కొక
కృత్సు శబ్దకలాపధాతుపాఠః, పు. 126)

కాతంత్ర వ్యాకరణంలో దశ సమానాః”
1-1.8) అనే నూత్రం ఉంది. “తస్మిక్ వర్గ సమా
న్నయవివయే ఆదాయే దశ వర్ణాః తే ఏవానసంఖ్యా
భవంతి. అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ లి లి. సమాన
ప్రదేశాః—సమాన స్వరశ్చ దీర్ఘనితి పరశ్చ లోపమ్.
(కా. 1-2 1) ఇత్యేవమాదయః” అని గుర్తాచా
గ్యుని వివరణ. సమానము లంటే “సమానం తుల్యం
మానం పరిమాణ మేషామితి సమానాః” అని గుర్తొట్టి.
ఆ సమానమైన పరిమాణ మేమిటంటే “ఉ నాత్మాను
దాత్త సమాహం సానుసాసిక నిరనువాసిక భేదా ద్వా
దశధా భిద్యతే అగర్లః. తథా ఇవర్ణావయోఽసి” అని వివ
రించాడు. అంటే అకారం ప్రాప్య దీర్ఘ పుత్రాలై,
ఒక్కొక్కటి ఉదాత్తానుదాత్తి సమాహారాలై, మళ్ళీ
ఆ ఒక్కొక్కటి సానువాసిక నిరనువాసికాలై
మొత్తం పద్ధిమిది విధాలైంది ఈవిధంగా ఇకారాను
లున్న. వాటిలో లి కారంకూడా ఉంది. *

హేమచంద్రాచాగ్యమ “లిదంతాః సమా
నాః” అని స్పష్టంగా నూత్రం చెప్పాడు. అంతేకాక
“హోత్వి + లికారః = హోత్వికారః, హోత్వి
కారః” అనికూడా రూపసాధన మాపించాడు.

సారస్వతంలో “అ ఇ ఉ ఋ లి సమానాః”
అనే నూత్రంవుంది. “సవర్ణే దీర్ఘః సమా” (నూ. 82)
అనే నూత్రంక్రింద “హోత్వికారః, హోత్వికారః”
అని రూపాచారణలూ వ్యాఖ్యానంలా ఇచ్చాడు.
ఐతే ఇటివ్ వ్యాఖ్యానావని సవకళాంకర్య వాణిసీను
ప్రభావితుడై “లివర్ణస్య ద్వాదశి. తస్య సిద్ధాంతా
(సంక్షిప్త బాలబోధినీ వ్యాఖ్య పుట 2.) అని వ్రాశాడు.
విశిష్టాంతా న్ననుసరించిన గ్రంథానికి తాను వ్యాఖ్య
వ్రాస్తున్నాడో అసద్ధాంతా న్నే వ్యాఖ్యాత వివరించాలి
గాని తిద్ధిన్న సిద్ధాంతాలను అది చెప్పిట్లుచొప్పించటం
ఉచితంకాదు. తరిచి చూడకుండా అది చదివేవారిని
అపమార్గం పటించిన బవుతుంది. తన కభిప్రాయభేద
ముందని తెలిపితే ఎబబే.

ముగ్ధ బోధకర్త బోధజేవుడు “లిత్రయం తథ
ద స న లి సా నో దస్త్యాః” అని వ్రాశాడు. లిత్రయ
మంటే లికారం, లికారదీర్ఘం, లికాంపుత్రయము.

ఈ విధంగా వాణిసీనుమయూయులు తప్ప
తక్కిన వ్యాకర్తలంతా లికారదీర్ఘం అంగీరిం
చారు. వాణిసీనుమయూయుల్లోనూడా శబ్దేందుశేఖర
కాదు “ద్వి త్వేఽసి న త్తితిః” అన్నాడు. అలాగే
శ్రీ దయానందసరస్వతి వేదాంగ ప్రకాశం వర్ణో
చ్చరణశిక్షలో “యద్వచ్చాశబ్దే అశక్తి కానుకంజే
వా యదా దీర్ఘః స్యు స్తదాప్తదశభేదం బ్రువతే
క్రమక ఇతి” అని వ్రాశాడు.

వాణిసీనుం అంగీరించకపోతే అది అప్రయో
గమే అనుకోబం సమంజసంకాదు. వాణిసి
చెప్పిన 6 ఆత్మంధరికి చంగుడు 7 కుక్షిం
ధరిని కలుపలేదా? కొకకాకాదు ఉదరంభ
రినికూడా కలిపి నూత్రంలో “ఆత్మంధరి శ్చ” అనే
చోట చకారం అనుక్రమచ్చాయకం అని సమర్థిం
చుకోలేదా? వాణిసీనుం సాధించని ప్రయోగా
లన్నీ ఇతర వ్యాకరణాలు సాధించాయి. వాణిసీనుం
ప్రకారమే అయితే “సఖినా వాచరంజే”,
“పథినా నీయనానాః పుష్కునో న నువ్యతి”,

5 “లిత ఋ లి ఋ లి భ్యాం వా” — హేమ
శబ్దానుకాసనం 1-2 8.

6 ఫలేగ్రహి రాత్మంధరి శ్చ. పా. (8-2-86).

7 ఫలేగ్రహి రాత్మంధరిః కుక్షింధరిః. చాం.
(1-2-10).

“సీతాయః పతయే నమః”, 8 “నష్టే మృతే ప్రవ్రజితే క్లిషేనా పరితే పతా” అనేవాటిలో సఖి పతి కిబ్బ రూపాలు సాధించబడుతున్నాయా? “శేషా ఘృసఖి” (పా. 1-4-7), “పతిః సమాన విద” (పా. 1-4-8) అనే నూత్రాల కవి లొంగుతున్నాయా? “అశ్వేషా మపి దృశ్యతే” (పా. 6-8-187) 9 అనే నూత్రానికి “మష్టమష్టి” లొంగుతుందా? దాన్ని చంద్రుడు “ఇచి” (చాం. 5-2-48) అనే నూత్రంతో సాధించలేదా? ఇలాగే అనేక ప్రయోగాలను సాధిస్తూ పాణినీయంమీద ప్రక్రియా సర్వస్వం రచించిన వారాణసుభట్టు “అపాణినీయప్రామాణ్యం” అనే ఉత్తమగ్రంథం కూడా వ్రాశాడు. కనుక పాణినీయం కొదన్నంత మాత్రంచేత తప్పే అనుకోటం కిబ్బకాస్త్రవికాసం దృష్ట్య సబబు కాదు.

ఇలా అంటే పాణినీయాన్ని, పాణిని అనుయాయులనూ ఖూకరించటం కాదు. పాణినీయుల భాష సేవ నిరుపమానమైనది. కాని పాణిని కాత్యాయన పతంజలులతో భాష ఆగిపోలేదు. తరువాత బహుకాలం సంస్కృతం జనన్యవహారంలో ఉంది. ప్రవాహినియైన భాషలో ఎన్నో మార్పులు రావటం సహజం. ప్రసలితభాష విషయంలో ఒక కాలానికి ఒక గీత గీచి ఈగీతకు ముందున్న ప్రయోగాలు రైటు, తరువాతవన్నీ తప్పులు అనటానికి ఎవరికీ అధికారం లేదు. వ్యాకర్తలు తమ తమ కాలంలో వాడుకలో వున్న ప్రయోగాలను సాధన చూపుతారు. ఉదాహరణకి పైని పేర్కొన్న “సఖినా, పతినా, పతా” ఇత్యాది రూపాలు

లను సారస్వత10 - ముగ్ధబోధ11 - అశుబోధాది12 వ్యాకరణాలు సాధించాయి.

కనుక వ్యాకరణకాస్త్రాధ్యక్షులకు ప్రయోగవిజ్ఞాన భాషాశ్శయంకోసం అన్ని వ్యాకరణాలూ చదవాలి అవసర ముంది. చదివేవారికి ఒక్కొక్కగ్రంథంలో - ఎంత అల్పగ్రంథమైనా - కొన్ని కొన్ని విశేషాలు కనుపడుతాయి. వాటి నన్నిటిని సమృద్ధమత్వంతో గ్రహించాలి. ఇందువల్ల నే కనీసం వ్యాకరణ శిరోమణి, వ్యాకరణ విద్యాప్రపీణ పరీక్షులకైనా పాణినీయేతర వ్యాకరణాలకూడా పాఠ్యాంశాల్లో చేర్చటం ఉచితమని లోగడ ఒక వ్యాసంలో విశ్వవిద్యాలయాలవారికి నూదించాము. మళ్ళీ ఇక్కడ అనే అభ్యర్థన చేస్తున్నాము.

8 వష్టియుక్త శృంధసి వా. (పా. 1-4 9.) అనే నూత్రం లోకక ప్రయోగానికి వర్తించదు. “ధంవ సీతి కిమ్? గ్రామస్య పశ్యే” - కాశిక.

9 ఇచి కర్మవ్యతిహారే బహుప్రీహతా పూర్వ పదాంత స్వ నిర్ణయః - ముష్టి మష్టి. - సి. కామిది.

10. చూ. సార. నూ. 204. “ఆగమజ మనిత్యం.”

11. “క్వచి దపవాదవిషయే పుష్కల్యో 2 భినివిశితే ఇత్యుక్తేః సఖినా వానరేంద్రణేతి” ముగ్ధబోధం-రామ తర్కవాగీశి వ్యాఖ్య. పు. 185. “పత్యురసే” నూత్రం క్రింద.

12. “కింతు తృతీయాదా క్వచి ద్విత్వమపీచ్ఛంతి” నూ. 192 వ్యాఖ్య.

సాహితీ సుగతుని స్వగతం

క్రిందిమానవుని మృత్యునియం, అమరత్వవాంఛ వల్ల
తలలు వేళాయని 'విజ్ఞానం' వెన్నుతన్నిన నేటి
మేధావీలు కొందరు విడ్డూరాలు పలుకవచ్చు. కాని,
ఈభయం, ఈవాంఛ నేల నాలుగు చేరులా సంస్కృతి
వై విధానికీ నాలుగుపోయడం మరువరానిమాట. ఇవే
సంప్రదాయంగా, శాస్త్రంగా, కళలుగా, సాహి
త్యంగా కాఖోపకాఖులై సామర్థ్యరించాయి.
భయం, అస్థుతం మేళవించిన భావుకతతో ఈ విశ్వ
మంతా అవాఙ్మానన గోచరుడైన విరాణ్మూర్తిసువ్వరూ
పంగా భావించడం, మనఃపదార్థాన్ని మదింపువేసిన
తర్వాత దానిని ఆకసంలో లేలాడే చలువలరాజుతో
బాల్చి, 'చంద్రమా మనసో జాతః' అని కవిత లల్లడం
ఎంతటి భావనాపటిమ! సకీరంగా కాశ్యత లోకా
వాసం సంభవం కాదని నిరాశపడినా, వివోరీతిగా నప్త
సంతానాలలో నన్నాతిను నిలచి ఉండడలడంఎంతటి
సంకల్పసిద్ధి? అదే అమరత్వవాంఛ. జీవించి అత్యంత
ప్రాచీనకాలం నుంచి సంస్కృతి సౌరభాలు, విజ్ఞాన
దీధితులు విశిష్టమైన ఈజిప్ట్ ప్రాచీన వాస్తుశిల్పాల
శేషాలలోను ప్రస్ఫుటమౌతున్నది.

ఈజిప్ట్ లో మునిగిపోయినవారికి ఖనన సంస్కా
రం చేయడం, సమాధిచేయడం ప్రాచీనాచారం.
శివాన్ని చర్మంలోగాని, చాపలోగాని చుట్టి గొయ్యి
తవ్విఉంచి. మృతునికి సంబంధించిన అన్నివస్తువులను
పక్కనపెట్టి ఇసుక కప్పివేసేవారు. ఈ సమాధులలో
అమూల్యవస్తువులు ఉంచేవారు. ఈజిప్ట్ వాతావరణం
తడిలేకపోడిగా ఉండడంవల్ల సమాధులలోని శివాలు
ఎండిన ఎడారుల ఇసుకతగిలి చెడేవికావు. సహజంగా
వస్తువులు ఉన్నరూపంతోనే ఉండేవి. సమాధులను
దోచుకొనే దోపిడిదొంగలు సమాధులను తవ్వితీసి వస్తు
వులను దొంగిలించినప్పుడు శివాలు బైట పారవేసే
వారు. దానితో శివాలను చెక్కుచెదరకుండా ఉంచ
డానికి పిలుస్తున్నదనే భావం తర్వాత ప్రజలకు కలి
గింది. ఈ భావం "మమ్మీ"ల సంప్రదాయానికి దారి
తీసింది.

ఈ సంప్రదాయం క్రీస్తుకు పూర్వం నాలుగు
సహస్రాబ్దాలనాడు ఈజిప్టును పాలించిన మొదటి

రాజవంశం కాలానికే పాతుకుంది. తామును పనిత్రంగా
భావించిన మృగాలశివాల అతి గూఢ "మమ్మీ"లు చేసే
వారు, ఇలా శివాన్ని రక్షించడానికి కారణం మరణిం
చిన వారి పారలౌకికయాత్రకు తోడ్పడుతుందన్న
విశ్వాసమే.

మమ్మీ అనే పదం 'ముమియాయి' అనే పార్సీ
పదభవం, దీని మూలార్థం మైనం అని. తర్వాత దీనికి
తారు, బంకఅనే అర్థాలు రూఢమయ్యాయి. శివాన్ని
భద్రపరచడానికి మొదటిగోజులలో లేనమైనం పూసే
వారు. విజ్ఞానం పెరిగేకొద్దీ రహాయన ద్రవ్యాలు
వాడేవారు. కాని, 'మమ్మీ' అనే ప్రాచీనపదం
మాత్రం ఈ ప్రక్రియకు రూఢమైపోయింది. మమ్మీ
అంటే లేన మొదలయినవి పూసి భద్రపరచినశివం.

ఈ మమ్మీల సమాధులు క్రమంగా 'పిరమిడ్' అనే
మహోన్నతమైన. కూచిగా వుండే స్తూపాల నిర్మా
ణానికి కారణమయ్యాయి. మొదట ఈ శివాల సమాధి
పొడుగుగాటి మాయాలుగొయ్యి. ఇదిక్రమంగా చతురస్రా
కారమైన నేలమార్గ అయింది. ఈ నేలమార్గలో
శివాన్ని - మమ్మీని, దానికి సంబంధించినవస్తువులను
ఉంచి, పైన కర్రలుపరచి, మట్టి, ఇసుక కప్పేవారు.
కొంతకాలానికి కర్రచాక్కలు - ద్వారబంధాలంటివి -
గోతిలోకినించి, వాటపై మట్టి గుబ్బవాయడం, పిదప
చుట్టూ పిట్టగోడకట్టి దానిపైన కప్పుగా రాళ్లతో కప్పి
వేయడం, ఈ పిట్టగోడలు ఎత్తియి పిరమిడ్ల రూపం
దాల్చడం ఈ సమాధుల క్రమపరిణామం. పిరమిడ్లు
గుండ్రంగా ఉంటే మట్టికట్టడాలు; చతురస్రాకా
రంగా ఉన్నవి రాతికట్టడాలు. మొదటి పిరమిడ్ ఖా-
ఫ్-రా రాజులవంశంలో నిర్మితం.

జోసర్ అనే రాజుకాలంలో ప్రారంభమైన
వాస్తుశాస్త్రం ఆయన మరణానంతరం 100 సంవత్స
రాలలో చాల అభివృద్ధి చెందింది. నాల్గవ వంశం
రాజైన ఖుఫూ (చెవోప్స్) గిజా అనేచోట పెద్ద
పిరమిడ్ కట్టించాడు. దీనిఎత్తు దాదాపు 450 అడుగులు.
ఇది పెద్ద పిరమిడ్లలో రెండవది. ఇది వాస్తుగణిత
శాస్త్రపాండిత్యానికి పరాకాష్ఠ.

ఈ సమాధులలో మరణించినవారి పరిసరాల, నిత్యజీవితసంఘటనల చిత్రాలు గీయడం, శిల్పాలు చెక్కడం మామూలు. మరణించినవారి విగ్రహాల నిర్మించేవారు. కా-ఫ-రా, మిన్ కావూర్ వంటా గోజుల విగ్రహాలు దీనికి తార్కాణ కన్నులు సహజంగా కనిపించడంకొసం గాజా, స్ఫటికశిల, అద్దం వాడేవారు.

క్రీస్తుకు పూర్వం నాలుగువేల సంవత్సరాల నుంచి, క్రీస్తుకుపూర్వం నాలుగవశతాబ్దిలో అలెగ్జాండర్ ఈజిప్టుపైదాడిచేసేటప్పటికి 28 రాజవంశాలు ఈజిప్టును పాలించాయి. వీటిలో 12 వ రాజవంశంవరకు రాగి తస్తువులు వాడకంలోఉన్నాయి. ఇవి ఎప్పుడు వాడకంలోనివచ్చాయో స్పష్టంగా చెప్పడం కష్టం. సిరియనులు తరచు దాడిచేయడంతల్ల ఈజిప్టువారు రాగి ఆయుధాలు అభివృద్ధిపరచుకొన్నారు. వీరి మొదట ఆయుధం ముక్కలుగావు బాకు. ఇలాంటి ఆయుధాల, రకరకాల మృగాల చిత్రాలు, మనుష్యులచిత్రాలు ఈ సమాధులలో దొరికాయి. చేతులెత్తి విడుసున్నట్లున్న స్త్రీల చిత్రాలు, గడ్డాలమనుష్యులచిత్రాలున్న విహరదంతాలు దొరికాయి. స్త్రీలచేతులకు పచ్చబొట్లు ఉన్నాయి.

ఈజిప్టులో గాడిద, ఒంటె ఎక్కడబడిలే ఆక్కడ కనిపించే జంతువులు. కాని, ఒంటె ప్రాచీన చిత్రాలలోను, శిల్పాలలోను కనబడడం లేదు. గున్న బొత్తు కూడా పాతబొమ్మలో లేదు. ఎద్దు, మేక, గొర్రె, పంది, కుక్క, పిల్లి, బాతు, కనిపిస్తాయి. వింతగొర్రె ఒకటి కనిపిస్తుంది. దీనిని ఖునుం దేవత అంటారు, దీని తల గొర్రె వాటిటు తల. 18 వ రాజవంశకాలంలో క్రీస్తుపూర్వం 17 వ శతాబ్దంలో సుర్రం వాడకానికి వచ్చింది. సిరంగి, తోడేలు, వక్క పాత మృగాలు, తోడేలు, వక్క పరిత్రమృగాలు భావించబడ్డాయి. సమాధులను వక్కలు తవ్వేయకుండా పూజిస్తున్నట్లున్న చిత్రాలు, శిల్పాలు ఉన్నాయి.

సమాధులలో ఇతరతస్తువుతోపాటు మృగము నాకలుకూడా రకరకాలవి-దొరికాయి. వీటి ఆంశర్యం పురాతత్వవేత్తలు గ్రహించలేకపోయారు. ప్రాచీన ఈజిప్టు ప్రజలకు రృకాండలో ఈ సమాధులకు, మృగము నాకలకు సంబంధం ఉంది. ఈ రెండింటికీ ఉద్దేశం ఒక్కటే.

ఈజిప్టులో నాకాయానం రాజవంశాల పరిపాలనకు ముందే-క్రీస్తుకు పూర్వం ఐదువేల విండ్లనాడే

ఉంది. లెడ్లతో నడిపే నాకలు తెరచాపలు కలవి, లేవివి, చాళపు తెరచాపలు కలవి-రకరకాలవి ఉండేవి. ఇవి ఫాయో కా (లెబనాన్) నుంచి ఈజిప్టుకు కలపబెచ్చేవట. ఎర్రసముద్రంలో ఒకసారి ఒకపగిలి లెబనాన్ కు, గబెర్ కు గూత్రములు కొట్టుకొని వచ్చావట. కాని, ఈ ఒకలు బాబిలోనియాకు, భారతదేశానికి వచ్చేవో లేవో తెలీదు. బాబిలోనియానావలు గూత్రం వాళ్లకోసం ఎర్రసముద్రందాక వచ్చేవి. మూడవ రాజవంశం కాలంలో పెద్దనావలు మగ్గిసరా సముద్రంలో ప్రయాణం చేసేవి. వాటికి 'కాంతినాక', 'హర్మ్యునంజల కాంతి' మొదలైన పేర్లు ఉండేవి. 18 వ రాజవంశపు హట్షెప్ సూత్ కాలంలో నాకాయానం విశేషంగా అభివృద్ధి చెందింది.

మహాపుగవుల మరణానంతరం వారి ఆత్మ సూర్యమండలాన్ని భేదించుకొని విశ్మయించని మహాప్రాచీనులు నమ్మినట్టే ఈజిప్టు ప్రాచీనులు కూడా మరణానంతరం తమ కూడా సూర్యానితో పాటు తేజోలో కాలలో ప్రయాణం చేయగలమని నమ్మేవారు; తమ ఔర్బ్య దైహిక యాత్రకు ఉపయోగపడగలవనుకొనే నావలను తమ సమాధులలో పెట్టుకొనేవారు.

ఈజిప్టులో ఎక్కడమాచినా ఎడారులు; రాకపోలను నైలునదితిప్ప గత్యంతరం లేదు. కనుక ఇహ జీవితంలోను, పరలోక యాత్రకూ ఒకే విశ్లేష ప్రయాణపాఠముని ప్రాచీనులు భావించడం సమంజసమే. నైలునది. ఈజిప్టు ప్రజల జీవితంలో భాగం. అది వారి జీవిత సమైక్యానికి, సంస్కృతి సమన్వయానికి మూలకారణమైంది. ప్రాచీనులు నైలునది ఒంకమట్టితోను రెల్లతోను ఇట్లు కలుకొనేవారు. తర్వాతివచ్చిన రాతికట్టడాలకు వాడిన రాయికూడా ఈ నైలునది మీద రవాణా అయినదే.

తుంగ, రెల్లు నీటిలో మునిగేవి కావు. గనుక ప్రాచీనులు వాటిని మహాబృహత్తువులుగా మార్చేవారు. దాన్ని మెపులుట్టి నావలుగా వాడేవారు. అనే తర్వాతి రకరకాల నావలకు వరవడి అయ్యాయి. కనుకనే నావకు ఈజిప్టుబాతీజీవితంలో ప్రాధాన్యం.

మెనేస్ అనేరాజు ఎరువ దిగువ ఈజిప్టు సమైక్యం సాధించిన తర్వాత రాజవంశీయుల సమాధులలో రెండుజతల నావలు కలిపించేవి. రెండు ప్రాంతాలలోను వేర్వేరు దేవత లుంటారు గనుక

సాహితీ సుగతుని స్వగతం

ఎరుక రాజరికాని కొకజత నావలు, దిగుక రాజరికానికీ మనోకటి. విటికే పగటి నాగలు, రాత్రి నావలు అని సంగీతం విప్పింది. 'రా' (రివి) నీవిత ఉదయం జన్మించి రాత్రి వాతావరణానికి ద్వారంలో మరణించే వరకు ప్రయాణం చేసుకునే పగటి నాగలు. అమర జీవులందరూ అక్కడ రాత్రి నావలకు మారి భయంకర పాతాళప్రయాణం చేస్తారు కనుక రాత్రి నావలు. ఈ నావలు 24 గంటలకు సంకీర్తమైన 24 స్వారాలు దాటాలి. ఓసిరిస్ (మృత్యుదేవత) కనిపించే అవిడోస్ కు వెళ్ళడానికి విదవనాన "ఖెంట్". "ఖేడి" అనేవి స్వర్గ ముర్త్యుల కాల ప్రయాణాలకు వాడే ప్రాచీనపదాలు. ఖెంట్ అంటే నైలునదిలో ఎరుక ప్రయాణం; ఖేడి నైలు నదిలో దిగుక ప్రయాణం. ఈ ఎరుక దిగుక ప్రయాణపు పదాలే స్వర్గము ర్యులొక ప్రయాణాలకు, వ్యవహృత మయాయి; క్రమంగా. ఈ నావలను సూర్యనావలనే వారు. ఆరవ కంకిం రాజులకాలంగా విప్లవం చెలరేగి, రాజ్యవ్యవస్థ భగ్నమై, దొంగలు సమాధులను ధ్వంసం చేసి, వాటిలోని వస్తువులను దోపిడీ చేయడంవల్ల, తిర్వాతివాడు ఈ సూర్యనావలను పిరమిడ్లలోనే పాతిపెట్టసాగాడు.

ప్రాచీన ఈజిప్టుజీవితం మన జీవితంలాగే ఆముష్మిక ప్రధానం. ప్రతిరాజు తనకు ముందురాజు చేసిన విర్వాల్లు ధ్వంసం కావడం, సమాధులు కొల పొడవం చూచి, తన ఆముష్మికయాత్రకు ఎంతో శ్రద్ధ తీసుకొనేవారు.

కొంతకాలానికి మరొక విప్లవం జరిగి, పిర మిడ్లంటే ధనాగారాలనే భావం దొంగలకు ఏర్పడి, సమాధులను దొంగలు అపవిత్రం చేయడంవల్ల ప్రజలు సమాధులను కొండవరికలలో దాచేవారు. అక్కడే సూర్యనాకళిల్పం చెక్కబొమ్మలతో సంతృప్తిపడే వారు. అలెగ్జాండర్ దండయాత్ర తిర్వాత (క్రీస్తు పూర్వం 332) సూర్యనాకల సంప్రదాయం లుప్త ప్రాయమైంది.

ఈ సంప్రదాయం ఎలావున్నా దీనివల్ల నాకా నిర్మాణ కళ వాల్లక రాజకంకింలోని ఖుఫు (చేవోప్స్) కాలంలో (క్రీస్తుపూర్వం (2900-2750) శ్రాకాక్షమై చెందింది. కనుకనే సమాధులనుంచి వాటిని దొంగలు అపహరించేవారు.

ఖుఫూరాజు కట్టించిన గిజాలోని పిరమిడ్ పరి పరాలలో దొరికిన సూర్యనాక ఆనాటి నాకానిర్మాణ

కళకు ఉదాహరణ. ఖుఫూరాజు విగ్రహాలు, అప్పటి రెల్లగుజ్జాకొయితలు (ఫైరెస్), ఆయన వాడిన వస్తువులేవీ ఈ సమాధిలో దొరికలేదు; ఒక్క నావ తప్ప. ఈ నావగూడ అత్యుత్కృష్టంగా దొరికింది. దీనిని సుగోనడం ఈజిప్టు చరిత్రలోనే విప్లవం వంటి దని ఈజిప్టు పురాతత్వవేత్త లంటున్నారు.

ఈ నావను విశ్లేషణ (1953 మే 26) గిజా లోని పురాతత్వశాఖ డైరెక్టర్ కమల్ -ఎల్ - వలఖ్ కనిపెట్టాడు. దాదాపు 450 అడుగుల ఎత్తు వున్న ఈ పిరమిడ్ చుట్టూ యాత్రకుల సౌకర్యంకోసం గోడలు వేయించడానికి ఇసుకను తీయించివేస్తుం గా కింద ఖంకు ఖంకు మున్నది. పోలిందగా, 150 గజాల మన్నపురాళ్ళ నడవకప్పు కనబడింది ఇక్కడ ఎక్కడో ఖుఫూ సూర్యనాక వున్నట్టు అంతకుముందు రెండు సంవత్సరాలక్రితం ఒక రాతిపై కనిపించిన జంతులిపి మూలంగా శాస్త్రజ్ఞులు ఊహించారు. కాని, కచ్చితంగా ఇక్కడెని తెలిలేదు. మలఖ్ కు ఆ నాక ఇక్కడే వుందని ఎందుకో స్ఫురించింది.

ఈ మన్నపురాతిపడవప్పు ఖుఫూ పిరమిడుకు దక్షిణాన 25 అడుగుల దూరాన పూర్వ పశ్చిమంగా ఉన్నది. మలఖ్ దానిపై పేగుకొని ఉన్న ఇసుక, మట్టి తీయించగా కప్పు ఉత్తరపుకొన కనిపించింది. ఈనడవ మధ్యకు సరిగా ఒక గోడ ఉన్నట్టు కనిపించింది. నడవకు పిరమిడ్ కు మధ్యన దక్షిణోత్తరంగా ఒక బండరాయి పెట్టడంవల్ల నడవ వేరై పోయింది. నడవ తూర్పుభాగం మధ్యకు మెట్లు రాతిలో తొలపబడివున్నాయి. రాతిని తొలిచి రెండు నావలు వాటిలో భద్రపరచినట్టు స్పష్టమైంది. మలఖ్ ఈ రాతిస్థలంలో ఒక రాతిని తొలి పించి, తలచూత్రం దూరదగినంత సందుచేసి, అద్దం తెప్పించి లోపలికి వెలుతురు ప్రతిఫలింపజేసి తొంగి చూచాడు. మలఖ్ సంతోషానికి మేరలేదు. "వినువేల సంవత్సరాలనాటి ఖుఫూరాజు పరలోక యాత్రకు భద్ర పరచిన సూర్యనాకలలో ఒకదానిని తొలిపారిగోచాచే భాగ్యం నాకు కలిగింది." అని ఆనందించాడు. ఆయన మాటలలోనే ఓడసంగతి వివరించండి:

"తొంగిచూడగానే గుప్పమని సుగంధం-బహుశా వినువేల సంవత్సరాలనాటి ధూపధూమ సుగంధం- మా నానాపుటాలకు పోకి ఆనందింపరవకు లయ్యాయు. ఈజిప్టు ప్రాచీనులు పరిత్రంగా భావించే ఉదుంబర,

దేవదారు వృక్షశ్రవ్యుల కమ్మనివాసన వచ్చింది. మొట్టమొదట నూనెగొన్నానికి ముందున్న ఆకాశం లాగ అంత తెలగా కనిపించింది. తర్వాత ఏదో గోధుమ రంగువస్తువు సరిగా అట్టడుగున కనిపించింది. కళ్ళు మగింత పెద్దగా చేసుకొనిచూచాను; లోపల ఏమైనా కనిపిస్తుందా అని. కింద కనిపించిన గోధుమరంగు భాగంనుం కో గావున్న ఆకారంకనిపించింది. కోలగా ఉండే ఆకారం ఒకతెడని తోచింది. ఓడ! ఓడ! ఎందుకలా నిలుచుకొనిఉన్నాను. ఫ్లాష్ లైట్ తీసుకొనిరండి. లేకపోతే అద్దనున్నా తెండి-అ: కేకలు వేశాను. మొట్టకొంతలో మొదట నాకు కనిపించింది మూడుగజాలదూరంలో ఎగుట ఒక ఎర్రటిపర్వ. అది జంతులిపి కొను. నాయుండు కనిపిస్తున్న కలప పైభాగంలో డెక్కుచాందినీ, దానికి కట్టనపగ్గాలు, మరి నాలుగు తెడ్లవంటివి కనిపించాయి. పూర్తిగా నాక. ఎవరూ తా: లేదు—అని కేక వేశాను. మొత్తం ఆరు డెక్కులు కనిపించాయి ఒడవున్న వసారాలోకస్వపై నీలిరంగు క్రొనుగుర్తులున్నాయి. ఇవి నక్షత్రాంకు ప్రాచీన చిహ్నాలు.”

ఈ నావ నిర్మాణానికి దేవదారుకొప లెబనాన్ నుంచి తెప్పించబడి ఉంటుందని, మేడి (ఉగ్రంబర) ఈజిప్టుదేవని పరిశోధకు లన్నారు. చెరోప్స్ కాలపు కలప దొరికడం ఇదే మొదలు. మూర్తినాకలు ఆత్మ ప్రయాణానికి ఉద్దేశించబడినవి గనుక వీటిలో ఇతర

వస్తువులు వుండవని, మొదటి పరిశోధకులు భావించారు. కాని, మరణించి వారి పరలోక యాత్రకు ఇహలోక ప్రతికృతులు సాధనాలు కొగలవనే నమ్మకం వుండడంవల్ల ఖుఫూ, ఆమున పరివారం ప్రతిమలు, తక్కిన గూపాలు డెక్కులపైన చెక్కబడి వుంటాయని ముఖ్ విశ్వాసం.

ఆమున ఈ ఒడయాపాన్ని ఫాష్ లైట్ల ద్వారా ఫోటోతీసిన తర్వాత ఎడారి చలిగాలి లోపల ప్రవేశించి ఒడలు చెడిపోకుండా వసారాకస్వరంద్రాన్ని తిరిగి జస్సం. కలిపిన సి మెంటుతో కప్పి వేశాడు.

భారతి నాకాదరిత కూడా అతి ప్రాచీనమైనదే. ఋగ్వేదంలో “ఓ అగ్ని! నీవు మమ్మల్ని నాక నదిని దాటించినట్టు మహారణ్యాలు దాటిస్తున్నావు.” (స నః పగ్యమ దతిదుర్గాణి విశ్వా నావేర సింధుం దురిత త్యగ్నః.) అనే అగ్నినూక్తా లున్నాయి. కాని, ప్రాచీనమైన నావలు లభించలేదు. ఈజిప్టులో ఐదువేల సంవత్సరాల వాటి నావ చెక్కుచెదరక, అప్పటి రంగుతో, వాసనతో, రూపంతో కనిపించడం ప్రపంచ నాగరికతా చరిత్రలోనే నూతనాధ్యాయం. ప్రతి భావుకుడు, సహృదయుడూ, విశేషించి ప్రాచ్యదేశ వాసులమైన భాంతీయులం—అంగులోను మున్నీరును మోకొలిబంటిగా భావించి విచ్చలవిడిగా ఒడలునడిపిన తెలుగువారం — గర్వించదగింది.

—రామంద్ర.

లక్షణసార సంగ్రహము - పునర్విమర్శ

శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

చిత్రకవి పెద్దన రచించిన 'లక్షణసార సంగ్రహము' మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము వారిచే విద్యార్థులకు బహుళముగ నిర్ణయింపబడియున్నది. కావున జిజ్ఞాసువుల యుపయోగార్థమై యా గ్రంథమును గూర్చిన నా విమర్శనలేక మొకటి కడచిన ఏమిట (1959) సంచికలో ప్రకటింపబడినది. దానిని విమర్శించుచు శ్రీ రావూరి దొరస్వామి శర్మగారు వ్రాసిన ప్రతివిమర్శనము పెద్దెంబడ నెల 'భారతి'లో ప్రకటింపబడినది. మూలగ్రంథమును, విమర్శ, ప్రతివిమర్శల నొక్కచో నుంచి చూచినచో తత్త్వము దెలిసి నవగతము కాగలదు. త. పుతో నేను 'పునర్విమర్శనము'ను వ్రాయ నింకవలగును పూనుకొన నైతిని. కాని, ఇక నుపేక్షించుట పరికౌదని శ్రీ శర్మగారి విమర్శనము నందలి ప్రధానాంశములకు సమాధానమిచ్చుటకై యీ పునర్విమర్శనమున కుద్దేశించితిని.

లక్షణసారసంగ్రహమునందలి విషయములనుగూర్చి నా వ్యాసమున గొంత ముచ్చటించితి నేకౌని, పెద్దన నాక్షేపించు తల పేమాత్రము లేదు. శర్మగారు నా వ్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యములను తమకు దోచినరీతి వర్ణము చేసికొని విమర్శింపసాగిరి. కొన్ని యాక్షేపణలకు సమాధానము లిచ్చుపట్ల "ఈరీతి నితజే కాదు; ఇతనికి బూర్వమున నుండినవారు కూడ నిట్లే వ్రాసియున్నారని వ్రాయజొచ్చిరి. పెద్దన వ్రాత యెట్లున్నదను నడియే నా ప్రస్తుతాంశముకొని, యితరు లింతకు బూర్వ మిట్లు చెప్పిరా? లేదా? యనునది కాదు. ఇతరులు చెప్పినంతమాత్రమున పరియైనదనుట కును వీలు లేదు.

ఈ గ్రంథమున ధంవోవిషయముతోబాటు వ్యాకరణ, సాహిత్యసమయమును కొన్ని కలవు. "లక్షణ జిజ్ఞాసువుల కిది యొక్కరగా సుఖయోగింపని కారణముచేతనో యేమో దీని యునికియే చాలమందికి తెలియకపోయినది. దీనిరచయిత ప్రఖ్యాతుడు కాక పోయెను" అని నేను వ్రాయగా—ప్రాచీన లీకరిని ప్రకరింపించినట్లు శ్రీ శర్మగారు వ్రాసిరి. ప్రాచీనులు

పెద్దనను పేర్కొన లేవని నే ననలేను. కాని ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారి గ్రంథమును 1940 లో ప్రకటింపవలెనను దీనియునికి చాలమందికి తెలియదనుట నిశ్చయము. కవుల ప్రఖ్యాతి వారు రచించిన గ్రంథములపైనే ఆధారపడియుండును. గ్రంథమును గూర్చియే పెక్కుమందికి తెలియనపుడు దాని రచయిత 'ప్రఖ్యాతుడు కాకపోయె'నని వ్రాయుట తప్పే అయినచో ఆ తప్పులు నే నొప్పుకొందును.

వ్యాకరణ విషయమును గూర్చి ప్రస్తావించుచు పెద్దన తెలుగుక్షరములను ఏదిరెండింటిని పేర్కొనెననియు, 11 అచ్చులను, 25 స్వర్ణములను, యర అలశ కళ వ సహ వ్యములను, ఊ కౌమును చెప్పెననియు, ఇందు ఊ కౌరమును విడుచుట మేలనియు, ధంవోవిషయనిరూపణమున పూర్ణార్థ బిందువులను పేర్కొనిన పెద్దన వర్ణ సమామ్నాయమున ఉభయాక్షరములను చెప్పవలసియుండెననియు నేను వ్రాసితిని.

శర్మగారు ఉభయాక్షరముల గూర్చిన వ్రాత నేమియు గ్రహింపక 'ఊ కౌర, ఊ కౌరములను గూర్చి యాంధ్ర లాక్షణికుల యాశయములను సుదీర్ఘముగ వివరించుచు "వర్ణ సమామ్నాయములో 'ఊ కౌరము గ్రాహ్యమని, ఊ కౌరము వర్ణాంతరము కాకున్నను తెలుగు లాక్షణికులు పెక్కురు గ్రహించినారు" అని చివటకు వ్రాసిన సమాధాన మిచ్చినట్లు తృప్తిపడినారు. ఉభయాక్షరములను వర్ణ సమామ్నాయమున జెప్పకుండుట పరియేమని రావూరివారి యభిప్రాయమేమో!

పెద్దన 'కావ్యస్వరూపం బెట్టిదనిన—' అనును అష్టాదశివర్ణనములు కలది కావ్యమని చెప్పెననియు, అని పరికౌదనియు, 'వోమరహితములై, గుణాలంకార సహితములగు శబ్దార్థములు కావ్యమనుట పరిజుగుననియు, అష్టాదశివర్ణనలు కలిగియుండునది కావ్యములలోని 'సుహాకావ్య'మగుననియు వ్రాయుచు 'అపస్తంబ'లో 'మాత్య' మనుటకు 'మ్యాత' మనుట పరియే యుండునని వ్రాసితిని. రావూరివారు 'కావ్యస్వరూప' నిరూపణమునందలి యాచిత్యానాచిత్యముల

ప్రసక్తి విడిచి విన్నకోట పెద్దన మున్నగువారిని పేర్కొనుచు “దూత్యము మతాంతరముని విప్పివ్రుము కాన పెద్దన వ్రాత యసంగతము కాదు” అని సమాధానమిచ్చిరి. ‘కావ్యాలంకార చూడామణి’ మున్నగు గ్రంథములలో నదియుండుగాక! దూత్యము ‘మంత్రము’ తోనే సంబంధించినదని యభిజ్ఞుల యాశము. మధుపాన, రతోత్సవములను వర్ణించునెడ ‘దూత్యము’ ఉండుట యుచితము. ఇంతకును ‘దూత్యమా?’ అను చర్చ యిచట ప్రధానము కాదు. “కావ్యమున అష్టాశీవర్ణనము లుండు” ననుటయే కావ్యస్వరూపమును పెద్దన వ్రాత సరియైనదని రావూరి వారన్నచో—దానికి బ్రత్యుత్తిర మనావశ్యకము.

సంధిగత ప్రాసమునుగూర్చి వ్రాయుచు “..... బవనజాకవచమే నృతియింతు నననిది—సంధిగత ప్రాస సంజ్ఞ దనరు” ననునది సరియైన యుదాహరణము కాదనియు, సంధిగతప్రాసలక్షణ మేమో పెద్దన చెప్పనేలేదనియు నా వ్యాసమున చిర్పించి వ్రాసితిని. రావూరివారు “సంధిగతప్రాస లక్షణమున్నదా? లేదా?” అను ప్రధానాంశమును గ్రహింపనే గ్రహింపక పయి యుదాహరణమును సమర్థింప బూనుకొనిరి. వారు తమ ప్రతినిమర్శనమున.

“పవనజాకవచమే నృతియింతు నననిది

సంధిగతప్రాస సంజ్ఞ దనరు

ఇందు సంధిగతప్రాస కుదాహరణ లేదని తోచును. ఈ పాఠము సరికాదు. ‘పవనజాకవచమే—నువతింతు నననిది—’ అని యుండువలయు. ఏను + పతింతు; ఇందు సిద్ధవకారమునకు, సంధిగతవకారమునకును బ్రాస ముంచ బడినది. ఏనుద్రుతప్రకృతికము గాన ‘ఏను బతింతు’ ననికదా సంధిగలుగునను శంక రావచ్చు. ఏను + పిదప = ఏనువిదప అని గపడనవాదేశము భారతమున బ్రాసస్థల నిబద్ధమైయున్నది.

‘ఏవనోనలును గాండికము

నవల నిడం బనుపు ముంద అరదము డిగు మే

ను విదప డిగియెడ.’ [శిల్ప. 2-888]

ఈ మహాభారతప్రయోగమును జూచియు, ‘ఏవ్యండు వతింతు’ అను కాశీఖండ ప్రయోగమునంతటి తెలుగు మీది తత్పరుపరుచములకు గపడదవాదేశప్రాప్తిని జూచియు మన పెద్దన ‘ఏను వతింతు’నని ప్రయోగించి యుండును.” అని వ్రాసిరి.

‘పవనజాకవచమే నృతియింతు’ ననుచో ‘ఏను బతింతు’ అనునది సరియైన పాఠమునుచు ‘సిద్ధసంధిగత

వకారములకు (లఘు వకారమునకును, అలఘువకార మునకును) అభిప్రాయమేమో? సిద్ధ సాధ్యభేద మను స్వారములకే వ్యాకరణమున (బసిద్ధము.) ప్రాసముని రావూరివారి యభిప్రాయము. ఇట్టి ప్రయోగమును సమర్థింపబూని వారొక పెద్ద పారపాటానిచ్చిరి. “ఏను విదప” అను తిక్కన భారతప్రయోగమును “ఏను విదప” అని భ్రాంతిపడి “ద్రుతప్రకృతికములమీద ను గపడదవాదేశము రావచ్చు”నని క్రొత్తసిద్ధాంతము నొనరించిరి. ఇది విచిత్రము! పయి మహాభారత ప్రయోగమును గూర్చి 1952 లోనే ప్రకటింపబడిన వా ‘తిలింగలక్షణశేష’ (ప్రాథవ్యాకరణ) సుబోధిని వ్యాఖ్యకుండు క్రిందిరీతిని వ్రాయబడియున్నది.

“అనఁబ ‘ఏను విదప’ అనునదియే సరియైనపాఠము. ‘ఏను’ శబ్దముపై నవధారణార్థకముగు ‘అ’ చేరి ‘ఏను’ అయినది. కశలగు నవ్యయములమీదగూడ గపడదవాదేశము విధింపబడుటచే ‘విదప’లోని తొలి పకారము వకారమై ‘విదప’ అయినది. కాన ప-వ ప్రాసమున కియ్యది ప్రమాణము కాజాలదు..... ఏను ద్రుతాంత మగుంచే దానికి దర్వాత నున్న పకార మునకు సరళాదేశమువచ్చి ‘ఏను విదప’ అయితిరవలెను. [పుట. 20]”

లక్షణసారసంగ్రహములోని పాఠమును సరిదిద్ద వలసినచో “పవనజాకవచమే—నువతింతు” అని చెప్ప వలసియుండును. గాని ‘ఏను వతింతు’నని చెప్పట కుదురదు.

‘ఏను వతింతు’ ననుదానికి సమర్థకముగా శ్రీనాథుని ప్రయోగమునిచ్చుటయు సరికాదు. ‘ఏను’ ద్రుత ప్రకృతికము. దానింగూర్చిన చర్చలో ‘ఏవ్యండు వతింతు’ ననునదియే ట్లుదాహరణము కౌగలవో తెలియ కున్నది.

ప్రాది ప్రాసమును గూర్చి వ్రాయుచు “నణ తో గూర్చిన ప్రాసము ప్రాదిప్రాసమునుచు పూనక లక్ష్యణ ప్రాణమెత్తె”నని యుదాహరణ మియబడిన దనియు, దీనికి ‘ప్రాది ప్రాసముని పేరేలవచ్చెనో తెలియకున్న’దనియు నేను వ్రాసితిని. ప్రాదులగు నుప సర్గతోడ ప్రాసము ప్రాదిప్రాసముననియు ‘నణలు సంబంధింపఁ బ్రాదియన్ ప్రాస మొనరు’ నను లక్షణము సరికాదనియు భావించి దీనికి ‘ప్రాదిప్రాస’మను పేరేల వచ్చెనో తెలియకున్న’దని వ్రాసితిని. ఇతరుల పరిజ్ఞానముపై విశ్వాసములేని రావూరివారు ప్రాదులన

లక్షణసార సంగ్రహము - పునర్విమర్శ

నేమియో, ప్రాదిప్రాస మన నేమియో యోగననుభావముతో—పెద్దన చెప్పిన లక్షణము బాగుగను సెత్తుకొనక యుదాహరణమును మాత్రము గ్రహించి “ప్ర+అన—ప్రాణ, ఇందు కార మదేశము, ఇట్లా దేశకారమునకును, గేవల నకారమునకును బ్రాస ఘటింపనగును. (పూనుక—ప్రాణ) ‘గుణ—మన’ అను రీతి సిద్ధ (?) నకారణకారములకు బ్రాసమైత్రి లక్షణ విరుద్ధము. ప్రాదులపైని కత్వమున కీప్రాస చెల్లుగాన ప్రాదిప్రాసనామ ముంచబడియో” అని వివరించిరి. తెలియనివిషయము నిట్లు వివరముగా చెప్పినందుకు వారికి ధన్యవాదములు. ‘న గ లు సంబంధింపఁ బ్రాది యన్ ప్రాసమొనరు’నను లక్షణము ప్రాదిప్రాసమునకు సరియైనదని వారు తలచినచో—దానికి సమాధాన మనావశ్యకము.

‘ఋ’ ప్రాసమును గూర్చి వివరించు నెవల
“ఆ ఋకారము రేఫతో రహి గూర్చిన
ప్రాధులొ కవులు ఋప్రాసమండ్రు”

అని లక్షణము మాత్రమున్నది కాని యుదాహరణము లేదని వ్రాసితిని. ‘ప్రథమార్థమునందు, బ్రారంభమందే యుదాహరణ మున్నదే’ యని రావూరివారి సమాధానము. లక్షణమునే లక్ష్యముగా గ్రహించిన, వారన్నది సరియే! లక్ష్య-లక్షణములను వేర్వేరుగా జూపు నీ గ్రంథమున

“క్షోణిపై మకరికాప్రాణముల్ మారియించె
బూనుక లక్ష్యప్రాణమెత్తె
మానుమంతు డనుచు నీ యనువున నెలలు సం
బంధింప బ్రాదియన్ ప్రాసమయ్యె”

అని లక్షణోదాహరణము లీయబడినట్లు వేర్వేరుగ లేవు. ఈ విషయము నే వ్రాయుగా రావూరివారు ప్రారంభ మందే యుదాహరణ మున్నదన్నారు. వాద్యప్తిలో అది లక్షణము! వారి యభిప్రాయమున నుదాహరణము! ఒకవేళ వారు సమాధాన మీయడలచినచో పై రీతిని చెప్పక లక్షణమునే యుదాహరణముగా గ్రహింపవలెననిగాని, లక్షణమునందుదాహరణ మిమిడి యున్నదనిగాని చెప్పవలెను.

ఈ ప్రాసభేదమును జెప్పట యనావశ్యకమని నేను వ్రాసితిని. దానికి ‘అనంతం డీ ఋప్రాసమును జెప్పి’ ననునది రావూరివారి సమాధానము. దీనింజెప్పట యావశ్యకమా? కాదా? అనునదియే చర్చనీయాంశము కాని, ఇతరు లీ రీతిని చెప్పిరా, లేదా? అనునది కాదు.

ఇట్లే ‘ప్రాసమైత్రి ప్రాసము’ను తెల్పుట యనావశ్యకమనగా “ఇయ్యది స్పష్ట ప్రతిపత్తికై చెప్పబడిన”దని రావూరివారి సమాధానము.

లక్షణసారసంగ్రహములో ప్రాసయతి చెప్పబడలేదని నేను వ్రాయుగా “ఇదియొక యతిభేదముగా బ్రాచీనలాక్షణికు లెవ్వరును చెప్పలే”దని సమాధానము. మఱియు “ప్రాసయతియొక యతిభేదముకాదు” అనియు శ్రీ శిర్మగారు వ్రాసిరి. సర్వలక్షణములకును అప్పుకవి నే పరమప్రమాణముగా గ్రహించు రావూరివారే అప్పుకవి చెప్పిన ప్రాసయతి యతిభేదము కాదని నిర్ణయించినచో, ఇక ఎవ్వర సమాధానము చెప్పగలరు?

ప్రాదియతి మున్నగునవి కొన్ని నిత్యసమాస విశ్రాంతియందే లీనమగుటచే, వానిని ప్రత్యేకముగా జెప్పట అనావశ్యకమని నా విమర్శలో గలను. దానికి సమాధానము ప్రతినిమర్శనమునందు “ఇది కొంతవఱకు వాస్తవమేకాని, ప్రాచీనవిభీమననుండి నిన్ను మొన్నటివఱకు ఛందఃకర్తలు నిత్యసమాసయతితో బ్రాహ్మణేశాదియతులను సయితము చెప్పచు వచ్చిరి. ఉభయవర్గలో నిన్ని భేదములు లాక్షణికులు స్పష్ట ప్రతిపత్తికై చెప్పిరిని తోచెడిని” అని మామూలు పద్ధతిలోనే యున్నది.

“పు పు బు భు లు ము కారముతో యతినిపొందిన యెవల ‘చక్కటియతి’ యగుననియు, విభక్తి ‘ము’ కారముతో యతిచెందినయెవల ‘బాలికయతి’ యగుననియు నింగు జెప్పబడినది. ‘ము’ అనునది విభక్తికి సంబంధించియున్నను లేకున్నను పు పు బు భు లతో మైత్రిని పొందినపు డేవో యొక్క యతిని చెప్పిన జాలును.” అని నా విమర్శనమున నున్నది. దానికి సమాధానముగ ప్రతినిమర్శనమున “పెక్కరు లాక్షణికు లీ రెండుభేదముల వ్రాసియున్నారు. బాలిక యతి ప్రాచీనమతియు. చక్కటి యతి యర్వాచీనమతియు.ఉభయమతప్రదర్శనార్థము రెండు యతులుగా జెప్పబడినవని తోచెను” అని యున్నది! ఇట్టివి సరియగు సమాధానములని యెవ్వరు సంగీకరింపరు. సద్విమర్శకులు “బాధేద్యధేద్య న్యసామ్యా త్క్రీం ద్యధేద్యనపి బాధ్యతామ్” అని యిట్టియెడ వాకొంగురు. [బ్రాహ్మణముగా లేనప్పుడు ఇతర సామ్యములవలన బ్రయోజన ముండదు. బాధ దృఢముగా నున్నపుడు ఇతరములు కూడ బాధింపబడవలసి నదీ అని పయిదాని యర్థము.]

నాటక విషయమును ప్రస్తావించుచు రావూరి వారు “ఇందు ముద్రణ స్థానిత్యము లేర్పడుటచే గవికి మూలవిషయార్థావగతి కాలేదను కళింకము వ్యాస కర్తచే నంటగట్టబడెను” అని వ్రాసిరి. సాస్కృత మూలమునందు

శ్లో॥ ‘చతుర్విధై రభివ్యక్తైః
సా త్త్వికాంగిక పూర్వకైః,
ధీరోదాత్రాద్యభివ్యక్తైః
కృతి ర్నాట్యం రసాశ్రయమ్’

అని యున్నది. దానికి పెద్దన యనువాదము—

‘అతిశయచతుర్విధాభివ్యక్తయములు గల్గి
సా త్త్వికాంగిక పూర్వకపరణి మించి
నాట్య మునురు ధీరోదాత్రనాయకాద్య
వస్థల రసాశ్రయంబయి వచ్చి కృతుల’

సా త్త్వికాంగిక వాచి కాహార్యభేదములచే నాట్యవిషయము లగు నభివ్యక్తయముతో గూడిన, ధీరోదాత్రాదినాయకా వస్థానుకరణరూపముయి, రసాశ్రయమైనది నాట్యమని మూలాభిప్రాయము ఈ యంశ మనువాదపద్యమున స్పష్టము గాకున్నది. పెద్దన ‘సా త్త్వికాంగిక పూర్వకైః’ అనువాచి యభిప్రాయమును గుర్రెఱుగక సా త్త్వికాదుల కంటే చతుర్విధాభివ్యక్తయములు వేరని భ్రాంతిపడెను. మూలమునందలి ‘సా త్త్వికాంగిక పూర్వకైః’ అనువాట గల పూర్వశబ్దముచే వాచికాహార్యభివ్యక్తయములను గ్రహింపవలెను. ‘పూర్వశబ్దే వాచికాహార్యభివ్యక్తయో గృహ్యతే’ అని వ్యాఖ్యాత వివరించియున్నాడు. దీనిని బట్టి పెద్దనకు మూలార్థావగతి కాలేదనుట స్పష్టము. అని నావిమర్శనమున దెల్పితిని. రావూరినా రీ యనువాదము నందలి ముద్రణస్థానిత్యములేవో, వాని నెట్లు సవరించి చదువుకొనవలెనో తెలిపి, మీది తమ యభిప్రాయమును వెల్లడించిన వాగుగ నుండెడిది!

పెద్దన పారపాటున లక్షణపారసంగ్రహమున వ్రాసిన విషయము లింకను గొన్నికలవు ఎక్కటి యతిలోను, అభేదయతిలోను జెప్పబడిన విషయములు పరస్పరవిరుద్ధములగు నున్నవని నా వ్యాసమున జెప్పగా, రావూరివారు దానికెట్టి సమాధానము నీయ లేదు. అట్టి మరికొన్ని యాక్షేపణాకును సమాధానము నీయక—రిమగ్నముపై ప్రతివిమగ్నమును వ్రాసు వలెనను ఆశయముతోప మాత్రమే తమకు దోచినట్లు వ్రాసియున్నాడు.

పెద్దనకవి యభిప్రాయములలోని పారపాట్యము కొన్నింటిని పీఠికలో శ్రీ వెంపరాల సూర్యనారాయణాస్త్రి గారును చూపియున్నాడు. ముద్రణస్థానిత్యములకు గ్రహించినవో ఇందలి లోపముల నెన్నింటినో చూపవచ్చును.

లక్షణపారసంగ్రహప్రతులు రెండు విధములుగ నున్నట్లును, లక్ష్యలక్షణములతోడి ప్రత్యంతకము పెద్దన రచిత మున్నట్లు ఊహింపదగియున్నట్లును శ్రీ నిడుద వోలు వేంకటరావు గారు తమ ‘ఉపోద్ఘాతము’లో వ్రాసియున్నాడు. అందుకల్ల లక్షణపారసంగ్రహము ఆఠాశ్వాసములు కలిదియైన నుండి యుండవచ్చునని యూహించి, ఆ విషయమును నా విమర్శనమున వ్రాసి తిని. నా యూహ సరియైనదికాదని రావూరివారు వ్రాసిరి. వాది యూహయే! అదియు ననుపలబ్ధగంథమును గూర్చినది! ఆ యనుపలబ్ధగంథమును గూర్చి ఔసనికాని, కాదనికాని నిర్ణయించుట సంగతము కాదేమో! నా యూహ సరియైనది కాకపోవచ్చును. ఆ విషయమై నా తిప్పన సరిదిద్దుకొనుటకు సంసిద్ధుడనే!

[ఈ విమర్శ ప్రతివిమర్శముల కింతటితో స్వస్తి.]

సం. భా.

కొమ్మ కొమ్మకొ సన్నాయి!

శ్రీ కందుకూరి లింగరాజు

[గతనందిక తరువాయి]

ప్రశ్నం బలమీర పెనుకూ, "నేను సద్దిపెనతానులే! అంతికోపం ఎందుకూ నామిద" అనేసేసు ప్రక్కగా చలింబడుతూను.

ఆ సిల్కచీరలు ముడతలు పెట్టడం రాక, జాకెట్టు ఎల్లా కుదించాలో తెలియక తికమక పడడంతో ఇద్దరికి నవ్వు వచ్చేసింది. అమానుకత్వం నిండిపోయినట్లు మాన్తూ యాజులు శ్రుతి కలిపేసేడు. కంపులే కదిలేయి.

కాఫీతాగి సావిట్రికి వచ్చేసరికి, శ్రీపతి ఎదురుగా వచ్చేను. వీరు ఇంతి పెందరాశే ఎందుకు వచ్చేడా అన్న సంశయం పీకింది. అందులోనూ ఒత్తిగా ఎప్పటూ రాదు. వస్తే లంకాదహనమే చేసి వెళ్లుతాడు అన్న అనుభవం వుండడంవల్ల తీరా వీరు ఇప్పుడు 'భాభీ' ఎవరూ చూపిందరా అంటే తమ అస్త్రసన్యాసం చెయ్యాలి.

"కూర్చో! ఏం ఇల్లా వచ్చింది బంధి?"

"ఏముంటుంది? ననం ఐ. సి. యస్. పరీక్షకు కట్టాలని అజ్ఞ వచ్చింది. అందుకు బజారున పడ్డా సురా వాతి, పిత్త, క్షేమ్యప్రకృతుల మనుసరించి ప్రసరేషన్సుకు."

నవ్వేడు యాజులు.

శ్యామల కప్పుతో కాఫీ పట్టుకుని సావిట్రికి వచ్చింది. ఒళ్ళంతా కృతజ్ఞతో యాజులు దానాహం అనేసేడు పరువు నిలబెట్టినందుకు.

వచ్చినవాడు పల్లంబుండు అన్నట్లు శ్రీపతి "ఏమండీ? మమ్మల్ని ఎక్కడో చూచినట్లు వుంది?" అన్నాడు.

ఓసారి ఎగాదిగా చూస్తూనే, ఈ హైకోర్టు క్రాపింగు ధోరణి చూచి "ఇప్పుడు ఎదురుగా చూస్తుంటే ఎక్కడో చూచేను అంటారేమిటి? తత్వారం అయితే కళ్ళతోడు పెట్టుకోకూడదా?" శ్యామల చురుక్కుమనిపించింది.

ఉల్లాసీదా అయిన ట్లయ్యింది శ్రీపతికి. "అది కాదండీ."

"ఏమింటి కానీది. యాగానీది. ఏదో మర్యాదగావచ్చి, ఆయనతో మాట్లాడిపోక, మధ్యలో ఈ పిచ్చిపుల్లాయి ప్రశ్నలు వేస్తేనే కాని నోరు వూరుకోదా? లేకపోతే అది మామీ పెద్దమనిషి తత్వాల్లో అలవాటైన నల్లమందా?"

హుమారు ఎక్కింది యాజుల్కు, భలే వుజ్జ ఈ శ్రీపతికిని.

ఓటమి అంగీకరించే పరిస్థితివచ్చింది శ్రీపతికి. అది కప్పిపుచ్చుకుంటూనే, ఎక్కడె దొరికింది ఈ బ్రతంక దొంక అనుకుంటూనే, ఓసారి యాజులువైపు సానుభూతిమాపులు పారేస్తూ "అయి నిన్న మా వాళ్ళు రానందుకు కారణం చెప్పదామని వచ్చేను, మళ్ళీ కలుస్తా" అంటూనే గుమ్మం దాకేడు.

"ఎవరండీ! ఈయన?"

"పి. డబ్ల్యు. డి. గుమాస్తా."

"న్నేహితుడా?"

"అవును."

"భలేవా శుభాన్నిరే న్నేహితులు మీకు."

"ఆ. స్వతిహాగా మంచివాడే. కాని..."

"ఏమింది?"

"నిన్నాడుగా. వాళ్ళవాళ్ళు..." ఇక చెప్పడానికి నోరు ఆడిలేదు.

"మమ్మల్ని పరిచయం చేసుకుందామని, చూడాలని వుంటే, రమ్మన్నారూ కాబోయి మీరు. అంతేనా?"

ఏదో రగడలోకి - దిగింది మళ్ళీ అనుకుంటూ ఆవిడ వచ్చింది.

"ఈయనకు మనకూ ఏం చుట్టరికాలా లేవు. పాతన్నేహితులమూ కాము. తగుమనమ్మ అని వూళ్ళో వున్న న్నేహితు లిండ్లకు వెళ్ళి, వాళ్ళందరినీ మనల్ని చూడడానికి రమ్మని పిల్వడానికి హక్కు ఎక్కడనుండి వచ్చిందంట? ఏమండీ మాట్లాడరా?"

"ఏమండీ! అల్లా ఎవరో నేనా చెప్పేరా?" సజావుగా ఆవిడ.

“చెప్పడం ఏమిటి ఆయనతో? వచ్చి, నిన్న నీ ఆహ్వానం మన్నించి మా వాళ్ళు రాలేనందుకు కారణం చెప్పడానికి తెల్లారకుండా నే వెళ్తే...”

“అలా పిల్వడం తప్పుకాదండీ? వచ్చినవాళ్ళు ఏవో కొంటిప్రశ్నలు వెయ్యడం. మీ ముఖం చూచి మేం అబద్ధాలు చెప్పడం ఎందుకూ? రేపు ఇంట్లో కూడా మీ మెడకే చుట్టుకుంటాయి

“అప్పుడేవచ్చి వారం దరిదాపు అవుతోంది. అలా మార్కులు వేయించుకుందామని వచ్చి ఇలా చుట్టాల్లా, సామెత చెప్పినట్లు, ఇక్కడ వుండిపోవడం మాకు ఎంతో చిన్నతనంగా వుంది. ఎన్నాళ్ళు వుంటాం? వుండినా ఏం బావుంటుంది. ఖుడాక్షర వ్యాసులగా కలసినవాళ్ళం! దయయించి మీరు శ్రమ అనుకోక, ఆపనికాస్తా చేసిపెడతే మీకు కృతజ్ఞులం. మీ పేరు మరిచిపోము.”

“అదికాదు. మనల్ని ఎలాగా చేతిక్రిందవున్న వాళ్ళే అనుకోని, ఆలెక్సరయగారు హెదరాబాదు నుండి రాలేకు—అని గోడా చెప్పడం నా కౌక్తు అనుమానంగా నే వుంది.”

“ఊహకోవే నువ్వు.”

“అ! ఇలా వూరుకుంటే ఉరేసుకోవలసివస్తుంది మనం. ఆపని చేస్తాను అని అటో ఇటో తేల్చుక ఇలా నాన్నడంలో అర్థమేమిటి? పోనీ ఆయన లేవకుంటే ఆ పోలీసులరిపోర్టు, ఇంటావిడ క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్, నే హీతుల భార్యలకు పిలుపు, ఆ ఎవతో దానితో పెకెండు ఫ్రంటు, ఈ అకౌలపు వర్షాల్లా, ఎక్కడా చిన్నచిత్తు కాగితం దొరకని ఇంట్లోకి ఉన్న పత్రిక లన్నీ రావడం, ఎవరెవరితో ఎక్స్ప్రెస్ డెలివరీ ఉత్తరాలు, పట్ల అర్థం ఏమిటి? ఏదో పెద్ద ఎత్తునొదనే వున్నాడు. ఏదో వయస్సులోవున్న వాళ్ళు వచ్చేరు, మన చేతులో పడ్డారు, ఇంకేముంది అనుకుంటున్నారేమీ ఆయన.”

“హా! అలా అనుకోవడం తప్పే. ఆయన అల్లాంటి వారు కారు.”

“వారు, చారు నాకేం అర్థం కావటం లేదు. ఏమైనా సరే! యాజులుగారు, పిచ్చికళలు మాత్రం ప్రదర్శించేరంటే పప్పులుడకవు. మర్చిపోకండి. జాగ్రత్త” అంటూ అనేసి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

సత్యం ఒప్పుకోవాలంటే శ్యామల చెప్పిన, ఏకరువుపెట్టిన విషయాలు నిజమే. అవన్నీ తను స్వయంగా, పరకీయంగా చేసికే. జవాబుచెప్పి అవన్నీ వచ్చి అబద్ధాలు అని బుకాయించడానికి ధైర్యంలేదు. స్తబ్ధులలో నే వుండిపోయేడు.

“అవ్వో ఇచ్చిన ఉత్తరాలు పొద్దు చేసేరా?”
“అప్పుడే.”

“ఒక్కదానికీ జవాబు రాలేదు. అదేమిటో అలావుంది.”

దొరికింది అనుకుంటూ “మీరు శ్యామల చెప్పిన వన్నీ వూళ్ళోలేరు ఒక్కటి అకుసత! ఆనాడు నా దగ్గరనుండి వివరాలు రాబట్టి మా మామగారికి ఉత్తరం వ్రాయడంలో అర్థమేమిటి?” యాజులు ఎదుటిప్రశ్న.

గతుక్కుపంది మొదట్లో “అదా! ఆయన మీ మామగారా?” ఎంతో తెలియనట్లు అడిగింది.

తెలబోతూ “అ! మీకు తెలియదా?” అన్నాడు.

“లేదే! అయితే ఈ సారి తప్పకుండా వాళ్ళింటికి వెళ్ళి మీ పట్టుమహిషిని చూచినస్తా లెండి.”

కట్టుకున్న ఆకలన్నీ కుప్పకూలిపోయేయి. ఏమిటా వచ్చింది. రుద్దకంబం నే,

“ఎందు కంట శ్రమ. ఇప్పుడు మీరు అన్న హోతావనాలు అవనక్కర్లేను. ఆ శ్రమకూడా ఎందుకు?” అనేసేడు ఈసడింపుతో.

నవ్వేస్తే నిమనుకుంటాడో అన్న గాంవంతో లోపల్కి వచ్చేసింది. కోపంలోవుండి శ్యామల వంకాయల్ని చిత్రివ చేసేస్తుంటే, జబ్బ పట్టుకుని, కళ్ళలోకి చూచి, ఓసారి ఊపుతూ నవ్వేసింది అవిడ.

శిలనం అయి యాజులు లెక్చర్ ఇంటికి బయల్దేరేడు. ఆయన్ని పట్టుకుని, పేపర్లుచూచి. చెయ్యి తిగ్గ సహాయంచేసి, విజయం వచ్చిందన్న భావనలో అడుగులు వేస్తూనే వచ్చేడు. ఆదివారం కదా! తొందరేముంది, ఇంటికి వెళితే ఏ ఇచ్చిలోకి వివిధంగా దిగుతుందో అన్న పీకతో. ఏ శ్రీపతిఇంటికేనా వెళదామనుకున్నాడు. ఉదయం జరిగిన సంఘటన వెనక్కు తీసింది. రామారావు ఇంటికి వెళ్ళడం ఇష్టంలేదు. పైగా ఆ యింటివరసమాస్తే, మనిసిపాలిటీ చేత్రిబండి చాలాకుభ్రంగా వుంటుందన్న భావన. వెళ్ళినా కూర్చోలేడు.

బజాగన పడ్డాడు. అప్పుడే పట్నంనుండి వచ్చిన బుట్టలు విప్పుతూ, చామంతిలూలు, గులాబీపువ్వులు నీళ్ళలో వేసి దుకాణంలో సదుతున్నాడు సాయిబు. అవిడ, శ్యామలూ ఎవరెనా, తనమీద ఏభావమున్నా, వాళ్ళకు కొనితీసుకువెళ్ళేడంలో ఏం తప్పుంది. అంతగా అడిగితే పరిశీలో వ్యాస్ అయినందుకు అన్న సమాధానం చెప్పేయ్యవచ్చు. అనుకుంటూనే కొన్నాడు. అందులోనూ ఎక్కువగా నే.

ఇంటి మొగంపడుతున్నప్పుడే “యాజులూ నీజాత కంటా ఏదో పెద్ద నీచభంగరాజయోగం వుండితీరాలి.

కొమ్మ కొమ్మకో సన్నాయి !

ఎప్పుడూ నువ్వు అనుకునేవి ఒకటి; జరిగేవి మరొకటి. ఒక్కటికూడా నీకు సంతోషంగా సరిగ్గా క్రమంగా జరగవు. అదే నీ కర్మ!" అని ఆత్మ ఎత్తిపొడిస్తే నీలు వునా నీరైపోయేడు. కళ్లు చెమర్చాయి. సింహాన లోకం అనే విజయనిలస్తే, చేతిలో పువ్వులు ముళ్ళ కంపలా తట్టాయి.

దిగ్గతిలోనే అడుగులు వేసేడు. నడపేచుగు అయినట్లు మెట్లు ఎక్కేడు. సావిట్రి మర్రిలో తన మామగారు ప్రక్కగా బొద్దుమీసాల్లో మనో పెన్ద మనిషి కూర్చునే వున్నాడు. వాళ్ళు చూచేసరికి పై ప్రాణాలు పై నీ పోయాయి.

క్రమ్ముకున్నట్లుగా, అణగిపోయిన ద్వీపం. కోపం విజృంభిస్తే "అందుకు వచ్చేరు?" అని నిలదీసి అడిగి నట్లే అడిగేడు మామగార్ని.

"మీకు తెలియదా? అందుకే" అన్నాడు పెద్ద మనిషి.

"అందరికీ తెలుసు. ఆనాడు ఏనాటితో తుది నిర్ణయం అయిందో అప్పటినుండి మీకూ మాకూ సంబంధం లేదు. మీరు అడపా తడపా ఇట్లా మాగుమ్మం ఎక్కనక్కలేదు."

"అల్లా అంటే ఎల్లా చెప్పండి యాజులగారూ! కన్నకడుపైరి, పైగా అది మాకళ్ళపైదుటే మనోవ్యూతో క్రుంగిపోతూవుంటే కడుపు చెరువై పోతోంది. దాని దుఃఖం చూడలేకుండా వున్నాం. కత్తికోలే మాకు.

"ఇవి చేతులుకావు కాళ్ళనుకోండి. పెద్దవాణ్ణి. ప్రాధేయపడుతున్నా. బావగారు అన్నట్లుగా ఆ రెం డేకరాల పొలం ఇప్పుడే మీ పేర కట్నం బాకీ క్రింద వ్రాసి ఇస్తాము. వారికి తుమార్పణలు చెప్పకుంటాను. మీరు ఏం చెయ్యమంటే అది చెయ్యడానికి సిద్ధం. దాని సంసారం సరిదిద్దితే చాలు. నాకు ఏమీ కోర్కెలు లేవు." కళ్లు నీళ్లు కారుతుంటేనే చేతులు పట్టు కున్నాడు మామగారు.

"గతం మర్చిపోవాలి మీరు. తప్పు జరగడం సహజం అయినా, మీరు విజ్ఞానవంతులు లోకజ్ఞానం తెలిసివున్నవారు ఆ ముసలాయన మనస్సు కాస్త సంతోషపెట్టవలసిన ప్రాధ్యత మీ మీద వుంది." మధ్యలో పెద్దమనిషి.

"మానాన్నగారు మొన్ననే మనోవక్తరి దస్తా వేజా వ్రాయించి సంతకం తీసుకున్నారు. తెగతెంపు చేసుకున్న తర్వాత ఇక అతడం కష్టం కూడాను."

"అల్లా అనకండి. మీరు తలచుకుంటే అవన్నీ చాలా స్వల్పవిషయాలు. అల్లా అనేస్తే అగ్నిపాక్షిగా

ఉద్వాహం ఆడిన అమెకు పెన్ద అన్యాయం చేసినట్లే అవుతుంది, అమె తప్పు ఈషణ్మాత్రం ఏమీ లేక పోయినా." అన్నాడు పెద్దమనిషి.

"అల్లా అనడం నన్ను నిలుపునా చీల్చినట్లే యాజులగారూ! మళ్ళా అడుగుతున్నా, ప్రార్థిస్తున్నా, తీసుకుంటుంది గతంకు." బెంటేలు పడిపోయాడు.

"నా చేతుల్లో ఏమీ లేనేలేదు. మీరు ఏమైనా మాట్లాడదలచుకుంటే చూసాన్నగారితో సంప్రదిం చండి...ఇంకా మీరు వెళ్లవచ్చు."

యాజులు చచ్చేంతభయంలో ఈ పీల్చి ఎల్లా వగుల్చుకోవాలా అన్న భావంలోనే ఆశురుమాట చెప్పేడు; పైగా లోపలవాళ్ళిద్దరూ కూడా ఈ సంభాషణలు విసుకుండా వుంటేనే మంచిది అన్న ఆభిప్రాయంతో. ఒక వేళ మధ్యలో వాళ్ళుకచ్చి కలగచేసు కుంటే, తను గంగిగడ్డు అయిపోయి తిలాడించవలసి వస్తుంది. మాట్లాడనే లేకపోతాడు. నోరు మూగ పోతుంది కూడాను.

"దస్తావేజా కూడా వ్రాయించి తెచ్చేం. మీరు కనికరించాలి. నేనూ కాస్త వయస్సు మల్లినవాణ్ణి. ప్రాధేయపడుతున్నా ఇవ్వాలే మీరు 'ఉ' అంటే రిజప్టరీ చెయ్యిస్తాం." పెద్దమనిషి.

"మీకు చెప్పగల్గింది చెప్పేను. ఇక వతి వాగ్వి వాదాల్లో ప్రయోజనము లేదు. వెళ్ళండి. నా నిర్ణయం కూడా అదే." కాస్తచురుగ్గా అన్నాడు యాజులు.

అంతవరకూ లోపలిసమ్మంఅవతల, ఆవిడ, శ్యామల పొంచివింటున్నారని యాజుల్ని తెలియదు. ఒక్కసారి ఇద్దరు తొంగిచూచేసరికి తెల్లబోయేడు. వాళ్ళిద్దరు ఈ వయస్సులోవున్న పిల్లల్ని చూచేసరికి డిల్లబోయేడు.

పెద్దమనిషి గొంతుకడవరించుకుంటూనే "గాండి గుంగరం గారూ! ఇంత మూర్ఖు పుష్కలదల మనిషుల్ని మాడ్డం ఇదే మొదటిసారి నా జీవితంలో. అయితే అబ్బాయిగారి కృష్ణలీలలు కన్పిస్తూనేవున్నాయికా. ఇంకా ప్రాధేయపడ్డం మన మాధ్యం అవుతుంది." అంటూ కాస్త చురుకు పాల్లోనే లేచేడు.

"అల్లా అనేయ్యడం భావ్యంకాదు. స్వయంగా నేను వచ్చేను. కాళ్ళు పట్టుకుని అడుగుతున్నా. కనిక రించండి." మరీ ప్రాధేయపడ్డాడు మామగారు.

మాట్లాడలేదు యాజులు. గుండెలో గుర్రాలు పరు గత్తుకున్నాయి, లోపల పిళ్ళిద్దరూ ఏం చేస్తారో అని. పైగా ఝువ్వున తగిలింది ఆ పెద్దమనిషి. ఈసడింపు. చేపేదికనిపించలేదు, నిప్పున్న కర్రలానుసి అభయంతప్ప.

“మీ మమకారం అంతే. ఈయన ప్రభుత్వ ఉద్యోగి కదా! వాళ్ళ వాళ్ళు అన్నట్లుగా ద్వితీయ వివాహం ఎట్లా చేసుకుంటాడో చూస్తాను! అటు ఉద్యోగానికి తిలోదకాలు ఇచ్చుకోవడం, ఇటు కృష్ణజన్మస్నానం అలంకరించడం చేయించకపోతే నా పేరు...” తడబడ్డాడు పెద్దమనిషి.

ఎర్రగా కొల్చి వాత పెట్టినట్లయ్యింది. ఏమైనా అంతే, ఎదరతిరగబడి ఆ యింట్లో వున్న వాళ్ళ కూనీకూ ఏం సంబంధం అని వీధిని పెట్టేస్తాడేమో అన్న భయంలో క్రుంగిపోయాడు.

“అలాగే చెబుతోంది. ఇక బయటకు దయ యించి వెళ్ళుతారా?” లేచేడు.

ఆయనా తన సంచీ పట్టుకుని, శోకమూర్తి అయితే, వెనకాల పెద్దమనిషి కళ్ళెర్రతో బయట పడ్డాడు.

‘ఉన్న’ రంటూనే కుర్చీలో కూలపడ్డాడు. ఆలోచనల మీద అంతసులు ఒకటి తర్వాత ఒకటి క్రమభ్రమవ్వాయి. భోజనానికి పిలుపు వచ్చేవరకూ.

ఎవ్వరూ చూట్టాడనేలేదు. ఏదో మరయం తల్లా పనులు జరిగిపోతుంటే ఉండబడలేకనే “మీరు ప్యాసు అయ్యారు.” అన్నాడు ఆవిడవై పు తిరుగుతూ.

“మీ సహాయానికి కృతజ్ఞురాలిని.” అంది ఆవిడ అతి ముక్తసరిగా.

“అయితే మనం రాత్రిబండికి వెళ్లి పోదాం.”

యాజుల్కు ఏమిటోవలేదు. ఎత్తిన చేతిలో పచ్చడి అన్నం దింపేసి, దిగులుపడిపోయాడు.

“అలాగే!” అంది ఆవిడ సమాధానంగా.

“ఒక్క వా ప్రార్థన వుంది. ఏదో ఈ వారం నుండి నా యిల్లు పాతనం చేశారు. జీవితాంతం మరుపు రాని శ్రోత్ర అనుభూతి కల్గిచేశారు. మీ పనీ అయ్యింది. కనుక ఇంకో రెండురోజులు వుండి వెళ్ళండి అని కోరుతున్నా.” ప్రాధేయత బాగా చూపించేడు.

ఆవిడ పులకిత అయింది.

శ్యామల కాస్త చిరాగ్గానే “అంత అల్లావుంటే, మీ ఇంటావిడని తెచ్చుకోకూడదు టండీ! ప్రాద్దుట ఆ ముసలాయన్ని చూసే కడుపు దేవింది వాడు. దస్తావేజు కూడా వ్రాసి తెచ్చేరుకా మీ తృప్తికొరకూ.” అంటించింది.

“అవును యాజులుగారు! ఏదో పెద్దలపట్టుదలలో ఆవిడని అలా సరకబాధపెట్టడం మంచిదికాదు. ఇంకో ఆవిడచేసిన తప్పు ఏమో కన్పించటం లేనేలేదు. అల్లాం బ్రహ్మకు...”

ఏమీ సమాధానం చెప్పలేదు. గబగబా వెరుగు పోసుకొని లేచిపోయాడు.

* * * *

వాళ్ళు తన కోర్కె మన్నించి ఉన్నందుకు సంబరపడ్డాడు యాజులు. ఈ రెండు రోజులూ అఫీసుకు తెలపు పెట్టేసేడు. ఏవీచరిత చిత్రాలు చూపిస్తే బావుంటుంది అనే మీమాంసలో రామప్పవెలిలే నుంచి దిని, స్నేహితుడిద్వారా ఓ పెద్దమనిషి కొడు పుచ్చుకున్నాడు. అక్కడ రామప్ప చెరువుగట్టుమీద కూర్చుని పికే నికేతు సరిహద్దు తినుబండారాలు, మిఠాయిలు, పళ్ళు అన్నీ కొనే యింటికివచ్చి గుప్పయని చెపుతూ “త్వరగా బట్టలు వేసుకొండి” అని ఆదేశించాడు.

వంటప్రయత్నాలకు దిగుదామన్న సంసిద్ధతలో వున్న వాళ్ళిద్దరూ మొదట్లో తెల్లబోయినా, అనుకో నంతటి తొందరగా తెమిలిపోయారు. కాదులూ వున్న బండెడు సామానుమాచి ముసిముసిగా నవ్వుకున్నారు.

“అప్పుడు కాలేజీలో...” అంటూ మొదలు పెట్టి ఒక్కొక్కళ్ళే అనుభవాలు, మగ్గయగ్గ ఛలోక్తులు కొనరుగా వేశాకొడాలతో రామప్పనుడి చేశారు. పాలంపేట బంగాళాలో సామానుదించు కొన్నారు.

ఈ కాకతీయశిల్పం, ఆ ప్రకృతి సృష్టి, ఔగండ్లూనా, ఆలయం మీద చెక్కిన శాస్త్రచిత్రాలు, అన్నీ వాళ్ళిద్దరు విస్తుపోయి చూస్తూంటే; యాజుల్కు ఎంతో సంతోషమైంది. బూజంపంక్తిలాగే భోజనాలు చేసేరు. కాళ్ళు అరిగేటట్లు తిగేగడం ప్రశాంతయామిని; పచ్చటిచేలు ఓ పెడ, లోతు తెలియని అభాతాలు రెండోపే, చుట్టూరా అడవులు, అడవుల్లో మృగాలు, ఇరన్నీకూడా ఎక్కువగా మైకం కల్పిస్తే, ఉద్రేకం చెందేడు. ఏవోఏవో ఎక్కువగానే మాట్లాడేడు; ఉత్సాహం ఆపుకోలేకనే.

“ఏం మరదలూ! ఎల్లావుంది మా దేశం?” అన్నాడు శ్యామలవైపు తిరుగుతూ గర్వంతో.

అన్నీవైపులనుండి ఒక్కచూరు గాలి కచ్చి పెక్కిరి విక్కిరి అయినట్లయ్యింది శ్యామల ఈ చుట్టరికానికి; ఆరినీపిలుపుకూ. లేరుకుంటూకే, పాడుపడ్డ గుడిసె తర నుండి అడవుల అంచుల్లోకే చూస్తూన్న ఆవిడవైపు చూచి, “అయితే యాజులుగారికి కృంగారం వస్తోందన్నమాట.” కసిరినట్లు అని “ఏమండోయి, మిమ్మల్నే ఏకమన్నాడు ఆయన. వేను పనికి రానుట” అంటూ కిలకిలించింది.

కొమ్మ కొమ్మకొ సన్నాయి :

ఆతను అన్నమాట విని, మైకంలో సరస్వతీ ఝరిని చూచినట్లయి, కదలిపోయిన ఆవిడ, చురుకుని ఓసారి యాజులు కళ్ళలోకి చూచింది. ఆయన చూపు నిలుపుకోలేకపోతే గుబుసుబును, ప్రస్తుతంలోకి వచ్చేసింది ఆవిడ.

“అయితే నన్ను పెళ్లాడి ఈ ములుగు అడవుల్లో వదిలేస్తారేమో!” అని వేళాకోళం చేసింది.

“విన్నాయకా! అసలు ఆవిడను చేసుకోడానికి భావగాయా మీకూ తావాకు వుందండీ? ఏ. ఏ. ఏ. యస్. వో అయి, శుక్కుంగగ్గర నుంచురి, వంగి వంగి నలాములు చేస్తే, అల్లాంటివాళ్ళను కనిపం కన్నుగోటు నుండి చూడ్డానికి నా వప్పుకుంటుందో లేదో ఆవిడ మరీ?” క్యామల వ్యాఖ్యానం.

‘దచ్చేమురా భగవంతుడా! ఎందుకు నోగవారింది! మళ్ళకంపలో పడిపోయేను’ అని తల వంచేసుకున్నాడు. ఎత్తి కుడినీవట్లయ్యింది పుట్టెడు ఆనందమున్నూ.

“పోనీలేండి. అంత అంతస్తులో లేను నేను. మిమ్మల్ని పెళ్లాడ్డానికి అభ్యంతరమూ లేదు నాకు. మీరా పర్యాలేను! ఉద్యాగమా మోతాదుగా నే వుంది. ఆవిడ అన్నట్లు అడవుల్లో వదిలేసినా, రాత్రికి తిరిగి ఇంటికి వచ్చేస్తాను. ఆ భయంలేదు. పోనీ నన్ను ఎరు కోకూడదూ?” అతిప్రాధేయపడ్డట్లు. మోహం ఎక్కువై నట్లు తిప్పుకుంటూ, స్వీయ ముఖపుతూ. దగ్గర సావచ్చి పరసనే కూర్చుంది; భుజంమీద చెయ్యి వేసింది.

గాబరాపడి మెళుంమీద నిశుచల్లాల్సివంత పరిస్థితి వచ్చింది యాజులుకు. దీనికి తోడు ఆవిడ విరగబడి నవ్వడం వుండుకు కారం జల్లినట్లుంది. వైగా క్యామల ఇంకా జగగుతూ “భావగాయా! ఇటు చూడండి” అని సుతారంగా గవన తనవైపు తిప్పుకుంది.

“నేను బాగోలేనా? మానాన్న చేత మీకు ఇరవై వేల రొక్కం ఇప్పిస్తా. అక్కరేదంటే భూమి వ్రాయిస్తా. మాట్లాడరేం?”

ఇక లభం లేదనుకున్నాడు. వళ్లంతా అప్పటికే ముచ్చెనుటలు వాసేయి. లేచి రెండడుగులు వేసేను. ఈ బ్రహ్మరాక్షసులకన్న ఆలిల్లి ఎంతోమంచిది అనుకున్నాడు. ఎంత త్వరగా ఇంటికి చేరి, ఫీల్స్ ను రెలు ఎక్కి నే అంత మంచిది అన్న తొందరా కలిగింది. కారు వైపు ఓసారి చూపులు సంజ్ఞాభావంగా తిప్పువా ఆవిడ చూడనట్లు, ఈ అడ ఇంకా మనకథ మంగళహారతిపాడే వరకు రానట్లు వుండడంతో ఉస్సరనిపోయేను.

“పోనీ ఆలిల్లికంటే బాగోలేనా?” అంది క్యామల.

ఓరి అరివ్వు జాతకుడా! అన్నట్లయ్యింది ఆ ప్రశ్న.

“సమాధానం చెప్పకపోనే పోయిరి. అని నెలకు విభై రూపాయిలు తీసుకుంటుంటే నాకు ముప్పై ఇస్తే చాలు. దానితోనే తృప్తిపడుతా. అఖరుకు తాళకట్టకపోయినా సరే!”

పట్లపగ్గాలులేకుండా వచ్చే నివృత్తి ఆవిడకు ఆగ లేదు. కళ్ళన్నట్టు నీళ్ళు తిరిగేయి. ఎంత పమిట కొంగులో ఈ క్యామల వేళాకోళంలో శాస్త్రీ చేస్తోంది. వాతలు పెనుతోందన్న గుంభనవున్నా, ఆయనంతగా (కుంగిపోవడం అర్థం) పరిచింది. విరుడ్డ బావన, చేసిన ఉపకారం ‘కృతజ్ఞత’ అని అంటుంటే ఊగిపోయింది.

“చాలే క్యామలా!”

“ఉరుకో అక్కయ్యా! ఈ గురివిందగింజ బావ గారు, మహామన్యగుడమకుని, పట్టుమని పది రోజుల మండేనా ఎరగరి నిన్ను ప్రేమించేస్తాడుట. పెళ్ళి చేసేకుంటాడుట. మరదలూ అని పిల్వదానికి నా మానవత్వపు హక్కు లేని ఈయన్ని అసలు ఆవిడే వదిలేసిందిమో!” అనీ అనేసింది.

అందులోని అర్థాలు అతిగా వెళ్ళేయి. గుండెలు తూట్లు తూట్లు పడిపోయేయి. వైగా నాళ్ళు ఇద్దరూ అక్కా చెల్లెళ్ళయ్యి కూడా కొనట్లు నటించడం, తిరిగి తెలియకుండా ఆలిల్లిని మూడు చెరువుల నీళ్ళు త్రాగించి, పాలిమెరల్లో కాలెట్టనియ్యకుండా చేసి వుంటారన్న నిరుకూ, ఇంకా వుంటే కొంపనిప్పే పెట్టేస్తారన్న భయం, పిరికితనం, అవేదనల్లోపడి, అగమ్యగోచరతలోకి దిగిపోయేను యాజులు. ఇదంతా చూస్తే మోగుగవువ్వు తెచ్చి భార్యకు ఇచ్చిన బ్రాహ్మకువతు అయినట్లే తట్టింది; తన వరుస.

“ఇంక వెళ్తామా?” అంది ఆవిడలేస్తూనే.

“జీహుజార్” అనేసేను యాజులు ఒక్కయ్యారం కల్గిస్తే త్రప్పుకోడానికి కృతజ్ఞత చూపిస్తూ.

కారు కదలనూ కదిలింది. ఈసారి యాజుల్ని కోరి ఆవిడ దగ్గరగా కూర్చోపెట్టుకుంది. ఎగుడు దిగుడులో ఊగుతూ జబ్బలు తిరిగించింది.

ఈ స్వతంత్రసాందూదేశానికి ప్రెసిడెంటు పదవి వస్తే ఇల్లాంటివాళ్ళను ఉప్పుపాతర వేయిస్తే... అని మనస్సులో అనుకున్నాడు.

మల్లంపల్లి దాటేసరికి, ఆవిడ చెయ్యి తన మీదనే నిచ్చిపోయింది. జైరిపోతునాగు దాటేటప్పుడు భయంతో నన్నట్లు గవన భుజంమీద ఆన్చింది. ఆత్మ కూరు వెనక్కు వెళ్ళేసరికి పూర్తిగా ఆనుకుని కళ్ళే మూసుకుంది నిద్రలో.

అర్థంకాలేదు. జరిగిన సంఘటనలు గుండెల్ని ఇంకా స్వప్నానంతాకి చేర్చనే లేదు. ఆవునుట తగ్గనే లేదు. అప్పుడే ఇకమిటరా నాయనా! అని చీనులూ జేరెలూ పాకినట్లయ్యేను. ఉక్కిరిబిక్కిరే అయ్యింది.

గుమ్మం దగ్గర ఆగేసరికి, ఏవి ఎట్లా పరిణమించినా, ఆవిడకు తనంటే ప్రేమ అని, అది వ్యక్తికరించటంలేదని, ఇప్పుడు మాపించినవన్నీ నాందీప్రసావ నలన్న తంపు వనలుకోలేక పోయేను. పురుగు అత్త ఈపు రానుకున్నట్టే అయ్యింది.

ఇంకా సామాను దింప నేలేదు “అయ్యా! మిమ్మల్ని ఎప్పుడు ఇంటికి వస్తే అప్పుడు వెంటనే పెద్దకొరవాగు దగ్గరుండి పట్టుకురమ్మన్నాడు. సందకాలనుండి కూర్చున్నా.”

వాళ్ళిద్దరూ తెల్లబోయేరు ఏం ఉప్పెనమీద పడ్డానికి సిద్ధంగా వుండో అని.

“ఏమిటి! ఏకేషం?”

“ఏమింది. మధ్యాహ్నం నుంచి నిప్పులు కురిపించేస్తున్నాడు. చింతామణిగారిని మోతల్ చేసేను. హెడ్ గుమాస్తాను మీకు తెలవు ఎందుకు మంజూరు చేసేరని తట్టేను.”

లోపల భయంపున్నా పెకి వాళ్ళేమనుకుంటారో అని “ఏం అమ్మగారు ఇంకా రాలేదా?”

నక్కేడు వాడు “వస్తుం దనుకున్నాం కాని నే వచ్చేవరకూ రాలేదు సార్.”

కారు డ్రైవర్ని పిల్చి కాస్త నన్ను ఆ బంగార వరకూ దింపి నవ్వు వెళ్లవచ్చు అన్న ఆదేశాల్లో ఎక్కి కూర్చున్నాడు.

గజబిజగా తిడితే, అగ్గిపెట్టె వెతుక్కుంటూ, లాంతర్లు ముట్టించేరు. ఎదురుగా రెండు పుత్తరాలపడి వున్నాయి. తమకే అన్న కంగారులో ఎండ్రెస్లు చదివిత, ఆయనకే వుండడం నిరూపనాపరచింది.

“అక్కయ్యా! ఈ కవరు నరసారావు పేటనుండి; ఇది బెజవాడనుండి అనేసింది శ్యామల.

“ఏమిటి, ఏమి ఇంకా ఇయ్యి.” అంటూ పుచ్చుకుని, నిరుకూ చేసుకుని, ఫగ్రన చింపేసింది. మడతలు విప్పి చదవడం ప్రారంభించింది.

“వెంకట్రామయ్యగారి కూతుళ్లు ఇద్దరూ ప్రస్తుతం ఇక్కడలేరు. మద్రాస్ వెళ్ళేరని వార్త. ఈ మగ్గనే ముసలాయన, వార్ధక్యం వచ్చేస్తోందని, పెండ్లికోడుకుల పేట జోరుగానే చేస్తున్నాడు.

పెద్దమ్మాయి పేరు కన్తూరి. రెండో అమ్మాయి పేరు శ్యామల. ఇరువురిలోనూ పెద్దావిడ చాలా సొమ్మ

రాలు. బుద్ధిమంతురాలు. ఇక రెండోది ఒత్తి చిలిపిరకం. మాడ్డానికి ఇద్దరూ బాగానే వుంటారు.

ఒకేళ నీవెపు ఎవరేనా నుంచి సంబంధంవుంటే ఆయన గుమాస్తా మా ఇంటి ప్రక్కనే వున్నాడు. ఆయన ద్వారా కాస్త చెరిని పడేయిస్తాను...”

ఇక రెండోదాల్లో “కాలేజీలో చదువుకుంటున్నప్పుడు, కాస్తకాలుజారితే గుంటూరు మిషన్ ఆస్పత్రిలో వీనోచేయించడం, వెనువెంటే అలక పాన్పుమీద ర్యాలీ సెకిల్ ఇవ్వలేనందుకు కోపగించిన అల్లుడుకు ఘంటలో బి. యన్. వి. సెకిలు, హింద్ రేడియోలు ఇచ్చి, ఆమెను కాపురానికి సంపదం జరిగింది.

నావాకపుల్లో అప్పుడప్పుడు ఎవరో ఇద్దరమ్మాయిలు వీళ్ళింటికివచ్చి, సదేసిరోజులు వుండడం. జరుగుతూనే వుందిట. వాళ్ళిద్దరూ దూరాన్నుంచిమానే కవలలా వుంటారు. ఒకామెపేరు కన్తూరిట. రెండో ఆమెపేరు తెలియనేలేదు.

వాళ్ళిద్దరికి ఇంకా పెళ్ళికాలేదని, మా మామ గారు మాటల సందర్భంలో అన్నారు. నిరుగ్గా భలావా పారి అమ్మాయిలని చెప్పలేక పోయేరు.

ప్రయత్నంచేసి, వాళ్ళ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, అంతగా కావాలంటే వాకపుచేస్తాను.”

మిల మిలా మెరసిపోయేయి నాలు కళ్ళున్నూ. పై సంబోధన, క్రింది సంతకాలు మాస్తే ఈ ముసుగులో సుద్దులాటకు నవ్వు వచ్చింది. యాజులు పన్నాగమూ లేటతెల్లమైంది.

“వెన్నపూస నోట్లో నాననట్లుఉన్న ఈయన మొత్తంమీద దేవాంతకుడే! ఏమిటో అనుకున్నా” అని అశ్చర్యం కనపరచింది శ్యామల.

“మనమీద పెద్ద సి. వి. డి. తనం చేసున్నారన్నమాట” అంటూ ఫగ్రఫగ్రన చింపేసింది ఉత్తరాలు ఆవిడ.

మొదట్లో ఆపనికి తెల్లబోయినా “అక్కయ్యా! పేపర్లన్నీ కొంటున్నాడు. ఏ తప్పిపోయిన, పారిపోయిన ప్రకటనలకోసం కాబోలు!” అంటూనే గూట్లోవున్న కట్టలన్నీ తిరగవెయ్యడం, తాక్కున ఆగిపోతూ “ఇదిగో దొరికిపోయేను. ఇది చదవ్వే అక్కయ్యా” అనీ పేపరు ముందుకు త్రోసింది.

ఆవిడ చదవింది. “అయితే ఇంకో స్వయంవరం వుందన్నమాట.”

“అవ్యాళ దీనికి కాబోలు ఎక్స్ప్రెస్ డెలివరీ ఉత్తరం వ్రాసేడు.” దగ్గర లేకుంబట్టి ఎండ్రెస్ ఆసలేదు కాని కేరాఫ్ పోస్తుమాస్తరు అని వ్రాసినట్లుండే.”

కొమ్మ కొమ్మకో సన్నాయి !

“సరే కొనియ్యి. ఇంతవరకూ వచ్చినతర్వాత ఇప్పుడు వెనక్కు తియ్యడం ఎందుకూ! ఆపని ఏమిటో తెలుసుకునే వల్లే నేమో, వుండేనో చెప్తాం.”

హుమారులో అన్నా, శ్యామల పట్టుకుంది. “అక్కయ్యో! ఏమిటి ఆపని? ఉండడం, వెళ్లడం అంటున్నా వేమిటే?” నీడిసేసింది.

నాల్గోరచుకున్నా ఆవిడకు ఏవిధంగా సమాధానం చెప్పాలో తెలియలేదు. మాట తప్పిద్దామనుకునే “శ్యామల! ఇంతవరకూ ఆయనకు నా పేరెమిటో చెప్పలేదే!”

బాగా తెల్లబోయింది. ఏదో నిశూఢం వుంది అక్కయ్యలో. అదే అర్థంకావటంలేదు. దాన్ని తెలుసుకుందామనుకున్నా, ఆ గాంభీర్యం, ముక్తసరి జవాబులు, ఏవిధంగానూ దోహదం చెయ్యకుండానే వున్నాయి. అదగలేకపోతోంది.

“నువ్వు జబ్బుపట్టుకుని, నన్నాయన ఇందుకూరి రాజాగారు వచ్చినపుడు వెనక్కులాగకపోతే, వెళ్ళి ఈదవడా అడవడా వాయిచివుండును సుమీ!”

“ఆయనో!” బెంబేలుపడిపోయినట్లే ఆవిడ తడబడింది.

అవ్వ క్షణేమి వెల్లుబికితే ఒక్కఉడుగుటలో వెళ్ళి, అక్కయ్యచేతుల్లో వాలిపోయింది; కృతావ్యక్తంలో ఏదో తెలియని ప్రసన్నత, ఆర్ద్రత ఆపుకోలేక కళ్ళ ముట్ట నీళ్లు పెట్టుకుంది శ్యామల.

ముఖం చేతుల్లోకి తీసుకుని కళ్ళముట్ట నీళ్లు తుడుస్తూ, అంతవరకూ పెకితీయ్యని మాంగళ్యం తీసే చూపిస్తూ “ఆయనో నా పసుపుకుంకుమా?” అని బావుగుమంద కన్నూరి.

ఇద్దరి కన్నీళ్లు కారి, వెలుగులో వెన్నెలై, ఇంద్రునస్సుల్లా మారాయి. ఒకళ్ళ కాగిట్లో ఒకళ్లు కాలంలేకుండానే ఉండిపోయేరు.

* * *

గాలివాన వెలిసినతర్వాత వచ్చే ప్రకాంతిలా, యాజులు ఎన్ని లేపుడిలుచెయ్యబడ్డా, కాగులో ఆవిడ తన సర్వస్వం నువ్వే అన్నట్లు తనమీద గవడ ఆడుస్తూ, కుదుపులకు కితికితలు పెట్టినట్లుగా యావనంలోని బిగి చేస్తుంటే, నోటితో అనలేని ప్రేమ, శరీరంతో అందిచ్చేసింది అన్న విషయం, పీయూషపానంచేసినట్లే అయ్యింది. శరీరంలో కణకణం ఏదో క్రొత్త తేజస్సును బలం తెచ్చుకున్నట్లు, నరనరాలు మధురతలో గానం చేసినట్లు, పూర్తిగా తను గాలిలో ఎగిరిపోతున్నట్లు గాను అనుభూతి పొందేడు, యాజులు.

దాంతో, ఆ కాగులో చిన్నగా తను చెయ్యి నమంచుమీద వేసి ఒత్తుకోలేస్తుకు, భయపడి తనవేపు

మొగ్గినపుడు కొంచెం గట్టిగా తనవైపు లాక్కోనం దకు, ఏదో చీకట్లో తన పెదమలు ఆవిడ బుగ్గమీదనుండి మెడ తిప్పి వంకలో రాసుకోనందుకు, ఇప్పుడు చింత పడ్డాడు ఎంతగా వగర్చినా, మళ్ళీ అది పునఃఅవదు అన్న తలంపుతో తల డిల్లి పోయేడు. తన్ని తానే తిట్టుకున్నాడు పీకితనానికి. గత్యాగత్యా తను ఆ కూరత్యం లేకపోయినా, ఈసారి తప్పకుండా ఆవిడే పాతం చేప్పేస్తుంది అని కులికిపోయేడు.

ఈ జగిన విషయంతో ఆవిడ మనస్సులో పూర్తిగా నిండిపోతే, రెండోరోజులు కాగు రెండు నెలలు వుంటారు వాళ్ళు తనదగ్గరఅని మురిసిపోయేడు.

ఇక రేపా, మాపా, సవోధ సేగ్గు ఒలికిస్తూ చామంతిపూలు జడతో, అత్తగవు వాసనలో, తన దగ్గరగా వస్తూ, కళ్ళల్లోకి చూడలేని సిగ్గు చూపుల్తో బోలనవేలు వ్రాస్తూవుంటే, అప్పుడు తను, తను... .. ఎల్లా తలంచుకోవాలో తికమక అయింది.

“అయ్యో! దిగండి” అనే వరకూ ప్రకృతిలో పడనేలేదు. వెంటనే పెద్దకొర, ఆయన ధుమారంపు, వెరికోపం వగైరాలన్నీ గాలి నింపుకుంటే, గుండెల స్పందనంతో వేడిగి లోపల్కి వెళ్ళేడు.

వరండా. చికెట్టు. గోడకు మాకలెటు. వైపుకొలుస్తూ దొర. ఆయన ప్రక్కగానే పంచి కట్టు, ఓ బనీసు, పైన తువ్వాలతో ఇంకో ఆయన. ఆయన్ను చూడంతోనే ‘ఈ దేశంవాడు కాదు’ అని అనిపించింది.

“ఓ! యాజులూ! కమాన్!” అన్నాడు దొర నవ్వుతూ. ‘కూర్చో.’

ఏ కొండ విరిగి నెత్తిన పడుతుందో అన్న భయం కొంచెం సవలినా, భౌతికభావంలోనే నుంచుని వుంటే వంగి.

“డిన్ కాల్ ఈజ్ నాట్ అఫీషియల్. కూర్చో. వారు నా స్నేహితులు. కాకినాడలో సబ్ జడ్జి. పేగు సీతారామారావు గారు.”

విషయంగానే నమస్కారం చేసేడు. చిరునవ్వు నవ్వుతూనే ఆయన స్వీకరించేడు; అఫీషరు హుందాలో.

“వాడు రెండురోజులు నెలపుపెట్టి తచ్చేరు. నిన్ను చూద్దామని.”

“సన్నా!” పూర్ణంగా తెల్లబోయేడు. కుసురుకునే; అయితే ఈయనకూ ఓ కూతురుంది కాబోలు, లేకపోతే అంత పెద్దమనిషి నమ్మచూడడం ఏమిటి? ఎక్కడ వున్న కాకినాడ? ఎక్కడ వుంది ఈ వూరూ అని అనుకున్నా, మీ నాన్నగారు వాళ్ళు ఆ దరి దాపుల్లోనే వున్నారే అన్న వ్యాఖ్య చెలరేగింది.

తలవంటుకలు కాస్త పెరసివుంటే, ఫించనీ పుచ్చుకునేకాలం దగ్గరలోనే వుండికాబోలు. చివర్గా వస్తాయని ఈ ములుగు తలూకలో భూము లేమైనా కొందా మనుకున్నాడేమో అన్న సందేహమూ వచ్చింది. ఆయనా ఊరుకోకుండా సీతెం గా సఖ శిఖ పర్యంతం తన్ని పరీక్షించడం, ఫర్వాలేదు అన్న నిబ్బరంలో తలూపుతూ దొరవైపు చూడ్డం చూస్తే, కంగారుపడ్డాడు. ఏ నాన్నగారికో చెబితే, ముందు పిల్లాడిని చూచుకొండి. నచ్చితే తక్కిన విషయాలు మాట్లాడుకుందాం అన్నట్లున్నది ఈ సింహావలోకనం అనుకుని, అవ్యక్తంగా ఓ సారి నితాగ్గా నుంచుని పొటో తీయించుకునే దళిలాకి వెళ్ళింది యాజులు శరీరం.

“మా ఆఫీసులో మంచి బుద్ధిమంతుడు వరుకెన వాడు ఈతడు ఒకడే.” దొర ప్రశంసచెప్పి, కల ప్రతిఫలు చెప్పగా, సిల్కుకోటు తొడుక్కున్న ట్లయ్యింది.

“నీకు పెళ్ళయిందా?” ఆయన ప్రశ్న.

తికమక పెటినా, యాజులుకు అబద్ధం చెపితే నే కాని తప్పేమార్గం లేదన్న ఊపులో “నా కాళ్ళమీద నేను ఇంకా నుంచోలేక పోతున్నాను అప్పుడే...” అని నసికేసెడు, పైగా అంగులోఉన్న ద్వంద్వ రాలకు తనే మురిసిస్తే పోయేదూ.

“మీ నాన్నగారిని ఎరుగుదును. మంచి పలుకు బడివున్నవారు ఆ తలూకలో.” దొరతోనా, తన తోనా అన్నది అర్థంకాలేదు.

“నీ ఉత్తరం అందింది” చటుక్కున ఆయన అన్నాడు. తెల్లబోయేడు యాజులు. దొర, ఆయనా కూడా నవ్వుకున్నారు.

“అదనోయ్! పత్రికవాళ్ళు నాకు డైరెక్టు చేసేరు” రామాయణం అంత వికల్పాలు అనుకున్నా, యాజులు తన ఎగుడుదిగుడు ఊహలకు మాత్రం సిగ్గు పడిపోయేడు.

“ఆ అమ్మాయి ఇంకా మీ ఇంట్లోనే వుందా?” తలూపేడు. “ఆవిడ స్నేహితురాలట. ఇంకో ఆవిడ కూడా వచ్చింది.”

“స్నేహితురాలా!” ఆయనకే అర్థంకావటం లేదు.

“అవును. ఆవిడ వచ్చిన రెండోరోజునే వచ్చింది.”

“మరి వాళ్ళెవరో ఏమైనా వాకపు చేసేవా?”

“ప్రయత్నించే, కానీ అంతుచిక్కటంలేదు.”

“అలాంటప్పుడు పోలీసులకు రిపోర్టు ఇవ్వవలసింది. లేకపోతే నీమీద కేసు పెట్టవచ్చు.”

చికాకు కల్గించింది యాజుల్కు. నల్లగొనులు తొడుక్కుని, విస్ఫుల్యంబూ అక్కడ ఆ కాకివాడ

కోర్కలో, దొషిని ప్రశ్నించినట్లు, బెదిరించినట్లు ఇప్పుడు తన్ని చెయ్యడం, కోపం తెప్పించింది. అయినా తనయించుకున్నాడు.

“ఆ రిపోర్టు ఇచ్చేను.” నెమ్మదిగా జవాబు చెప్పినా, గుండెల్లోంచి, ఇచ్చిన సన్నివేశమూ, ఇప్పించిన వ్యక్తులు, వాసిన విధానమూ సజావుగా లేదు. అల్లా చేసినందుకు నీకు ఇండియన్ కాన్స్టిట్యూషన్లో ఫండమెంటల్ రైట్సు నే ఉల్లంఘించేవు అన్న వణుకు పుట్టింది. ‘దేవుడా ఆయన మరింత చిత్ర వధ ఆ విషయంలో చెయ్యకుండా వుంటే కొబ్బరి కాయ కొడతాను’ అనీ మొక్కుకున్నాడు.

“మాచేరా! మా యాజులు తెలివితేటలు, దూరపు ఆలోచనా” అని ఆఫీసరుగా కళ్ళు మిలమిల్లాడించుకుంటూ ఆయనవైపు చూచేడు.

“పత్రికలో ఇచ్చినట్లుగా ఆవిడ ఆకారం పోలికలు సరిపోయేయో?”

“చిత్రం” అన్నాడు.

సమస్యే ఆయన ట్లయ్యింది ఆయనకు. కాస్తేపు మాట్లాడలేక పోయేడు. ముందు వివిధంగా దారి త్రొక్కులా అన్నదే నిర్ణయంకాలేనట్లు ఉన్నాయి చూపులు.

“మీ ఇంటికే ఎకటాకీని రావడానికి కారణం?”

“వీడెక్కడ దాపురించేదురా తండ్రి నాపాలిట” అనేట్లుగా దొరవైపు ఓసారి సమ్రుతతో చూస్తే, ఆయన గ్రహించేసినట్లుగానే తలపంకినూ “ఆయన కూతురు ఎవరికీ చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయింది. సుబ్బారావుగారి కొడుక్కు ఇద్దామనుమని తాంబూలాల వరకూవస్తే, తనకి ఆక్కరేదని, తప్పించుకోడానికే చేసింది. ఆయన...” ఇక చెప్పనక్కర లేదన్నట్లు ఆగిపోయేడు. ధైర్యంవచ్చింది.

“పరీక్షకు కూర్చున్నా. ఇంగ్లీషులో కాస్త లొంగసానుగా వున్నట్లువుంది. వెంకట్రామయ్యగారు పంపేరు. మీరు సహాయం చెయ్యాలిరా అని...”

“ఎవరా వెంకట్రామయ్యగారు?”

“ఆయన బెజవాడలో మంచి పేరు మోసిన క్రిమినల్ లాయరు అని తెలిసిందండి.”

“మరి మాడ్కులు వేయించేవా?” దొరకళ్ళలో చిలిపితనం కనిపించింది.

తలనంచుకుంటూనే, వినబడీ వినపడనట్లు “చిత్రిం” అనేసేడు.

ఉత్సాహంలో ఒక్కసారి “యు ఎపియర్ టు బి ఎ టెరిబుల్ ఫెల్లో” అన్నాడు దొర.

ఆయన వినిపించుకోవటే “నా పోలిక లేమైనా ఆ అమ్మాయిలో ఉన్నాయో?” అంగులో ఆవ్యక్తి హృదయంలో జరిగేయద్దం బాగా స్ఫుటమైంది.

కొమ్మ కొమ్మకో సన్నాయి !

చాలా ఇంటర్నెట్ గా వున్నట్లు, పైపులో మల్లీ పొగాకు నింపి, వెలిగించి గుమ్మని వదిలేసేడు దొర. “అదా!” అంటూనే లేచి ముసాగులో గోడ మీద స్విచ్ వేసేడు భిక్షున తెల్లరినట్లు వరండా వెలిగిపోయింది.

పదిగోజూలు క్యాబుల సామాన్యం, అంత రాళ్లలో కాస్త చిలిపితనాన్ని ప్రోత్సహిస్తే ఈయన్ని, మొఖం అటుతిప్పండి, ఇటో, నేగుగానో, కళ్ళు కదల్పండి, గాలిబిచ్చుకోండి అని కాస్త బజాయద్దామన్న తలంపు మెసిలించి. నోటి చిగరవరకూ వచ్చిన ప్రశ్నలు సంతాళించుకుంటూనే “చాలా మటుకు వున్నాయనుకుంటా” అని ఆఫీసులో పార్టీలకు ఇచ్చే పెమాయిషునామా సమాధానం ఇచ్చేడు.

గతిగా నవ్వేసేడు దొర.

సిగ్గు వచ్చిందా యాజుల్కు. ఆయన కూడా చిరు నవ్వు పైకెళ్ళి గక్కకుండా ఉండలే పోయేడు.

“థాంక్స్. నవ్వు వెళ్ళిపోయ్.” అన్నాడు ఆయన. దొర తలూపేడు.

లేచి, నమస్తా గాలుచేస్తూనే, మెట్టుదగ్గకు వచ్చేటప్పటికి “పే రేమని చెప్పిందోయ్” అడిగేడు ఆయన.

“ఇంత వరకూ చెప్పలేదండి”

“అ!” అన్న ఆశ్చర్యం ఆయనా. “ఈజ్ ఇట్ ట్రూ” అని దొర నోరు వెళ్ళ వెళ్ళేసేడు.

మెట్టుదిగి, పార్టీ కోలాకి వచ్చేసరికి యాజుల్కు “వెరీ లక్సీ ఫెలో” అన్న దొరమాటలు వినిపడితే, మేఘాల మీదనే ఎగిరిపోయి నట్లయ్యింది. గబగబా అడుగులు వేసేడు. అర్ధరూపాయి ఇచ్చి రిక్షా కుదుర్చుకున్నాడు నేరుగా చొరనాకంటూ. ఇలాంటి సమయంలో ఒకప్పుటి త్రాగితేనే కాని వుండలేట్లు టీహోటల్లో మైమరపులో మల్లీ పొదలైన తలంపుల్ని ‘ఖజేరహా’ అన్నట్లుగానే జోసఫ్ వచ్చి “నిమండీ! మా ఇంటికి అసలే రావడం మానేసేరు. పోలీసు సబ్ ఇన్ స్పెక్టరు రేపు వాళ్ళిద్దర్నీ ఎర్రగు చేస్తానన్నాడు, మీకు తెలుసా?” అంటూనే ఇదిగా మాస్తా చతికలపడ్డాడు.

ఆవిడ రావడంతో లిల్లీకి సమాధికట్టేసేను అనుకుని తృప్తిపడ్డ యాజుల్కు, దాని తిమ్మడు ఇప్పుడు ఇల్లా చెప్పడం, కడుపు దేవేసివట్లయ్యింది. మాట్లాడకుండానే టీవాడికి తెప్పించేడు.

కృతజ్ఞత అన్నట్లుగా “అక్కయ్య మీకోసం ఏ రోజు కారోకే ఎదురుమాపోంది. నిన్న బుజ్జేసింది కూడాను. ఆయన్ని చూడలేందే వుండలేనని గోలెట్టేస్తే అమ్మకూడా బావురుమనిపోయింది. ‘వస్తారే! కాస్త వాళ్ళ పని ఆమితూమి తేలిపోయేవరకూ రారు. వస్తే ప్రమాదం కూడాను’ అని నేనంతో చెప్పేతే, ఇవ్వాలి కాస్త అన్నం తింది.”

వింటుంటే - ఏవో కార్యరీత్యా వచ్చి ప్రాధేయ పడ్డ ఆవిడ చుట్టూ తనే ఒక బ్రహ్మచేయకుడొంక అల్లి, దానికి నీగుపోసి. ఎగువువేసి పెద్ద జీమూతంలా చేయగా. అఖగకు అది బ్రంక దొంకిలా ప్రాకితే, మాన తోబుమాలి పగిసితిలో, అందులోంచి ఎలా పైకి తియ్యాలి. ఈ దొంకని ఏ విధంగా మంటపెట్టాలి అన్నది తన చేతులు దాటిన విషయంలా తట్టింది. తను ఎంత మూగుడు, మూఢుడూ అని అనుకున్నా, చేతులు కాలిం తిర్య్యత ఆకులు పట్టుకోవడం వకు అవుతోంది. మొదటనుండీ తన జాతికే మే అంత. హృదయం లాడ లాడలాడిపోయింది.

“చిన్నాయన కూడా అన్నాడు. ఆయనకు పెద్ద దొంగదగ్గర మంచి పలుకుబడి. గొంతు ఉందని, చూట నికార్సయిన నానిషి అని. చేసిన వాగ్దానం నిలుపుకుంటానని. తప్పుకుండా నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానని.” జోసెఫ్ వసలేడు.

ఎర్రతేలు కుట్టివట్లయ్యింది. ఏమీ జవాబు చెప్ప లేని స్థానంలోనే లేచే.

“క్రొత్తిగా స్కూన్ వచ్చిందండి. చాలాబాగా వుందట. వెళ్ళదామా?” జోసెఫ్ వెంట పడ్డాడు. యాజుల్కు తెలుసు, తను కళ్ళ పడితే తృమా ఘామా చేతిలో పడేస్తేనే కాని వదిలడని. జేబులోంచి రెండు రూపాయల కాగితంతీసి చేతులోపెట్టి “ఇప్పుడే ఆఫీసునుండి వస్తున్నాను. నవ్వు వెళ్ళు” అనేసి అడ్డ బడ్డాడు ఇంటికి.

‘కింకర్తవ్యం’ ఇదే ప్రశ్న అడుగుడుక్కు వెయ్యి కంఠాల స్వరమేళంతోనే ఎదురయ్యింది; చెవులు గింపరెట్టేట్లు హోరెత్తింది. ఒళ్ళంతా చెమటలే పోసేయి. ఒకపెడ ఆవిడ, తన ఆరాధనన్నూ; రెండో పెడ పోలీసులు, లిల్లీ, దాని పరివారం, పెద్దదొర, ఆయనా, మామగారు, బొద్దు మీసాలు, శ్రీపతి, రామారావు, వాళ్ళ సుసారాలు, ఇంటావిడ, వెంకట్రామయ్య, ఆఖరుకు తన తండ్రి, వదిలిపెట్టిన పెళ్ళాం, ఆ తెలియని వార్తలు అందిజేసే క్యక్కులు, ఒక్కొక్కళ్ళే ఎదురై తన నరసరాన్ని కణకాన్ని చిత్రవధ చేసేట్లుగా, వాడికత్తులు పుచ్చుకుని నుంచు న్నట్లయ్యింది. ఏవో వైతిరీతేసిది దాటాని అన్నది, ఇప్పుడే కాళ్ళయందే ఉన్నట్లయితే, నిస్సహాయతలో నిస్పృహలో, భయంలో, పిరికితనంలో, యాజులు నట్టవడేసముద్రంలోని నావే అయిపోయేడు.

ఏవిధంగాను చుక్కాని దొరికేటట్లు కన్పించ లేదు. తను ఒటమిని అంగీకరించి అధ్యంతాలు ఆవిడకు చెప్పి ‘త్వమేవ శరణం మమ’ అంటే బాకండు అన్న ఒక్క ఎండమావుల ఆశతప్ప. అనే బీజం మొలక వృక్షం అయితే, ధైర్యం వచ్చింది; బలం వచ్చినట్లయింది. అడుగులు చురుగ్గానే పడ్డాయి.

ఎదురుగా ఆవిడే తలుపుదీసి, ప్రక్కగా నిలబడి వుంటే, పూర్ణంగా కళ్ళలోకి చూచి ఆ ఆర్ధిక ప్రతిబింబంలోకి మనస్సునింపుకుని కుర్చీలో కూలబడి పోయేడు. లెటు ఓ బిలమీదపెట్టి, దగ్గరగా వస్తూనే “ఏమింది? దొర ఏమేనా అన్నాడా? ఏం జరిగింది? తిక్కేడా? సక్సంకు చేసేడా? చెప్పండి?” ఒక దాని వెనుక ఒకటి ప్రశ్నలు కురిపించేసింది; చూపులు తప్ప మరొకటిలేని యాజుల్ని చూసి కంగారు పడింది.

“శ్యామా కాస్తకాఫీ ఫ్రాస్కులోది తీసుకురా బాకగార్ని” అనేసింది ఒక్క కేకలా. అంతులాని స్వరం సప్తలాకాలు ఆహుతైనట్టే పొంగింది. పమిట చెంతో మెల్లం తుడుస్తూనే, ప్రేమ కట్టలుతెగి వదలెనటే “ఏం జరిగిందో చెప్పయా? నాగురిం చెనా చెప్పయా?” దేహీఅన్న ప్రాధేయత అన్న పూర్ణ సతీపులాగే వుంది.

కదలిపోయేడు; కరిగేపోయేడు; ఈ ఏకాకి జీవితంలో జ్యోతులు వెలిగించిన ఆవిడ ఎదురుగా ఎలుగత్తి తనకోసం, తనకన్నతి, భావి, సర్వస్వంకోసం, చేతులుచాచి, హృదయానికి హత్తుకున్నట్లు వుంటే. అప్రయత్నంగానే హృదయం ఆర్ధిపడిపోయి కన్నీళ్ళు కార్చేయి యాజుల్కు. నిలవు దొప్పిడి అయినట్టే ఆవిడ దుడ్దగతంలోని రక్తనాళాలు పొంగిపోతుంటే, కుర్చీ చెయ్యిపొడ తలపెట్టేసి బావుగు మనిపోయింది.

హృదయం ఒక్కసారి తూర్పారబట్టినట్టే జబ్బలు పట్టుకుని లేవనెత్తి, తనవైపు లాక్కున్నాడు యాజులు. కరిగిపోయింది ఆశేవంలో ఆవిడ. ఆ ఊణంలో ఇరువురూ లేనట్టే అయ్యేరు.

కంగారుగానవున్న శ్యామల అలికిడి విని దూర దూరం అయిపోయేగ. ఇచ్చిన కాఫీ కట్ల తుడుచుకుని చప్పరించేట్లుపట్టి, ఆవిడ మెల్లో మంగళనూతలు కనపడితే, “క్రికప్ల జ్యోస్తానం తప్పుగురా నాయినా” అనికళివరపడిపోయి, “మీకు పెళ్ళయ్యిందా?” అన్నాడు. ఒక్కదుకులో ఆవిడ లోపల్కి వెళ్లిపోయింది.

శ్యామల ఘక్కున నవ్వేస్తూనే “ఇంత వెరి బాకగారు ప్రపంచంలో ఎల్లా బ్రతుకుతారండీ? ఇప్పటి కాలపు నాల సంగతి తెలియక అవి మంగళనూతలు అనుకుంటున్నారా!” అంటూ హేళనలోకి దిగింది.

“అయితే...అవి”

“వాట్లపేరు టి. వి. నేకే లేసు లండీ!”

“నిజంగా? అంటే?”

తల ఆమూనుండి ఈ మూలకు తిప్పుతూ “భలే వాళ్లు, కాఫీ త్రాగండి, చచ్చేంత నిద్ర వస్తోందినాకు” అంటూనే తుగుతుంది. టి. వి. అంటే అరమేకారేడు ఆ రాత్రెల్లా పొడి కళ్ళయినా యాజులకు.

* * * *

“ఇంకా లేవలేదండీ! లోపల్కి వచ్చి కూర్చోండి” అని శ్యామల గొంతుక విసపడితే “ఎంత మొగునిదూబోయేను అనుకుంటూనే, వల్లివిరుచుకుని, దొడ్లోకి వెళ్ళేడు; కాలక్యతాలకు.

వంటింటిలో అకస్మపడేసరికే ఆవిడ “గుడ్ మార్నింగ్, రాత్రి బాగా నిద్రపోయే రనుకుంటూ” అని నవ్వుతూ నిద్రనొంతిరమస్య అడిగింది.

బద్ధకం అంతా పటాపంచలైనట్టే హుషారు వచ్చేసింది. పొట్లపువ్వే అయి “ఏమిండి! టి. వి. అంటే ఏమిటి?” అన్నాడు.

“దాన్నే అడగండి. మీ ఫోను నెనెయం అంతా వచ్చినట్లుంది. పరామర్శకా?”

“ఎందుకనీ?”

“మరి రాత్రి ఏవో జరిగిందిగా! ఎంత అడిగినా చెప్పకుండా గునిసేగు. దానికే.”

నవ్వేసేడు, ఆ ఓ పెడకోపం రెండో పెడవిమిటా తెలియని మాధుర్యంలో అన్న మాటల్కు.

శ్యామల వస్తూనే “ఒహో! బాకగారు పొద్దుటే నవ్వేస్తున్నారు. మరి రాత్రి వచ్చిపోయేరా! నడవండి అక్కడ రథులు, అతిరథులు, మహారథులు తహతహలాడిపోతున్నారు తమవర్సనానికి.”

“కాఫీలు ఇవ్వాలా?” ఆవిడ.

“తగు దయా! మా ప్రాప్తిన్నీ” అంటూనే గుమ్మందాటేడు. రహస్యం అన్నట్లు టి. వి. అంటే అడిగేరే నన్ను అని చేప్పేసింది కస్తూరి. దాంతో గుపగుసలూ, పొడేలు వెయ్యడం, పంచదార కలపడం జరిగేయి. నవ్వులూ పొంగేయి పాలలా.

ఎదురుగా, పెద్దగుమాస్తా, చింతామణి, తోడు అన్నట్లు శ్రీపతి, రామరావు ప్రస్థితులు. అంతమంకీ కట్టుకట్టుకు రావడం ఆశ్చర్య పరచింది.

“ఏం యాజులూ! ఈ ముసలివాడు ఏంకాగితా లేనా సంతకాలు పెట్టాలా? నిన్ననొకటి అయ్యింది ఆచండశాసమడి చేతుల్లో” అడిగేడు పెద్దగుమాస్తా, వయస్సు మళ్ళిన స్వరం వణుకుతుంటే.

“ఏం లేదు. అంతా సక్సంగానే కల్పింది.” అంటూనే “ఏవో ప్రవేటు పనికే పిల్చేడు” అని తేల్చేసేడు.

“నిన్నటినుండి పిసుక్కు వచ్చిపోతున్నాం, ఆవరస చూస్తే నిన్నుకూడా ఏవో చేసేటేవుంటే హెడ్ గుమాస్తాగారు రాత్రెల్లా నిద్రపోలేదు. నాకు బాగారమే” అన్నాడు చింతామణి.

తర్వాత ఏవో ఏవో కబురు కాఫీకప్పుమీద వెళ్ళేయి. వర్తనలూ జరిగేయి. వెళ్ళుతాం అని లేస్తున్నప్పుడే హెడ్ గుమాస్తా “యాజులూ! ఇన్నాశ్శయి సంసారం పెట్టినా, కాస్త అమ్మయి వచ్చిందని చెప్పేవు కావేం.” అంటూనే లోపల్కి వెళ్లిపోయేడు. సిమెంటు వేసేటట్లుగా యాజులు కుర్చీకే అతుక్కు పోయేడు మిడితడు వేసుకుని.

కొమ్మ కొమ్మకో నన్నయి !

“అమ్మయ్యా” ఆయనపిలుపు.

బిలబిలా ఇద్దరూ వచ్చేసేరు. వయస్సుకు నమస్కారం చేసేసేరు. ఎవరు యాజులుభార్య. అవకలేని అభిజాత్యంలో “నేనూ ఆయాజులూ ఒక్క ఆఫీసులోనే పనిచేస్తాం అమ్మా!” అన్నాడు. మంచిదంటూనే సందిగ్ధపు సవాలు మొఖంమీద ప్రతిబింబించు కుంటూనే వీధిలోనూ పడాడు.

“ఏమండీ! శ్రీపతిగారూ, ముసలివాణ్ణి. పెగా చత్వారం. ఈకొల్లు పోకడలు నాకేం తెలుసూ. ఒకే వయస్సు, ఒకేముఖాలు ఒకేవిధంగా బట్టతీరు. ఇద్దరూ నన్నాడు. ఇద్దరి మేల్బోలు నల్ల పూసలుకానీ నానుతాడు కానీ కన్పించనేలేదు. అందులో ఎవరండీ యాజులు భార్య?”

తెలియని చింతమణి, అంగులో సగంగా శ్రీపతి రామరావుల కూడా తల గోక్కన్నాడు. ఏం చెప్పాలా అని. అంచనా వేసినా, శ్రీపతికి ఎగుటి దెబ్బ తగులుండేమో అన్న భయమూ వేసింది.

రామరావు ఉండబట్టుకోలేకనే “వల్లిద్దరూ కూడా యాజుల్ని ఏమీ అవరు” అనేసేడు చల్లగా.

“ఆ!” నోరు తెరిచేడు పెద్ద కమాస్తా.

“మరి...?” చింతమణి ప్రశ్ని మొఖం పెట్టేడు.

నెమ్మదిగానే, తన ఇంటికి రావడం, ఉత్తరాలు వ్రాయించటం, పేర్లుకొన్న అనుమానం, లెక్చరర్ గారింటికి వెళ్ళినవయసం కన్నారాలన్నీ ఏకరువు పెట్టాడు.

“బుద్ధిమంతుడు, వృద్ధిలోకి రావలసినవాడు అనుకున్నా. ఇంత పొకిరిగా వుంటాడా! ఉండు వాళ్ళనాన్నకు ఉత్తరం వ్రాస్తామని వెంటనే రమ్మని, ఆ మామగారికి కూడా?” నిస్వలు క్రక్కుతున్నట్లే అన్నాడు హెడ్ గురూస్తా.

“మామగారా?” శ్రీపతి మృగ్యలో అడిగేడు.

“ఓహో! ఆ సంగతి మీకు తెలియదు కాబోలు” అంటూనే వివరాలు చెప్పేడు. అంచనా విసువాయేరు.

“వీలైతే మీరు పెద్దదొర చెప్పి పడేస్తే నాల్గు చివాట్లు వేస్తాడు. దాంతోకాని తిక్క తిగడం! ఆ పనిచేస్తే వాడికి చాలా ఉపకారం చేసినవారవుతాడు.” క్యామలనమాటలు ముసుగులో పట్టిపోతే ప్రతీకారంగా, మిరపకాయ అయ్యేడు శ్రీపతి పెద్ద సలహాదాగాలా.

“అడమిటి? మొన్న మావాళ్ళూ, శ్రీపతి భార్య చూడానికి వెళదామనుకుంటే నిర్వృతికొంటుందా రావద్దని అనేసేడి. పెగా వాడలో కొస్త ముఖం చిట్టింపులు కన్పిస్తూనే వున్నాయి కూడాను” కుక్కు మోతుతనంలో తనను విరహస్వాలూ చెప్పకుండా, గాడిదచాకిరీ చేయించుకున్నాడన్న భావంతో రామరావు వేసేడు సమీక్ష.

“అంతపని జరిగిందా?” అన్న ఆశ్చర్యంలో మొగలోనే నుంచుండి పోయి దప్పులు ప్రారంభించేరు. అంగులో రికావాడి గంట కూడా వినిపించనేలేదు. “అయ్యా దారీ” వాడు అగునూనే వున్నాడు.

ఈ తిప్పకోని వాళ్ళు ఎంతవితగా వుంటాలో అన్న ఆశ్చర్యంతో, బెడ్డింగుమీదుగా వంగిమాచేడు వెంకట్రామయ్య. తల నెగపులు సూనం అనుకుంటూనే “యాజులుగారి ఇల్లు ఎక్కడండి? ఆయన ఆ ఆఫీసులో పనిచేస్తూ వుంటాడు!” అని అడిగేడు.

“అవరలో మూడో ఇల్లు” అని అనేసినా గుడ్డన్నీ గూబలో పెట్టుకుని, సతిమతమేయేడు శ్రీపతి. “ఎవరు చెప్పా?” అన్న మాపులు కళ్ళెడోడు వెనకాల వుండిపోయాయి. అగ్ని సర్వతం బద్ధలైపోతుందన్న ఉత్సాహం రామరావులోవుంటే, చింతమణి, ‘తను మళ్ళీ ఆఫీసులో పునఃప్రవేశానికి ఆయనే అండ, ఏం జరిగిందా’ అన్న తనతనా కన్పరిచేడు.

ఆయన మెట్టు ఎక్కేడు. అంతకకూ వెనుక మాపులు చిల్లులు పొడిచే, ముందుకు నాగేయి మనం ఇక్కడ వుండడం మంచిదికాదని.

ఎవరూ అనుకున్న సంశయం, ఊగిసలాడితే, పులుకు పులుకు ఓసారి చూచి, అనమాలక తేసి, ఒక్క గంతులో క్యామలా. కస్తూరి “నాన్నా” వచ్చేవా అనేసి చెకోపేడా గుగిసేరు. మొఖాలు పొంగిపోయి నవ్వుల మడుగులే అయ్యాయి.

స్తబ్ధ అయిన యాజుల్ని లేపిపట్టుగా “ఏరు మానాన్నగారు” అంది క్యామల

“మరి ఆయనెవరే?”

“ఆయన యాజులుగారు. ఆఫీసులో ఉన్నాం. ఎంతో మంచివారు నాన్నా. ఇన్నాళ్ళూ ఇక్కడే వుండిపోయేం.”

చిరువ్వు నవ్వి నా “ఏం అబ్బాయి! ఏదో వచ్చినపని ఘంటలోచేసి పంపెయ్యక ఆపెళ్ళి అనవలసిన పిల్లల్ని ఇలా గోజులతరబడి అట్టేపెట్టేసే ఏమవుతుందో తెలియదయ్యా! ఎప్పుడు ఇల్లు దలనివాడిని కదిలించేవు కదా! రెప్పొద్దున్న ఇదే ఒట్టబయలుఅయితే ఇంకొకడు పెళ్ళి చేసుకుంటాడయ్యా!” అని నిలబెట్టి నట్లు అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

‘ఇద్దరి అభాంశం రా బాబూ’ అంటూనే దోషిన్యం వహించేడు యాజులు. ఏం చెప్పాలి జవాబు తెలియనేలేదు.

“అలా బెలంకొట్టిన రాయిలా మొఖం వంచుకుంటా వేమయ్యా! మాట్లాడవో?”

వాళ్ళిద్దరూ కిలకిలమంటుంటే శ్రీపులుతోడేసి నట్లయి కళ్ళు మూసుకున్నాడు. ముందుగా యాజులు మామగారు, బొద్దుమీసాలు, ఆవెనుక అత్తగారువచ్చి నుంచున్నట్లే గుర్తులేదు యాజుల్ని. చీకట్లో ఏదో

యమపాళిం లాక్కు వెళ్తున్నట్లే అయితే, కణతమి
దుగా చేతో కళ్ళి చాచుకున్నాడు. చూపులోనే చిరు
నవ్వులు వెళ్ళాయి. కన్నారి అమ్మపాదివిలో కొత్త పెల్లి
కూతురే అయ్యింది.

“యాజులు గారూ!” వీధిలో బూట్లు చప్పుడు.
తలెత్తేడు. ఎదురుగావున్న వ్యక్తులు, మొఖాల్లో
నవ్వులూ, ఆవిడ గునుపులు, శ్యామల పొట్టపువ్వు,
పై ప్రాజాలు పైనే ఎగిరిపోయేయి యాజుల్లా.
లేవనేలేకపోయేడు, రాళ్ళవర్షం!

వచ్చిన సబ్ ఇన్ స్పెక్టరుకు, ఆ వెనుకాలవున్న
సీతారామరావుగార్ని, ఎవరూ ఏం చెప్పనక్కర్లేనట్లే
అర్థం అయిపోయింది. మొఖాలు పులకితం అయిపోతే,
సీతారామరావు పదిరూపాయల కాగితం బంట్లోతు
చేతులో పెడుతూనే “నిముషాలమీద మిఠాయి తీసు
కుర” అని పురమాయించేసేడు.

ఎదురుగా వెంకట్రామయ్య వెళ్తుతూ “రండి
బావగారూ!” అన్న ఆహ్వానమూ పంపేడు. సీతా
రామరావుగారికి.

కంగారుపడతూ, ఏం చెయ్యాలో తెలియక,
లేవాలని, కూర్చోనాలని, చేతులుఎత్తి నమస్కారం
పెట్టాలని, మర్యాదా చెయ్యాలని ఊగింపుల్లో,
ఉయ్యాలే అయ్యింది యాజులుమనస్సు.

అందరూ కూర్చునే వుండిపోయేగా, సంతోషం
పట్టేక మిఠాయి వచ్చేసింది అంచెమీద.

“అమ్మాయి కన్నారి! ఇల్లారా!” అనేసేడు
వెంకట్రామయ్య.

పొటం రిప్పుతూ, సిగేతనైన కన్నాకి అందిస్తూ,
“అయినోట్లో పెట్టవమ్మ!” అన్నాడు సీతారామ
రావుగారు.

అందరినోళ్ళూ తీపే అయిపోనే, పెదిమిలకు
అంటవ పంచదార తీసిల్లేంచి యాజులు గతం
ప్రస్తుతాలమధ్య ఊగిపోయి, అంటం ఎక్కేనూ నే,
బాబుగారి చేతులోంచే మిఠాయి అంగుకుంటూ నవ్వుల
పువ్వులైన కన్నారిలోట్లో “ఎంతనాటకం ఆడేవు”
అన్న కసిలో కుక్కేసేడు.

అందరి మొహాలూ ఓసారి పూర్ణిమలే అయి
పోయేయి; నెమలికళ్ళేకూడాను.

“ఏమిండి! అసలు బావగారూ! ఇప్పుడేనా
టి. వి. నెక్స్ అంటే అర్థం అయ్యిందా?” శ్యామల.

అందరికీగూ మిఠమిలలాడి, తెల్లబోయేయి.

“టర్మరిక్-నెర్మిలాన్ నెక్లెండి”

ముందుగా థర్మో డైజిమిక్స్ అనుకున్నాడు.
కాని తర్వాతే ఏమిటో తెలియక బుగ్గోక్కున్నాడు.
వేలకు వేలు కేసులోతీర్పుచెప్పిన సీతారామరావు గారు,
దోమల్ని నిర్దోషులన్న నిరూపణలో అందెవేసిన చెయ్యి
వెంకట్రామయ్యగారు, మీసాలమీద నిమ్మపండు నిల

బడేటట్లు వంపులు దిద్దడంచేతైన రాజుగారు, ఒక్క
రేమిటి అందరూ మొఖమొఖాలు చాచుకున్నారు.

“ఇంకా తెలియలేదా? ఇంగ్లీషులో పసుపు
కుంకుమా హారం అంటే మంగళనూతనం కాదుటండి
స్ట్రీకి” అనేసే చప్పట్లు కొట్టేసింది శ్యామల.

* * * * *
పెద్ద కాగమేఖాలు, ఈదురుగాలి, ఫెళ్ళ ఫెళ్ళలో
ఉరుములూ మెగుపులూ ఉన్న ప్రకృతి ఒక్కసారిగా
పుచ్చపువ్వులూ విడిపోయినట్లే అయినై, యాజులు
విదో ప్రశాంతయామినీ ప్రసన్నతలోకే వెళ్ళేడు.

పెల్లెలు, బెడింగులు టాంగలాకి ఎక్కాయి.
మరచెంబులు చేతుల్లోనే ఊగేయి. బావమీద గౌర
వము చనువు, చేసిన అలరి అన్నీ కమ్ముకుంటే, ఈ
పిచ్చిబావను ఎల్లా వదిలిపెట్టి వెళ్ళడం అన్న ఆవేదన
పొంగింది శ్యామలలో. ఈ నాకు అర్థం అయిన
అక్కయ్య లోతుగుండెలు ప్రక్కగా స్వరమేళం
చేస్తే, ధైర్యంతోనే “బావా! వెళ్ళిరానా?” అంది. వివి
ఎల్లావున్నా కంకం గుద్దం అయ్యింది.

ఒక్కకోలేని శూన్యంలో ఇద్దరూ కట్టాళ్ళే
అయ్యేరు గుమ్మందగ్గర. అప్రమత్తుంగా, ఆలోకా
ల్లోని పిలుపులు మేగువు లెతే, కళ్ళూ చెమ్మగిల్లేయి,
కుర్చీలోనే జేరి పడిపోయేడు.

ఇప్పుడు, ఈ మారిన గోజులో, ఆగోజు జ్ఞాపకం
వచ్చింది. అప్పుడూ తను అదే కుర్చీలో కూర్చు
న్నాడు, రెండేం హార్వెస్టు పుటలు తిరిగేస్తూనే.
గుమ్మంలో కాలెటినప్పుడు అల్లాగే నుంచునీ ఉండి
పోతే, గుండెలు కొట్టుకున్నాయి. కిలంపులు.....

“ఇని భిలానా సోమయాజులు గారి ఇలేవండి. లోప
ల్కిరండి, కూర్చోండి, కాఫీ తాగుతారా? చక్క
పొడి ఇమ్మన్నారా?” అన్నాడు యాజులు.

“అల్లాగ అంకి” తిరుపులు మూస్తూనే “నేను
భిలానా వారి అమ్మాయివండి. పేగు కన్నారి. పందో
మ్మిది వంగల విభేలో శ్రీ సోమయాజులు గారు నమ్మ
వెళ్ళి చేసుకున్నాడు...కాని...”

“లెంపలు వేసుకుంటున్నా” అన్న రెండు
ఎత్తిన చేతులూ మెల్లొకే సరించుకుంటూ, కాగితో
గువ్వపిట్టె అయిపోయి కుకకువలాడింది కన్నారి. విడిచి
వేసుకున్న వతున్న పెదిమల్ని అందిచ్చేసింది యాజుల్కి.

. అంతే! కొమ్మకొమ్మకో సన్నాయే అయ్యింది.

* * * * *
తర్వాత ఎప్పుడో కన్నారే అంది—“ఆ నరసా
రావు పేట అమ్మాయి ఎవరో కాదు. మీ చింతామణి
భార్య.” అంటే, గొంతుక బిగుసుకున్నంత పని
అయింది యాజుల్లా. పతివ్రతఅని చెయ్యి తీవ్రమస్క
రించిన గోజులు వుంటే, మళ్ళీ “రెండేం హార్వెస్టు”
పుటలు తిప్పునేలేదు యాజులు.

తంత్రశాస్త్ర రహస్యాలు

శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి

[డిశంబరు నందిక తరువాయి]

పూజలలో కూడా దేవునితో పాటు దేవిని వుంచి పూజించాలి. శివశక్తుల సంమేళనం వల్లనే ఘనసిద్ధి దొరుకుతుంది. ఇందువల్ల పార్వతి పరమేశ్వరులు, లక్ష్మీనారాయణులు అను దంపతులను కలిపి పూజించుట జగత్తుకుం. పూజలలో బ్రహ్మచారులకు కూడా శక్తిని చేర్చుట తంత్రకారులు. అస్థితి బ్రహ్మచారి హనుమంతుడు; ఈయనకు సువర్చలను శక్తిని చేర్చుట. బుద్ధుని పూజలో కూడా ఇట్లే తంత్ర వేత్తలు ఎర్పరచారు. ప్రజ్ఞాపారిమిత బుద్ధుని శక్తిగా పక్కన చేర్చి పూజించారు. ఇతరులను ఇట్లే. శక్తి యను స్వభావస్కృత వుంటేనే పూజార్హుడని తంత్రశాస్త్ర సిద్ధాంతము. ఇది బహిః పూజ. అంతః పూజ చేయువారు కుండలినీకాంతను 'శివునితో' చేర్చి పూజిస్తారు. శివశక్తులను కలిపి పూజించుటే కళ్యాణం. భగవంతునికి పెళ్ళీమిలుంటారు. కాని తంత్రశాస్త్ర రీత్యా శక్తిశివుల సమ్మేళనములేనిది కామ్యములనే ఫలములు పుట్టవు. శివశక్తుల సంయోగమే శ్రీ చక్రం. ఈ చక్రకమ్యంలో బిందువైన బిజంనుండి సమస్త లోకాలు, భూతాలు పుట్టినవి. కనుక శ్రీ చక్రము సమస్తకామిత ఫలదం. ఆదియందు పరమేశ్వరుడు ఒక్కొక్క కామ్యము నకు ఒక్కొక్క తంత్రశాస్త్రం చొప్పున 64 తంత్రశాస్త్రములను చెప్పాడు. కామ్యము లన్నిటిని పొందుటకు 64 తంత్రములను పూజించవలసినవి. ఇది కష్టమైన కార్యం. కనుక పరమేశ్వరుని సులభమార్గం చూపించ మని ప్రార్థించారు. దీని పర్యవసానంగా పరమేశ్వరుడు శ్రీ విద్యోపాసనను ప్రసాదించాడు. త్రిపురసుందరి, శ్రీ చక్రము, శ్రీ విద్యామంత్ర ఉపాసనలే శ్రీ విద్యోపాసన. దీనివల్ల సమస్త కామ్యములు ఫలించును. శ్రీ విద్యోపాసనలో 12 సంప్రదాయము లున్నవి.

శ్రీ చక్రము, సహస్రారకమలము ఒకటే. బహిః పూజలకు శ్రీయంత్రమును వుంచి పూజిస్తారు. అంతః పూజలకు సహస్రారపద్మం. దీనిలోని బిందువునుండే పంచభూతాలు, సమస్తం పుట్టినవి. అంతః పూజలో

త్రిపురసుందరీదేవిని, సహస్రారకమలంలోవున్న సుధా సింధువులో ఆరాధిస్తారు. దీని విశేషమే ఈ వ్యాసారంభంలోవున్న "సుధాసింధో ర్మధ్యే" అన్న శ్లోకము. దీని అర్థం ఇది. అమృతసముద్రం మధ్యలో మణిద్వీపం వుంది. మణిద్వీపంలో కల్పకోద్యానము. దానిలో నీహాపవనం వుంది. దీనిమధ్య చింతామణివృక్షం వుంది. దీనిలో మంచుమీద పంచబ్రహ్మకారంలోవున్న రత్న సింహాసనంమీద, పరమశివుని పర్యంకంమీద చిదానందలహరి శ్రీ దేవి వున్నది. ఈదేవియే మంత్ర, యంత్ర, యోగముల ఆరాధ్యశక్తి. ఈమెనుగురించి దేవీభాగవతము, మార్కండేయాదిపురాణములలో రీతితోపాఖ్యానములలో వ్రాయబడివుంది. ఈదేవినిగురించి వ్రాయబడ ఆంధ్రలలితోపాఖ్యానంలోని కథను క్లుప్తంగా మనవిచేస్తాను. 'భర్తృహట ధిక్కరించి పార్వతీదేవి తండ్రి దళునియజ్ఞంబద్దకు వెళ్లింది. తండ్రి ఈమెను తిరస్కరించగా యోగాగ్నిచేతి భస్మమైంది. దేవి పద్మాసనంలో కూర్చుని, ప్రాణములను బంధించి, మూలాధార చిద్యస్మిని నెగయించి, వాసాగ్రనయ నయై చిదగ్నిని ప్రజ్వలంపచేసింది. ఈ అగ్ని ఆమె శరీరాన్ని భస్మరాసికూడా లేకుండా దహింపచేసింది. చిదగ్ని ఆటం అగ్ని ఒకటే అయివుండవచ్చు. పార్వతీదేవి పర్యతరాజుకు కూతురుగా పుట్టింది. వారులవారు పర్యతరాజువద్దకువచ్చి "నీ తనయ చతుర్దశ జగన్మాతయైన పరమేశ్వరి. ఈమె లక్ష్మీ, బుద్ధి, ధాతి, ఆత్మ విద్య, గుహ్యవిద్య, పాపఘ్న" అని చెప్పాడు. ఈమెను పరమేశ్వరునికి భార్యగా చెయ్యలెనని, పరమేశ్వరుని వద్ద వుంచాడు. పరమేశ్వరుడు మహాతపస్సులో వుండి కన్ను తెరిచిచూడలేదు. ఇంద్రుడు మన్మథుని బ్రతిమలాడాడు. అప్పుడు తనమిత్రుడు వసంతుని, సేనాని చంద్రుని వెంటబెట్టుకుని వెళ్లాడు. ఈశ్వరునిమీద కామబాణం ప్రయోగించాడు. నిర్వికల్పసమాధిలో వున్న ఈశ్వరుని మనస్సు చలించి, కళ్ళుతెరిచి చూచాడు. నేత్రాగ్నివల్ల మన్మథుడు భస్మమై

నాడు. ఈ భస్మం నండి భండానుగుడు పుట్టి లోకాలను హింసించిన నారంభించాడు. మన్మథుడు లే పోయినందున, ప్రపంచము రసహీనమైంది. ఆఖికి చెల్లు కూడా పుష్పించు లేదు. పశుపక్షిమానవసృష్టి అగింది. అప్పుడు ప్రపంచోత్పత్తి అగు టాకటి, భండానుగు బాధ నివారించబడినపని ఒకటి వచ్చింది. ఇందుకు ఆది శంభుడు సహాయజ్ఞం చేశాడు. అందులో శేవతలను, త్రిమూర్తులను వేల్చాడు. ఆ అగ్నికుండం నుండి శ్రీ త్రిపుసుందరి లలితా శేవి ఆవిర్భవించింది. ఈ జగజ్జనని సృష్టిని మళ్ళీ సేసింది. భండానుగునితో ఘోరంగా పోరి చంపి, ప్రపంచబాధ నివారించింది. యుద్ధంలో రాక్షసులు అడసేసమీద తృపాజ్వలం ఉపయోగించాడు. నేటి విషనాయువులనలె. అడసేయుద్ధం చేయలేకపోగా సురాసింధువు వచ్చి వీరందరికీ ఉత్సాహ శక్తుల నిచ్చింది. దీనికి ప్రత్యుపకారం సురను మంత్ర పూతంగా యజ్ఞములందు త్రాగిన సిద్ధిపొందుగునీ, దత్తాత్రేయులు, పరశురాముడు. భాగ్యవుడు సురను త్రాగడరని నెలవిచ్చింది. భండానుగుడు గర్భవిఫలం చేయుటకు కల్పిని పుటించాడు. కల్కి శస్త్రం వేయగా ఆ కత్తిన సాయకమున నాంధ్రులు, పుండులు కలిగారు. ఈ యుద్ధము శూన్యపురంలో జరిగింది. యుద్ధంలో ఈ పురమూ భస్మానుగుదూ భస్మమైనారు. ఈ కథవిన్న సుభద్రపదం. అణిమాదిసిద్ధిప్రదం. ఇక్కడ మహాపద్మావీ పర్ణవ చెప్పబడ్డది. మహాపద్మావీలో తీరక పద్మాలున్నవి. ఇక్కడ శక్తులు సురనుసేరించి చింతమణి నివాసులకు అణిమాదిశక్తుల నిచ్చును విహరింతురు. చింతమణిగృహంలో కొన్ని చక్రాలున్నవి. లలితాంబ యోగినీ చక్రదేవి పంక్తియందు తోమ్మిదవ సంఖ్య. దానిమీద నానాంతరను నే స్థానం వుంది. అందు యోగప్రవర్తకులైన బాదాహ్వయులు, మంత్ర గురువులై, పర్యవీక్ష్యానిలయులై వున్నారు. లోక రక్షణార్థం పాదుకాత్మకులగు అనేకులు పుటించబడిరి. ఇక్కడ వెయ్యిసూర్యులపకౌశింగల బిందుపీఠం వుంది. ఇదే శ్రీపీఠం. దీనిని మహాపీఠమనీ, విద్యాఖ్య పీఠమని, ఆనందపీఠమని అంటారు. ఇందు సహశివుడు మంచఫలకాకారంగా ఉన్నాడు.

“అతనియుత్సంగమున జెనవారు నరులు
సూర్యపాటలకుచి సహాపాదశబ్ద
సూత్ర యావన దర్పిత సూపుతాది
సకలభూషణ భూషిత సకలవినుత.

ఆయంబయే సకలజనని లలితాహ్వయంబున నలరు... వేద వినుతయై చెలగు. దేనిని వక్త్రాణింప వాక్కులు. సిద్ధపడుచుండు. శ్రీదేవి శ్రీనగరమును పాలించుచు, భక్తుని భీషములనిచ్చును. శ్రీపురములో నున్న ట్రినాకారము లను కట్టించి శేవికి సమర్పించిన పరమగతి పొందుగురు. ఈ మంత్రజపము సకలకృమ్యముల నిచ్చును. కివిత్వము నంగు సృటికోపల నిర్మలాకారిగు ధనలాభంబున సువర్ణభగను, మూలాధారాది బ్రహ్మపర్యంతము ఎవరు అంబికను జ్వలన్మాణిక్యదీపమువలె ధ్యానింతునో వారఖిల సిద్ధులపొందుగురు. అంబ మంత్రము గుగువుచే పొందినవారు వారి శంశములోని వాంతా తరింతురు. ఇది గుప్త మంత్రము. వేదబాహ్యులకు, కుటిలులకు, ఉచ్చిష్టులకు, ఉగ్రకర్మపరామణులకు, కాముకులకు, చార్యాకులకు, ఆర్యదూషకులకు, అంబికామంత్రము లభించగు. ఒకవేళ లభించినను కామితార్థముకాదు. దారుణ సర్పమువలె భీతి పుటించును.” లలితోపాఖ్యానంలో వున్న ఈకథకు, యగ్రతంలోవున్న శ్రీచక్రమునకు, శ్రీవిద్యకు, సహస్రారంలోవున్న సుధాసింధువుకు ఏకసంబంధం వుంది. అన్నీ ఒక్కదాని రూపములే, కొన్ని స్థూలరూపాలు, కొన్ని సూక్ష్మరూపాలు. మంత్రము శిబ్దం నుండి, శిబ్దము ఆలోచన నుండి పుట్టినవి. నేటిపాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు ఆలోచనవల్ల తరంగములు జైలు సేరి, రూపము వర్ణము తాల్చునని చెప్పుకున్నారు. శిబ్దమునల్ల తరంగములు జైలు సేరును. ఈ తరంగములు చక్రకారంగా వుండును. ఆయాశిబ్దమునుబట్టి, ఆ చక్రకారమునకు దశములు ఏర్పడును. మంత్రోచ్చారణవల్ల శరీరములో, నూక్కువాడీహుట మందు కొన్ని స్పందనములు కలిగి అవి చక్రరూపం తాల్చును. వీటికి రాగు, ఆకారము, తత్వము లున్నవి. చైతన్యరూపంపొందిన ఈ నూక్కుచక్రములు, విశ్వ ప్రాణమును ఆకర్షించి శక్తికంతము లగును. ఈవిధంగా శిబ్దసమూహమైన మంత్రము చైతన్యవంతమై సిద్ధిప్రదమాను.

మానవుని వెన్నెముకలో నూక్కురూపంగా సుషుమ్నయనే నాడి వున్నది. ఇది నిటారుగా వుంది. ఇదే క్రిందిమానసికశక్తులను, ఉన్నత మానసికశక్తులతో కలుపువాడి. దీనిలో ఎదుచక్రము లున్నవి. క్రింది అయిదుచక్రములకు అయిదుభూతములు, ఆభూతసంబంధమైన ఆక్షరములు, ఆకారములు, దేవతలు, దాహనములు బీజాక్షరములున్నవి. మొదటిదైన ఆకాశము

తంత్రకావ్య రహస్యాలు

భూతంగల చక్రం కంఠందగ్గర గుఱుమ్మ నాశయించు న్నది అక్షరములలో అచ్చులు పదానములు. ౨౨ మొదలైన అచ్చు అక్షరము లన్ని ఈచక్రంలో వున్నవి. ఈ చక్రమును విశుద్ధచక్రమంటారు. ఆకాశతత్త్వం తర్వాతి ద్విననాయుతిత్వ విశుద్ధచక్రం క్రిందవున్న అనాహత చక్రంగావుంది. హల్లులలో మొదటిదైనక అక్షరము మొదలుకొని ద వరకు ఈచక్రంలో వున్నవి. దీని తర్వాత అగ్ని భూతంగల హణిపురచక్రంవుంది. దీనిలో పై చక్రంలోని పన్నెండు అక్షరముల తర్వాత అక్షర మైన ధ నుండి ఘవరకు 10 అక్షరములు ఇంగున్నవి. దీనిక్రిందవున్న స్వాధిష్ఠానచక్రంలో జలభూతమూ, బహుండిల వరకు ఆరు అక్షరములిందున్నవి. అన్నిటిలో క్రిందివున్న మూలాధారచక్రంలో పృథివి భూతమూ, వ నుండి స వరకు అక్షరము లున్నవి. విశుద్ధచక్రంపైన భూస్థానంవద్ద ఆగ్నేయచక్రంవుంది. ఇందులో మనస్తత్త్వం, బ్రహ్మబీజాక్షరములైన హ. తులు రంక అక్షరము లున్నవి. ఈ రంక అక్షరములతో అక్షర సంఖ్య 50 అవును. 20 x 50 వెయ్యి యాను. వెయ్యి అక్షరములు పై చక్రమైన సహస్రాంశంలోవున్నవి. మనము ఏ అక్షరమును పఠికిన, ఆ అక్షరమునకు సంబంధించిన చక్రంలో, దానికి సంబంధించిన శక్తిపుట్టును. మన నమునల్ల తరింపచేయునది మంత్రము. మననమునల్ల నిద్రిస్తున్న శక్తి చైతన్యవంతి మారు. నిద్రించేవానిని వ్రాపిమేల్కొల్పుటవంటిది మంత్రజపం. ఊది అగ్నిని ప్రజ్వలింపచేయుటవంటిది మంత్రజపం. మంత్రశక్తి బల, మూలాధారంలో నిద్రిస్తున్న కుండలినీశక్తి మేల్కొలుగును.

మంత్రమునకు ఆంగము లున్నవి. ఋషి, ఛందస్సు, బీజం, శక్తి, కిలకం. బీజమంత్రంగల మంత్రమునకు విశేషశక్తి ఒకగుఱుడును. మంత్రం గుగువునల పొందాలి. సాధకునికి మంత్రం సరిపోవునో లేదో చూడాలి. మంత్రాలు నాలుగు విధాలు. అవి (1) సిద్ధ, (2) సాధ్య, (3) సుసిద్ధ (4) అరి. కొన్ని మంత్రములు సేవకునిగల సేవచేయును. కొన్ని శ్రేణుని వలె అపకౌగించేయును. కనుక సాధకునికి తగిన మంత్రాన్ని గుగువు పూర్తి గుగువు మంత్రాన్ని చెప్పునప్పుడు శిష్యుని నెత్తిమీద తన హస్తం వుంచి ఆ మంత్రమును 108 సార్లు జపించాలి. అప్పుడు మంత్రం చైతన్యవంతి మారుతుంది. తర్వాత ఆ మంత్రమును గుగువు శిష్యుని చెవిలో చెప్పును. తర్వాత శిష్యునిచేత ఆ మంత్ర

మును చెప్పించును. మంత్రం జపించకమునుపు అంగ న్యాసకర న్యాసము చేసికోవాలి. ఇది ఆ మంత్రదేవతను తివశిరీరావయములమీద వుంచుకొనుట. మంత్రంవల్ల ఆ మంత్రదేవత అతని శరీరమంగు ఏర్పడును. అప్పుడు అతనిది దేవతాశరీరమారు. మంత్రాలు అనేకములు.

బీజాక్షరములూ చాలా వున్నవి. ఓంకారము వేదబీజాక్షరము. హ్రీం తంత్ర బీజాక్షరము. ఒక్కో దేవతకు ఒక్కో బీజాక్షరమున్నది. హ్రీం గాయాత్రీజం. క్రిం క్షీబీజం, క్రిం కాళీబీజం, హంకుర్చీబీజం, హుం (కవచ) వర్కబీజం, ఘం అస్త్రబీజం, రాం అగ్నిబీజం, ఎం యోనిబీజం, క్లీం కామబీజం, శ్రీం బంధుబీజం, విం సరస్వతీబీజం. కొన్ని దేవతామంత్రం లలో మొదటిఅక్షరం బీజాక్షరమౌతుంది గణేశదేవతా మంత్రంలో గ, గురాదేవతకు దం బీజాక్షరాలు. ఏ దేవత బీజాక్షరమును జపిస్తే, ఆ దేవత ప్రత్యక్షమై, ఆమెకు సంబంధించిన కార్యమిచ్చును. ప్రతి దేవత లోను బ్రహ్మశివమేవుంది కనుక ఏ దేవతను జపించినా బ్రహ్మజ్ఞానం కలుగుతుంది. ఇదే ఏకాంశంలో సేవించినా నాకే చెందుతుందన్నాడు కృష్ణభగవానుడు. గాయత్రి బ్రహ్మశక్తి—వేద గాయత్రిని శూద్రులు స్త్రీలు చెప్పుకోకూడదు. కాని తంత్ర గాయత్రిని చెప్పుకోవచ్చు. “పరమేశ్వరాయ, విద్యమే, పరతత్వాయ, ధీమహి, తన్నోబ్రహ్మపరబ్రహ్మ” ఇది తంత్ర గాయత్రి. అదిగా ఆపరమేశ్వరుని తెలిసికొంగుముగాక, ఆ పాతత్వాన్ని ధ్యానింతుముగాక, ఆ బ్రహ్మ మనసునుంచి మార్చున నడపునుగాక?

శ్రీతుపో విశ్రుదో మాదావసరంలేకుండా, అందరూ చెప్పుకోతగ్గమంత్రం వకటివుంది. “ఓం సన్ని దేకం బ్రహ్మ” గుగువుచే చెప్పుకోబడప్పుడే మంత్రం ఫలప్రసమాతుంది.

యోగము

సంసారపాశమునకు మాయకన్న ఒలమైందిలేదు. పాశవిచ్ఛేదమునకు యోగముకన్న శక్తివంతిమొది ఇంకొకటిలేదు. అహంకారంకన్న శ్రీతువులేదు. జ్ఞానం కన్న పరమవిశుద్ధమేదు. మనస్సును మరిచి అర్థం చేసుకొంటే యోగము అర్థం చేసుకున్నట్లే పంచీరణం ప్రకారము ఆత్మసంగం, వాయువుసంగం కలియగా మఃస్సు ఏర్పడుతుంది. ఆత్మ అనగా జ్ఞానము. వాయువనగా స్పందనము, తరంగము. కదలిక, జ్ఞానంతో స్పందనం కలవగానే, స్థిమితంపోతుంది. వాయురూపమైన

స్పందనమును తీసివేయగా స్థిరత్వం పొందినజ్ఞానం మిగులుతుంది. దీనినే పాతంజల యోగసూత్రం "యోగశ్చిత్తవృత్తినిరోధః" అని చెప్తుంది. చిత్తవృత్తి నిరోధమే యోగము. వృత్తులే వాయులక్షణమైనస్పందనం. దీనిని తీరిగించుట యోగం. ఇది రాజయోగము. యోగము యుజ్ అనే ధాతువునుండి వుట్టింది. యుజ్ అనగా కలుపుట. జీవిని బ్రహ్మతో కలుపుటే యోగము. ఇదే తంత్రసాగనల పరమలక్ష్యం. ఇందుకు తంత్రకారులు హతయోగంతో ప్రారంభించి, రాజయోగంతో గమ్యం చేశారు.

హతయోగంలో యోగమునకు వేరే అర్థం చెప్తారు. సూర్యచంద్రులను, ప్రాణాపానమును, శివశక్తులను కలుపుటే హతయోగము. దీనిని ఘటయోగమనీ అంటారు. హతంచే తనిడ్డినిపొందు యోగ మిది. జ్ఞానవాళివ్వం దీనిని వస్తుకొడు. వాసనాక్షయంవల్లనే సిద్ధి పొందాలంటుంది. అందరికీ మనస్సు సాగ్యంకాదు. కనుక శరీరంనుండి ప్రారంభించాలంటారు కొందరు. శరీర, ప్రాణ, మనస్సులను శుద్ధిచేసి, ఒక్కత్రాటిమీద నడుపుటే హతయోగము. హతయోగిని వామాచారి, పీఠాచారి అంటారు. ఇందులో వజ్రోలికంటి వామాచారసాధనలున్నవి. జీతేంద్రియుడైన తర్వాత పీఠుడై, ఈయోగమును సాధించ అర్హుడౌను. హతయోగంలో అత్యశ్చిర్యములైన శీఘ్రఫలప్రదములైన సాధనలున్నవి. యమనియమాలతో ఆసనప్రాణాయామాలను బహిష్కరించుటారు. పీటికితోడు హతయోగం మల్కర్మలను చేర్చింది. అవి ధౌతి, నాలి, ఉధ్యోగ, నేతి, కపాలభీతి, త్రాటకములు. నేడు కనిపెట్టిన ఎనిమిది సాధనల వంటివి. ఎనిమిదిబాల్సలేకనే, పేగులను, ఉపిరితిత్తులను, నోరు, ముక్కులను, శుభ్రం చేయు సాధన లివి. ఇవి ఆసనప్రాణాయామములు చాలా ఆరోగ్యప్రదములు. త్రాటకంనుంచి మనవిచేసిన యడల ఈ సాధన లెట్టిగొప్పవో తెలుస్తుంది త్రాటకంలో నాసికాగ్రం మీద కన్నార్పకుండా చూచుట ఒకవిధానం. మనశ్చలనానికి వాయువు కారణమన్నాం నాసికాగ్రదృష్టి కొద్దిగోజులు గురువు సహాయంతో సాధనచేసిన సులభంగా కుదురును. నాసికాగ్రమును ఏకాగ్రంగా చూచుటవల్ల ముక్కు వెంట జగురువాయు సంచారం కొద్ది, కొద్దిగా, ఆకుతూ, చివరకు పూర్తిగా ఆగును. మనస్సు కోతివలే బహుచందలమైంది. ఈ నాసికాగ్రదృష్టివల్ల మెదడు మొద్దుబారి, మనస్సు

నశిస్తుంది. ఈ విధంగా రెండుపనులు సేరవేయను. ఈ సాధనచేసేయెడల కళ్లద్దముల అవసరం లేదని గట్టిగా చెప్పవచ్చు. వాయువు, మనస్సు చూపుకు దగ్గర సంబంధంకలవి. పీటిలో విడి ఆగినా, తర్వాతవి ఆగును. దీని పర్యవసానం సమాధిసిద్ధి. భగవద్గీతలో సాధననుగురించి నాసికాగ్రదృష్టి వక్కలే చెప్పబడ్డది. ఎంత వెతికినా, హృదయం నాయంగుంచి నాసికాగ్రం చూడమన్నాడు. ఇదే శాంధవి. రమణమహా ఋషి ప్రియమైన సాధన. ఇటువంటి అశ్చర్యకరమైన ఉపాయాలు చాలా వున్నవి.

హతయోగంలో ప్రాణాయామంవల్ల కుండలినీ శక్తిని మేల్కొల్పు సాధనముఖ్యం. కుండలినీయే సరస్వతియైన శబ్దశక్తి. శబ్దములు ఈమెయందున్నవి. ప్రాణము ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసలు ఈమెవల్ల జగురుతున్నవి. ఈమెబ్రహ్మశక్తి. ఈమె త్రిపురసుందరీదేవి. సుషుమ్న పక్కలను సూర్యచంద్రవాడులున్నవి. ఈ యాడునాడులే త్రిపురములు. కుండలినీ అగ్నిశక్తి. లలితోపాఖ్యానంలో శంభుడుచేసిన మహాయజ్ఞంలోని అగ్నికుండంనండి లలితాత్రిపురసుందరీదేవి వుట్టించని పైన మనవిచేశాను. ఆమె ఈమె. ఇట్లే కుండలినీ అగ్నికుండంలో వుట్టింది. ఈమె మంత్రంలో ఇట్లుంది. "మహాకుండలినీ జాత జాతవేదన మండలం" అగ్నికుండలంలోవుట్టింది కుండలినీ శక్తి. అనగా బైటి శ్రీవిద్యలోని లలితాత్రిపురసుందరీ ఈ కుండలినీదేవి ఈమెను ప్రాణాయామంవల్ల, ఇంకా కొన్ని సాధనల వల్ల మేల్కొల్పి సహస్రారంలో వున్న పరమేశ్వరునితో కలుపుటే జీవబ్రహ్మకృత్యం.

తంత్రశాస్త్రకారులు నాడులకు అధికప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. సూర్యచంద్రనాడులు కాలమును తెలుపునాడులు. సుషుమ్నకాలం మించునది. యోగి శక్తిమంతుడు. అతనికి కర్మను మార్చగల శక్తి వుంది. ఇందుకు నాడీజ్ఞానమును ఎంతో వృద్ధిపరిచారు. ఒక్కోనాడి నడచునప్పుడు ఒక్కోకార్యం విజయమూని కనిపెట్టారు. ఇందుకు ఉదాహరణ జ్వరం వచ్చినప్పుడున్న నాడిని శ్రింకో నాడికి మార్చిన జ్వరం నయమౌతుంది. సూర్యనాడి ఆడుతుండగా భోంచేసిన సులభంగా జీర్ణమౌను. నాడులను వారివ్వు వచ్చినట్లు మార్చి కర్మఫలితాలను మార్చగలిగారు. భవిష్యత్తును కూడ నాడీసంచారము ననుసరించి గ్రహించగలరు. జ్ఞాని

తంత్రకావ్య రహస్యాలు

నాడిదలనం తెలిసికొని, మృత్యువును చెప్పకల్గ
తాడు. గర్భంలో వున్న శిశువు మగ ఆడ చెప్పగలడు.

నామానాగలు చేయు ప్రత్యేకపూజను చక్ర
పూజ అంటారు. స్త్రీ పుగమలు కలిసి చక్రకారంగా
కూర్చుండుటచే చక్రపూజన్నాడు. ఇంగుళాపీర్, గజ,
దేవ, మహాచక్రాల నే విభేదాలున్నవి. మధ్యముఖ్యులై
స్త్రీ పుగమ లిద్దరూ కూర్చుంటారు. వీరిని చక్రేశ్వరి
చక్రేశ్వరుడంటారు. వీరివద్ద కలశంలో సురను వుంచి,
కుంకుమ, పసుపు, పువ్వుగంధాక్షతలతో కలశమును
దేవిగా పూజిస్తారు. ఇక్కడ పూజాద్రవ్యముల నుంచు
తరు. దేవికి సమర్పించువాటిని పంచమకారములని,
కులద్రవ్యములని అంటారు. ఇవి పంచభూతాలకు
సంబంధించినవి ఈ ద్రవ్యప్రథమాక్షరములలో 'మ'
వున్నందున, పంచమకారములన్నాడు. మానవుడు పంచ
భూతాలతో చేయబడివున్నాడు. ఈ పంచభూతమును
దేవికి సమర్పించుట; తనను దేవికి సమర్పించు పూజ ఇది.
మత్స్యం, మాంసం, ముద్రి, వాధువు, మైధునాలు ఈ
ఐదు వీటిని మంత్రంతో పవిత్రం చేయండి దేవికి
అర్పించకూడదు. కామకోధాగలను పాశములో వున్న
పశ్వాచారి ఈ పూజకు అనర్హుడు. జీర్ణేడియుడైన
వీరాచారియే పూజకు అర్హుడు. ఈ పూజలో ఛండా
లుడు బ్రాహ్మణుడనే భేదంలేదు. ఇంగుళా శిక్కిగా
స్వభార్య ఉత్తమం. మహానిర్వాణతంత్రంలో ఈ పూజా
విశేషము చెప్పబడ్డది. ఇంగుళా సురవున్నదిగదా
యని త్రాగుడు ఒప్పుకోలేదు. ఇతరత్రా ఆత్రాగుడు
అలవాటున్నవారి ఆస్తిని రాజు సంగ్రహించవలెనని
మహానిర్వాణతంత్రం శాసించింది. ఆగమసారంగా
పంచమకారములనగా ఈక్రిందివాటిని చెప్పింది. సహ
స్రారంసుంజీ ప్రవహించు సుధయే మధువు, మానమే
మాంసం, ఇడాపింశ నాడులు మత్స్యము, యోగముడే
ముద్రి, కుంభలినీ కౌంతసు సహస్రారంగా శివునితో
చేర్చుట మైధునము. చక్రపూజకు అష్టమి, నమావాస్య,
పౌర్ణమి, శుక్లవారము, రాత్రివేళలు ముఖ్యం. కుండ
లినీ ఊర్ధ్వముఖియై సహస్రారంకు వెళ్లునప్పుడు, క్రింద
ఐదు చక్రాలలో వున్న పంచభూతాలను తను లయింప
చేసికొని పరమేశ్వరుని చేరును. దీని సంకేతమే పంచ
మకారపూజ. దేవికి అహం ఆను పంచభూతములను బలి
ఇచ్చుట ఇది.

గురుస్థానము

తంత్రకావ్యంలో ప్రధానకారణమైన మహా
లింగువు, అదినాథుడైనగురువు వున్నస్థానము చాలా

ముఖ్యం. (1) కనుక క్లుప్తంగా మనవిచేస్తాను. ఇది గుప్త
మైనది. అజ్ఞాచక్రంమీద ఒక గుప్తపదం ఉంది. దీనిని
మానవచక్రం అంటారు. దీనికి ఆరు దశములున్నవి. ఇవి
గునస్సుయొక్క ఆరు గుణములు అని ఇవి (1) బ్రహ్మానం,
(2) సృష్టిజ్ఞానం, (3) సూక్ష్మానం, (4) ఆహూతం
లబ్ధి, (5) రసోపభోగం, 6 స్వప్నం. ఈ చక్రం
చైతన్యం పొందినప్పుడు ఈ గుణములు వికసించి, దూగ
దగ్గనిమొదలైనవి కలుగుదీతాయి. ఈ చక్రంమీద ఇం
కొక గుప్తచక్రంవుంది. దీనిని సోమచక్రం అంటారు.
దీనికి షోడశకళలనబడు 16 దశములున్నవి. ఈదశముల
గుణము లివి (1) కృప, (2) మృగుత, (3) ధైర్య,
(4) వైరాగ్య, (5) సృతి, (6) సంపత్, (7) హాస్య,
(8) శామాంచ (9) విషయ, (10) వ్యాస, (11) సుస్థిర,
(12) గాంభీర్య, (13) ఉద్యమ (14) అక్షోభ,
(15) బౌద్ధార్య, (16) వికాగ్రితలు. 8 ఈ చక్రం
మీద ఆచారంలేని గృహమున్నది. దీనిని నిరాలంఘ్యురి
అంటారు. యోగులు ప్రకాశమానమైన ఈశ్వరుని సంద
ర్శించేస్థానం ఇదే. దీనిమీద వెలుగువలె ప్రకాశించే
ప్రణవమున్నది. ప్రణవంమీద తెల్లనిబాలచంద్రునివంటి
నాదంవుంది. నాదంమీద బిందు వున్నది. ఇక్కడ
తెల్లని పద్మంవుంది, ఇది 12 దళాలుకలిగి ఊర్ధ్వము
ఖియైవుంది. ఈ పద్మంమీద యోగులుకొంక్షించే
ముఖ్యాతిముఖ్యమైన సుధాసింధువుంది. దీనిమధ్య మణి
వలె, ధగధగాయమానంగా వెలిగే వణిదీప్తిపం వుంది.
దీనిమధ్య చింతామణివుంది. దానిమీద ఆ, క, ధలు గల
త్రికోణాకారం ప్రకాశమానమై వుంది. దీనిలో నాద
బిందువు ఉన్నది. వీటిపై పరమహంస వుంది. దీనిమీద
పాదుక యంచుకుని గురునాథుడు కూర్చుని ఉన్నాడు.
గురుధ్యానం చేయవలసిన చోటిదే. పాదుకలున్న పరహంస
యొక్క శరీరము జ్ఞానమాయ, రెక్కలు రెండు ఆగమ
నిగమములు, కాళ్ళురెండు శివశక్తులు, ముక్కుప్రణ
వం, కంఠం కళ్యు కైమకళలై వున్నవి. సహస్రారం
దగ్గరగా చంద్రుని 16 వ కలగల పద్మం వుంది. దీనిని
అమాకల అంటారు. ఇది అగ్నివలె శుద్ధంగాను, ఎర్రగాను
వుంది. దీనిముఖం అభోముఖం గావుంది. దీనిలో నూగ్య
నివలె వెలుగు నిర్వాణకల వుంది. ఇది వెంట్రుకలో
వెయ్యోవంతు సన్నంగా వుంది. ఇదే అంబరి ఇష్టదేవత.
నిర్వాణకలవద్ద పరమనిర్వాణకల వుంది. ఇది చాలా
నూత్నంగా, రవి ప్రభాసమానంగా వుంది. తత్వజ్ఞాన
మునకు జన్మభూమి ఇదే. దీనిమీద బిందు విసర్గ

లున్నవి. ఆనందమునకు మూలస్థానం ఇది. సహస్రారచక్రం బ్రహ్మరంధ్రంనండి ఆశోమఖమై వుంది. ఇది బ్రహ్మలోకస్థానం. ఇంగు పరమశివుడూ ఆన్యశక్తి ఉన్నాడు. ఇదే బ్రహ్మాండపిండంబయి నున్నా స్థానం. ఇదే సగుణబ్రహ్మవాచకశక్తి. ఇంగులో గుణాలు శక్తులు లోకాలున్నవి. పరమశివుడు ఆకాశరూపంలోవున్నాడు. పరమాత్మచీకటికి నూగుణ్యనిలా నెలుగు నిస్తున్నాడు. క్రిందచక్రాల్లో వున్న లోకాలు అక్షరములు. భూతములు ఇక్కడ ఆన్యక్షరూపంలోవున్నవి. శైవులు దీనిని శివస్థానమని, వైష్ణవులు పరమపురుష స్థానమని, శాక్తేయులు దేవీస్థానమని, సాంఖ్యులు ప్రకృతిపురుషస్థానం అని అంటారు. కొందరు దీనినే హరిహరస్థానమని, శక్తిస్థానమని, పరబ్రహ్మస్థానమని, పరమహంస్థానం అని, పరంబ్రోహ్మస్థానమని, కుల (శక్తి) స్థానమని, అకుల (శివ) స్థానమని అంటారు. సృష్టి మూలస్థాన మిదే. శ్రీచక్రంలోని బిందువిదే. యోగులు కోరు గుప్తభూమి ఇది. పైన లలితో పాఖ్యానంలో చెప్పిన మహాపద్మమే ఈ సహస్రారపద్మం.

గురుదీక్ష

మానవాకారంలో కనుపించే పరబ్రహ్మ గురువు; బ్రహ్మజ్ఞానస్వరూపి. ఇట్లే గురువు జ్ఞానస్వరూపి. ఇంగు వల్ల తంత్రశాస్త్రం గురువుకు అధికప్రాముఖ్యమిచ్చింది. గురువు శిష్యునకు దీక్ష ఇవ్వక పూర్వం తాను గురుత్వం పొందాలి. అసలు గురువు పైన వివరింపబడినట్లుగా సహస్రారకమలంలో పరిమేష్వర స్వరూపియై ఉన్నాడు. విగ్రహములకు, యంత్రములకు దేవతను ఆవాహనచేసి ప్రాణప్రతిష్ఠ చేయవలెను. ఇట్లే సహస్రారకమలంలో వున్న సలుగురునాథుని, తన యంగు ఆవాహన చేసికుని, ప్రాణప్రతిష్ఠ పొంది వలెను. అనగా సహస్రారకమలంలోని గురుఅంశమే ఈ మానవగురువు. గురువు దీక్షకు మూలం, దీక్ష మంత్రానికి, మంత్రం దేవతకు, దేవత సిద్ధికి మూలం. గురువు నుండి మంత్రం, మంత్రం నుండి దేవత పుట్టింది. ఈ విధంగా గురువు ఇష్టదేవతకు పితామహుడు దేవత, మంత్రం, గురువులకు భేదంలేదు. స్త్రీలకు అర్చిత వున్న గురుత్వ వహించవచ్చు. తల్లిగురువైన నీనిమిది గట్టు శ్రేష్ఠం. శిష్యుడు సన్మార్గం లెగి జితేంద్రియుడు కావాలి. గురువు శిష్యుడు స్వాసమ్మాణ చేసి కోవాలి. దీక్షకు ఉపవాసంవుండే, నిష్ఠగా వుండాలి.

శిష్యుని శిరస్సుపైన గురువు హస్తం వుంచి గుప్త మంత్రంను, నియమితసంఖ్య జపించి. శిష్యుని చెవిలో చెప్పి, శిష్యుని శిఖను గురువు ముడివేయును. శిష్యుడు మంత్రాన్ని చూడుసార్లు అని, గురువుకు సాష్టాంగ నమస్కారం చేయును. దీనితో శిష్యునియంగున్న పాప పురుషుడు నశించి, జ్ఞానం కలును. ఒకదీపంనుండి ఇంకొకదీపమును ముట్టించినట్లు, మంత్రశక్తి గురువు నుండి శిష్యునియంగు చేగును. శిష్యుడు గొప్పసంస్కారం పొందినవాడై తే గురువు హస్తస్పర్శతోనే సిద్ధి పొందును.

అభిషేకం

ఒక సిద్ధికి వచ్చిన తర్వాతనే అభిషేకం ఇవ్వబడుతుంది. మొదటిది శక్త్యభిషేకం. ఇంగులో గురువు శక్తి, తత్త్వముల రహస్యములను చెప్పును. దీనితో శిష్యునిలో గుప్తశక్తులు నశించి, అనుభవశక్తి సవిర్భవిండును. దీనితర్వాత పూర్ణాభిషేకము. ఇదే అసలైన సాధన యు, నియు, ఆసన, సాధనలు చేయించబడును. ఇంగులో శిష్యుడు నిలువగలిగేది లేనిది తెలుస్తుంది. దీనితర్వాత సాధన ఇంకొకప్రమేంద్రిక్రమ దీక్షాభిషేకం అంటారు దీనిని. ఒకప్పుడు వశిష్ఠుడు దీనిలో చిక్కుకుపోయినాడు. విశ్వామిత్రుడు ఈ సాధన వల్ల బ్రాహ్మణత్వం పొందకలిగాడు. శిష్యుని కంఠమంగు అతని జండెమును మాలగా వేయబడి, అనేక పరీక్షలు ఇవ్వబడుతుంది. తర్వాతది సామాజ్యాభిషేకం. దీనితర్వాత మహాసామ్యాభిషేకం. దీని తర్వాత కష్టాతిష్ఠప్రపంచమైన యోగదీక్షాభిషేకము. శిష్యుడు గురువువద్ద వుంటూ అష్టాంగములలో చివరిసంచాంగములను సాధనచేయును. ఇది పూర్తియైనతర్వాత పూర్ణాభిషేకం ఇస్తారు. దీనినే విరాజగ్రహణాభిషేకం అంటారు. ఇది తురీయాభిషేకం. దీని తర్వాత శిష్యుడు తన శ్రాద్ధమును తాను చేసుకుని, అతని జండె, శిఖలు తీసి, వాటితో పూర్ణాభిషేకంచేస్తాడు. దీనితో గురుశిష్యవ్యత్యాసం పోతుంది. సోహంసానగా వుంటాడు. సోహం సానన సిద్ధిపొందినవారిని జీవన్ముక్తుని పరమహంస అని అంటారు.

రాంకృష్ణపరమహంస తంత్రసాధన * పై దీక్షలు ఆచరించారు. శైంబి బ్రాహ్మణి, పహ్వరిబాబా, తోతపురులు తంత్రసాధనలలో వీరికి గురుత్వం

తంత్రశాస్త్ర రహస్యాలు

వహించారు. తంత్రశాస్త్రప్రకారం రామకృష్ణపరమ హంస, తనభార్యకారదాదేవిని, దేవిగా కూర్చోపెట్టి పాడకోపచారపూజలు చేశారు. స్త్రీయే ప్రకృతిశక్తి. శక్తిని స్త్రీయందు పూజించుట తంత్రసాధన. పరమ హంసకు మహాభావం ముందుగానే కలిగినందున వామచారసాధనలను చేయలేదు. తాగుడులవ్వవలెన మిత్రునికి పరమంస ఈ సలహాని ఇచ్చాడు. సారాయమును దేవికి అర్పించి త్రాగమన్నారు. ఇందువల్ల దేవీభావం మనస్సులో విర్పడి, తాగుడు అలవాటు తగ్గుతుందని చెప్పాడు. పంచమకారములకు, ఉపద్రవ్యములను ఉంచి సాధనలు చేయవచ్చు. సురకు పాలను, మాంసమునకు మినుపగా రెలను, మత్స్యమునకు తెల్లవంకాయలను, ముద్రకు యోగముద్రను, మైథునమునకు కరవీర, అపరాజితపుష్పములను సమర్పించవచ్చు. రామకృష్ణ పరమ హంసగా తంత్రశాస్త్రము జన్మించినది. తంత్రశాస్త్రమువల్ల వివిధంగా సిద్ధిపొందినవోపరమహంస తన జీవితంద్వారా చేసిమాపించారు ప్రపంచానికి. యోగ సాధనలకు వీరి జీవితం ఒక నిఘంటువంటే అతిశయోక్తి కాదు.

కాలం అత్యుత్పత్తిమైంది. కాలమునే సముద్రంలో లేచిపడే అలలే ఈ ప్రపంచం. కాలంలో పుట్టి కాలంలోనే కలిసిపోతున్నాయి మనం. మానవుడు పంచేంద్రియమాయలో తిగుబడ్డాని సత్యం తెలియలేక తిబ్బిబ్బువుతున్నాడు. ఈలోగా కాలసర్పం తన భయకర వదనమును తెరచుకుని మనలను మ్రింగ పొంచి వుంది. సంసారబంధములనుండి బైటపడు మార్గం లేదా?

దీనికి జవాబే తంత్రశాస్త్రం. మనసుకన్న కాలశక్తి, మనలను రక్షించు నయామయి. ఈజననికి ఎన్నోనామములున్నవి. సృష్టిస్థితిలయకారిణి ఈమె. సంహార మప్పుడు మహాకాలి అని, పోషించునప్పుడు మహాలక్ష్మి అని, సృష్టించునప్పుడు మహాసరస్వతి అని ఈమె నంటారు. ఆనందమయియైన కాలికాయూర్తులే అవి. ఈమె ఆద్యశక్తి. కాలము అగాధమైంది. తెలిసికొనుట అలవిగాక మహాభయంకరంగావుంది. కాలిమాతయొక్క నల్ల టిరంగ కాలము. ఈమె త్రినేత్రములు త్రికాలములను చూడగలగ్తులు. ఈమెగరించిన పురలమాల మాతృకాళిగ్తులు. విడిచున్న ఈమె వెంట్రుకలు పాళిములకు అతీతమైనస్థితి. ఈతల్లి భయంకరాకారంతో వున్నా వరదాభయహస్తములతో వున్నది. కనుక తన పిల్లలను రక్షించే జగజ్జనని. ఈమెయే అంతస్సాధనలోని మహాకుండలినీదేవి. మహాదేవికి పంచమకారములను సమర్పించినట్లుగా, కుండలినీదేవి ఊర్ధ్వగామియైనప్పుడు క్రిందిచక్రములలోని పంచభూతములను తనలో లయింప చేసికుని సహసారకమలము చేరి తిరిగి మూలాధారం చేరునప్పుడు వేటి పంచభూతములను వాటికిచ్చును. జగజ్జనని, సృష్టికర్త్రి. భక్తుల కామితిములను ప్రసాదించు కామేశ్వరి ఈదేవియే. ఈమె ఆగ్నేయశక్తి, అణుశక్తి.

మనశాస్త్రజ్ఞులు, విశ్వవిద్యాలయంవారు పరిశోధనలు చేసేయెడల, తంత్రశాస్త్రమున వాగార్జునునివలె లోకోత్తర రహస్యము తెన్నిటినో కనుగొనవచ్చును.

సూదివాన

శ్రీ దాశరథి

సూదులవాన కొట్టె పరిశుద్ధ శరచ్ఛశలాంఘనాంబువా

హోదయమైన యంతనె; ముహూర్తము పాటయినన్ భరింపగా
లేదు శరీర మియ్యది; పులిందుడు లేడిని కొట్టినట్లుగా
ఐదు శరాలవాడు హృదయమ్మున బాణము క్రుమ్మి నవ్వెడిన్.

పెన్నెల వానలో తడిసి బేల్కడిపోయిన మేనితోడ నీ
పున్న కుడుంగ భాగమున కూరక పర్యలువెట్టి, నీవు లే
కున్న, కుడుంగ సంగత సుమోత్కరమున్ తలదాల్చి దుఃఖ నం
భిన్న మనమ్ముతో ఎలుగువెట్టితి నీకము భాగ్యహీనుడన్.

గుండియ మండిపోయినది కొంచెముగూడ సుఖమ్మునీని రే
యెండకు, నేమి నేయుదును, హ్రీ ధనరాశివి నీవు వచ్చి నా
అంశను నిల్పినన్ గెలువ నొను మనోజ కిరాతు; నీ భుజా
దండమె చంపకాండముగ దండన చేసెద నిందుచందురన్.

నీ కుగులెల్ల మేఘమయి నింగిని క్రమ్మి శశాంకు చిమ్మి చీ
కా కొనరింపజాలును, సుఖమ్ముగ నిద్దుగబోదు నాతప
త్రాకృతిగొన్న నీ కబరికాయత చక్రమునీడ; చంద్రికా
లోకము నాకు గిట్టదు విలోల కనచ్ఛఫరీ విలోకనా!

గగన సరోజలమ్ముల సుఖమ్ముగ నీదు శశాంక హంస మా
నగవుల తారకా కమల నాళములన్ భుజియించి తృప్తిమై
తొగల మనోజ్ఞ హారములతో విలసిల్లక నా నరాలపై
పగగొని నన్ను మెక్కుటకు వచ్చు ని దెక్కడి కర్మమే చెలీ!

శాకాహారము మాని ప్రాణితతి హింసంబెట్టి మాంసాశన
స్వీకారం బానరింప చంద్రుడిదె వచ్చేం బో విహాయశ్శిలా
ప్రాకారంబులు దాటి; వాని తలవంపన్ నీ అపాంగాభిరంజకం
బేకై కాయుధమాను గావున కృపాహేవాకతన్ రాగదే.

తపనుకన్న నధిక తాపమ్ము కలిగించు గేయి యెండ నిక భరించలేను,
మెడలుకోయుచుండె తడిబట్టలనువేసి శాతకరుడు వీడు శీతకరుడె!

సంస్కృత భాషాభ్యాసము ఎందులకు?

శ్రీ ఆదిత్యనాథ రూ

నేను స్వాభావికముగ దేశము నాలుమూలఁనుండి వినవచ్చుచున్న జనాభిప్రాయములను ఆకళించి కొని వానికి సమాధానమును రూపింపవలసియున్నది. తమచుగ ఈ ప్రశ్న పుట్టుచున్నది. ఇప్పుడు సంస్కృత మెందుకు నేర్చుకొనవలయును? అది బ్రగుడు తెగవునకు అక్కరవచ్చునది కాదు. పోనీ భౌతిక నవ విజ్ఞానమునకును అది వాహిక కాదు. నగు నవఁగా భవము, సుఖము, కీర్తి, వసవ విజ్ఞానము, వీనిని సాధించుటకు పయోగపడవలెన. సంస్కృతము పైవానిలో నేయొక్కదానికిని అక్కరకు రాదు. ఇక అన్నింటిమట నిల? సరి, పూర్వము సంస్కృతమునకు లోకాశ్రయము, రాజాశ్రయము నుండెడివి అది నేర్చి లోకమునుండి రాజులనుండి అర్థార్జనము చేసిడివారు. నుతి యిప్పుడు లోకదృష్టి మారివది. వెనుకటి ఆకాంక్ష లుడిగివది. ఆధునిక దృష్టిభమును నూతనాకాంక్షలను పూరించుటకు సంస్కృతము చాలు. ఇందువలన దానికి లోకాశ్రయము నేడు లేదు. నేడు రాజులే లేరు. ఇక రాజాశ్రయము వార్త ఎక్కడ? ఈరీతిని సంస్కృత పండితులకు వెనుకటి అర్జునద్యాములు కిథిలములైపోయినవి. నేటి కొలది సంస్కృత పాఠశాలలే వారికి ముఖ్యమైన జీవనాధారములు. అందును కొన్నింటి తప్ప మిగిలిన యెల్ల చోటను సామాన్యముగా, కార్యాలయములలో కనపటి నాకగలకు లభించు వేతనముంత కూడ పండితులకు లేదు. అర్థర్జునకై అన్యరంగములలో వారికి ప్రవేశము కూడ నిన్ను మొన్నటికంటే నేడును దుర్లభముగా నున్నది. భవములేక అర్థప్రధానమైన నేటియుగములో సుఖ మెచ్చుటది? సంస్కృతము నేర్చిన కీర్తి లభింపఁగలదను ఆశి కూడ లేదు. ఎలన? నేటి విద్యగంతులు తమ నడుము, సంస్కృతము చదివినవారిని విద్యావంతులనుగా లెక్కించుటలేదు. చదివిన రాశికే యెక్కిని వారికి చదువువలన కలుగు పేరుమీది ఆశి పేరాస. సంస్కృతాధ్యయనమువలన నూతన భౌతిక విజ్ఞానము కలుగు నవికాశము లేదు. విజ్ఞానశాఖలన్నియు ఆంగ్ల భాషాద్వారమున విపులముగా విస్తరించుచున్నవి. అట్టి విస్తరణమునకు వివాదును సంస్కృతము క్షేత్రముకాలేదు. ఇట్లు ఏ ప్రయోజనమునకును ఉపయోగపడటలేదుకావున ఇప్పుడు సంస్కృతాధ్యయనము మిక్కిలి అనావశ్యకము.

నేటి ఈ ప్రధాన ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పక సంస్కృత పఠన పాఠనములనుగూర్చి చేయు ప్రచారమే విధముగను సంభావ్యము కాదు.

ధర్మము ప్రధాన పురుషార్థ మనుటలోని తాత్పర్యము—స్వప్రణామము పరమాభీప్సితములైన అర్థకామముకు ప్రభవస్థానము ధర్మమగుటవలన. వ్యాసులు దీనినే చెప్పిరి. “చైత్యోత్తి ఆశోకించు చున్నాను. నా మట ఒక్కడును వినిపించి కొనుటలేదు ధర్మమునుండి అర్థము, కామము, జన్మించుచున్నవి. అట్టి ధర్మము నేల ఉ పేక్షించెదన?”

వైశేషిక చర్చనములో కణాదు డిల్లు చెప్పెను; “యతోఽభ్యుదయనిశ్చేతుప సిద్ధి స్స ధర్మః.” ఏది అభ్యుదయము? ఏది నిశ్చేతుపము? అని నిరూపించునపుడు వ్యాఖ్యలో శంకరమిత్రు డిల్లు వివరించెను:

“నస్తుత్తము కోఁగర్మః కిలక్షణశ్చేతి సామాన్యత శ్చివ్య జిజ్ఞాసాయం యతోభ్యుదయ నిశ్చేయం సిద్ధి రిత్తుపరివృత్తే. తథాచ యతోఽభ్యుదయ సిద్ధి ర్యతశ్చ నిశ్చేయం సిద్ధిః తదుభయం ధర్మః. విశం పురుషార్థాసాధారణకారణం ధర్మఇతి క్తవ్యే పరమపురుషార్థయోః సుఖగుఃఖాభావయో విశేషతః పరిచయార్థం అభ్యుదయ నిశ్చేయం సిద్ధిరిత్తు కం”

ఈ వివరణను పట్టి సుఖమునకు గుఃఖాభావమునకు ధర్మము ప్రధాన స్థానముని లేచుచున్నది.

తైత్తిరీయారణ్యకము 10-68 లో నిట్లున్నది:

“ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా! లోకే ధర్మవ్రం ప్రజా ఉపన్యాని ధర్మేణ పాప మపనుదంతి, ధర్మేనర్వం ప్రతిష్ఠితం! తస్మాద్ధర్మం పరమం వదన్తి.”

వాజసనేయ బ్రాహ్మణోపనిషత్తు (3-4) లో నిట్లున్నది:

“స చిత్తురః సృష్ట్యాఽపి వర్ణాన్ నైవ వ్యభిచత్, తస్మేయోరూప మతిస్సృజ ధర్మం, తిచెతి”

ఇది వారాణసి సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయోపకులపతి పండిత ఆదిత్యనాథ రూ (ఐ. సి. ఎన్.) గారి సంస్కృత ప్రసంగనికి తెలుగు. ఆయన గొడుగు మే నెలలో బిహారీ సంస్కృత సమితి స్నాతకోత్సవంలో ప్రసంగించాడు. సం. భా.

క్షతస్య క్షతం, యధర్మః, తస్మాత్ ధర్మాత్ పరం నాస్తి”

పరాశర మానవులు దీని వివర మిది—

“పర మేశ్వరః ప్రజాస్పృహస్వపి తన్ని యామకా భావాత్ కృత్యైత్యతానుపం విభవం న ప్రాప్తవాత్ | తతో వినార్య నిగామః శ్వేప శ్వేపం ధర్మం అతిశయేన అస్పృజత్, ఇతి అహో మహా దివం ధర్మస్య సామర్థ్యం, యత్ క్ష త్రి యా దిః ఉగ్రో మారణే సమర్థో పి ధర్మా ద్భీతిః కర ప్రదానావ్యయపయోగిం యాదకవిప్రాకం న మాయతి, ప్రశ్నై తస్మై ధం దిదాతి, భటా శ్చాతిశూరాః ధనుఃఖడ్గానిహరిణో లక్ష్మ సంఖ్యాకా ఏకేన నిరాయుధేన స్వామినా అధిక్షిప్య మాజాః తస్యేన నాః సంత్ ౭పి స్వామిద్రోహాత్ విభ్యతి, తతో ధర్మానిపి ఉక్త్యైవ న కించిన్నియా మః మన్తి”

మను చిట్టా నేళిం చెను:

“ధర్మం శిన్వే స్పంచినూత కల్మష మివ పు త్రికాః | పరలోక సహాయార్థం సర్వభూతా న్యపీడయన్ || నా ముత్రిచ సహాయార్థం పితమాతా చ తిష్ఠితః | నృపుత్రి దారా న జ్ఞాతి ధర్మ స్థితి కేవలః || ఏకః ప్రజామతే జంతు రేక ఏవ ప్రతి మతే | ఏకౌఽనుభు జ్ఞే స్మృతం ఏక ఏవ న గుక్మృతం || మృతం శరీర ముత్సృజ్య కావ్యం లోకవంశీతా | విముఖా బాంధవా యాన్తి ధర్మ స్స హనగచ్ఛతి || తస్మాద్ధర్మం సహాయార్థం నిత్యం పంచినూతాచ్ఛినైః | ధర్మేణ హి సహాయేన తివ ప్రాతిగు స్థాం || (మను-4)

మహాభగతిము శాంతి పవ్యముగా ధర్మమును గూర్చి ఇట్లు తెలియుచున్నది:

“ధర్మాదశేతం మత్కర్మ కుద్యపి న్యన్యహాళం | న తి శ్వేవేత మేధాపి నహి తద్ధిత ముద్యతే || ఏక ఏవ సహృద్భ్యో నిక శేఽన్యహయాతి యః | శరీరేణ పయం నాశం సర్వ ముద్యద్ధి గచ్ఛతి || శక్తిమాన స్యోకౌఽసౌ ధనవా నపి నిర్దనః | మృతవా నపి మూఢృ శ్చ యో ధర్మ విముఖో నః || ధర్మో మాతా పితౄ చైవ ధర్మో బంధు స్సహృద్భిశ్చ | ధర్మ స్సర్వస్యోపాపానం ధర్మాత్ స్వర్గ మవాప్యతే || విద్యా గ్రాపం నవం శాస్త్రం కలీవస్య మరోగతా || రాజ్యం స్వర్గశ్చ మోక్షశ్చ సర్వం ధర్మాదవాప్యతే ||

గీతలో కృష్ణుడు సుప్రవృత్తులుగా నిల్చినను:

“స్వధర్మ నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః ||”
మహాశలమైన ఆయోధ్యము స్వగ్రాప సాధన వివరం లతో సంస్కృతి వాఙ్మయములో విస్తారముగా నిరూపింపబడియున్నది, ఇందువలన ధర్మము

నెఱుంగుటకు, దానియందు లోకమునకు ప్రీతిని—

ప్రకృతిని కలిగించుటకు సంస్కృతి వాఙ్మయము యొక్క పతన పాములను, వ్యాపింపజేయు నొక క్యవస్థను రూపింపజేయుట తప్పనివిధిగా అవశ్యమగుచున్నది.

తఱచి చూడగా ఈ ఉపపత్తికూడ నిలుచుట లేదు. ధర్మము నెఱుంగుటకే సంస్కృతము కలయునన్నచో వేదధర్మ నిరపేక్ష మైన నేటి గణతంత్ర ప్రభుత్వమునందే సంస్కృతాధ్యయనమునకు ప్రోత్సాహము లభింపజేడనుకలెను వదిలికొనవలయును. ధర్మము నెఱుంగుటకు సంస్కృతము కలయునన్న గూటకు వర్తమాన భారత ప్రభుత్వ నీతియొక్కటియే ప్రతికూలము కాదు. మఱి భౌతిక విజ్ఞానప్రధానమైన వర్తమానయుగ మే ప్రతికూలము.

నేడు మానవుని దృక్పథ మే మారినది! వైజ్ఞానిక పరిశీలనముచేత ప్రమాణితముకొని ననువు యొక్క శానికి నే ఆ దృక్పథ మంగీకరింపగు. భౌతిక వైజ్ఞానిక పరిశీలన సాధనములచేత ధర్మము యొక్క ఉనికియే పొడగట్టదు. ఇది ఇంకొక విషయమున్నది: నేటి మానవుడు తనవర్తమాన జీవనమునందే విశ్వసించును. జీవితమునకు ఆకలి యునికి గుండు అతినికి నిష్ఠ లేదు. నడచుచున్న తన జీవితము నే లోకక సంపదతో సుఖముయుగాఁ జేసికొనదలచును. వినిధోపకరణమును నానాటికి ప్రవచించుచున్న భౌతికవిజ్ఞానమే సర్వలోక సమృద్ధులకు మూలమున్నది ప్రత్యక్ష సిద్ధియు. ఎగుగుగా కనపడుచున్న సుఖసాధనముగా కాదని, కనపడిని ధర్మముకొఱకు పట్టించుకొను బుద్ధియంతఁ డెందఁ? ఇంగువలన ధర్మమును బోధించి సంస్కృతాధ్యయనము లోకము మన్ననకు నెలవుకాలేదనట సునిశ్చితము. ఇద్దరు కొంచెము వివరింతును నేడు సంస్కృతము సాధారణ కుపయోగింపఁగల యాపమున లేదు. ఆయువుగా ప్రథమభాగమును పూర్తిగా వెచ్చించి ‘ఆచార్య’ కక్షాంతము నదివికూడ సంస్కృతి పరిభ్రష్టలు జీవిత ప్రథమావసరములను గూడ సంపాదనజాలక పోవుచున్నాడు అంగభాష ద్వారమున శిక్షితిమైనవర్తము సంస్కృతిజ్ఞాను చగువని వారినివలె చిన్నఁ జూచుచున్నది. లోకము ఎమునితముగా వారి నాదరించుచులేదు. ప్రభుత్వము ఏవేదహితముగ ఈ ప్రీతిని పట్టించుకొనుటలేదు. ఉపేక్షించుచున్నది. ఇక్కడవలన సంస్కృతమును దిగువులుకు ఒక్కనికిని ఉత్సాహము కలుగుటలేదు. ఇది ఆలోచింపదలసిన విషయము. ఈ నేరము సంస్కృతి భాషవా? ఈ వేదతఃము సంస్కృత భాషుల బుట్టువా? సంస్కృతాభిజ్ఞుడు నేటివలె నెల్లకాలములయందు అసమర్థుఁడు, గుర్బులుఁడు,

సంస్కృత భాషాభ్యాసము ఎందులకు ?

నిర్దేశించునై ఒప్పురికింపఁబడి యుండెనా? అయినచో అతనినిగూర్చి మనవుయొక్క ఈ యున్నోమ మెన్న దును నిక్కమైయుండెను.

“సీనాపత్యంన రాజ్యంన దండనేతృత్వ మేవచ!

స్వలోకాధిపత్యంన వేదశాస్త్రవి నిర్ణయః॥”

నేనున్నట్టి క్షత్రి సంస్కృతమునకు స్వభావసిద్ధము కాదని నిర్ణయి చెప్పుచున్నది. వెనుకటి కాలములో సంస్కృతము కేవలము ధర్మ భాషగా, సాహిత్య భాషగా మాత్రమే యుండి యుండలేదు. మఱి బహు కాలము లోక భాష, ప్రభుత్వ భాషయనునై యున్నది. భోజుని కాలములో బోయా “భాగోన భాగతే రాజన్ యథా భాతి భాగతే” అను చున్నాడు. నాటి సాలెకూడ పలుకుచున్నాడు

“కాశ్యం కరోమి నహి చాక్షతం కరోమి

యత్నోత్తిరోమి గుది చాక్షతం కరోమి|

భూపాల మాళి మణిరంజిత పాదపీఠ!

“హే సాహసాంక! కన గుమి వ గుమి యామి॥”

మండనమిశ్రుని యూరిలో నీగ తెచ్చికొను స్త్రీలకూడ అతనియింటికి దారిని జూపుచు శంకరాచార్యులతో ననుచున్నాడు :

“జగద్ధ్రుగం వా జగద్ద్రువం వా

కీరాంగనా యత్ర గిరో గిరంతి|

ద్వారకస్థ నీడాంతర సన్నిగద్ధా

అవహితి న్యండనమిశ్రగోహం॥

స్వతఃప్రమాణం పరతఃప్రమాణం

కీరాంగనా యత్ర గిరో గిరంతి|

ద్వారకస్థ నీడాంతర సన్నిగద్ధా

అవహితి న్యండనమిశ్రగోహం॥”

ఇట్లే చాణక్య, మౌన ప్రభృతులు సంస్కృత భాషలో పరమ పామాణికులైన పండితులైయున్నాడు. చతుర్వేదమును గంభీరమునైన సంస్కృతభాష పండి బలమువల్ల నే గుర్వహమైన రాజ్యశాస్త్రమును నెఱపుట యంగును, దానియం దొకనిని ప్రతిష్ఠించుటయంగును పరమమైన నైపుణ్యముతో వీరు నిర్వహించిరి.

ఇది చాలనా? సంస్కృతముయొక్క గౌరవ మునకు! సంస్కృతము వైదేశిక ప్రభుత్వ కృతమైన పారతింత్రి చిరరాత్రియంగు స్వాధ్యాయులైన ఉపే తావనములను తలపై మోసికొని ప్రాణాళిప్తయై యెట్లా ప్రదికియున్న నన్నంత మాత్రముకాదు. సహజ మైన తన మాధుర్యమును రక్షించికొన్న దన్నంత మాత్రము కాదు. మఱి వేదములు ఉపనిషత్తులు పురాణ ములు తిత్రిములు రామాయణ మహాభారతములు దర్శన ములు కావ్యములు నాటకములు—వీనియందలి విషయ

మహిమతచేత శైలి సౌందర్యముచేత భాషాకర్తృగము చేత స్వీయ సాహిత్యము కృత్రి సౌందించుక నుచు నేళ మును ఒక్క నూత్రిమునఁ గ్రుచ్చి ప్రళయమునండి రక్షించినది వైదేశిక పాలనములో భారతి వర్షము తిల స్వప్నమును నప్తపోయినది. మిగిలిన నేది? అని ప్రశ్నలోచించి కొనువేళ భింఁగియొన దాని ప్రాక్తన దృష్టి — శక్తికి వైన సంస్కృత—విచారనార్థము నధరోహించి వచ్చుచున్నది. ఇది నశించినది చెప్పి టకు శక్యముకాదు. ఇది యేల నశించినపోలేదని : చారిం తెలు. అప్పుడు సంస్కృతమే దానికి మూముగా నిలువచున్నది. కడనిన ఫేబున మాసము 28 వ తేదీ ఢిల్లీలోని విజ్ఞానభవనమునందు అజాగువ్యాఖ్యాన మాలాను బంగములో ప్రధానమంత్రి శ్రీ నెహ్రూ పలికి నది స్వధానుదార్థము. “మానవ జీవితముయొక్క చరి త్రలో ఒకయొక సారి ఒకయొక భాష భారతవర్షములో సంస్కృతముచేసినంత మహత్తమైన కార్యమును చేయ గలదు. సంస్కృతము పరమోదాత్తముయిన విచార ధారయొక్క అభివ్యక్తిని-స్వోత్తముమైన సాహిత్య మునకు మాత్రమే వాహికగా నుండియుండ లేదు. మరి రాజకీయ దృష్టిచేత విభి కమైనను భారతవర్షము యొక్క ఏకత్వ సంరక్షకు మహనియమైన సాధనముగ కూడ నిలిచియున్నది. వర్ష సమాసములనండి లక్షల వ్యక్తుల జీవన మార్గములలో రామాయణ మహాభారత ములు అల్లికపడి యున్నవి. ఎప్పుడయిన నది తిలం పునకు వచ్చినవేళ నాకు మిక్కిలి కష్టము కలుగుచుం డును-మన జాతి, బుద్ధి విషయములను, ఉపనిషత్తును, సంస్కృత మహా కావ్యములను బేస్మరించియుండే నేని అప్పుడు దీని గూపమెట్లు పరిమించి యుండెడిది! అని. ఎ గుఱములచేత యూయూమునుండి ఈ జాతి ప్రసిద్ధమైనవో అసాధారణములయిన అట్టి గుణములను విడిచి సమూలముగా నశించియుండెడిది. సంస్కృత భాషను విస్మరించి భారతవర్షము భారతవర్షముగా మిగిలియుండెడిన కాదు.”

ఈ ప్రశ్నలోచనలో తేలిన విషయ మిది. నేడు సంస్కృతభాషకు గోచరించుచున్న ఒకటి దానికి స్వాభావిక మైయున్నదికాదని. అన్ని విషయల సంస్కృత వాఙ్మయము సమృద్ధియు సర్వగుణ సంపన్నమునై యున్నది. భావాళివ్యక్తికి—నూత్ని సృష్టికి వలసిన శక్తి సేవకిని సంస్కృతములో అనంతముగా నున్నది. ఆ భాషాద్యామున ఆయా కాలములో మంపూర్వ లిచ్చియున్న సంశ్లేషములు నేటికిని ప్రార్థములై నే సత్త్విములు శాశ్వతములును.

వైదేశిక పాలనములోని సంస్కృతభాషనిరా దరము స్వతంత్ర భారతములోకూడ కొనసాగనిచో,

పముచిత్రసాన మిచ్చినచో, నేర్పుటకు వలయు నిర్బంధ మేర్పఱింపినచో, సంస్కృతాధ్యాపకులను ప్రభుత్వ మాదగించె నేని, అనతికాలములో నే పూర్వ వైభవము నందుటమాత్రమే కాక విప్రుమైన యుగదీప్తితో సకాశింపగలను.

ఇది వైజ్ఞానికయుగము. ఈ యుగప్రభావముచేత మానవుని దృక్పథము మారినది. నే దైన్యమును గ్రుడ్డి నమ్మకముతో ధర్మమును పరలోకమును అంగీకరించి తన వర్తమానము నొప్పతికింప దలపడు. వైజ్ఞానిక సద్ధతిచేత రుజువయిన వస్తువుయొక్క ఉనికి నేటి సర్వజనము విశ్వసించును. ఇది మహమ్మదీకీ సత్యము. నేడు విజ్ఞానముయొక్క మహిమ చేత దేశికాలముల అనంతదూరములు పిడికిలి లోనికి వచ్చినవి. స్వాస్థ్యమునకు, ఆరోగ్యమునకు ఉపయోగించు క్రొంగొత్తి సాధనములు కనిపెట్టబడుటచేత జనల జీవితము వృద్ధి నొందింపబడినది. వలయువస్తువు లెల్ల పుష్కలముగా సృష్టింపబడుటచేత జీవితమెంత సుఖయుక్తమయిననో తెలియుచున్నది. శీతాతపములను అగుపులోనికి తెచ్చుటచేత తిత్తిత్తితో పని తీరినది. రాకెట్లకలకు క్రొత్తి సాధనములు వచ్చి ప్రపంచమెల్ల చేరువయై విశ్వబంధుత్వమునకు, వికాసమునకు, ద్యామ్యము తెరువబడినది. పలు విషయాలైన పరికరములను నిర్మించి చల సాహసములను పెంచుటచేత లోకము దైవముమీద ఆధారపడి యుండెననుమాట త్రోపు నది. ఈ విషయంగా నేటి విజ్ఞానముయొక్క సామర్థ్యము మాటల కందుటలేదు. కాని దీని అంతటితో పాటు ఇంకొకటికూడ సత్యక్షి సత్యముగా కనుపడుచున్నది. ఈ వైజ్ఞానికములైన సుఖ సాధనముల సమృద్ధిలో కూడ లోకము వెనుకటికంటె సుఖముగను శాంతిముగను లేదు. ఎల్లచోటుల భయము, అవిశ్వాసము, ఉద్వేగము, వేఱూనియున్నవి. 'నేడు రాజ్యవిస్తార కాంక్షచేత లోకమెల్ల ఆక్రమింపబడియున్నది. ఎల్లయెడల సంఘర్షణాగ్ని భగ్గుచునుటకు సిద్ధముగానున్నది. విశ్వముయొక్క ప్రతిక్షణమునందు ప్రళయము చేరువయై ఉన్నది. ఇందువలన నేడు లోకములో ఈ చర్చ తఱచుగా వివరించుచున్నది. సర్వ విషయమై మానవుని తొలుతిటి నమ్మకము తొలుతలైన గ్రుడ్డినమ్మకముగను — కాదు — మఱి నా స్త్రీకృపు టొఱగల్గుపై పడునట్టి పాఠకుల మా సగతిమై ప్రపంచమునకెల్ల శాపముగ మాటుచున్న భౌతికవిజ్ఞానమును కన్నుమూసికొని కొనియాడుట నిస్సంశయముగా గ్రుడ్డినమ్మకమే యగును. నేడు ప్రపంచనాయకులను మేధావులను ఈ అనర్థకరమైన సంఘర్షణకు వాస్తవమైన తొలుతటి

కారణమేదీ? నూటిగా దీని ప్రకారమునకు ఉపాయమేమి? అని తలపట్టు పట్టకొనుచున్నారు. ఈ అశ్వమణి ఈ సమయములో మునిముందు చేయదగియున్నది. వారికి విషయము యాధిగా తెలిసినప్పుడున్నది. 'మానవుని దృక్పథము కేవలము భోగవాదమునందు మాత్రమే కేంద్రీకరింపబడి — నానియెగుట నొకానొక విశిష్టలక్ష్యము ఒకానొక విశిషాదర్శము నిలిచియుండని నాడు — స్వశేషములకుండు పెచ్చు పెగుచున్న మాత్స్యవాదము నరీకట్టుటకు వేటొక నెరవులేదు. ప్రళయకరములైన అస్త్రశస్త్రముల గీర్వాణ ప్రవృత్తిని ఆప శక్యముకాదు.' అని. మానవ జీవితముయొక్క ఈ అంతిమపులో 'షష్ఠ్యకు సంస్కృతమేల చగువలెను?' అన్న ప్రశ్నకు సమాధానము సరళముగా లేటపడుచున్నది. కేవల భౌతిక సంపదచేత విషప్రాయమైన కేవల విషయనిష్ఠచేత మానవునకు శాంతి సౌఖ్యములు కలుగ నేరవన్న పరమసత్యమును భారతవర్ష తత్త్వ చింతకులు చిత్రకాలము విచారించి వందలసార్లు పరీక్షించి యీ అనుభవసారమును సంస్కృత వాఙ్మయమునందు పదేపదే నింపి యున్నారు.

'మానవుని ఉనికి శరీర మున్నంతవఱకే. శరీరము రాలిపోయిన పిమ్మట మానవుడు లేడు. ఈ లోకము కంటె వేఱేమియును, లేదు. భౌతిక సుఖ సంపత్తి కంటె మానవునకు ధ్యేయము మఱి యొకటిలేదు.' ఈ వైఖరి మానవునకు హితవహమైనదిగా లేదు. సంస్కృతవాఙ్మయ మీ వైఖరిని సమర్థింపను.

"అన్యత్ క్షేయః అన్యగుతైవ పేయః,
త ఉభే నానార్దే పుగవం సినితః,
తయోః శేయ ఆనవానస్య సాధు భవతి
హీయ శేఽర్థాత్ య ఉ ప్రేయో వృణోతే॥
న సాంపరాణః ప్రతిభాతి బాలం
ప్రమాంతం విత్తిమాహేన మూఢం,
అయం లోకః, నాస్తి పరఇతి మానీ
పునః పున ర్వశి మావద్యతేషే॥"
సుఖశాంతులు ఎవ్వనికి? ఇదికూడ మృత్యువచ్చుటనే వివరించెను.
"ఏకోనశి సర్వధూతాంతరాత్మా
న లిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్యః,
త మాత్మసం యేన సప్యంతి ధీరాః
తేషాం సుఖం శాశ్వతం శేతరేషాం॥
నిత్యైనిత్యనాం చేతన శ్చేతి నానాం
ఏకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్,
త మాత్మస్యం యేన సప్యంతి ధీరాః
తేషాం శాంతిః శాశ్వతీ శేతరేషాం॥"

సంస్కృత భాషాభ్యాసము ఎందులకు ?

తైత్తిరీయోపనిషత్తు ఆనందమీమాంసా ప్రపంగమున నూలు మానుచునందుములు ఆకామహతుఁడైన శ్రోత్రియుని ఒక ఆనందముతో తూఁగునని చెప్పబడినది.

“నైవా ఆనందస్య మీమాంసాభవతి, యాహస్యాత్ సామ యువాధ్యాతుకః, ఆశిష్టాధిష్టాబలిష్ఠః, తస్యేతం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్, స ఏకో మామష ఆనందః, యేతే శతం మానుషా ఆనందాః, ఏక ఆనందః శ్రోత్రియస్య కామహతస్య ”

అనాత్మవిద్య లన్నింటి దెస నోసి చాంతాగోళపనిషత్తులో ఆత్మజ్ఞానోపదేశముకొఱచు నారగుఁడు సనత్కుమారుని ప్రార్థించుచున్నాడు.

“ఋగ్వేదం భగవోఽధ్యేమి, యజుర్వేదం, సామవేదం, ఆంగిర్యం చతుర్థం, ఇతిహాసపురాణం పంచమం వేదానాం వేదం. ప్రిత్యం, రాశిం, దైవం నిధిం, వాకోవాన్యం, ఏకాయనం, దేవవిద్యం, భూతవిద్యం, క్షత్రవిద్యం, నక్షత్ర విద్యం, సర్పశివజవవిద్యం, ఏతిద్భావోఽధ్యేమి|సోఽహం భగవోమంత్రవి న అస్మే నాత్మనితే | శ్రుతిం హ్యేవ మే భగవద్వ్రతేన్యః, తరతి శోక మాత్మ విదితి, సోఽహం భగవ శ్శోచామి| తిం మా భగవాన్ శోకస్య పారం తార మత్సితా|”

బృహదారణ్యకములో సన్న్యసింపనున్న యాజ్ఞవల్క్యునిగూర్చి అతిని భగ్య మైత్రేయి ప్రశ్నించుచున్నది.

“యన్న మే ఇయం భగోః స్యా పృథివీ చిత్రేన పూర్ణా స్యాత్ కింవేద అమృతా స్యాంః? యాజ్ఞవల్క్యుని నోటినుండి

“యదైవ ఉపరణతాం జీవితం, తదైవ తే జీవితం స్యాత్, అమృతత్వస్య తు నాఽ శాస్తి విత్రేన|”

అనుమాట చిన్న నెంటు నే అతఁడు తన కొప్పుగిండుచున్న సంపదను కైకో నొల్లక ఖచ్చితియుగ నిట్లనుచున్నది.

“యేనాఽహం నాఽమృతా స్యాం, కిమహం లేన కుర్యాం, యదేవ భగవాన్ వేద, తదేవ మే బ్రూహీతి”

ఆత్మతత్త్వినివేకములో నుదయ నాచార్యుఁడెట్లు చెప్పెను.

“ఇహాఖలు నిర్దగ్ధప్రతికూలస్వభావం స్యజనసంవేదనసిద్ధం గుఃఖం జిహాసవః సర్వవివ త్తద్ధానోపాయ మవిద్యాంసః అనుసరంతిచ్చి సర్వాధ్యాత్మినిదేశ వాక్యతయతి తత్త్విజ్ఞాన మేవ తిదుపాయ మాకర్ణయంతి”

యోగ భాష్యములో వ్యాసముహర్షి యిట్లు చెప్పెను:

“తదస్య మనతో గుఃఖసముదయస్య ప్రభవబీజ మవిద్యా. తస్యాశ్చ సమ్యగ్దర్శన మభావ హేతుః, కుథా చికిత్సా శాస్త్రం చతుర్వ్యూహం, గోగో, శోగ హేతుః. ఆరోగ్యం, భైషజ్య మితి వివ మిద మపి శాస్త్రం చతుర్వ్యూహ మేవ, తద్యదా సంసారః, సంసార హేతుః, మోక్షః, మోక్షోపాయ ఇతి త్రి గుఃఖబహుళ స్సంసారో హేతుః, ప్రవాస పురుషయో స్సంయోగో హేతుహేతుః, సంయోగస్య ఆశ్రింతికి నివృత్తి ర్వాసం, హనోపాయ స్సమ్యగ్దర్శనం.”

బ్రహ్మసూత్ర భాష్యములో భగవత్పాదు లిట్లు చెప్పిరి:

“ఏవ మవాదిరసంతో నైసర్గికోఽధ్యాసో విధ్యాప్రత్యయయాపః కర్తృత్వ భోక్తృత్వ ప్రసర్తః స్వలోక ప్రత్యక్షః, అస్యావర్ధహేతోః ప్రహణాయ ఆత్మైకత్వవిద్యాప్రతిపత్తియే సర్వ వేదాంతా ఆరభ్యంతే.”

జైనదర్శనములో తత్త్వార్థసూత్రమునంగు — “విధ్యాన్యనా విరతి ప్రమాదకషాయయోగా బంధహేతివః సః షాయత్వజ్జీవః కర్మణోయోగ్యన్ పుద్గలా నాన్తే స బంధః కృష్ణస్వరూపయో మోక్షః సమ్యగ్దర్శనజ్ఞానచారి త్తజి నాత్మసూర్గః|”

అని యీ సూత్రములచేత జైనాచార్యుఁడైన ఉమాస్వామి గుఃఖం నకు మొటి కొరణము అత్మనిషతుక విధ్యాన్యప్రేమాయును ఆ విధ్యా ప్రేమితోఁగించు సమ్యగ్దర్శనము గుఃఖనివృత్తికి హేతువనియును చెప్పెను. బౌద్ధ దర్శనముగా —

“ఇదం భో పవ భిఖవే, దుక్ఖం, అరియసచ్చం జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, మరణంపి దుక్ఖం, సోక పరిదేవవోమనస్సుపాయానాది దుక్ఖా, అప్పియేహి సంపయోగో దుక్ఖా, పియేహి నిప్పయోగో దుక్ఖా, యాపిద్ధం వలభితి తంపి దుక్ఖం, సంఖ్యితేన పంచూపాదాన క్షంధాపి దుక్ఖా.”

ఈ విధముగా ఎల్ల ఘనలును గుఃఖరూపములని ప్రతిపాదించఁ బడినది. తిరుపతి—

“ఇదం భో పవ భిఖవే, దుక్ఖ సముదయం అరియ సన్న్యం యోయం తిట్టా వాసబ్బరికా సంఘాగ సమాగత తత్తితతాభి నందినీ, నీయ మిదం కామ తిట్టా, భవతిట్టా, విభవ తిట్టా.”

ఈ మొదలైన నూటలలో సర్వవిధములైన గుణములకు తృప్తియే తొలి కారణమని వక్కాణింపఁ బడినది. ఆపైన—

“ఇహం భో పన భిక్షవే, గుక్కునిశోధం అరియ సచ్చం, సోతిస్సాయేవ తిత్తాను అనేసవిరాగనిశోధో చాగో పరివిస్సాగో మతి అవాలయో.”

ఈ మొదలైన నూటలలో గుణము తొలగఁబడు తృప్తి విడుపు హేతునని వర్ణింపఁబడినది. స్వాకేయముకు తల్లియైన ఈ తృప్తి ఎచ్చటి నుండి ఉదయించుచున్నదని విచారించుచు ‘బోధిజగ్గవతార ౧ జాతి’లో నా గార్జునుఁడెట్లు చెప్పెను:

“యః పశ్యే త్యత్యత్యం

తిస్సాహ మితి శాశ్వతః స్నిహః |

స్నేహత సుజేషు తృప్త్యతి

తృప్తాదోషం స్థిరస్కురుజే ||

సురుదర్శి పరితృప్త్యన్

మమేతి తత్సంప ముపాదతే |

తేనా తృప్తినీవేకో

యావత్ తేనత్తు సంసారః ||”

నాగార్జునుని యీ దృక్పథమును “ఆత్మతత్త్వ వివేక దీధితి”లో బాద్ధపక్షము నుపపాదించుచు రఘునాథ శరోమణి యిట్లు సమర్థించెను. “సర్వ వివహి భోగభోజం స్థిరమాత్మ్యం మన్వానాః సుఖాదికం కమయంతే! యదాహుః—

సుఖీ భిక్షేయం గుణీ వా మాధూవ మితి శృప్త్యతిః!

యైనాహమితి భిక్షైస్స సహజం సత్త్వివర్జనం ||

ఇతి. సత్త్వం ఆత్మో కామయమానాశ్చ సుఖాదికం

విహితం సిద్ధిం వాపాదన మన్వానతివృంతికం శ్రీ

యా నాచిన్వానాజనాదీక మసభవంతి! యది పున

రమీ కిమపి నాహం, నాహ మాస్మద మస్తి కించిదపి

వస్తుస్థిరం, విశ్వమేవ క్షణభింకుర మభీకం వేత్త్విన

ధాంయేరన్, న కించిదపి కాంయేరన్. నచా కామయ

మానాః కేచిదపి ప్రవర్తంతే, నచా ప్రవర్తమానా

అపి కర్మాశయే న స్థిర్యంతే, నచాంతరేణ కర్మా

శీయం సంభవో భోగస్య.”

ఈ ప్రసంగముల నన్నింటిని పర్యాలోచించిన మీద తేలిన నిష్కర్ష — భారతవర్షమునందలి సుప్రసిద్ధములైన వైదిక, జైన, బౌద్ధ విచారధారల నన్నింటి ననుసరించి చూచినచో భోగములయందలి అత్యంత క్రియే రాగద్వేషాదులవలన కలుగుచున్న వర్తమాన ప్రపంచ సంఘర్షణకు మూలకారణము. కావున ఈ

సంఘర్షణము నుపశమింపఁజేసి మానవజాతి యొక్క పరితాణమున వాంఛింతుమేని మానవుని మనోబుద్ధి మృదులనుండి విడుచువాంఛో సకమును శీఘ్రముగ తొలగించుట అవశ్యకము. దీనికి మూలకారణమైన మానవునిగానున్న మిథ్యా ప్రశ్నియము తొలగింపఁ బడనంతకు అనుభవము అనాన్యమే యగును.

ఈ మిథ్యా ప్రశ్న యునుకూడ బహువిధములుగా నున్నది. అనాన్యవాగుల గృహిలో ఇది ఆత్మస్త్రీత్వ ప్రశ్నియముగను, ఆత్మనాగుల గృహిలో ఆత్మనాస్త్రీత్వ ప్రశ్నియముగను, లేక—కేవలదు యంగు ఆత్మ ప్రశ్నియముగ కాని గోచరించుచున్నది. మార్కండేయ పురాణములో ఈ మిథ్యాదృష్టియే అనేకాన్తఃకుమైన అజ్ఞాన తిగువుగా గూపింపఁబడినది.

“అహమి త్యంకురోద్భవో మమేశస్థ గదనా వ్యహాన్ |

గృహక్షేత్రోద్భూతాశ్చ పుత్రదారాదిపల్లవః ||

ధాన్యా మహాపత్రో నైకాః ప్రవృత్తయః |

పుత్రాన్ పుత్రాన్ పుత్రుశ్చ సుఖగుణ మహాఫలః ||

తిత్తియక్తి పథవ్యాపీ మాధ సంపర్క సేవనః |

విధితాన్ భృంగమాల ధ్యో వృద్ధ్యాన మహాతిరుః ||

సంసారాన్యపరితాంత వితన్యా గాం సమాశ్రితః |

భ్రాంతిజ్ఞాన సుఖాధినాస్తేషా మాత్యంతికం కుతిః ||

యోస్తు సత్త్వంగపాషణ శివేన మమతా తికః |

భిన్నో విద్వాకుతారణ తే గతః స్తేనవర్తనా ||

ప్రాప్య బ్రహ్మకనం శీతం నీరజస్క మప్యకమ్ |

ప్రాప్నువంతిపరాంప్రాజ్ఞానిర్యతింశ్చ త్త్విత్తితః ||”

ఈ నెట్లును పెళ్లిగింపఁ బూనిన మన శక్తియునందలి తత్త్వవేత్తిని చిరకాలము క్రింగుటనే ఆత్మయొక్క వాస్తవ స్వరూపమును నిష్కర్ష చేసికొనుటకు మిక్కిలి ప్రయత్నపడెడి. మెట్టివిడిచి మెట్టెక్కి నట్లు నాన్యగూడి దర్శన భూమికాక్రమము ననుసరించి నిరపాయమైన వికాత్మవాద సాధన సాధిగోహించెరి. భేదదృష్టి దుఃఖ మునకు అభేదదృష్టి దుఃఖాభావమునకు సాధనములని భారతవర్షముయొక్క చిరపరిశీలితమైన సిద్ధాంత దృక్పథముగ ఫలించుచున్నది. ఇందువల్ల నే గీతిలో శ్రీ కృష్ణుఁడు

“సర్వభూతేషు మామేకం భావ మత్యయ మీక్షతే!

అవిభక్తం విభక్తేషు తిజ్జానం విద్ధి సాత్త్వికం ||”

అను వచనములో ‘సాత్త్విక’ శబ్ద ప్రయోగముచేత వికత్త్వ నిర్భూతమును సంస్తుతించెను.

“పుథక్త్వేన తు యజ్ఞానా నానాభావాన్ పృథగ్విధాన్

వేత్తి సర్వేషు భూతేషు తిజ్జానం విద్ధి రాజసం.”

సంస్కృత భాషాభ్యాసము ఎందులకు ?

అనుచోట 'రాజు' కబ్బి ప్రయోగముచేత నానాత్వ దర్శనమును నిరాకరించెను. ఈవావాసోపనిషత్తులో-

“యస్తు స్యాణి భూతాని ఆత్మ స్యేనానుపశ్యతి |
సర్వభూతేషు చాత్మనం తతో న విజగుప్సతే ||
యస్మిన్ స్యాణి భూతాని ఆత్మేనాభూద్విజానతః
తత్ర కోమాహః కక్కోః ఏకత్వ మనుపశ్యతిః ||”

ఈ రీతిని—ఏకాత్మ దర్శనము అనర్థములనెల్ల యెట్లు తొలగించునో నిరూపింపఁ బడినది. భారతీయ నీతి శాస్త్రముకూడ వై ఉపనిషత్సిద్ధాంతమును పరిపాషించుచున్నది.

“అయం నిజః పరోవేతి గణనా లముచేతసాం |
ఉదారచరితా నాం తు వసుధైవ కుటుంబకం.”

భారతదేశముయొక్క చిరకాలానుగతియును పరమార్థపత్రియైన ఈ ఆనందబ్రహ్మిని తిరిగి ఉజ్జీవింపఁ జేయుటకు లోకమునందెల్ల ప్రసరింపఁ జేయుటకు సంస్కృతభాషయును ప్రోత్సహించుటయు పెంపొందించుటయు తప్పక కొరఁదగియున్నవి. వ్యక్తింత్ర భారతమునందలి మహానము, ప్రభుత్వము. ఈ వ్యక్తియును నిర్వహణముగ అంగీకరించుచున్నాడు. కావున సే కేంద్రశాసనసభ, అఖిలభారతసంస్కృతసంగమత్తు సేవ్య అచి, అది నిర్దేశించిన క్రమము ననుసరించి సంస్కృత భాషయుయొక్క వ్యాప్తికై బ్రహత్సంచుచున్నది. ఉత్తరప్రదేశ ప్రభుత్వము కళలో సంస్కృత విశ్వ విద్యాలయమును నెలకొల్పినది. పుటిన ఎడగులో నె అది పొందిన బహుముఖాభ్యుదయ నెలకొనిన అందగునా మిక్కిలి సంతోషింపఁగలం గా నాచార్యులము చిరకాలము నుండి సతనపాపములలో చిక్కుకొనబడిన సంస్కృతవాద్యము శాఖయొక్క అగ్రమునాధ్యక్షమునకు అప్పటి గొప్ప విభాగములు తెగనబడినవి. రాజభోవు సంకల్ప రములలో మిగలిన భాగములుకూడ తెగనబడును. సంస్కృతమునకు సంబంధించిన పరిశోధనము నేటి వఱకు సేయే విశిష్టభావలూ జరుగచున్నది. ఆయా భావల అధ్యక్షమునకుగూడ నచ్చట సేర్పాట్లు చేయబడినవి. పరప్రభుత్వ కామ్యు ఉపేక్షింపఁ బడిన సంస్కృతముయొక్క పూర్వశైలికి సంబంధించిన పరిశోధన కాగ్యమును తిరిగి ప్రవర్తించఁజేయుటకు ఒక పెద్ద పరిశోధన సంస్థకూడ స్థాపింపబడినది. సంస్కృత విద్యార్థులలో లేఖన, ప్రవచన, సామర్థ్యమును పెంపొందించుటకు పలువిధములైన ఉపాయములు అనుసరింపబడుచున్నవి. వేదములలో ఉపనిషత్తులలో పురాణములలో తంత్రములలో యోగశాస్త్రములలో లౌకిక ఘములైన విద్యల ప్రసక్తి యెచ్చుట నున్నది పరిశోధింపబడి సతనపాపములో నవి కూర్చబడి తిరిగి ప్రచార మొనర్పబడునని నేటి విజ్ఞానయుగముకూడ ఆశ్చర్య నికతము కాగలదు. కౌశి

లోని సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయ మొ మార్గమునఁ గూడఁ దన సాధనసంపత్తుల ననుసరించి ప్రయత్నింపఁ గలదు. కౌశిలో సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయము స్థాపించిన వెంటనే దేశమునందలి అన్యప్రాంతములలో గూడ సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయములను స్థాపించుటనుగూర్చి చర్చలు కొనసాగుచుండట సంస్కృతభాషయునకు శుభిమాదనము. విహారప్రాంతములో రాజభోవు శిక్షా సత్రిము నుండియే సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయము పని మొదలిడఁగలదని తలంచుచున్నాను. వేదముల నాటినండి-ఉపనిషత్తుల నాటినండి సర్వసంస్కృత విద్యలకును నేది కేంద్రమో, గౌతమ యాజ్ఞవల్క్య ప్రభృతులైన తత్త్వప్రవృత్తులకు నేది సాధనాక్షేత్రమో, దేని ఒకయడు రాజ్య జనకుని వైదుష్య. త్యాగ, కీర్తిని బొపనిషదులైన ఋషులు గాముచేసికో, నీతి వంటి స్త్రీలెచ్చుట నున్నదిగో. ఎచ్చట గంశక, వాచస్ప, త్యునియన, ప్రభృతులైన దార్శనికులు, జనుదేవ, విద్యాపతి ప్రభృతులైన మహా కవులు, జ్యోతిగో, ఎచ్చట విద్యవీరీతు నేడు కూడ యాచద్భారత సుప్రసిద్ధిమో అట్టి మిథిలలో సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు వింబనుగు లోకప్రసిద్ధమైన మిథిలా గౌరవమునకే అనుచితిము. ఇది (చూడండి) నేటి మిథిలామహాగాజా విశాఖమైన న రాజభవనమును, గొప్ప గ్రంథాలయము నిచ్చి సాధిం గా నగరములో సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు మార్గమును సుగము చేయుట ముచియు నున్నది. విహార సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయము నారా సీ సంస్కృతవిద్యాలయము జ్ఞాన విజ్ఞానముల నిచ్చి పుష్కలములతో నొండొంటిని పెంపొందింపఁ జేసకొనను లోకము మేలునకు నొనఁగూడఁ గలవని దేశముయొక్క దృఢ విశ్వాసము.

“ఉత్తావ్యం జాగ్రతిక్యం
యో కవ్యం భూతి కర్మసు,
భవిష్యతీ శీత్య మనః
‘ప్రత్య సతత మవ్యతైః”

అను వ్యాస సాదేశమును దాపించుచు పు మేశ్వరియైన అద్యత క్తిని ఆభ్యర్థించుచున్నాను.

యుష్మాక్లం కాచి. దివ్యా జగదుపరి సము
దృష్టి లాభణ్య సవా
ధన్యా శైలేంద్ర కన్యా త్రిభువన జననీ
విశ్వేనా న్యా కదాన్యా,
నిశ్చంకం శింకరాంకే తిటింత సనానా
ప్రౌల్ల సంతి మాసంతి
రక్షా దక్షా విపక్షావలి విలయకరీ
శాంకరీ శం కరోతు.

జాతీయవాదం: దుర్భహిమ్

శ్రీ జాన్తి జగన్నాథం

[జనవరి నందిక తరువాయి]

వ్యక్తుల సమాచారమైన సంఘమంత్రమే వ్యక్తిని అధిగమించి క్రింది సంపాదించాలని దుర్భహిమ్ భావం. కనుక ఆసీరిలిగాన్ తెలన ఉ లేజితం చేసి ఆ వ్యక్తులను అధిగమించి వాటిని వాటి సామాజిక సాంఘిక క్రింది నాత్రమేనని దుర్భహిమ్ నిర్ణయించాడు. అంటే జీవుడు. సంఘము లనేవి వేగ వేగ కాదు, ఒకటే అని అతడు నిర్ణయించాడు. అంటే సాంప్రదాయక ఆసీరిలి యన్ తెలవాగు సంఘాల్ని పూర్ణస్థున్నారన్నమాట. ఆ సంఘంలో వ్యక్తులు కూడా ఒక భాగమే కనుక ఆ భాగాన్ని కాక సంఘాన్ని సమాచారమైన సంఘాన్ని వాడు పూజిస్తున్నారని దీనిభావం అనేవిధంగా యజ్ఞోవా అంటే ఆ చిహ్నానికి వెనుక ఉన్న హీబ్రూ ప్రజలని అర్థం. ఈ నూత్రాన్ని అంగీకరించిన తరువాత మానవబుద్ధికి అందని మితి క్రింద ఉన్న దను కొనవలసిన పనిలేనని దుర్భహిమ్ విశ్వాసం. ఎంతచేతనంటే ఆత్మయొక్క అమరత్వం ఆనేది వాస్తవానికి సంఘయొక్క అమరత్వానికి చిహ్నమే. సర్వ పవిత్ర విషయాలు-అంటే సామాజిక చారాలు, భావాలు, ఉద్దేశాలు-సంఘం నుంచి పుట్టతవి. సర్వ ఆపవిత్ర విషయాలు కీజీకవిషయాలు వ్యక్తి నుంచే పుట్టతవి. ఇంచుమించు అన్ని సాంఘిక సంస్థలు, సంప్రదాయాలు, మతం నుంచే పుట్టడానికి కారణం ఉన్నది. అనేమంటే మతానికి సంఘమే ఆత్మ. అట్లా క్లుప్తంగా దుర్భహిమ్ వివరించిన సాంఘిక శాస్త్ర ప్రాథమిక నూత్రాలు ఇవే. ఈ నూత్రాలలో అంతర్గతంగా ఉన్న జాతీయవాద ప్రాధాన్యం తరువాత పరిశీలిద్దాం.

సాంఘిక పునర్నిర్మాణ ప్రణాళిక

అనాదిగా వస్తున్న చరిత్రలోని ఒక యుగానికి మరొక యుగానికి ఉన్న సంబంధం ఏమిటి? పూర్వ యుగంకంటే ఉత్తరయుగం చాలభిన్నంగా ఉంటూ వచ్చిందివా! మరి ఏటిరెంటిని కలిపే బంధం ఏమై వా ఉన్నదా? దీనికి దుర్భహిమ్ సమాధానం ఇచ్చాడు. గతించిన చారిత్రక కాలాలలోని స్థితిగతులను పరిశో

ధించటం ద్వారా ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానం లభించిన దని అతడు అన్నాడు. చారిత్రక పరిణామ గమనానికి దుర్భహిమ్ సిద్ధాంతం ప్రకారం గెండు మార్గాలున్నవి. ఒకటి గూర్జితకం; రెండవది సజీవసమైక్యం.

సామాజిక వ్యక్తిత్వం నూత్రమే ప్రాబల్యంలో ఉన్న సంఘంలో, జాతులలో, తెలలో యాంత్రిక గమనం ఉంటుంది. విగ్భంభ పూరితమైన న్యాయకాపాలు. మత సంప్రదాగాలూ ఆ జాతుల సర్వకాగ్య కలాపాలలోను కనబడుతుండటం దీని ప్రత్యేక లక్షణం.

రెండవది సజీవసమైక్యం అనుకొన్నాం గదా! దీనికి ఆధునిక సంఘాలు ఉదాహరణ. జనసాంద్రత, జనసంఖ్య పెరిగిన కొద్ది సాంఘిక కార్యకలాపాలు బహుధావిభాగాలై సంఘంలోని వృత్తులు, ఆ వృత్తుల తెలు అనేకంగా పెరుగుతు ఉంటవి. నేటి పారిశ్రామిక సంఘాలే దీనికి ఉదాహరణ. ఈ విధంగా సాంఘిక కార్యకలాపాలు విభాజితం అవటం కలస నిర్బంభ పూరితమైన చట్టాలు పోయి సివిల్ లా ఏర్పడు తుంది. వ్యక్తి స్వేచ్ఛ దినని నాభివృద్ధి గాంచటం ఆర్థిక సాంఘిక గాజకీయాది కార్యకలాపాలు మత, ప్రాబల్యం నుంచి విశేషవటం ఈ సజీవసమైక్య గమనానికి ముఖ్య లక్షణాలు. ఈ సజీవసమైక్య నూత్రాన్ని అనుసరించి యూపియన్ సంఘాలలో ఎన్నో మార్పులు ఆత్మంత స్వల్ప కాలంలోనే జరిగినవి. శాంతికంగా సాంఘిక వాతావరణం మారింది. కాని మానవుడు నూత్రం ఈ నూతన వాతావరణానికి అనువుగా సర్దుకోలేక పోయాడు. అంతవరకు వ్యక్తిని సంఘానికి బానిసగా బంధించుతున్న కట్టు సడలినవి. ఈ కట్టు ఉడేసరకి మానవునికి నైతిక ఆధారం దొరకలేదు, ఏకాకి అయి పోయాడు. పారిశ్రామిక సంఘాలలో దీని ఫలితంగానే ఆత్మహత్యలు అధికంగా ఉంటున్నవి. మానవునికి నైతిక నూత్రాల విషయంలో ఆధారం, సాహచర్యం లభించక పోవటం చేత ఈ అయోమయస్థితి ఏర్పడు తున్నది. నాణీజ్యోపారిశ్రామిక సంఘాలలో విషయస్థితి ఏమంటే ఈ సంఘాలలో ధనానికి శ్రమకు మగ్న - మరొక విధంగా చెప్పాలంటే కపిటలిస్టులకు కార్మికు

జాతీయవాదం : దుర్గ్ హీమ్

లకు ముగ్ధ-వైరుధ్యం. ఈస్థితికల్ల ఆర్థికపు అరాజకత్వం ప్రబలిపోతుంది.

ఇలాఉన్న సంఘాన్ని పునర్నిర్మించి నీతినియమాలకు సుఖజీవనానికి అవకాశం కల్పించడం కోసం గుర్ హీమ్ కొన్ని సూచనలు చేశాడు. ఆ సూచనలు ఈనాడు ఎంతవరకు ఉపయోగపడుతాయన్న విషయం అటుంచి ఆతని మూలక కృషిని గమనించడం కూడ అవసరం. గుఃఖానికి, ఆత్మహత్యకు దాగి తీస్తున్న ఈ ఆత్మహత్యవాదంనుంచి బతుకుటదలంపే బలమైన ఒక నూతన ఆదర్శం కావాలని అతనినూచన. ఈ నూతన ఆదర్శం మానవుడు ఉత్తేజపఱచి ఆదర్శం కోసం వారు ఆత్మత్యాగం చేయవలసినట్లుగా అయ్యేటంత బలమైనదిగా ఉండాలి. వ్యక్తులను ఉత్తేజపఱచి ఆత్మత్యాగానికి పురికొల్పాలిగాలి. వ్యక్తులమధ్య పరస్పర బాంధవ్యాన్ని వృద్ధిచేయటం ద్వారా మాత్రమే ప్రస్తుత అరాజకస్థితి అంతరించవలసి, ఎవరికీవారే యమునాతీరే అన్నట్లు కాక సంఘటితంగా వ్యక్తులందరు కలిసిమెలిసి ఉండేటట్లు చూడాలి. వారి అనుబంధాలను పెంచాలి, అంతిమో ఊగుకొనక వ్యక్తుల కార్యకలాపాలను నిర్బంధంగా నెనాసరే ప్రమబద్ధం చేయాలి. ఇలా ఇతన్నీ చేయగలిగిననాడు నైతిక శాస్త్రానికి ఆధారం, బలం కల్గిస్తామని గుర్ హీమ్ భావం నైతిక క్రమశిక్షణంటే ఇతనికి ఎక్కడలేని అభిమానం; ఎలాగైనా సరే దాన్ని సాధించానని ఉబలాటపడుతుంటాడు.

గుర్ హీమ్ దీనికోక పరిష్కారమార్గం నూచించాడు. గత చరిత్రలోని అనేక సంఘాలను, వ్యక్తుల కూడలులను పరిశీలించాడు. వృత్తిసంఘాలను పునర్నిర్మించి బలవత్తరం చేయగలిగితే ఈ నైతిక క్రమశిక్షణ అవకాశం అతనికి పరిశీలనలన సంపూర్ణ విశ్వాసం కలిగింది. మన వ్యవస్థ వర్ణ వాలుసుపాదాలమీద నడచిన నోజులలో సంఘానికి నైతికాధారం ఉండదని ఈ మాత్రంవల్ల మనం నివృత్తం చేయవచ్చు. కాని ఈ నాటివ్యక్తులు వేరు; పైగా అసంఖ్యాకంగా ఉన్నారు. అందుచేత ఈ మాత్రంవల్ల కూడ మన వర్ణ వ్యవస్థను పునర్నిర్మించాలనటం సాధ్యం కాదు.

కుటుంబం, విద్యార్థిదానం, మతం, ప్రాంతీయ సంఘాలు, ప్రభుత్వశాఖలు, రాష్ట్రాలు అనే విభజనల వలన నైతిక పునర్నిర్మాణం కలగదని, వీటికి ఆశ్రితం లోపించినదని గుర్ హీమ్ ప్రగాఢవిశ్వాసం. వీటిని చారిత్రక ప్రాముఖ్యత ఉంటే ఉండవచ్చు గాక, కాని నేటి స్థితిగతులలో మాత్రం వీటికల్ల నైతిక క్రమశిక్షణ అవకాశం అసాధ్యమని అతని అభిప్రాయం. నేటి ప్రాక్రమిక నాతావరణంలో ఈ వృత్తిసంఘాలే చాల చక్కగ పనిచేయగలవని, అసలవి అన

సరమని అతని నమ్మకం. నేటి సంఘంలో పని పాటలు బహుధా విభాగింపబడి ఏ శాఖకు ఆ శాఖ విడిగా నిర్వహించబడుతున్న సంగతి మనకు తెలిసినదే. ఇలాంటి సంఘాన్ని పునర్నిర్మించే ముటానికి వృత్తి సంఘాలే ప్రధానమార్గమని—విశ్లేషణ—మని కూడ చెప్పవచ్చు. అతనివాదం ఈ వృత్తి సంఘాలు ఎంత కాలంపాటు నిలబడగలవు అన్న సందేహం ఉండవలసినదేను. ప్రాచీన కాలంనుంచి ప్రతి చారిత్రక యుగంలోను ఇవి ఉంటునే ఉన్నవి రోమన్ గిల్లు నాటినుంచి నేటి వాణిజ్య పారిశ్రామిక యుగంవరకు ఇవి ఉంటూనే ఉన్నవి. ఈ భావానికి మనదేశ చరిత్రలో కూడ ఆధారాలు కనబడుతున్నవి. కె. పి. జయస్వాల్ గారి 'హిందూ పాలిటీ' లో 19వ అంశంలో దీనికి ఉదాహరణ లున్నవి. అందుచేత ఈ వృత్తి సంఘాలకల్ల నైతికా కారకాలు అధికం కా కల్గి చలవని అతడు తీర్మానించాడు. కాని మాన్యమిక యుగాలలో ప్రబలిపోయిన అంశాలను సానికాభిమానాలను, సంఘాలను మాత్రం అతడు నిగిసింపాడు. ఇలాంటి నాటికల్ల ఏ ప్రయోజనము ఉండదని, అసలవి నిలబడలేవని అతని అభిప్రాయం అందుచేత నే ఆతడు వాటి వచ్చిన జాతీయవాదం, రాజ్యాలు వీటిని అణచి వేయగలిగినవని అతడు వివరించాడు.

ఇక ఈ వృత్తిసంఘాల నిర్మాణం గురించి అతడు చెప్పిందికూడ చూద్దాం దినదినం పరిశ్రమలు పెరిగిపోతున్నవి; ఈ పెంపటంలో వాటికి సరిహద్దులు కూడ ఉండటంలేను. ఒక దేశంలోని భారీ పరిశ్రమలో ఉత్పత్తి అయిన వస్తువులకు అంతర్జాతీయంగా అన్ని దేశాలలోను గిరాకీ ఉంటున్నది. అలాగే స్థానికా వసరాలను తీరుతున్న చిన్న చిన్న కుటీర పరిశ్రమలు కూడ కొన్ని ఉన్నవి. కాని ఈ చిన్న చిన్న పరిశ్రమలను అవి ఉత్పత్తిచేస్తున్న వస్తువులను ఆధారంగా తీసికొని కొన్ని తోలుగా విభజించవచ్చు. ఇలా పరిశ్రమలన్నీ దేశవ్యాప్తంగా విస్తృతమై ఉండటం చేత వృత్తి సంఘాలను కూడ దేశవ్యాప్తంగానే ఏర్పాటు చేయాలి. ఈ వృత్తిసంఘాలు ఎక్కడికక్కడ చిన్న చిన్న కూడలులుగా ఉండటంకాక దేశస్థాయిలో ఉండాలి. ప్రభుత్వనియమాలకు లోబడి ఇవి పనిచేస్తూ ఉండాలి.

ఇక్కడ ఒక సందేహం రావచ్చు. ఈ వృత్తిసంఘాలు స్వతంత్ర పతిపత్తిగల సంఘాలా లేక రాజ్యాధికారానికి తలదగ్గ బానిససంఘాలా? అని మనం ప్రశ్నించవచ్చు. ఈ విషయంలో గుర్ హీమ్ నిర్దిష్టమాత్రాలను నిర్వచించలేదు. రాజ్యానికి ఈ సంఘాలకు ఉండవలసిన సంబంధాన్ని గురించి అస్పష్టంగా చెప్పాడు. ఏమై

నప్పుటికి ఈ వృత్తిసంఘాలపై రాజ్యానికి ప్రతి చిన్న విషయం నా ప్రకారం ఉండరాదు. ప్రభుత్వం కేవలం పాత్ర మిగిలినా సామాన్యంగా మాత్రం మాత్రమే పాత్రయింది అజమానియే చేసుకుంటుంది అని అభిప్రాయం. వృత్తిసంఘాలకు ఒకదానికొకదానికి వ్యతిరేకంగా పెరిగి వెళ్ళే తేయస్సు, సమైక్యం విచ్ఛిన్నం కాకుండా చూడటానికి కూడా రాజ్యానికి అధికారం ఉండాలంటాడు. ఆయనరంగాలలోని ప్రవీణులు మాత్రమే చేయవలసిన ప్రత్యేక కాగ్యకలాపాలలో మాత్రం వృత్తిసంఘాలకు పూర్వస్వం ఉండాలని నూచించాడు. అంతరంగిక క్లౌన్లలో మాత్రం ఈ వృత్తి సంఘాలకు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి ఉండాలి. ఇతిరవృత్తి సంఘాలతో వైరుధ్యం ఏర్పడకుండా తప్ప ఆయా వృత్తులలోని వివిధశాఖల వైరుధ్యాలను సర్దుబాటు చేసికొనడానికి కూడా వీటికి అధికారం ఉండాలని నూచించాడు. గుర్తహీమ్ అందించిన ఈ ప్రణాళికవల్ల ఆయా ప్రాంతాలలో వృత్తిసంఘాల శాఖలు ఏర్పడటానికి ప్రోత్సాహం లభించింది.

ఈ ప్రాంతీయ సంఘాలకు దేశస్థాయిలోని వృత్తి సంఘానికి ఉండవలసిన సంబంధం ఎటువంటిది? అని మరొక ప్రశ్న వస్తుంది. వృత్తిసంఘానికి రాజ్యానికి ఎలాంటి సంబంధం ఉండాలి చెప్పాడో ఈ ప్రాంతీయ శాఖలకు వృత్తిసంఘానికి కూడా అలాంటి సంబంధమే ఉండాలని గుర్తహీమ్ అభిప్రాయం.

ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న ప్రతినిధి పునర్వర రాజ్యాంగాలు సక్రమంగా, సమర్థవంతంగా నడవటానికి ఈ వృత్తిసంఘాలనుంచి ప్రతినిధులను పంపటం అత్యవశ్యమని గుర్తహీమ్ అభిప్రాయం. సంఘం లోని ఆయా వర్గాల అభివృద్ధి అభిప్రాయాలు కాసన సభలో వివరాలన్నీ లేక కాసనసభలు నిజమైన ప్రజా ప్రతినిధులలో ఉండాలన్న ఈ వృత్తిసంఘాలకే ప్రతినిధులను పంపే అవకాశం ఉండటం పునాది అంటాడు. కాని ఇలా వృత్తిసంఘాల ప్రాతినిధ్యాన్ని అంగీరించి అమలుచేసేంత మాత్రాన ఆనాటి ప్రాంతీయ సంఘంలోని సర్వావర్గాల ముటుమాయమై పోవడాన్ని భయమాత్రం అతినికలేదు. ఈ వృత్తిసంఘాలు సంఘంలోని ఆయా వర్గాల నిజమైన అభిప్రాయాలకు అభివృద్ధిలకు ప్రాతినిధ్యం వహించగలవు గనుక వ్యక్తిక జాతిక మధ్య ఉన్న అంతరం ఖాళీ పూరింపబడుతుందని మాత్రం అతిని నమ్మకం. ఈ వృత్తిసంఘాలలో ప్రతి ఒకటికూడా దాని ప్రత్యేక సంప్రదాయాలతో, విధానాలతో, నియమనిబంధనలతో, ఒక సామాజిక వ్యక్తిత్వంతో విరాజిల్లగలదని అతిని ఆశ. ఈ వృత్తి సంఘం తన సభ్యులకు విజ్ఞానవిశేషాలను, పరస్పర సహాయాన్ని కలిగించగలదు.

పశ్చిమ యూరప్ లో తీవ్రమైన సాంఘిక సంస్కరణోద్యమాలు ప్రబలంగా ఉన్న సోజులలో గుర్తహీమ్ ఈ సరికొల్పిన చేతనని గుర్తు చేసికొనటం అవసరం. కార్మికులు, సింధువులు, పాదరథులు, సోషల్ కేఫలిక్కులు. మార్క్సిస్టు సోషలిస్టులు మొదలైన వారు ఎన్నో సంఘసంస్కరణోద్యమాలను రేపుతున్న సోజులవి. గుఱుమరుమైన ప్రపంచానికి ఎన్నో మార్గాలను సంతోషమార్గాలుగా భావించి చూపుతున్న సోజులవి. ఈ అన్నింటిలోను ఉన్న ఉపయుక్తమైన విధానాలను, ఆచరణమోగ్యమైన మార్గాలను గ్రహించి సంఘటిత పూర్వమైన నూతన విధానాన్ని రూపొందించుమే గుర్తహీమ్ ప్రణాళిక. కార్మిక రాజ్య సాధనాని ఇతి జేమి కొత్త మార్గాలు వేయలేదు. అలాంటి ఏకవ్యక్తేయ స్వంపాదనాపైకి అంగీరించనూ లేదు. గతచరిత్రతో సంప్రదాయాలతో ఉన్నట్టుండి ఒక్కసారిగా ఎదో విపరీత చర్యల ద్వారా సంబంధాన్ని తెంచుకొనటం అతినికి ఇష్టంలేదు. అంటే సంఘ గమనాన్ని ఆకస్మికంగా మార్చాలని చేసే సాయుధ విప్లవ సిద్ధాంతం అతినికి గాచించదు. నూతనమైన సాంఘిక పునర్నిర్మాణసాధనకు ఈ వృత్తిసంఘాలే ఆధారమని అతిని ప్రగాఢవిశ్వాసం. ఈ వృత్తిసంఘాలను చిన్న చిన్న స్థాయిలనుంచి దేశస్థాయివరకు అన్ని దశలలోను ఏర్పరచాలని అతిని నూచన. వ్యక్తిని ఆర్థిక ప్రయోజనాలను - రెంటిని కూడా - ఈ వృత్తిసంఘాల విజ్ఞత పూర్వక క్రమశిక్షణకు లోబరచడం ద్వారా క్రమంగా కాంతియుతంగా సాంఘిక పునర్వికాసం సాధ్యమవుతుందని అతిని విశ్వసించాడు.

జాతీయవాద తత్వం

గుర్తహీమ్ ప్రతిపాదించిన జాతీయవాదంలో అతిని సాంఘికాస్త్రముతాలు వివిధంగా కృత్రిమపుడు ఉంటాయో ముందు చూద్దాం. అతిని సాంఘిక విషయాలను వాస్తవ వస్తువులుగా గ్రహించాలి. ప్రతిపాదించిన వాస్తవవాది. సంఘానికి ఒక వ్యక్తిత్వం ఉన్నదని ఆ వ్యక్తిత్వం వ్యక్తపడకం దెబ్బపడి ఉత్కృష్టమైనది అని చాటిపట్లుగా ఇతిగతలో అనకున్నాం గదా! సంఘానికి యంతటి ఉత్కృష్టతను, వాస్తవత్వాన్ని ఇచ్చి చాటిపట్టిక దానిని మరిచి నోక్కిచెప్పే ఇతిగత జాతి విడి అన్నింటికి ఉన్నదిమైనదని, పునాది అని ఎలా చెప్పగలిగిందో పరిశీలిద్దాం.

‘సంఘాలు’ ఉన్నప్పుడు కుటుంబం, తెగ, నగర రాజ్యం, జాతి అనేవేకొక వర్తకాలు, విద్యాలయం, వృత్తిసంఘం మొదలైనవికూడా సంఘాలే అని ఇతిని

జాతీయవాదం: దుర్దహిమ

అభిప్రాయంగా మనం గుర్తించాం. ఇవన్నీ సంఘాలే; కాని సమప్రాధాన్యం గల సంఘాలు మాత్రం కావు. రాజకీయసంఘం మతసంఘం మాత్రమే ఉన్నత ప్రాధాన్యం గల సంఘాలని అతడుంటాడు. రాజకీయ సంఘం అంటే సరిహద్దుల మాత్రంతో కూడిన రాజ్యమని ఇతని అభిప్రాయం. ఆ నాటి ఫ్రెంచివారి ఆధ్యాత్మిక వాసనల కేంద్రీకరణతో మతసంఘానికి రూపం కల్పించాడు. జాతి అనే ఒకే ఒక వాస్తవ రూపానికి ఈ రాజకీయసంఘం, మతసంఘం కన్న స్వేచ్ఛదాలని అతనిభావం. గాఢ్యానికి జాతిమాత్రమే సరైన పునాది అని అతనివిశ్వాసం, దీనికి సాక్ష్యంగా అతనివాక్యాన్నే చూపవచ్చు. “ఆయా జాతులను సంబంధించిన కారణాలవలనగాని, లేక చాగ్రత కారణాలమూలంగాని ఒకే శాసనం క్రింద ఒకే రాజ్యంగా జీవించాలని ఆశించేవ్యక్తుల సమూహమే జాతీయత. ఏదయినా ఉండే ఈ వాంఛ ప్రబలమైతే దానికోసం గౌరవం ఏర్పడతూందన్న విషయం నేటి వాగరిక ప్రజలు అంగీకరించిన విషయమే. ఇటువంటి గౌరవం పొందిన వాంఛమాత్రమే సంఘానికి గట్టి పునాది కాగలదు”

ఇక అతని జాతీయవాద స్వరూపాన్ని పరిశీలిద్దాం. అతని సంఘాలు గ్యక్తులంటే భిన్నమైనవి ఉన్నతమైనవి అని ముందే గమనించాం. అలాగే అతని జాతి కూడ దానిలోని వ్యక్తులకంటే, ఆ వ్యక్తుల సమాహారంకంటే కూడ ఉన్నతమైనది. వైగా ఆసక్తుల దేశంకంటే కూడ విస్తృతమైనది. ఇది ఒక మనోజీవి అని చూచినప్పుడు నైతికశక్తి భౌతికశక్తి కూడ దీనిలో ఉన్నవి. సంఘనిర్మాణంలోని ప్రధానాంశాలు సాంఘికవిషయాని. ఈ సాంఘిక విషయాలు న్యాయ నైతిక రాజకీయ మాత్రాల రూపంలోను, మత సంస్థల రూపంలోను, సామూహిక సంప్రదాయాల రూపంలోను రూపురేఖలు దిద్దుకొంటాయని అతడు చెప్పివాడే గదా! దీనిని గుర్తించేసికొన్న పక్షంలో అతనిజాతి స్వరూపం కూడ నైతికగా బోధపడుతాయి. అతడు ప్రతిపాదించే జాతీయసంఘ నిర్మాణానికి సంస్కృతి మూలం. అందుచేత సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు గత చరిత్రనుంచి వచ్చే విశ్వాసాలు మొదలైన వాటితోనే అతనిజాతి ఆదర్శవిస్తుంది.

ఈ అభిప్రాయాన్ని బట్టి తర్కించగా మనం ఒక విషయం చెప్పవచ్చు. ప్రతి సామూహిక జాతికి (అంటే సంఘం అని అర్థం) దాని ప్రత్యేక మనోగతులు. ఆత్మీకతలు ఉంటాయని ఈ మాత్రంవల్ల లేలుతున్నది. ఇలా ప్రత్యేకసంఘాలలో కనిపించే విశిష్టతలూ ప్రత్యేక స్థితిగతులూ మొత్తం విశ్వంలో ఇదే రూపంగా కనిపించే అనకాళం లేకపోవచ్చు. ప్రతిజాతిలోను న్యాయకాస్త్రం ఆర్థిక వ్యవస్థ సాహిత్యం, భాష, పురాతన శిథిలాలు, నైతికత్యాస్త్రం

ఆ ప్రజల లక్షణాలను బట్టి ఉంటుంటవి. ప్రజలలోని అలాంటి లక్షణాలు నాజీకోణానికి మారనికావు. ఆయా జాతులు నిగసిస్తున్న శతాల శతౌష్ణస్థితిగతులు, భాగోళిక పరిస్థితులు ప్రతిసంకల్పం చూపవచ్చు కాని ఇవి మగినంత త్వరగా అజాతిలక్షణాలు మారవు. మామూని పరిణామాన్ని కలిగించే శక్తులు ఎంత శక్తి మంతంగా ఉన్నప్పటికీ జాతి అనేది జీవించి ఉన్నంత కాలం ఆ జాతియొక్కమును సంగతీంచుకుంటుంది. దుర్దహిమను నిర్దిష్టభావా లెన్నో ఉన్నవి. ఆ జాతియొక్కము ఎల్లకాలం నిలబడతూందని, నిలబడేట్లు చేసుకొని అతని పుట్టేశాం. జాతీయ సంఘభవ్యస్థిలో కూడ వికలము అనేది ఉంటుందనటానికి అతనికి ప్రాప్త్యుల్లో చక్కని ఉదాహరణలు కనిపించినవి.

నిది చెప్పివా సులభంగా, నిర్దిష్టంగా, హేతుబద్ధంగా చెప్పడం ఫ్రెంచివారి లక్షణమని అతని భావం. హేతునిశ్చినను అందిన అయోమయభావాల వ్యక్తీకరణను అసలు ఫ్రెంచి భాషే తగినది కాదని అతని అభిప్రాయం. ఫ్రెంచి కవులు, నవలాకారులు, కథాకారులు మానవునిగురించి సాధారణంగా వాశారే తప్ప హేమెట్ ఫాస్టుల సంక్లిష్టము సమ్యక్తముఅయిన ప్రత్యేక పాత్రలచిత్రణ వారి కృతులలో లేదని అతడుంటాడు.

మొదటి ప్రపంచయుద్ధానికి ముందు జర్మన్ జాతినిగురించి ఆ జాతి విశిష్టలక్షణాలనుగురించి అతని కంతో విశ్వాసం ఉండేది. కేవల వ్యక్తిత్వ వాదంతో సతమత మవుతున్న ఫ్రెంచి జాతి జర్మన్ జాతిమంచి ఎంతో శిశువు నవలసి ఉన్నదని అతని కోక భావం ఉండేది అందిగాలిసే నాడటం, అనటం, నడకటం అనేవి జర్మన్ జాతి ప్రత్యేక లక్షణాలని, వీటినుంచి ఇతర జాతులు నిమ సమైక్యంకోణకు ఎన్నో విషయాలు శిశువునవలసిఉన్నదని అతడు అన్నాడు. కాని ఆ తరువాతి జర్మన్ సునస్తత్వంలో అతనికి కొన్ని క్షీణలక్షణాలు, హానికరమైన లక్షణాలు గోచరించినవి. దీనికి కారణం యుద్ధమున స్తత్వంగురించి అతడు కావించిన పరిశోధనలే. జర్మన్ జాతీ లక్షణాలను వివరించుటలో అతడు బ్రిటన్ తత్వ శాస్త్రాన్ని ప్రమాణంగా గ్రహించి అంగీకరించాడు. జర్మనీనేక అహంకారానికి అత్యాకసు, నిరునుబద్ధమైన దాస్యానికి, నియంతృత్వానికి ఒక కారణాన్ని అతడు వివరించాడు ప్రపంచాన్ని ప్రభావితం చేయుటలో సర్వమానశక్తులకంటే జ్యమే ఉన్నతమైనదన్న భావమే దీనికి కారణమని అతని అభిప్రాయం.

నైతికబంధాలు లేకుండాపోయిన శ్రాంతివ్యక్తులను సుసంఘటితమైన సంఘంలోనికి తీసికొనివచ్చి శ్రాంతి సంఘాన్ని బావత్తనం చేయాలని అతడు సంకల్పించాడు. ఇలాంటి సుసంఘటిత సంఘావళ్యకత్తను నిరూపించటానికి, దానివలన మానవజాతికి కలగగల ప్రయోజనాలను చూపించటానికి గుర్తీ హీమ్ ఆత్మహత్యలను గురించి అత్యగృహీతపరిశోధన కావించి ఒక గ్రంథమే వ్రాశాడు. మతం, కుటుంబవ్యవస్థ, రాజకీయసంఘం ఎంత సంఘటితంగా ఉంటే ఆత్మహత్యలు అంత తక్కువగా జరిగినట్లుగా అతడు తన పరిశోధనలో కనుగొన్నాడు. ప్రాప్తెస్టెంటులకంటే కేథలిక్కుల సంఘంలో ఆత్మహత్యలు చాలతక్కువ. దీనికి కారణం కేథలిక్కు సంఘం సంఘటితంగా ఉండటమే. ఈ ఆత్మహత్యలచరిత్రలో ప్రతిదశలోను, ప్రతిసంఘవ్యవస్థలోను ఎలా వింతగా ఉండేవో చూడటంకోసం మొత్తం మానవజాతి చరిత్రనే పరిశోధించాడు. సంఘం వ్యక్తులను ఆకర్షించలేక బలహీనపడినప్పుడు, వైయక్తికహంకారం ప్రబలినప్పుడు మానవజాతిని ఎంతో గుఱుం అశాంతి పరించిఉండేవి. అలాకొక జాతికే ఒక విషమస్థితి ఏర్పడి యుద్ధాలు ఆవిర్భవించినప్పుడు, వ్యక్తిమనస్సులో జాతీయత జాతీయోన్యము మతాభిమానం స్థానం సంపాదించుకొన్నప్పుడు, దేశభక్తులు తమతమ సంఘాలతో తాదాత్మ్యం పొందే ప్రయత్నించినప్పుడు, ఆత్మహత్యలసంఖ్య

చాలవరకు తగ్గిపోయినదని అతడు చరిత్రలో నుంచి ఉదాహరణ లిచ్చి నిరూపించాడు.

అందుచేతనే శ్రాన్సుని సర్వవిధాల సంఘటితమైన జాతినిగా చేయాలని అతడు ఆశించాడు. కాని ప్రాచీన సంఘాలలోవలె సామూహిక వ్యక్తిత్వంలో మానవులవ్యక్తిత్వం పూర్తిగా లీనమై అణగిపోయే టంతటి సంఘటితత్వం మాత్రం అవసరం లేదని చెప్పాడు. రాజకీయంగా కేంద్రీకరణను సాగ్యమైనంత వరకు అధికంచేసి తద్వారా తన ఆశ కూర్చి సాధించాలని కూడ అతని ఉద్దేశ్యం కాదు. పెగా ఈ రాజకీయ కేంద్రీకరణవిధానం అనుసరించటంచేతనే వ్యక్తి నైతికబంధాలు లేక పతనమైపోయావని అతని అభిప్రాయం. వ్యక్తికి జాతికి మగ్గ సజీవసంబంధాలను, అనుబంధాలను ఏర్పరచటం ద్వారా ఈ నైతిక అవ్యవస్థను తొలగించాలని ఆఖాశీని పూరించాలని అతని ఆశ. "రాజ్యానికి, ఆయావ్యక్తులకు మగ్గ కొన్ని ఉపసంఘాలు ఉండాలి. ఈ ఉపసంఘాలు వ్యక్తులకు అంగుబాటుగా ఉండి వారిని ఆకర్షిస్తూ సాంఘికీకరిత ప్రవాహంలోకి తీసికొని రాగొవిక ఉండాలి. అప్పుడే జాతిని నిజ జెటలం సాగ్యమవుతుంది."

వికేంద్రీకరణ ద్వారా పెద్దఎత్తున సంఘటితమైన జాతీయోన్యమును సాధించాలనటం చాల విచిత్రంగా, విశ్వసించ వీలులేకుండా కనిపించటం సహజం. కాని గుర్తీ హీమ్ చెప్పిన వైవాఖ్యంలోని అర్థం ఇదే! ఇక్కడ ఒక విషయాన్ని గుర్తుచేసికొనటం అవసరం. సాంఘిక

ప్రపంచానికి ఆఖరు ఘడియలు

తోకచుక్కలు భూమిని గుడ్డుకంటే; చంద్రుడు భూమిని సమీపించి జలప్రళయం కల్పిస్తే; నూగ్యుడు ఉన్నట్లుండి బద్దలయిపోతే—భూమి విస్వంసం కావడానికి ఇవేకాదు, ఇంకా ఎన్నో పరిస్థితులున్నాయి. మానవుడు మూర్ఖుడై తనను తానే సర్వనాశనం చేసుకొనే పరిస్థితులూ లేకపోతేదు.

ఈ అవకాశాలను వివరించే పద్ధతిలో ఖగోళశాస్త్రాన్ని అతి సుభంగా దీనిలో రచయిత వివరించాడు. 20 పటాలతో అందమైన ముద్రణ. వెల రు. 3-0-0.

విజెంటుకు మంచి కమిషను వ్రాయండి.

అవంతి ప్రచురణలు

ప్రజాశక్తిసగరు

:

విజయవాడ - 2.

NVKR'S

జాతీయవాదం: దుర్బహిమ్

పునరుజ్జీవనానికి నేటి పరిస్థితులలో వృత్తిసంఘాల నిర్మాణమే శరణ్యం అనిగదా దుర్బహిమ్ చెప్పినది. ఈ వృత్తిసంఘాలు జీతస్థాయిలో స్థాపించి, వాటిని ఎక్కడక్కడ చిన్న స్థాయిలలో స్థాపించి, వాటిని వింగచేసి నూత్రం ఏర్పరచి, తద్వారా జాతీయజీవన సమైక్యం సాధించాలని అతడు ప్రతిపాదించాడు. అంటే ఏకేంద్రీయమైన వృత్తిసంఘాలే జాతీయైక్యానికి పునాది అని తేల్చాడన్నమాట. ఆ సాంఘికాస్త్ర నూత్రాన్ని ఇక్కడ జాతీయవాదానికి కూడా అనువర్తింపజేశాడు. నుక దీనిలో అశ్చర్యపడవలసినది లేదు.

అయితే యిక్కడ ఒక సందేహం ఉన్నది. రాజ్యం కేంద్రీకృతమైనందున వ్యక్తి అనుబంధం దొరకక నైతిక అన్యవస్థ ఏర్పడినది. కనుక రాజకీయ కేంద్రీకరణ అవర్థవాయకం అన్నాడు గదా! మరి జాతి పేరుతో కేంద్రీకరణ సాగించినప్పుడు నూత్రం ఈ అవర్థకాలు ఎలా రాకుండా పోతవి? ఒక వేళ వికేంద్రీకరణద్వారా జాతీయైక్యాన్ని సాధించాలని అన్నాడు గదా అనుకొంటే అదే వికేంద్రీకరణసిద్ధాంతంతో రాజ్యమే జాతి స్థానాన్ని ఎంగుకు ఆక్రమించరాను? ఈ ప్రశ్నలను మరించి పాఠకులు యోచించబలం అవసరం.

జాతిసమైక్యతను సాధించటంలో ఔచిత్యం, సభలు, ఉత్సవాలు, చిహ్నాలు (పతాకం మొదలైనవి) చాల ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయని వాటి అవసరం ఎంత వున్నదని దుర్బహిమ్ నమ్మకం. “ఒకేభావాన్ని చెప్పటం ద్వారా, ఒకేభావను శబ్దాన్ని ఉపయోగించటం మూలంగా, ఒకే నడవడిని అనుసరించడం చేత నూత్రమే ప్రజలు సమైక్యభావాన్ని పొందగలరు.” జాతీయవాద సంప్రాప్తిత్వం, వాస్తవరూపం ఈ ఒక్కవాక్యం ద్వారానే ప్రహించటానికి వీలున్నది. ఇలాంటి సంఘం ఆవిర్భవించినప్పుడు మానవత్వం, వివిధ్యం, పరిశీలన, హేతువు అన్న వాటికి ఎంత వోటు ఉంటుందో, మానవుని సృజనశక్తికి ఎంత విలువ ఉంటుందో పాఠకులే ఊహించుకోవలసి మంచిది.

జాతికి చిహ్నంగా ఒక పతాకం ఉండవలసిన అవసరాన్ని మరించి ఇతడు నొక్కిచెబుతాడు. మతాల ఉనికికి ప్రాబల్యానికి సాకారమైన భగవంతుడే అవసరమయ్యాడో జాతి ఉనికికి ప్రాబల్యానికి ఈపతాకం అంత అవసరమని అతనిభావం. దానినిడ సే ప్రజలు అనుదినం ఉత్తేజం పొందటం, జాతిలో సమైక్యం కొనసాగించుకుంటుందని, అలాంటి పతాకం లేనప్పుడు వ్యక్తికి జాతికి మగ్గి అనుబంధం ఏర్పరచే నూత్రం లోపి వస్తుందని అతనివాదం. రాజకీయపక్షాలు, మత ఆర్థిక సాంఘిక సంస్థలు అప్పుడప్పుడు తరుచు సమావేశాలు

జరుపుకొని అందరు కలిసి ఒకసారి తమ ఆశయాలను ఏకకంఠంతో పలకటం కూడా ఇలా తమ విశ్వాసాలను పలుతరం చేసికొని సంఘటితం కావటానికే. సంఘంయొక్క ఆలోచనలను సాధారణవిశ్వాసాల మీద ఆశీర్వాదమీద కేంద్రీకరించగల సభలు, ఉత్సవాలు, ఆచారాలు ఎంతో ప్రయోజనకాగాని, జాతి శక్తియుక్తులను పెంపొందించే నైతిక పునర్నిర్మాణానికి సహాయపడగలవని అతని గాఢవిశ్వాసం. 1880 జూలై 14 వ తేదీని జరిగిన ‘బాసిలి’ పతన వ్యాకోతనవసరంపై దుర్బహిమ్ ప్రజల ఆనందాన్ని హాలలో భాగం పంచుకొంటూ పగలకుడై ఆ ఉత్సాహానికి ఆ రోజుల్లో అద్భుతం అంటే తిరిగివచ్చింది! 1914 లో యుద్ధం ఆగింది మైన తరువాత కూడా ఇతడు ఇదేపుత్సాహంతో జాతీయైక్య కోటను పట్టపడ్డాడు. మేధావులనుకూడా యుద్ధానికి పురికొల్పగలంతగా విజ్ఞతా పూర్వక ప్రచారం చేశాడు. జాతిలో ధైర్యాన్ని వికమత్యాన్ని నిలబెట్టి తిద్వారా విజయలక్ష్మిని సంపాదించటానికి అహోరాత్రం కృషిచేశాడు. వాయుహిక వ్యక్తిత్వంనుంచి ప్రతివాడు ధైర్యసాహసాలు పొందాలని, ఏది ఏమైనప్పటికీ దేశభక్తి సం ఎంతటి త్యాగం చేయటానికైనా సిద్ధంగా ఉండాలని అనేక రచనలు, ఉపన్యాసాలుచేసి ప్రజలను ఉత్తేజపరిచాడు. ఆ రోజులల్లో యుద్ధాన్ని మరించి ఏ సభిజరిగినా ముంగు అతడు వాడరు. సంఘంయొక్క సహకార పూర్వక కృషిలో అతనికి ఉన్న విశ్వాసం ఇంత అంత అని చెప్పటానికి వీలులేనిది. ఆనాటి సాంఘికార్థిక విద్యా సంఘాలలో పండ్రెండు ప్రధాన సంఘాలలో దుర్బహిమ్ ప్రముఖపథ్యుడుగా ఉండేవాడని జార్జెస్ డేలీ చెబుతున్నాడు. దీనినిబట్టి సహకారపూరిత సంఘ టీత కృషిలో అతనికి ఉన్న నమ్మకం అర్థం చేసికొనవచ్చు.

ఒక్క విద్యవలన, విద్యారంగాన్ని సంస్కరించినందువలన సమకాలిక సంఘంలోని చెతునంత ప్రయోజనం చేరువద్దనని అతడు అంగీకరించాడు. కాని వైయక్తిక పునరుజ్జీవనకృషిలోనూత్రం విద్యకు ప్రముఖ స్థానం ఉన్నదని అంగీకరించాడు. విద్య మానవునిలో సాంఘికజీవిని సృష్టించినదని, ఈ సాంఘిక జీవితానేది వారసత్వమేమిటా కొకపొయినప్పటికీ మానవజీవితానికి విలువను ఔన్నత్యాన్ని సంపాదించినదని అతనిభావం. అంగుచేతి విద్య అవసరం అవుతున్నది. కొబటి విద్య అనేది యువకులతిరాన్ని క్రమబద్ధంగా సాంఘికీకరించే సాధనం అన్నమాట. సంఘం తన ఉనికిని ఎప్పటికప్పుడు పొడిగించుకుపోవటానికి ఇదొక మార్గమన్నమాట. (సకేషం)

కలగూరగంప

మైలారదేవుడు

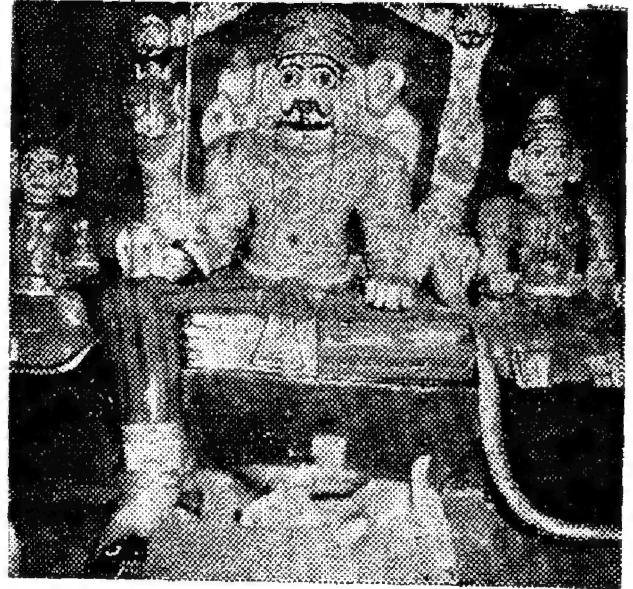
శ్రీ జి. ఆర్. వర్య

శ్రీ కీర్తిరామములో పేర్కొనబడిన దేవాలా కలా వింతగా — బహువ్యాప్తుడుగా — చరిత్రకు ఒక పరిస్థితిగా కనిపించే దేవుడు మైలారుడు. విశిష్ట కాక తమ్మలగూర్చి పరిశోధించే వారిసంఖ్య అత్యధికం కాని ఈ దేవునిగూర్చి పరిశోధించే వారిలో మనకన్న ఎక్కువగా కన్నడ మహారాష్ట్రులున్నారు.

నేను శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిని తిరుపతి లో దర్శించి చర్చించినపుడు వారు మైలారుకు గూర్చిన శాస్త్రపాఠాలు నూతనవిశేషాలుగా గుర్తించి మంత్రశాస్త్రం గూడా జూడమన్నారు. వారి ప్రోత్సాహఫలితమే ఈ దేవుని బహురాష్ట్ర వ్యాప్తి చరిత్ర విషయసంకలనం.

చెన్నపట్నం ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథ భండా రంలో మాకు సంబంధించిన “కర్ణకులం — పెట్టిక బంధువులు” అనబడిన వారిగూర్చి “కర్ణకులీనుల ఘనచరిత్ర”లో మన్నవిషయం... “ఋషభ ప్రము ధులగోల్వ! తేకువ మాళవికవిత్ గూడి! తిరమొప్ప మల్లారి దేవుండు...” ప్రత్యక్షమైనట్లు వంశకర్త వీరమల్లు పరశురాముని యుద్ధగాథ సందర్భమున శిష్యునిగా, అదే గ్రంథాలయంలో మన ప్రాత ప్రతిలో — మంత్రశాస్త్రం — మైలారు రూపగర్ణనః ధ్యానం : “నీలం జీమూతి వర్ణం పకల మోహమయం త్రికూల డమరక కడ్డ పాశిత్రం త్రిలోచనం ఉగ్రదంష్ట్రం వపుర్భీనుం బిభ్రతి భిమజీపభిం సప్తక సర్వభూషణ సంపన్నం స్ఫుక మకరకుండలం! సర్వం గుత్వ సర్వం రక్ష దేదోహరా యుద్ధే మహాబలం మంత్రం : — ఓం హ్రీం హ్రమ్ హ్రీం మైలారామ మాళచిభవన్నియో గమూర్తయే నమః ఓం హ్రీం శ్రీం ధనపతి యే న్యాహః”

మా వారిలో వివాహ సమయాన రాక్షసవిధానం నూనించే ఆచారం ఒకటుంది. వరుని బాణములతో తకుతూ నీ కే ఆయుధంకలన ప్రహర ముండనని దీవించేట్లుంటుంది. అంతకుముందు వివాహ వేడికలో మైలారదేవుని పూజిస్తారు. ఈ మైలారదేవుని రూప

‘ఐనవోలియయ్య’. మైలారుదేవుడు.

చిత్రం — ఒక గోనెసంచిపై రేఖాచిత్రంగా వారు పూజించడం. ఆ చిహ్నం సూర్యచంద్రులు మ్యూ బాకు ఉజ్జయిని చిహ్నంవలె నుంటుంది.

మైలారుదేవుడు తెలంగాణా శాసనాలలో పేర్కొన బడెను. “కీర్తిరామము”లో వర్ణన మరొకవిధము.

“శనివార సిద్ధి సజ్జన పారిజాతంబు

వరదాతి యాద్యోవారభోగి

మాడచీర మడంగు నా గూ వినోగుండు

మాళవి ప్రభుభర్త మహితయశుడు

పల్లెంబ నాయకుం డెల్ల వేల్పులరాజు

గనపవేలుల వేల్కొండభర్త

కత్తికాలస్వామి కగుణాయోరాశి

పుణ్యకీర్తనడైన ప్రోలియయ్య

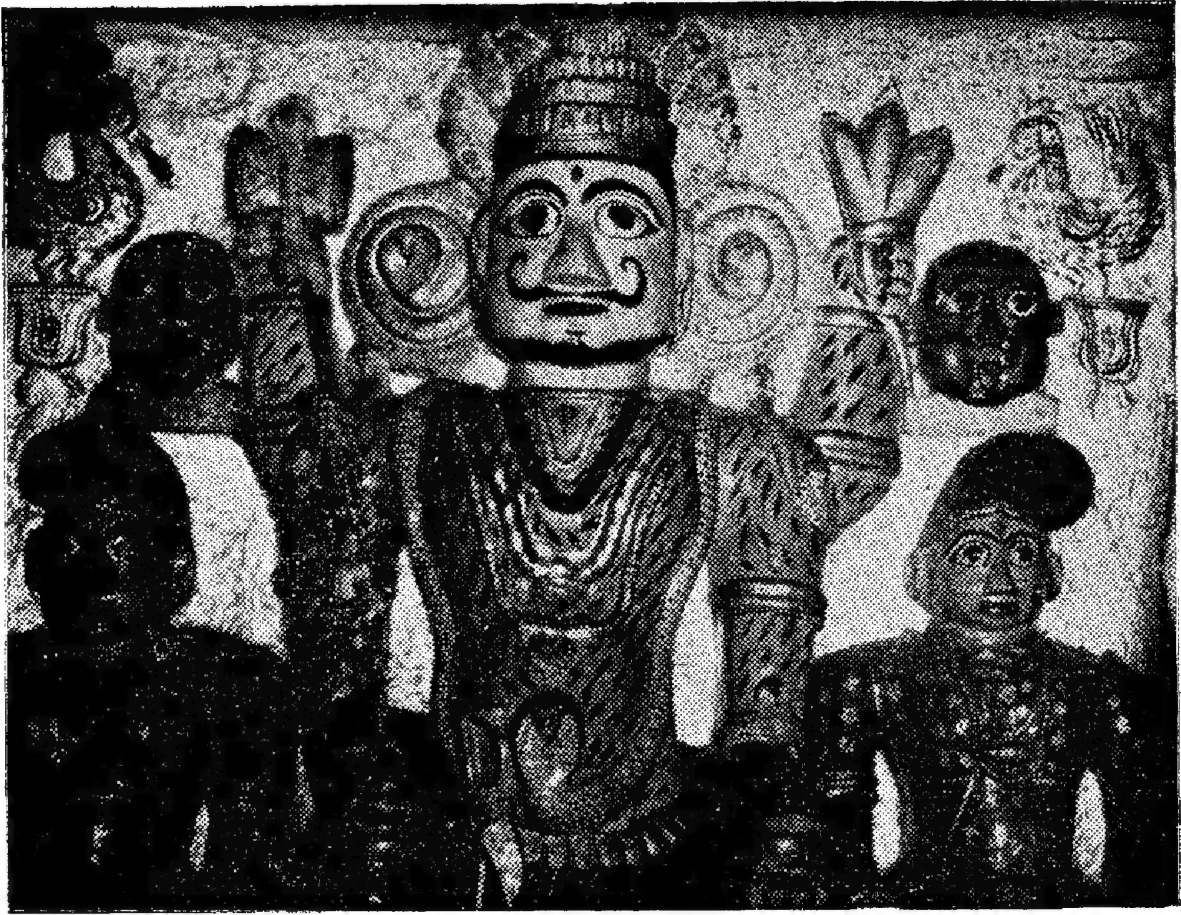
మంచు కుంచాఁ గొలువంగ మాయకాశ్చ

బట్టి కట్టంగ నేర్పిన బాసవెల్లి

భైరవుని తోడిజోడు మైలారుదేవుఁ

డోరుగంట నివాసి మేల్కొనకుండాత.”

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు పరిష్కరించిన ఈ పద్యంలో ‘మాడచీర మడంగు’ పాతం సరి కాదు. లేదా ముదారాక సం అయ్యుండాలి. మైలారుడు ‘మాడచీరమణుండు’ ఈ దేవుడు కొంపరీ కుల దైవం. మహారాష్ట్ర రాజుల దేవుడు. మహారాష్ట్ర

‘ఓరుగంటి నివాసి’—మైలారు దేవుడు. రట్టమలన్న అంటున్నారు.

తీయన్ని ఖండేరావు, ఖండోలా అనేదరు. కన్నడి గలు మలారి, మారాండభరవు ఉన్నారు.

వికవిక కాకతయ్య ఒక అమ్మవారి గూపభేదం అనుకున్న టే భరవుడు, మైలారుడు ఒకేదేవుని పేరు రూపా లనవచ్చును. మైలారున కిద్దగు భాగ్యలు. శైవం గా పరిగణిస్తున్నా జైనచ్చాగులు శాకాహారీలు. మంత్రశాస్త్రంలో జెప్పినాకారు అయినవారు. వరంగల్ జలయాల దైవాల శరీరాచ్చారు.

ఇంగుడు, ముగ్యుడు, కార్తీకేయుడు, శివుడు ఈ మైలారులో నున్నాడు. ఈ చరిత్రలో కొందరి రాజులు, విరుల కథలుకూడా కలిసిపోయినట్లుంది ‘శిబ రత్నాకరం’ తుద్రదేవం అంటే, కిట్టెల్ నిఘంటువులో పల్లెంబడేశాధిప ఉదాహరణ అన్నాడు. మైలారు లింగ మూర్తి, ఆశ్వినుడు. శ్యావపరివేష్టించుడు. పశుపతి. కిరా తుడూను. గుగ్గుడేమీ అనిపించే అంశాలున్నాయి.

క్రిడాభిరామమున పేర్కొన్న స్థలములు : ‘ఓరుగంటి నివాసి’. ఇప్పుడు ఖిల్లాప్రాంతంలో మన కనుపడుతుంది. కాని వరంగల్లు పట్టణపారిశ్రామిక (ఆజం జాహిమిల్లు) ప్రాంతంలో ఒక పెద్దచెరువు గట్టుననున్న దొక ఆలయం. కట్టమలన్న-అంటే గట్టుమీద శివుడు

అంటున్నారు. ఛాయాచిత్రప్రపరమంగా ఇందులో ప్రకటితమైనది. కార్తీకేయుడేమీ అనిపించేట్లున్న విగ్రహం. కుమారలనాటి వాడేమీ అనిపించేట్లు మొలలో కత్తి-అంగీ. ఎగగొల్ల అర్చకుడు.

వరంగల్ పట్టణానికి పదిపన్నెండు మైళ్ళలోఉంది అయినవారు గామం క్రిడాభిరామము పేర్కొన్న ‘అనువనోలియన్లు’ ఛాయాచిత్రంకూడా ఇందులో ప్రపరమంగా ప్రకటిస్తున్నాను. ఇక్కడ ముకరసంక్ర మణ కాలాన గొప్పఉత్సవం జరుగుతుంది. పదేళ్ళ క్రితం జూచిపప్పుకున్నరంగు, గుమ్మలు ఇప్పటికీ మారి పోయాయి. సాహెబుగారిలా దేవుడు చాలలాగూ తోడగడం వింతగా నంపకపోను. మహాగొట్టులో మహామృదీయులు మైలారశివుని ముఖాన్ అంటారట.

అనువనోలియన్లు గూడ అంతా వినో మంశ్రీకుంతల సంబంధం కల్గినట్లుంది. మైలారు డంటూనే ఆయన్ని ఖండేరావు అంటున్నారు. భార్యలపేర్లు గొల కేతయ్య మేడలనని అంటున్నారు. ఇందులో గొళ్ళకేతం, గొళ్ళ సంబంధం వుండేది.

మైలారుదొక క్షేత్రపాలకుడు, పంబదేవుడేమీ అనుకుంటున్నాను.

అబ్సర్డ్ కామన్స్

ప్రేమించి నవలలకు ఇంగ్లీషు నవలల కన్నంత నిర్మాణ సౌష్ఠ్యం లేనదే అభిప్రాయం సామాన్యమై పోయింది. ద్యూమాస్, హ్యూగో, మారియాక్ వంటివా రన్నప్పటికీ, మొత్తం మీద ప్రేమించి నవల సంప్రదాయం బుద్ధి ప్రధానమైనది. అబ్సర్డ్ కామన్స్ ప్రేమించి సంప్రదాయానికి చెందిన వాడే; కాని, వి. ఎస్. పిచ్చిట్ చెప్పినట్లు, కామన్స్ శిల్ప ప్రతిభయొక్క ఉత్కృష్టతల్ల నే ఆయన తీలోచనాధారకు మించి అభియుఖులము అవుతాడు.

ఇంగ్లీష్ లభ్యంగావున్న కామన్స్ నవలలు మూడే - “ది ఔట్ సైడర్”, “ది ప్లేగ్”, “ది ఫాల్”. వీటి మూడటిలోనూ రెండవది సంకేతం లేకుండా గొప్పదని చెప్పవచ్చు. వై అన్నట్లు ఈ నవల శిల్ప సమగ్రత వల్లనే దానిలోని సిద్ధాంతాలు మనల్ని ఆకర్షిస్తాయి. ప్రాన్సులో జర్మన్ సైనికాక్రమణ దీనిలో ప్లేగ్ వ్యాధిగా చిత్రించబడింది. జర్మన్ ఆక్రమణకు, యా ఒక్క నవల ఏన్నో పుస్తకాలకన్నా

స్వచ్ఛంగా చిత్రించినదని “ది హిస్టరీ ఆఫ్ వర్లడ్ క్ లిటరేచర్”లో శ్రీ కోహెన్ (వాళాగ.) (బరికి ఉండటమే మన పరమార్థమనుకొని మృత్యువుతో పోరాడాలని ఈ నవలలోని ముఖ్యభావం. ఒక పెద్ద ప్రమాదం సంభవించినప్పుడు, దైవేచ్ఛ అని ఊహ కోసకుండా శక్తికొలది ఎదిరించాలని కామన్స్ ను చిస్తాడు. “ది ఔట్ సైడర్”లో కథా ప్రాధాన్యం చివర చివరకు తగ్గిపోయి, ముఖ్యపాత్ర సిద్ధాంతాల వివరణ ఎక్కువై పోతుంది. తనకు తెలిసి తెలియకుండా చేసిన హత్యకు శిక్ష విధించినవాడు ఈ నేరానికేకాక అతని ఇతర జీవిత విశేషాలకు కూడా అతనిని శిక్షిస్తాడు. చనిపోయేముందు కూడా తన సంఘంలోని నీతిని అతడు స్వీకరించలేకపోతాడు. “ది ఫాల్” అసలు నవల అనటం కష్టం. పశ్చాత్తాపమునే అవస్థను ఇందులో పరీక్షించడంచేత కామన్స్ గోమక కాథలిక్ అవుతాడే మోనని కొందరనుకున్నాడు. కాని అటువంటి నేమీ జరుగలేదు. ఇంచుమించు ఈ సమయంలో నే అతనికి నోబుల్ బహుమతి ఇచ్చాడు.

సిసిఫస్ ఆనే రాక్షసునికి నవతలు విధించినశిక్ష కామన్స్ ను ఎంతో ఆకర్షించింది. జ్ఞాన మెప్పుడూ సంపూర్ణం కాజాలదని, జిజ్ఞాసకు ఈ జగత్స్వరూపం కూడా ఎప్పుడూ విరోధంగా వుంటుందనీ ఇతని అభిప్రాయం. ఈ వైరుధ్యంలోనే కామన్స్ ‘అబ్సర్డ్’ (Absurd) సిద్ధాంతం ఇచ్చి ఉన్నది. సిసిఫస్ కొంచెమిద చెర్చబోయిన రాయి పడిపోతూనే ఉంటుంది. అయినా మళ్ళి అదే ప్రయత్నం చేస్తూనే వుంటాడు. మానవుని పరిస్థితి ఈ విధంగానే ఉన్నదన్నమాట. కామన్స్ ప్రజాస్వామ్యవాది కాని నిరుంతరిణా సహిష్ణువైన స్వభావం కలవాడు. తనకు తిరుగుబాటు (revolt) లో నమ్మకం ఉన్నదనీ, విప్లవం (revolution) పైన నమ్మకంలేదనీ కామన్స్ అన్నాడు.

విల్లోక్, మల్లో, పెల్లీ అందరూ బీభత్సమైన పరిస్థితులలో చనిపోయిన స్త్రీలులే. (కేన్ ఆల్సన్ గన జీవితంలో ఒకే అసామాన్య మయిన సంఘటన జరిగినదని వాసింది తను ఉరిలో ఒక చెట్టుపైన పిడుగు పడబడింది.) బైకా యుద్ధభూమిలో మరణించినవాయిసా సామాన్యంగానే జీవించాడు. ఈ శిశువులలో స్పానిష్ అంతర్యుద్ధంలో పాల్గొని రచయితలు చాలా తక్కువ.

(సామర్సెటు మామ్ కొంతకాలం కూడచారిగా పని చేశాడు.) కామన్ ఈ కోవకి చెందిన వాడే. జర్మన్ ఆక్రమణను ఎదిరించి పోరాడినవారిలో ఒకడు, కొంత కాలం కమ్యూనిస్టుగా ఉండి, తర్వాత కమ్యూనిజమ్ ను వదిలి, నవంబరు 1956 లో హంగరీ విప్లవం సమయంలో హంగరీయన్లకు చాలా సహాయం చేశాడు.

కామన్ ఆస్ట్రీయా ప్రాంతపు ప్రాంతవాడు. (అతని రచనలలో, ప్రత్యేకంగా 'ది జౌట్ సైడర్' లో ఒక విభాగమైన 'పాగాన్' (Pagan) గురించి ఉన్నట్లు పాఠకులకు అనిపిస్తుంది. మెడిటరేనియన్ ప్రాంతానికి కామన్ చెందిన వాడటమే దీనికి కారణమేమోనని 'ది జౌట్ సైడర్' పీఠికలో సిరియల్ కాన్సల్ట్రీ (వాకాడు) అంగుచేత ఎంతో సానుభూతి ఉన్నప్పటికీ ఆస్ట్రీయన్ విప్లవకాంగలతో కలవలేక పోతున్నానని కామన్ ఒకసారి వ్రాశాడు. జనవరి 4 వ తేదీన పారిస్ వద్ద కాంగ్రెసుకు దండ్రిగా చనిపోయినప్పుడు అతనికి నలభై ఏడు సంవత్సరాల వయస్సు.

కైవారము

శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి

"వందిమాగధులు కైవారములు చేసిరి" అన్న వాక్యముతో ప్రారంభమౌతుంది "కైవారము" అన్న మాటతో మనకు పరిచయము. నిఘంటువులు చూస్తే 'స్తుతి, పాగడ్డ' అన్న అర్థాలు కనబడతాయి. రాజులూ ప్రభువులూ సభిలను చేరవచ్చేటప్పుడు వందిమాగధులు "పల్లవాదిత్య, శ్రీకైలాహ్ బల నిర్మితసోపాన" అంటూ ఆ ప్రభువుల ప్రశస్తిని సాగదీస్తూ పాడతారు. ఇవి కైవావాక్యాలు.

పాటలలో 'కైవారప్రబంధము'లనే పాటలు కూడా ఉన్నాయి. ప్రబంధము అంటే 'ప్రముఖమైన బంధము' (రచన). దానిలో కైవారవాక్యాలూ ఉన్నట్లయితే అది కైవారప్రబంధమౌతుంది. అత్యంత సంశ్లేషమైన పాటలను గీతములన్నాగా, స్వర—, సాహిత్య— శబ్ద—, ములను వాడి విగించిన రచనను ప్రబంధములన్నారు. కైవారములుంటే ప్రబంధాలు కైవారప్రబంధాలు. కాగా, కైవారమునకు వాగ్దేశము స్తుతి. మరి క్రియార్ూప మనగా ఎదిగి "కైవారములు చేసిరి" అంటే "కైవారములు పలికిరి" అని యే వా అర్థమూ? కైవారవాక్యాలు పలుకుతూ వందిమాగధులు ఏమి చేసే వారు?... హంస వింశతిలో నూట ఎనిమిది తిరుపతులను

చెప్పేటట్లు "తనరు శరణ్యస్థలము శరణ్యస్వామికి విద కైవారపు చెయ్యి" స్మరగడ పాదమున్నట్లు నూర్య రాయాంధ్రనిఘంటువు చెపుతోంది. "కైవారపు చెయ్యి" అంటే, "కైమాడ్చుచేతులు" కావనుకుంటాను. 'చేయ్యి' నిశ్చయంగా ఏకవచనమే. అయినప్పుడు కైవారము ఒకచేతితో చేసేపనే అనడానికి ఆక్షేపణ ఏముంటుంది?

లేపాక్షి వర్ణచిత్రాలలో ఈశ్వరునికి దేవికి ఇటూ అటూ నిలబడిన వ్యక్తులు కొందరు తమ చేతులలో ఒకదానిని అరచేయి ఆకాశమువై పులిప్పి, మరొకదానిని కొమ్ము మట్టానికి వైకెత్తి అరచేతినివైకెత్తి ఈశ్వరుని సంబోధిస్తున్నట్లుపెట్టాడు. మొత్తానికి చెయ్యి స్వస్తికలోని ఒక గీతపుంటే ఆకారానికి వస్తోంది. విజయనగర చిత్రకళను గురించి వ్రాస్తూ ఒకరు దీనిని ఉపదేశము ప్రస్తావించారు. ఉపదేశమే? ఎవరు చేస్తున్నారు? ఎవరికి చేస్తున్నారు? ఇది ఉపదేశముద కాదు. ఇదే కైవారము అంటే. భక్తులు పరమేశ్వరునికి కైవారాలు చేస్తున్నారూ, అంతఃపుర కాంతలు మహారాణికి కైవారాలు చేస్తున్నారు. ఒకకో ఇద్దకో రెండు వేళ్లతో ఒక పూవునికూడా పటకుని స్వామివైపు విసరబోతున్నట్లున్నారు. అంతమాత్రముచేత అది పూజకాబోదంటాను, కైవారమే.

ఈ కైవారము అక్కడి శిల్పాలలోకూడా గోచరిస్తోంది. అర్ధమండపము ఈశాన్యములలోని "పద్మినీ పాంచాలపురములని" పేరు పొందిన రంభా నలకూబగులు ఒకచేతిని కటిబద్ధముచేసి రెండోచేతితో కైవారము చేస్తున్నారు. ముఖమండప మ్యుస్తంభాల మీది అప్పరసలు కైవారాలు చేస్తున్నారు. మార్దంగికుడు ఒకచేతితో వాయిించి రెండోచేతితో కైవారము చేస్తున్నాడు.

దాక్షిణాత్య శిల్పంలో విజయవాడ ద్వార పాలుడు (మద్రాసు - మ్యాజియములో ఉన్నాడు.) కైవారహస్తము పట్టివాడు మహాబలిపురపుష్కరింకా తరణ చిత్రములోని భేదరదంపకులూ కిన్నరులూ మునులూ కైవారాలు చేస్తున్నారు గంగకు. ఈ శిల్ప చిత్రము మహాబలిపురపు శిల్పాలన్నిటా ప్రాచీనము. మహేంద్రపల్లవుని కాలానిది కొదవ్వును. ఆయన మొదట కైవారము. ఈ చిత్రములో వైదిక సంప్రదాయమైన నమస్కార మున్నట్లు లేదు. కైవారమే కనిపిస్తున్న దంతటా. కంచీలోని కైలాసనాథాలయము

మిడిలింగోద్భవ చిత్రములో, ఎల్లోరా కాలారియూర్ చిత్రములో, తంజావూరు బృహదీశ్వరాలయపు గోడల మీద లింగోద్భవ—, పారంగ—, చిత్రములో, పట్టికల్ జంబులింగ స్వామిపడి చూడ చిత్రములో ఒక గట్టు మండపం లోకప్పుళిల్లాలో కై వారహస్తాలు గోదిరిస్తున్నాయి.

చిత్ర కళలో లేపాక్షిలో మాత్రమే కాదు, జనించి జేవాలయచిత్రములలోనూ మచ్చి మీర భద్రద్రాలయ మండపం లోకప్పుచిత్రములలోనూ కై వార హస్తాలున్నాయి. ఈ రెండు ఆలయాల చిత్రకళా జైనసంప్రదాయానికి చెందినవే, లేపాక్షి గుట్ట వేరే చెప్పి నీ అక్కరలేదు. జైన తత్వపత్రి గ్రంథ చిత్ర కాదులే లేపాక్షి చిత్రాల్ని రచించారా అని అనుమానపడేంత పోలిక వుంది వాటికి.

“అయితే కై వారాలు జైన సంప్రదాయమా?” అని అడిగితే “అవును” చెప్పడానికీ సాత్వికము చాలదు. మహేంద్రపల్లవుని కాలంలో కంచిలో జైనము బాగా వ్యాపించి వుండేదనీ, రాష్ట్రీకూట రాజులు జైనముతాన్ని ప్రోత్సహించారనీ, ఉచికిన రెండో కన్నూ సరసనన్న వ్యక్తుల శరీరస్థితార తిమ్యమూ సార్వభౌమ్యాపయూ విస్తారంకారమూ వల్ల కథలకూ జైనచిత్రకళాసంప్రదాయం అనుసరించిన పద్ధతిలోనే వున్నాయి కనుక ఈ చిత్రాలు జైనలు రచించిఉండవచ్చుననీ చెప్పగలము కాని విటినిబట్టి కై వారము జైన సంప్రదాయమే అని చెప్పలేము. అయితే అది బౌద్ధసంప్రదాయమే కాదు; వైదిక సంప్రదాయము ననుసారమూ. అంజలి, కై వారము సంస్కృతియు కాదు! కనుక, కనుక, కై వారము మరి ఏ సంప్రదాయము కాగలదూ?

చెకోవ్ శతవారికోత్సవము

శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి

క్రీస్తుశకం 1881 లో రెండవ అలెక్సాండర్ చక్రవర్తి హత్యతో రష్యా చక్రవర్తిలో నేగాక. సారస్వతంలోనూ కూడా ఒక విమూలనాధ్యాయం ప్రారంభించింది. స్వదేశంలో రాజకీయంగా ప్రభుత్వం, సాంఘిక వికాసము కలగలేదన్న ఆశ ఆ సంఘటనతో ప్రజానీకంలో పూరిగా అంతరించింది. జాతీయ లక్ష్యసాధనలో తీరని నెరకొం విచ్చేసింది.

ఆ పరిస్థితులలో రష్యా సాహిత్యకాశంలో బాష్ట్యలయన మూర్తితో వెలిగిన ఎత్తైన బోధి

అంటన్ చెకోవ్. ఇతడు 1860 లో జన్మించి 1904 లో అనయించాడు. ఈ సంవత్సరం శతవారికోద్భవ సందర్భంగా ప్రపంచ వాఙ్మూలభిమానులీ కథా సాహిత్యం నిమనానీ యుగ్యుతికి జేతీల్చిస్తున్నాడు.

ఇతని చిన్న వాటి రచనలలో సునిశిత వ్యంగ్యంతో మేళించిన హాస్యభీభత్సాల పాలె క్కువ. ఆ గోజులలో హాస్యప్రతికలలోనే విడికెక్కువగా ఆదాణ అభించింది. ఇటువంటి చిత్రకాల సంపుటి మొట్టమొదట 1896 లో వెలువడింది. ఇది విశేషంగా సామాన్య పాఠకుల మన్ననలందుకొన్నది. అయితే తరువాత ప్రకటించిన కథానికలకల చే చెకోవ్ ప్రతిష్ఠ ప్రపంచంలో అంతటా వ్యాపించింది. అంతేకాదు. రూపరచనలో కూడా చెకోవ్ స్వీయమైనాడు. విశేషాల్లో వ్యాపించిన ఇతని కిరీకిపి ప్రధాన హేతువులే.

చెకోవ్ రష్యాలో టాగోర్ రాగ్ లో సామాన్య మయిన రైతుకుటుంబంలో పుట్టి పెరిగి మాస్కోలో వైద్యవిద్య అభ్యసించి పట్టభద్రుడయినాడు. ఇతని తాత ఆ ప్రాంతంలో ఒక కుటుంబంలో బావిన. అయితే చిట్టచివరి కాలానో అలాగ వ్యయప్రయాసలతో ఆ దుగ్ధర దాస్యవిముక్తి పంపాదించుకొన్నాడు.

చనిపోయేసరికి చెకోవ్ వయస్సు 44 సంవత్సరాలే! ఈస్వల్పకాలంలోనే ఈ మన ఇంచుమించుగా ఎనిమిదవంకల కవల, విదు మూలకాలు అచించాడు.

కథానిక

ఇంత ఎక్కువగా కథాసృష్టి సాగించినా ఇతని రచనలలో ఎక్కడ నిర్వృతిదృగ్గం కనబడదు. ప్రతికథ పరికొత్త శిల్పవిద్యాసంతో, సత్వాశ్చర్యమ, దృష్టితో, విమూల విషయ వివేచనతో సాగిపోతుంది. ఈ కథలలో కొన్ని సానపటిక జాతిత్వాలకలె తొలిసాయి! చతు వికల వృందములలో వీని వెలుగొక తారకాదీప్తిలా నిలిచిపోతుంది!

‘కళాఖండం’ నీని కొక చక్కని తాగ్గణ. ఒక వ్యక్తి ఒక వైద్యునికి ఒక కళాఖండం బహూకరిస్తాడు. అది ఎక్కడ స్త్రీ మూర్ఖులతో రూపొందించిన శిల్పము. ఆ డాక్టర్ దిగి గొప్ప కళాఖండమే అని ఆశం

కవిపుంపులు హేచ్చు మెక్కుకున్న పద్యకావ్యాలు:

(1) గోముఖవ్యాఘము. (2) కామోపాలంభనము.

సాహిత్యజ్ఞానం వున్నవని వాయువారిక

ఉచితముగా పంపబడును.

జోసో, జోసోపురం, అంబాతీ పేటపొన్న, తూ||గో||జిల్లా

కలగూరగంప

దిస్తాడు. అయితే కొంత ఇగురుపడి అది తిరిగి తన మిత్రుని కొరికి చూసుతూ అందిస్తాడు. అలా గలగంప నూడు చేతులు దాటి పోవడానికి ఆడక్కన దగ్గరకి తిరిగి వస్తుంది. ఈ సమయంలో ఈ కథ ముగిసి పోతుంది!

రూపకాలు అన్న కథ కూడా ఇలాంటిదే. ఒక స్త్రీ క్రమక్రమంగా ఇదరి ముగ్గురిని వివాహం చేసుకొని ఎంతో శాంతంగా జీవితం కొనసాగిస్తుంది. మొదట ఆమె ఒక నాలుక కాల మేనేజర్ భార్య అవుతుంది. ఆ సమయంలో ఆమెకే నాలుక కాల తప్ప మరీ పపంచంలో వేరే అత్యగృహ విషయమేది గోచరించదు! అతడు చని పోయిన తరువాత ఒక కలపకర్తకుణ్ణి పెళ్ళిచేసుకుంటుంది. ఆ సమయంలో ఆమెకే కలపకర్తకుణ్ణి పెళ్ళిచేసుకుంటుంది. అప్పుడు మరీ పపంచద్యం ఒక్కటే ఆమె నిరంతర ధ్యేయం! అయితే పాపం అతిదామేను విడిచి పెట్టివేస్తాడు! చిట్టచివరకామె ఒక పనినాణ్ణి పెంచుకుని నాడినూలులే చిలకలా అనుకరిస్తూ వాయిగా జీవిస్తుంది! ఈ విషయాలను సునూత్రియైన మానసిక రహస్య చిత్రంలో చెకోవ్ ఆరేలేని దిట్ట.

ఇతడు నవలలంటి పెద్ద రచనలేని తలపెట్టలేను. చిన్న చిన్న కథలలోనే ఇతని ప్రతిభ అనన్య సామాన్య నైపుణ్యంతో ప్రతిఫలించింది.

రూపకాలు

ఇవనావ్, సీల్, అంకుల్ వాన్యా, (రిసెస్టర్) మెరీట్యూర్డ్ అని చెకోవ్ అయిన నాలుకలు రచించాడు. ఇవి రంగసలంపూ కూడా బాగా రక్షణలయి. అయితే వీటి ప్రస్థానంలో చాలా జాగ్రత్త ఉండాలి. లేక

పోతే కొన్ని కొన్ని చోట్ల సునూత్రియంతో ప్రకటన సాధ్యపడుతుంది.

ఈ రూపకాల నామకంలో కొన్ని సామాన్య లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. వీరిందకు చాలా ముగ్గుల హృదయాల. చిన్న చిన్న ఇబ్బందులే గురికొనే ఇతే కథలు పడతాయి! అకుంతియంతో తొలిపెట్టి పని విడితునముడించలేదు! అయితే ఈ నాలుకలలో నీతి, నిజాయితీలేని వట్టి మోటుమనుష్యులే తాము తలపెట్టినవన్నీ సాధిస్తారు. వీరి ఆఘాతాలతో సంస్కృతి, నీతి, నియమాలు మొదలయిన వన్నీ పూర్తిగా తుడిచిపెట్టబడుతాయి!

మెనీ మనుషులందరూ పాపా నైరాశ్యంతో కుంగి పోతుంటే చిట్టచివరి కార్మిక శ్రమిస్తుంది తిరులేవని భావిస్తాడు. వీరు ప్రతి భావం తులే కొనమృదు. కానీ జీవితంతో పోరాడలేక పరాజితులై అణిసిపోతారు!

చెకోవ్ తరవాత రష్యా వాఙ్మయంలో సాంకేతిక (Symbolism) వాదం తల ఎత్తింది. చెకోవ్ లో కొంత సాంకేతికత కనబడినా, ఇతడే సిద్ధాంతాలకు కట్టుబడి తన రచనలు సాగించలేదు. జీవితంగా యథార్థ సత్య స్వరూపనిరూపకమే వాఙ్మయ పరమావధి అని చెకోవ్ నిర్వచించాడు.

ఈ రచయిత తాత్కాలిక సాంఘిక సమస్యల జోలికి పోకపోవచ్చును. కానీ ఈతని రచనలలో అంతటా సుశీలమయిన సాంఘిక వాతావరణ నిరూఢ వ్యంగ్య రూపంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. కథలలో ప్రతిపదము ఒక విశిష్టమైన సార్వత్రికతో ప్రతిస్పందిస్తుంది.

చెకోవ్ సాటిలేని మేజిక్ లాంటి అనీ గద్యలో పుష్కలకవిత్వో ముతూగజాలిన వాడని టాల్ నాయిచేసిన ప్రశంస సత్యకరము యథార్థమే!

చదవండి :

ఉత్తమ సమాచార గంధం !

చదవండి :

ఆంధ్ర దర్శిని

18"×15" నైజులో 7 రంగులలో

ఆంధ్రప్రదేశ్ పటము—1/4 క్రాన్ నైజు.

900 పేజీలు.

వెల రు. 10/-లు.

(పోస్టేజి అదనం)

—: ప్రతులకు :—

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం

విజయవాడ.

NVKR's

పిపుల్స్ బుక్ హౌస్

: :

హైదరాబాదు.

గ్రంథవిమర్శనము

మేల్కొన్న ఆకాశం

[రచయిత : మదిరాజు రంగారావు. ప్రతులకు : రచయిత. 8-4-685 వారానుగూడ, హైదరాబాదు. 68 పేజీలు. వెల గ 1-25 న. పే.]

ఇందులో ఇరవై మూడు ఖండికలున్నాయి. రచయిత వేదానికి తీర్చిదిద్దినట్లుగా, అయినా 'మేల్కొన్న ఆకాశం' అనే పుస్తకం పేరే గ్రంథస్థ విమర్శనకు ఏక మాత్రత ఘటించి వస్తువును నూచించడం. ఇందులో కవి ఎక్కువగా కాంతిగీతం, కలలు, ఆలోచనలు, దేవుడు, చైతన్యంవంటి విషయాలపై వ్రాశాడు. భావము: ఈ గ్రంథం కవిలో కలిగిన జాగృతిని నూచి నుండవచ్చు.

'సగం మూనుకున్న తూగుపు కనుకెప్పులు
వదలలేని మాయమత్తు మమకారపునీడలు
మొదట అద్దంలో నా ముఖబింబంలో చూచా
'ఈ నాటి వరకూ కరుమూసి ఎగుగని
నూగొని మనసులో తొగే నీకే పే
బందిని 'గోల్' చేశానే ఊహతో
వెన్నె గుసులు ధరించి తిశే
మరిషి ముఖం తగవాలి అద్దంలో చూచా'—

వంటి కవితా స్వరూప సంక్తులు పాఠకుని కేపాటి ప్రతిఫలమాత్రమే చెప్పడం కష్టం. ఏమంటే ఇందులో ఉన్న వాటిలో ఎక్కువగా intellectual abstractions నెబ్బకతాయి; అనభవదారిద్ర్యం దానికి కారణం కావచ్చు. ప్రథమ పంచమ ఖండా లీ నాలు కప వాదంగా నిలవొచ్చు — చాలే సంకెండ్లో ఖండికల లాగ 'వ్యక్తి యాపాల స్వయాపం. నైకశక్తు: సమాహారకనూత్రం, సంస్కృతీచిత్రీకరణసంపుటి యుగ పరిణామ చిహ్నం మానవుడు' అని వ్రాస్తే అది దిట్టమైన వచనమాత్రం దేమో కాని కవిత్వ మనలేము మరి, abject pessimism తో 'అగ్ని కుండమై చాలే నేం లోకం', 'శృణానంగా మారిపోనీ ప్రపంచం', 'ఎక్కడై నే నేం గవనడానికి కాలం' అంటూ వ్రాసిన చి త్తా తీ పాఠకునికి గవృతుంది. అలనాడెప్పుడో శ్రీనాథుడు 'శేషమీంద్రుని మునఃకటాక్షమారంబుల

నించి కలంచీ కబ్బాలు వ్రాసేవారని నిగసించినాడు. రంగారావు గారు అనుభవాన్ని పొగువుకొని వ్రాసుడ మారాభి నే ముంగుముందే నా ఈయన చేతిలో మంచి కవిత్వం మొలకె త్తలదని మా అభి.

ఉన్మత్తుడు

[వికాంకిక. క : భావముల శివమహేశ్వర శర్మ. ప్రకాశకు : ప్రవాసి ప్రచురణలు. ఆంధ్ర విజ్ఞానసమితి, జమ్షెడ్ పురము. 61 పేజీలు. వెల 50 న నూపైపలు.]

ఇది నాలుగు రంగాలుగా విభజించి వ్రాసిన వికాంకిక. ఆరీకపంక్షోనిలో పడి ఆఘాతాలు తింటూ బ్రతుకేక బ్రతుకున్న ఒక గుమాస్తా జీవితాన్ని ఈ గ్రంథం చిత్రీకరించింది. సంభాషణలు సహజంగా సరళంగా ఉన్నాయి. కృష్ణానదిగడదుకూడా గుమాస్తా 'రాజా' జీవితాన్ని గొయిడిపెట్టడం ఈ కథలో ఉంది. ఇంత చిన్న గ్రంథంలో 17 గురు పాత్రలున్నాడు. మొదటివ్యక్తిలో వచ్చే ఒక ఐదు గురు నాలుగవ వ్యక్తిలో వచ్చే ఐదుగురి పాత్రల ధరించవచ్చునని గ్రంథకర్త నూచనచేసినా పాత్రల సంఖ్య పండ్లండుమందికి తగ్గుతుంది. గ్రంథంలో పాత్ర భావాన్ని నూటలను కుదించి ప్రకాశింపచేస్తే వానికి 'లిప్' వస్తుంది. మొత్తానికి రచన 'లైట్' గా భాగానే ఉంది.

జమ్షెడ్ పూర్ ఆంధ్ర విజ్ఞానసమితివారు ప్రవాసాంధ్రుల రచనలు ప్రకాశింపజేయు బూహువడం అభినందింపదగినది. ముందుముందు మరింత ఉత్తమ రచన లంది కర్మలగాని ఆశించవచ్చు.

గ్రంథ స్వీకారము

ఆంధ్రనాందా శిశుకము

రచయిత: శ్రీ నిడుదవీలు వేంకటరావు. ప్రచురణ: ఆంధ్రనలంద, గుడినాడ. కృష్ణాశిలా మూ్యం 0-8-0.

శ్రీ రామకృష్ణుని జీవిత చరిత్ర

రచయిత : ప్రకాశకుడు. శ్రీ చింతనానంద స్వామి. సాహిత్య అకాడమి వారిచే 500 గ్రంథాలు బహుమతిసాధించిన గ్రంథం. పుట: 460. మూల్యం : 2-75. ప్రతులకు: రచయిత, భీమవరం.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambbi Chetty Street, Madras-1. Editor: S. Sambhu Prasad.